

พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
THE BUDDHIST PEACE FOR RECONCILIATION
OF KRABI POWER PLANT CONSTRUCTION PROJECT

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ (สอนแก้ว)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

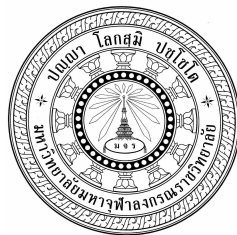
พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว)

ดุขฎิพนัพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎิบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Buddhist Peace for Reconciliation of Krabi Power Plant Construction Project

Phrapalad Pattapong Dhammanando (Sonkaew)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิชุกร นาครณ)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท)

- ชื่อคุณูปนิพนธ์** : พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้าง
โรงไฟฟ้ากระบี่
- ผู้วิจัย** : พระปลัดพัทธพงษ์ ธรรมนโนโท (สอนแก้ว)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรคุณูปบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์**
- : รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา),
M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)
 - : ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต, พธ.บ. (บริหารการศึกษา),
M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๗ มกราคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

คุณูปนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๓) เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และ ๔) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (dialectic method) และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ (discursive method) ภายใต้กระบวนการศึกษาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้แก่ ความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง สันติวิธี และโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่
๒. ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วย สาราณียธรรม ๖ ประการ เป็นธรรมที่ทำให้ระสีกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน สามัคคีกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่ ๑) เมตตาทายกรรม ๒) เมตตาวิจิตรกรรม ๓) เมตตาโมกกรรม ๔) สาธารณโภคี ๕) สีสสามัญญดา และ ๖) ทิฏฐิสามัญญดา
๓. การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยสรุปออกเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านข้อมูล ได้แก่ สัมมุขาวีธี และสังคหัตถุธรรม ๒) ด้านผลประโยชน์ ได้แก่ สามัญญดา ปรัตโหมสะ และโยนิโสมนสิการ ๓) ด้านค่านิยม ได้แก่ สัมมุขาวีธี อหิงสธรรมวิธี และอริยสัจ ๔) ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ สัมมุขาวีธี อริยสัจ ๔ และมัชฌิมาปฏิปทา และ ๕) ด้านโครงสร้าง ได้แก่ ตินวัตถการวิธี อุปาทาน และมัชฌิมาปฏิปทา

๔. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้แก่ ภาวณา ๔ และไตรสิกขา โดยการนำหลักภาวณา ๔ มาใช้ในการต่อรองเจรจาด้วยปัญญาเพื่อแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและยุติธรรม ในการนำหลักไตรสิกขามาสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการด้านปัญญาให้มีสติ รู้จักควบคุมทฐิทั้งหลาย และนำไปสู่อุเบกขาไม่ยินดียินร้ายต่อคำยุแยะ การอยู่ในสังคมหมู่มากที่มีแต่อดีตานั้น ต้องมีการยืดหยุ่น มีสติ และรู้จักใช้ปัญญาเป็น ปัญญาชน ที่รู้จักยกระดบจิตใจไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่นบ้าง ถือว่าช่วยลดความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง

Dissertation Title : The Buddhist Peace for Reconciliation of Krabi power plant construction project

Researcher : Phrapalad Pattapong Dhammanando (Sonkaew)

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr.Termsak Thong-in, B.A. (Teaching in Social Studies), M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)

: Asst. Prof. Dr.Pichet Thangto, B.A. (Educational Administration), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : January 27, 2020

Abstract

The objective of this dissertation was four-fold: 1) to study concepts and theories that related to conflict management of Krabi power plant construction project. 2) to study Buddhist principles and methods suitable for conflict management of the Krabi power plant project, and 3) in order to apply Buddhist principles and methods of conflicts resolution in Krabi power plant project. and 4) in order to create new body of knowledge and conflict management model that suitable and efficiency for the Krabi power plant project. This research study was conducted in accordance with the qualitative research by dialectic method and discursive method under the content analysis process in order to create new knowledge and conflict management model of the Krabi power plant project for suitable and effective.

The research found that:

1. The concepts and theories that related to conflict management of Krabi power plant construction project such as conflicts, conflict management, non-violence and Krabi power plant construction project.

2. To study Buddhist principles and methods that suitable for conflict management of the Krabi power plant project that include with six Saraniyadhamma (6 virtues for fraternal living). This is a Dhamma for remembrance to each other, beloved, respect to help each other, harmonious and solidarity such as 1) Metta Kayakarma (to be amiable indeed, openly and in private). 2) Matta Wajikarma (to be amiable in word, openly and in private). 3) Matta Manokarma (to be amiable in thought, openly and in private). 4) Satharana Phokhi (to share any lawful gains with virtuous fellows). 5) Sila Samunyata (to keep without blemish the rules of conduct

along with one's fellows, openly and in private). and 6) Thiti Samunyata (to be endowed with right views along with one's fellows, openly and in private).

3. To apply Buddhist principles and methods of conflicts resolution in Krabi power plant project by summary into 5 parts include with 1) information such as SumMukhaWithi and SungKahaWathuDhamma (bases of sympathy). 2) advantage such as SaMunYata PaRaToKhoSa (hearing or learning from others) and Yonisomanasikran (Critical Reflection). 3) popularity such as SumMukhaWithi AhingSaDrammaWithi (non violence) and four Noble Truth. 4) relationship such as SumMukhaWithi, four Noble Truth and MuchShimaPatipatha (middle way). and 5) structure such as TinaWutaTharokWithi, Upathan and MuchShimaPatipatha (prejudice and middle way).

4. The new knowledge and format that related to conflict management of Krabi power plant construction project such as Bhavana 4 and threefold training by the Bhavana 4 used for bargaining negotiations with the wisdom to solve the problem correctly and fairly. In the main threefold to support the development of intellectually conscious. Intolerant to control them and lead to bland, impassive to the worst offseason. To live in a society that has mass but the ego. Need to be flexible and make sense as a conscious intellectual known to elevate the mind, not clinging. I know that some of the others. It reduces the conflict to some degree.

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอนุเคราะห์ให้ความเมตตาเสนอแนะ แก้ไขช่วยเหลือ เป็นอย่างดียิ่งโดยความเมตตาของ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ประธานกรรมการและ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต กรรมการผู้ควบคุมดุษฎีนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อชี้แนะและได้กรุณาเสียสละเวลา ให้คำปรึกษา แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัยนี้ให้ชัดเจนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่สอนระดับปริญญาเอก ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ ช่วยอนุเคราะห์เมตตา แนะนำแนวทางหลักการเนื้อหางานวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มทุกรูป/คน

ขอขอบพระคุณ นักวิชาการ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ทั้งที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่และประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ที่ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จนได้มาซึ่งข้อมูลที่ทรงคุณค่า ตลอดจนภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พระมหาประทีน เขมจารี ที่ได้ให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดา มารดา ญาติๆ ทุกท่าน คุณประไพ คุณเกษร เขาวนชะตา น้องปาล์ม น้องสายรุ้ง ที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายสุดขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทั้งด้านวิชาการ ทั้งทางโลกและธรรมะแก่ผู้วิจัย รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ ทั้งนี้ความดีของดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้มีพระคุณทุกๆ ท่านที่กล่าวมา

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว)

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ซ)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฎ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๘
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๘
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๘
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๑๓
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๓
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๔

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง	๑๕
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง	๒๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธี	๓๙
๒.๔ โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่	๔๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๖

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๘
๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)	๕๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี	๖๘
๔.๒ หลักพุทธสันติวิธีเหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง	๗๒
๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง	๗๙
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๗๖
บทที่ ๕ บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๘๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๒๑๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๑๔
บรรณานุกรม	๒๑๖
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	๒๓๐
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	๒๓๒
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๒๓๘
ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย)	๒๖๘
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการวิจัย	๒๙๒
ประวัติผู้วิจัย	๓๐๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑ แสดงระยะเวลาของแผนดำเนินการวิจัย	๑๒
๔.๑ แสดงความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๘๗
๔.๒ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๘๙
๔.๓ แสดงความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายสนับสนุนของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่กับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่	๑๐๑
๔.๔ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๐๒
๔.๕ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๐๕
๔.๖ แสดงวาทกรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๑๒
๔.๗ แสดงการแสดงออกทางค่านิยมของผู้ที่ไม่เห็นด้วยของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๑๔
๔.๘ แสดงความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๑๘
๔.๙ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๑๙
๔.๑๐ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ	๑๒๗
๔.๑๑ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๒๙
๔.๑๒ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนโครงการฯ กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ	๑๓๑
๔.๑๓ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๓๓
๔.๑๔ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๓๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๕	แสดงปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๔๕
๔.๑๖	แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างด้วยสันติวิธีของโครงการสร้าง โรงไฟฟ้ากระบี่	๑๔๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แสดงประเภทของความขัดแย้ง	๑๙
๒.๒ แสดงสถานที่ตั้งโรงไฟฟ้ากระบี่	๔๕
๒.๓ แสดงขั้นตอนการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Public Scoping) (ค.๑)	๔๖
๒.๔ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)	๕๗
๔.๑ แสดงกระบวนการการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่	๙๑
๔.๒ แสดงการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๐๗
๔.๓ แสดงภาพป้ายผ้าสนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๑๓
๔.๔ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๒๐
๔.๕ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๓๖
๔.๖ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๑๔๘
๔.๗ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ภายใต้กรอบของเมตตากายกรรม	๑๕๕
๔.๘ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของเมตตาวจีกรรม	๑๕๘
๔.๙ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของเมตตา मनกรรม	๑๖๒
๔.๑๐ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของสาธารณโภคี	๑๖๕
๔.๑๑ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของศีลสามัญญตา	๑๖๘
๔.๑๒ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของทมิฬสามัญญตา	๑๗๑
๔.๑๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	

คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ / และหน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๑๙๖ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิภววรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ชื่อที่ ๓๐๕ หน้า ๑๙๖

คำย่อ			ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภววรรค (ภาษาบาลี)
อภ.วิ.	(บาลี)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	อภิสกถา (ภาษาบาลี)
อง.สตตก	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุดตนิคาย	สตกกนิบาค (ภาษาบาลี)
ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
อง.สตตก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุดตนิคาย	สัตกกนิบาค (ภาษาไทย)
อง.ปลยจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ปัญจกนิคาย	สัตกกนิบาค (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม รัฐ จนถึงระดับสังคมโลก ด้วยความแตกต่างด้านเป้าหมาย วิธีการ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี อันจะนำไปสู่ระบบความคิด ความรู้สึก การกระทำที่แตกต่างกัน ไม่ยอมให้กัน ก่อเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น และนำไปสู่ความรุนแรง ซึ่งแสดงออกมาผ่านคำพูด ภาษา กิริยาอาการ จนถึงกระทั่งการทำร้ายกัน ก่อให้เกิดความสูญเสีย ซึ่งที่แท้จริงแล้ว ความขัดแย้งมีทั้งนัยบวกและนัยลบ มีทั้งความขัดแย้งที่เป็นประโยชน์และความขัดแย้งที่เป็นโทษ^๑ วิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสอดคล้องกับมนุษยชาติ เป็นวิธีการพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ เพราะการสร้างความเข้าใจ เห็นใจกัน เป็นวิธีป้องกันและต่อสู้กับภัยด้านต่างๆ^๒ เรียกวิธีการนี้ว่า สันติวิธี เพราะเป็นวิธีการที่สร้างความสูญเสียน้อยที่สุดและเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้ของประชาชนมาอย่างยาวนาน การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง (Non-Violence) เป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่กลุ่มของตนเองต้องการ การใช้แนวทางสันติวิธีเข้ามาแก้ไขปัญหามารถเป็นหลักประกันได้ว่าปัญหาความขัดแย้งจะคลี่คลายได้หรือไม่นั้น คำตอบคือไม่สามารถเป็นหลักประกันว่าจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การใช้แนวทางสันติวิธี เป็นการเน้นที่กระบวนการไม่ได้เน้นที่ผลลัพธ์^๓ กระบวนการของสันติวิธีเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของคู่กรณี เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความสูญเสียทั้งชีวิตหรือทรัพย์สิน โดยการแก้ปัญหาต้องเริ่มตั้งแต่ระดับรากฐาน เพื่อให้ผลในระยะยาว ได้ประโยชน์ทุกฝ่ายและเป็นการเปิดโอกาสใหม่ ทั้งไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเบียดเบียนทำร้ายตัวบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการรุนแรง^๔ ที่ก่อให้เกิดการสูญเสียและความเสียหายเป็นอย่างมาก และเป็นวิธีการที่ไม่สามารถทำให้ความขัดแย้งสงบระงับลงได้โดยสิ้นเชิง ซึ่งการนำหลักสันติวิธีมาแก้ไขความขัดแย้งได้ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการอาศัยหลักความเชื่อ ศาสนา หรือการดึงเอาวัฒนธรรม จารีต ประเพณีเข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งแนวทางการใช้สันติวิธี

^๑ระวี ภาวิไล, **มนุษย์กับสันติภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

^๒มารค ตามไท, “ข้อคิดเกี่ยวกับความมั่นคงกับการเตรียมพร้อมเมื่อชาติมีภัย”, ใน **สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง**, (สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗): ๖๕-๖๖.

^๓ชลัท ประเทืองรัตนนา, **สันติวิธี: กำนันสโตร์, วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๖๙.

^๔พระไพศาล วิสาโล และคณะ, **คู่มือสันติวิธี: ความขัดแย้งจัดการได้ด้วยมือเรา**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสภาวะและพัฒนาสังคมและสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, ๒๕๕๘), หน้า ๙.

มีหลากหลายรูปแบบดังที่เห็นได้ชัดและได้รับการยอมรับก็คือแนวคิด “สัตยาเคราะห์”^๕ ของมหาตมะ คานธี ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการปฏิบัติการโดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการแสดงออกทั้งในเชิงบวก คือ ความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อศัตรู และเชิงลบ คือ การไม่ทำร้ายศัตรูด้วยอาวุธ ต่อสู้ด้วยความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้อง คานธีเรียกวิธีการสัตยาเคราะห์อีกอย่างหนึ่งว่า “การดื้อแพ่ง” ในการต่อสู้กับฝ่ายปรปักษ์นั้นผู้ต่อสู้จะต้องมีความอดทนและเห็นใจฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ ความอดทน คือการยอมรับทุกซ์ด้วยตนเอง มิได้หมายถึง การทำให้ผู้อื่นได้รับทุกซ์ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัตยาเคราะห์นี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผลักดัน เรียกร้องเอกราชจากประเทศอังกฤษได้สำเร็จมาแล้ว

เห็นได้ว่า การใช้สันติวิธีเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความขัดแย้งของคานธีแล้ว ในหลักศาสนาก็ย่อมปรากฏวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งอยู่หลากหลายวิธี ดังเช่นในศาสนาคริสต์มีวิธีการในการสร้างบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกได้ว่า ความขัดแย้งสามารถสงบระงับไป โดยมีขั้นตอนตั้งแต่การชี้แจงข้อขัดแย้งเพื่อให้คู่ขัดแย้งได้ตระหนักถึงความผิดของฝ่ายตนและเอาข้อเท็จจริงเข้าสู่เวทีของการเสวนาหาทางออกของปัญหารวมทั้งเสนอแนวคิดของฝ่ายตน ซึ่งการจัดการความขัดแย้งตามแนวสันติวิธีนี้อาจใช้วิธีการอดอาหารหรือการภาวนาร่วมด้วย^๖ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยการสานเสวนาเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ส่วนทางด้านศาสนาอิสลามเน้นไปที่การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน เพราะการเจรจาสื่อสารกันเป็นการช่วยลดความขัดแย้งที่รุนแรงลงได้และช่วยแสดงออกถึงความเสียใจที่เคยกระทำไปโดยทุกฝ่าย โดยมีคนกลางที่มีบทบาทสำคัญในการเจรจาสร้างสันติภาพเพื่อลดความขัดแย้งอันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรง คำสอนของอิสลามให้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าด้วยความก้าวร้าวรุนแรงและมีอคติระหว่างกันจึงสอดคล้องและมีประสิทธิภาพตามหลักการของการสร้างสันติภาพเพื่อลดความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความรุนแรง^๗ แม้แต่ในประวัติศาสตร์ของศาสนาซิกข์ก็ยังปรากฏร่องรอยของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี หลายศตวรรษที่ผ่านมา มีชาวซิกข์จำนวนหนึ่งลุกขึ้นมาต่อสู้กับการกดขี่ทางอำนาจ ต่อสู้กับความเกลียดชังและความแค้นแบบเผชิญหน้ากันโดยผ่านปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรง ดังปรากฏอยู่ในหลายๆเหตุการณ์ อาทิเช่นกรณีการปฏิเสธการแก้แค้นฆาตกรที่กระทำต่อผู้นำชาวซิกข์นิกาย “Nirankari” โดยการตอบโต้โดยการรวมตัวกันบริจาคเลือดเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า “เปลี่ยนความตายเป็นการให้”^๘ และในกรณีการปฏิเสธความรุนแรงทางโครงสร้างในเรื่องการแต่งงานของชาวซิกข์^๙ การไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ ต่อ

^๕ ภิกขุ ปาเรคท์, **คานธี ความรู้ฉบับพกพา**, แปลโดย อลิสา สันตสมบัติ, (กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

^๖ เสฐียร พันธงสี, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๕๑๖.

^๗ สุชาติ เศรษฐมาลินี, **ความรุนแรง สันติภาพและความหลากหลายในโลกอิสลาม**. (กรุงเทพมหานคร: สยาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๙.

^๘ Jacob Copeman, “Violence, non-violence, and blood donation in India,” *Journal of the Royal Anthropological Institute*, (N.S.) 14:2 (2008): 282.

^๙ Ranjit S. Ghuman, “Sikh Community the Sikh Community in Indian Punjab: Some Socio-Economic Challenges”, p.90.

การปกครองของรัฐบาลจักรวรรดินิยมอังกฤษ^{๑๐} และปฏิเสธความรุนแรงทางวัฒนธรรมในเรื่องการปฏิเสธขบวนการสังคมนิยมเพื่อเป็นเป็นสถานที่ที่สวดมนต์ของชาวซิกข์และชาวมุสลิมร่วมกัน^{๑๑} การก้าวผ่านเหตุการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยการใช้แนวทางสันติวิธีทั้งสิ้น การทำความเข้าใจกับการปฏิบัติการด้วยสันติวิธีจึงเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นวิธีการที่หลีกเลี่ยงความรุนแรง เป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดแต่มีโอกาสคลี่คลายปัญหาได้มากที่สุด อีกศาสนาที่ได้กล่าวถึงการใช้หลักอหิงสา (Non-violence) ไว้เป็นสิ่งสำคัญ คือ ศาสนาเซน โดยปรากฏอยู่ในคำสอนทางศาสนา เน้นการไม่เบียดเบียนให้ได้รับความลำบาก ตั้งแต่มนุษย์ สัตว์ รวมไปถึงพืชพันธุ์ต่าง ๆ และการไม่กล่าวคำพูดและความคิดที่ไม่บริสุทธิ์ อันจะนำมาซึ่งความเศร้าหมอง^{๑๒} แนวความคิดของศาสนาเซนอาจจะดูว่าเป็นแนวคิดที่สุตโตง แต่หากมองตามหลักปรัชญาจะทำให้เห็นว่า สิ่งมีชีวิตล้วนรักตัวกลัวตาย หวงแหนชีวิตของตนเอง และไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งกับใครทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาการสร้างสันติวิธีของนักคิดและวิธีการสร้างสันติภาพของศาสนาต่าง ๆ จะเห็นว่า แนวคิดหรือคำสอนทางศาสนาดังกล่าวข้างต้น มองความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลก็มี เกิดจากกลุ่มคนก็มี หรือเกิดจากทัศนคติแนวคิดที่แตกต่างกัน การสรรหาแนวทางสันติวิธีก็แก้ปัญหาได้เฉพาะในบริบทของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทีนั้น ๆ แต่ความขัดแย้งที่แท้จริงอาจไม่ได้ถูกกำจัดออกไปก็ได้

ดังนั้น การนำแนวทางสันติวิธีเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จะต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนรวมและทุกภาคส่วนในการสร้างบรรยากาศให้มีความสมานฉันท์ ความปรองดอง และเรื่องของการอยู่ร่วมกันแบบสันติวิธีบนพื้นฐานของฐานทัศนคติที่มีความแตกต่างกัน และจะต้องยึดมั่นในสันติวิธีทุกฝ่าย คือ จะต้องไม่เหตุมิผลหรือจะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในทางกลับกันสันติวิธีก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำเสนอที่ไม่มีเหตุมิผล การปิดกั้นช่องทางในการสื่อสารจนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน^{๑๓} การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ดีต้องแก้ที่ต้นเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งส่วนใหญ่ล้วนมีต้นเหตุมาจากตัวของมนุษย์จึงจำเป็นต้องแก้ไขตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับที่สูงขึ้นไป และจะต้องแก้ตั้งแต่ระดับของความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ เรียกได้ว่า แก้ปัญหาความขัดแย้งตั้งแต่ระดับจิตใจจนถึงการกระทำที่แสดงออกมาทางการพูด การกระทำต่าง ๆ การนำหลักสันติวิธีเข้ามาจัดการความขัดแย้งที่สามารถแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับจิตใจของปัจเจกบุคคลจนถึงระดับที่สูงขึ้นไปนั้น หลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนาเป็นทางออกหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาได้แสดงทัศนะของความขัดแย้งสามารถสะท้อนภาพทั้งที่เป็นบุญและเป็นบาป ประเด็นอยู่ที่ว่า เราจะมีท่าทีต่อความขัดแย้ง หรือวงจรบทบาทของตนเองในสถานการณ์ของความ

^{๑๐}Ravindra Kumar, “Nonviolent Non-Cooperation: An Effective, Noble and Valuable Means For Peaceful Change”, **Social Alternatives**, 29:10 (2010): p.5.

^{๑๑}Anna Bigelow, “Unifying Structures, Structuring Unity: Negotiating the Sharing of the Guru's Mosque”, **Radical History Review** 99, (Fall, 2007): p.169

^{๑๒}สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธเถร), **ศาสนาสาธิต** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓๗.

^{๑๓}พระไพศาล วิสาโล, **สันติวิธี วิถีแห่งอาระ**, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗๘.

ขัดแย้งอย่างไร จึงจะสามารถดำรงอยู่บนสถานะของความขัดแย้งได้อย่างประสานสอดคล้องกับชีวิตและสังคม ด้วยเหตุนี้ หากเรายอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสังคมในระดับโลกิยะแล้ว หน้าที่สำคัญของมนุษย์และสังคมจึงไม่ได้อยู่ที่ การหลบหนี หรือ สลายความขัดแย้ง หากแต่ยอมรับสถานการณ์ความขัดแย้งว่า เป็นทุกซ์ประการหนึ่งของชีวิตและสังคม และแสวงหาคำตอบของความขัดแย้งว่า เกิดจากอะไร นำไปสู่อะไร ควรจะมีท่าทีหรือการแสวงหาทางออก หรือหาเครื่องมือเพื่อนำไปจัดการความขัดแย้งให้ถูกต้องตามหลักของเหตุและผลได้อย่างไร จึงจะทำให้มนุษย์และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^{๑๔} พระพุทธศาสนามีคำสอน หลักพุทธธรรมที่สามารถใช้ในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธี อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนและเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีได้ในอนาคต สันติวิธีเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาโดยการไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นวิธีการที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนาในบางอย่างเพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การชุมนุม การประท้วง เป็นต้น ซึ่งวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงนี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากจะมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาโดยปราศจากความรุนแรงแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่ด้วยการไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและสัตว์ต่างๆด้วย โดยการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีนี้มิได้เจาะจงที่การใช้ความรุนแรงอย่างเดียว แต่หมายถึง ต้องเป็นวิธีที่ชอบธรรม โปร่งใส ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ยุติธรรมกันทุกฝ่ายและต้องเป็นสันติวิธี ๒ ประการ คือ สันติภายนอก เป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และสันติภายใน คือสันติภายในจิตใจของมนุษย์ที่สามารถทำให้ค้นหา มานะ ทิฐิ สงบระงับลงได้ เรียกว่าวิธีการนี้ว่า พุทธสันติวิธี^{๑๕} ปรัชญาการพัฒนาระบบพลังงานของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ต้องการเพิ่มกำลังการผลิตให้สูงขึ้น เพื่อรองรับการเติบโตของสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ พลังงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อมวลมนุษยชาติ ทุกกิจกรรมของชีวิตมนุษย์ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์จากพลังงานได้ เช่น พลังงานน้ำมัน พลังงานไฟฟ้า พลังงานก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น เนื่องด้วยสภาวะการณ์ทางสังคมที่มีความเจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว ทำให้อัตราการใช้พลังงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ^{๑๖} โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้าที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ประชากรในประเทศทุกคนมีสิทธิในการใช้แต่การได้มาซึ่งไฟฟ้านั้น เบื้องหลังกระบวนการผลิตไฟฟ้าที่ต้องอาศัยทรัพยากรจากก๊าซธรรมชาติ จากการสำรวจก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยพบว่า สามารถรองรับการผลิตไฟฟ้าได้อีกประมาณ ๑๐ – ๑๕ ปีเท่านั้น^{๑๗} ทำให้ต้องนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าซึ่งนับว่าเป็นแนวทางที่ดี แต่ในผลดีย่อมมีผลเสีย เพราะในกระบวนการใช้ถ่านหินผลิตกระแสไฟฟ้านั้น เกิดมลพิษ ฝุ่นผงจากถ่านหิน ส่งผลโดยตรงต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมกระทบระบบ

^{๑๔} ธงไชย พรหมปก, มหาตมะคานธี นักสู้ “อหิงสา”, (กรุงเทพมหานคร: ต้นธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๒.

^{๑๖} กระทรวงพลังงาน, สารบัญเรื่องพลังงานทดแทน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนพลังงาน, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๑๗} การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (๒๕๕๑-๒๕๖๔), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.egat.co.th> [๓๑ ส.ค. ๒๕๕๗].

นิเวศวิทยาโดยรวม จากผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศพบว่า ถ่านหินมีอันตรายต่อชีวิตมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล^{๑๘}

ประเทศไทยมีโรงไฟฟ้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านหินที่สำคัญ คือ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งสามารถผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้าไปยังหลายจังหวัด แต่ก็มีผลกระทบเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก ข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น แพทย์ในอเมริกาพบว่า สารพิษปนเปื้อนสูง ชุมชนรอบเหมืองถ่านหินลิกไนต์ มีความเสี่ยงเป็นโรคหัวใจ โรคมะเร็ง ระบบทางเดินหายใจล้มเหลว เรื้อรัง โรคปอดดำ และพบว่าเป็นโรคไต เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๗๐^{๑๙} ขณะที่รัฐบาลอังกฤษ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบปัญหา “คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่แผ่ออกมาจากสายส่งไฟฟ้าแรงสูง” เป็นสาเหตุของโรคมะเร็งเม็ดเลือด หรือ ลูคีเมีย มะเร็งสมอง โรคระบบประสาท และทำให้หญิงมีครรภ์แท้งง่ายขึ้น ซึ่งคำแนะนำต้องให้อยู่ห่างจากสายส่งไฟฟ้าแรงสูง ๖๐ เมตร และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งฝนกรด ซึ่งเกิดจากโรงไฟฟ้าปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และไนโตรเจนออกไซด์ ปนเปื้อนในอากาศ ฝุ่นผงขี้เถ้าถ่านหิน และโลหะหนักปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำ^{๒๐} สำหรับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะพบว่า สาเหตุที่ชาวบ้านเจ็บป่วยหนักมาจากการทำเหมืองถ่านหินที่ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่อยู่รอบ ๆ โรงไฟฟ้าและเหมือง ขณะที่องค์กรอิสระทุกองค์กรที่มีอยู่ไม่ได้มีความกระตือรือร้นและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นว่าอยู่ในขั้นร้ายแรงต่อชีวิตชาวบ้านในชุมชนที่อยู่อาศัยมาก่อนการสร้างเหมืองถ่านหินลิกไนต์แม่เมาะ^{๒๑} การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีแผนงานที่จะดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบริเวณอำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งในขณะนี้ อยู่ในขั้นตอนการจัดทำรายงานเพื่อขออนุญาตสร้างท่าเรือขนส่งถ่านหิน โดยในกระบวนการดังกล่าว มิได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย การมิได้ให้ข้อมูลความรู้และการรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง และหลังจากการเข้ามาของกระบวนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่มาโดยตลอดเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและการข่มขู่คุกคามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะภาครัฐมิได้ให้ข้อมูลเรื่องผลดีและผลเสียอย่างเที่ยงตรง ในทางกลับกันกลับให้ข้อมูลด้านดีเพียงอย่างเดียวและได้ใช้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชนเชื่อว่า โรงไฟฟ้าถ่านหินเป็นโรงไฟฟ้าที่ดี^{๒๒} จุดยืนของประชาชนจังหวัดกระบี่ไม่ได้คัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้า แต่คัดค้านการใช้เชื้อเพลิงถ่านหิน โดยตระหนักถึงบทเรียนซึ่งปรากฏจากงานวิจัยมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก เช่น Harvard University

^{๑๘} กรรติกา ศิริเสนา, กัมมันตภาพรังสี พลังงานนิวเคลียร์ มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖.

^{๑๙} วรยุทธ์ ศรีพิพัฒน์กุล และสุทัศน์ รัตนเกื้อกังวาน, “การศึกษาต้นทุนสังคมของโรงไฟฟ้า กรณีศึกษา โรงไฟฟ้าแม่เมาะ”, วารสารวิศวกรรมศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (มกราคม ๒๕๕๖): ๑๐.

^{๒๐} เครือข่ายชุมชน, ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินและสายส่งไฟฟ้าแรงสูง, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nanclip.com>. [๑ ก.ย. ๒๕๕๗]

^{๒๑} ดวงใจ ปีเย และคณะ, “การศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)แม่เมาะ”, ใน เอกสารเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๒).

^{๒๒} กลุ่มปกป้องกระบี่จากถ่านหิน, โรงไฟฟ้าถ่านหิน ทะเลกระบี่จุดเปลี่ยนวิถีชุมชน-ธุรกิจท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.trf.or.th>. [๑ ก.ย. ๒๕๕๗].

University of Stuttgart ว่า มลพิษจากถ่านหินก่อผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและชีวิตมนุษย์อย่างมหาศาล และหลายประเทศทั่วโลกได้ทยอยประกาศปิดโรงไฟฟ้าถ่านหิน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพพม่า เยอรมนี เป็นต้น รวมถึงประกาศใช้พลังงานหมุนเวียนแทนที่พลังงานฟอสซิลซึ่งนักวิทยาศาสตร์ชี้ว่า ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชน^{๒๓} ซึ่งมีเครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหินได้ทำหนังสือถึงคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขอให้ยกเลิกการสร้างท่าเรือขนส่งถ่านหินและโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ โดยขอให้คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) พิจารณายกเลิกการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจากแผนผลิตพลังงานไฟฟ้า (PDP) ด้วยเหตุผลว่า การก่อสร้างท่าเรือขนส่งถ่านหินก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบนิเวศโดยรวมอันจะส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตอาหารและการท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดกระบี่ และก่อให้เกิดมลพิษหมุนวนตามกระแสลมทะเลฝั่งอันดามันซึ่งจะกระทบกับสามจังหวัดสำคัญคือกระบี่ ภูเก็ต พังงา รวมทั้งการไหลเวียนของกระแสน้ำจะก่อให้เกิดการพัดพาของตะกอนถ่านหินส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศได้น้ำและชายฝั่งของทั้งสามจังหวัดเช่นกัน และการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่มีผลโดยตรงต่อการทำลายวิถีชีวิตชาวประมงและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้คนตกงานจากธุรกิจการประมงและการท่องเที่ยววันับแสนคน อีกนัยยะหนึ่งคือการส่งผลกระทบต่อรายรับของประเทศซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นกิจการที่ทำรายได้หลักให้กับประเทศ อีกประการสำคัญ จังหวัดกระบี่มียุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจนโดยมีเป้าหมายที่จะทำให้กระบี่เป็นเมืองสีเขียว (Krabi go Green) เป็นเมืองที่ปราศจากมลพิษอันตรายซึ่งการเกิดขึ้นของโรงไฟฟ้าถ่านหินขัดแย้งกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอย่างชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างทิศทางการพัฒนาความมั่นคงด้านพลังงานที่ถูกต้อง^{๒๔} ในรอบหลายปีที่ผ่านมา ภูเก็ตการไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหินมีมาตลอด เริ่มตั้งแต่โครงการเหมืองถ่านหิน และโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ที่คนในพื้นที่ต่อต้านมานานนับสิบปี และยังต่อต้านอยู่ถึงทุกวันนี้ ตามมาด้วยการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของชาวอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ตามมาด้วยการเดินหน้าคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของชาวอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นอกจากการสร้างโรงไฟฟ้าข้างต้นแล้ว ปัจจุบันการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ขยายวงเดินหน้าผลักดันสร้าง ๒ โรงไฟฟ้าถ่านหิน ในอำเภอท่าศาลา และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช กระทั่งกลายเป็นอีกประเด็นร้อนของภาคใต้ไปแล้ว^{๒๕} เมื่อมองลึกลงไปพบว่าปัญหาการต่อต้าน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีต้นกำเนิดมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนวิธีการ แผนงานโครงการ เมื่อภาครัฐจะมีการดำเนินนโยบายและโครงการในด้านต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจะต้องจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล การทำประชาพิจารณ์ และการทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

^{๒๓} สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน), นิวเคลียร์และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนิวเคลียร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔.

^{๒๔} สมนึก กรดเสื่อ, “เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน”, ใน เอกสารบันทึกการสัมภาษณ์ ๓ กันยายน ๒๕๕๗, (อัตสำเนา).

^{๒๕} โสภา เดชรัตน์, เจาะแผนพัฒนาภาคใต้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๒๒.

ก่อนที่ภาครัฐจะตัดสินใจดำเนินตามนโยบายหรือโครงการดังกล่าว^{๒๖} โดยทั่ว ๆ ไปผู้ได้รับผลประโยชน์อาจจะเห็นด้วย ส่วนผู้เสียผลประโยชน์จะต่อต้าน การต่อต้านอาจเป็นเรื่องของปัจเจกชนต่อสู้กับหน่วยงานของรัฐ แต่โดยทั่ว ๆ ไปจะต่อต้านไม่สำเร็จ แต่หากเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนในชุมชน และมีเครือข่ายสนับสนุน อาจจะต่อต้านได้อย่างมีพลัง ทำให้ผู้สนับสนุนโครงการต้องกลับไปทบทวน แกไขจุดอ่อนที่ถูกรวิพากษ์วิจารณ์และบางครั้งฝ่ายต่อต้านก็อาจจะประสพชัยชนะ^{๒๗}

จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขาดการให้ข้อมูลจากภาครัฐ การสำรวจผลกระทบยังไม่มีการศึกษาชัดเจน ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ และแผนการรับมือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์และระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ได้ออกมาต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน และความขัดแย้งได้ขยายวงกว้างออกไป อันจะนำมาซึ่งการทะเลาะ ความบาดหมาง ไม่ลงรอยกัน อันจะทำให้ความสงบสุขที่เคยมีมายาวนานได้ถูกทำลายลง เพราะกำแพงแห่งศรัทธา มานะทิฐิ ได้ก่อตัวขึ้นหากปล่อยไว้เป็นเวลานาน ก็ยากที่จะทำลายได้ ความขัดแย้งก็จะสร้างฐานที่แข็งแรงยากที่จะทำลายลงได้^{๒๘} การที่จะก้าวผ่านความขัดแย้งนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนทุกฝ่ายได้สะท้อนปัญหา และความต้องการ ไม่ว่าจะปัญหาหรือความต้องการระดับใดก็ตาม ซึ่งการเปิดพื้นที่จะเป็นเส้นทางนำไปสู่การแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ทำให้ทุกฝ่ายได้เกิดความรู้สึกร่วมรับในทางเลือกที่ฝ่ายตนต้องการ ซึ่งทุกฝ่ายของความขัดแย้งได้เป็นส่วนหนึ่งในการเลือกแนวทางดังกล่าว และผลที่จะเกิดขึ้น คือ การยินดี ยินยอมจะปฏิบัติตามกฎ กติกา ที่ตนเองมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น การสร้างเวทีหรือการเปิดพื้นที่ในลักษณะดังกล่าว เป็นแนวทางหนึ่งในสันติวิธี^{๒๙} แต่ในวิธีการดังกล่าวข้างต้นจะต้องอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เพราะเครื่องมือจัดการความขัดแย้งแบบพุทธสันติวิธีเป็นการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสามารถแก้ปัญหาได้ตั้งแต่ระดับฐานราก เพราะการแสวงหาเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสมนั้น ต้องตระหนักว่า เครื่องมือที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพราะการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมดังที่กล่าวมาข้างต้น หากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

^{๒๖} มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, “การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย”, ใน **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร, รายงานฉบับสมบูรณ์**, (สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๒๗} เดชรัต สุขกำเนิด และศุภกิจ นันทะวรการ, **ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ (ISEP) และสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑๕.

^{๒๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๙๓/๔๔๕.

^{๒๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, **พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซนจูรี, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙๐.

ยังคง ยืนหยัดที่จะสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ กระแสการต่อต้าน ความขัดแย้งย่อมที่จะปะทุขึ้นได้โดยเร็ว อันจะเป็นการยากที่จะให้ความขัดแย้งคลี่คลายลงได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษารูปแบบ วิธีการ เครื่องมือในการจัดการความความขัดโดยใช้หลักพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นการป้องปรามปัญหาอันจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสันติสุข ความสมานฉันท์ และได้เดินบนแนวทางที่ได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและประโยชน์สุขของประชาชนในจังหวัดกระบี่อย่างแท้จริง

๑.๒ คำถามในการวิจัย

จากปัญหาที่ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้น ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า ปัญหาด้านการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ สามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้หรือไม่ ควรนำมาประยุกต์ใช้กับความขัดแย้งรูปแบบใดของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติตามหลักพุทธสันติวิธีได้ถูกต้อง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๓.๓ เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๓.๔ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาข้อมูลในประเด็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินกระบี่ ซึ่งมีความขัดแย้งก่อตัวขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ “การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี” ในประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เชิงบูรณาการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วย หลักพุทธธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และผลงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี เช่น รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาสันติวิธีโดยใช้พุทธวิธีและหลักพุทธธรรม สรูปรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหา และวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี และกรณีตัวอย่างของความขัดแย้งและกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ในบริบทของสังคมไทย และเสนอแนะพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาที่จะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยจำแนกกรอบเนื้อหาในการศึกษาออกเป็น ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านความขัดแย้ง ๕ มิติ ได้แก่

- (๑) มิติความขัดแย้งด้านข้อมูล
- (๒) มิติความขัดแย้งด้านผลประโยชน์
- (๓) มิติความขัดแย้งด้านค่านิยม
- (๔) มิติความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์
- (๕) มิติความขัดแย้งด้านโครงสร้าง

๒) ด้านกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ๕ มิติ ได้แก่

- (๑) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้านข้อมูลตามหลักสันติวิธี
- (๒) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้านผลประโยชน์ตามหลักสันติวิธี
- (๓) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้านค่านิยมตามหลักสันติวิธี
- (๔) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้านความสัมพันธ์ตามหลักสันติวิธี
- (๕) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้านโครงสร้างตามหลักสันติวิธี

๓) ด้านบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๒ มิติ ได้แก่

- (๑) กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
- (๒) กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า

กระบี่

- (๓) กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
- (๔) กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า

กระบี่

- (๕) กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า

กระบี่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการกำหนดกรอบแนวคิด

การศึกษาปัญหาความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสันติวิธี และการนำหลักพุทธสันติวิธีไปประยุกต์ใช้สร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ แล้วตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดจากบุคคลทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งฝ่ายผู้บริหารระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินกระบี่ ทั้งในส่วนของไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ผู้นำฝ่ายปกครองและฝ่ายผู้บริหารในระดับท้องถิ่น รวมถึงพระสงฆ์ โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ จำนวน ๒๙ รูป/คน สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๒๓ คน แยกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และกลุ่มผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑) กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วย

๑. นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่
๒. นายณัฐพล กรดเสื่อ ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๓. นายอมฤต ศิริพรจุฑาทกุล ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัด

กระบี่

๔. นายสมนึก กรดเสื่อ แกนนำคัดค้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่
๕. อัครเดช ฉากจินดา ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายปกป้องอันดามันจากถ่านหิน
๖. นายวิทยา ขุนสัน หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

จังหวัดกระบี่

๗. นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว ประชาชนในพื้นที่ก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว
๘. นายธีรพจน์ กษิรวัดน์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัด

กระบี่

๙. อธิราชฤทธิ์ คำดี ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์ม จังหวัดกระบี่
๑๐. นายนายพิทักษ์พงษ์ ตาดทอง ผู้จัดการ บริษัท ไทยอินโดปาล์มมอย จำกัด

อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่

๑๑. นางแพรวพันธ์ เวชกามา ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้าง

โรงไฟฟ้ากระบี่

๑๒. นางพรณี นักรจ ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๒) กลุ่มผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

๑. นายบุญเที่ยง บัวเลิศ ประธานชมรมชาวลิ้นไทรกระบี่

๒. นายสวาสดี ร่มรื่น อดีตพนักงานโรงไฟฟ้ากระบี่

๓. นายธวัชชัย ขาวสุข กรรมการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

๔. นางสาวอัยยรัตน์ โนชัยวงศ์ ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้ากระบี่

๕. นายประจวบ โมฆรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตรัง

๖. นายไพโรจน์ บุตรเนียน สมาชิกชมรมชาวลิคไนต์กระบี่

๗. นายเดชา ศุภศิริ ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์โครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

แห่งประเทศไทย

๘. นายเขมณูติ ยมานันตกุล ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

แห่งประเทศไทย

๙. นางนฤมล คำฝอย ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑๐. นายวิโรจน์ เจดามัง ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑๑. นายแห้ม โกยสะอาด อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

๒) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียและมีความสามารถในด้านเทคโนโลยีและการปล่อยของเสียของโรงไฟฟ้าและผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านศาสนาที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๓ รูป/คน แยกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า จำนวน ๓ คน และกลุ่มพระสงฆ์และนักปราชญ์ทางศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน

๒.๑) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

๑. รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล อนุกรรมการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ ในกรรมการไตรภาคีจังหวัดกระบี่

๒. ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมภ์ ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนและผู้ศึกษา Carbon Footprint กฟผ.

๓. นายศุภกิจ นันทะวรการ นักวิจัยพลังงานและอุตสาหกรรม มลพิษนโยบายและสุขภาวะ

๒.๒) กลุ่มพระสงฆ์และนักปราชญ์ทางศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน ประกอบด้วย

๑. พระนิชิต วิสุทธสีโล เจ้าอาวาสวัดปากส้าย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

๒. นายประเสริฐ ไหมดำ ผู้นำศาสนาอิสลาม

๓. นายมาหนาบ จงจิตร อีหม่ามประจำมัสยิดบ้านควน

๓) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชน ในความเป็นไปได้ของปัญหาความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ค้นหากระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสันติวิธี และบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกจากบุคคลทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งฝ่ายพระสงฆ์หรือนักการศาสนา และฝ่ายบ้านเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา การส่งเสริม การเสริมสร้าง และการบริหารจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ พระสงฆ์ภายใน

เขตพื้นที่ และภายนอกพื้นที่ นักวิชาการ ผู้นำเป็นทางการ องค์กรชุมชน ผู้แทนกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบชาวบ้าน และผู้แทนเยาวชน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคนี้กับกลุ่มบุคคลดังกล่าวนั้นจะใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๙ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกพื้นที่ทำการวิจัย โดยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ได้เลือกศึกษาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ คัดเลือกและสุ่มตัวอย่างชุมชนแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวน ๓ ชุมชน ๒ อำเภอ ของจังหวัดกระบี่ ดังนี้

๑) ชุมชนปกาสัย อำเภอเหนือคลอง

๒) ชุมชนเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง

๓) ชุมชนเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา

ซึ่งทั้ง ๓ ชุมชน มีเกณฑ์คัดเลือก คือ ๑) เป็นพื้นที่ในการสร้างท่าเทียบเรือถ่านหินโดยการนำเข้าถ่านหินมาจากต่างประเทศ ๒) เป็นพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินของจังหวัดกระบี่ และ ๓) เป็นพื้นที่ทางผ่านของเรือขนส่งถ่านหิน ซึ่งมีขนาดใหญ่และกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวมและมีความเสี่ยงในการรั่วไหลของถ่านหินลงสู่แหล่งน้ำ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๑๐ เดือน ดังปรากฏในตารางแสดงระยะเวลาของแผนดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๑.๑ แสดงระยะเวลาของแผนดำเนินการวิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	แผนดำเนินการวิจัย									
		พ.ศ. ๒๕๕๙									
		มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
๑	ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร/แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์	●									
๒	สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๙ รูป/คน		●		●						
๓	การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชน				●	●					
๔	สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และทำการพัฒนารูปแบบ (Synthesis Model)			●	●	●					
๕	บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง						●	●	●		
๖	สังเคราะห์รูปแบบพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่							●	●	●	

ตารางที่ ๑.๑ แสดงระยะเวลาของแผนดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ลำดับ	กิจกรรม	แผนดำเนินการวิจัย									
		พ.ศ. ๒๕๕๙									
		ม.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
๗	ทำการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบ “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้าง ความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อหาข้อสรุปและนำเสนอรูปแบบตามกำหนด									●→	
๘	กระบวนการสอบถามประชาชนพิจารณา, ป้องกัน วิทยาลัยพนธ์ ฯลฯ									●→	
๙	จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์และส่งบทความฉบับเต็ม ลงเสนอตีพิมพ์วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพในฐานข้อมูลของ TCI										●→

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยเชื่อว่า การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อให้เกิดความสันติสุข สร้างความสมานฉันท์ และประโยชน์สุขของประชาชนในจังหวัดกระบี่อย่างแท้จริง

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้าง ความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” มีนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๖.๑ สันติวิธี หมายถึง วิธีการ การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่ไร้ความรุนแรง และครอบคลุมไปถึง แนวคิด วิธี ข้อปฏิบัติ ที่เป็นธรรม มีความยุติธรรม และก่อให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย

๑.๖.๒ พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธี ข้อปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าหรือเหล่าสาวกของพระองค์ ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยได้กำหนดหลักสาราณียธรรมมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๖ ประการ คือ

๑) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การจัดการความขัดแย้งที่เป็นการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา

๒) เมตตาวิจิตรธรรม หมายถึง การจัดการความขัดแย้งด้วยการมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

๓) เมตตาโมหกรรมอัน หมายถึง การจัดการความขัดแย้งที่เป็นแนวความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

๔) สาธารณโภคี หมายถึง การจัดการความขัดแย้งที่เป็นการรู้จักแบ่งสิ่งของให้กัน และกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

๕) สีสามัญญตา หมายถึง การจัดการความขัดแย้งที่เป็นการรักษาระเบียบ กติกา ข้อตกลงที่เหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอา รัดเอาเปรียบผู้อื่น

๖) ทิฐีสามัญญตา หมายถึง การจัดการความขัดแย้งที่มีลักษณะของการร่วมกัน ไม่ เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิด ความสงบ

๑.๖.๓ ความขัดแย้ง หมายถึง การที่กลุ่มคนสองกลุ่มคือ รัฐ และ ประชาชน ที่ขัดแย้งกัน เกี่ยวกับผลประโยชน์ ความต้องการ ความสัมพันธ์ ข้อมูล ค่านิยม และโครงสร้าง โดยที่แต่ละฝ่ายมี ท่าทีของการแสดงออกที่ไม่พึงประสงค์ อาจจะนำมาซึ่งการใช้กำลัง การแก้ปัญหาด้วยการใช้อำนาจ หรือความรุนแรง

๑.๖.๔ สมานฉันท์ หมายถึง ความเห็นพ้องต้องกันในด้านความคิดเห็น ความไว้วางใจ เชื่อใจ กัน เป็นมาตรการต่าง ๆ ที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันในสังคมหันหน้ามาคิดกัน ทั้งนี้เพื่อ วัตถุประสงค์หลักคือการนำความปรองดอง ความสามัคคี และสันติภาพ กลับสู่สังคมหรือประเทศชาติ อีกครั้งหนึ่ง

๑.๖.๕ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หมายถึง แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศโดย ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีแผนดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ โดยการนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศเข้ามายังท่าเทียบเรือบริเวณอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๗.๒ สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๗.๓ สามารถนำองค์ความรู้ด้านการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า กระบี่ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเครือข่ายภาคประชาชนด้านความรู้และด้าน คุณธรรม จริยธรรม

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดกรอบของการศึกษา โดยผู้วิจัยแบ่งกรอบการเสนอเป็น ๕ ประเด็น ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธี
- ๒.๔ โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ ซึ่งมีสาเหตุของความขัดแย้งทั้งที่เกิดจากตัวบุคคล ระบบโครงสร้างทางสังคมและจากปัจจัยอื่น ๆ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้อย่างน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสภาวะที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องอำนาจ ความสัมพันธ์ ความคิด ความสนใจ ค่านิยม ผลประโยชน์ รสนิยม อำนาจ ความชอบ สถานภาพและทรัพยากร เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีมากกว่าย่อมเกิดความรู้สึกขัดแย้ง^{๓๐} และพยายามแสวงหาหรือดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการและเพื่อให้มีความทัดเทียมกับคู่กรณี^{๓๑} ความขัดแย้งในรูปแบบเกิดขึ้นได้เมื่อคู่กรณีพยายามดิ้นรนแสวงหาเพื่อให้ทัดเทียมกัน อาจมีการล้มล้างทำให้เกิดความเสียหายหรือจำกัดไม่ให้คู่แข่งได้รับในสิ่งเหล่านั้น^{๓๒} ความขัดแย้งยังอาจเกิดจากการที่บุคคลแสดงทัศนะออกไปแล้วไม่ได้รับการ

^{๓๐} Kreisberg, Seth, Culture in school learning: Revealing the deep meaning, (New Jersey: Lawrence Erlbaum, 1973), p.66.

^{๓๑} เจมส์ โค และคณะ, คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๓๒} Lewis A. Coser, The Function of Social Conflict, (Glenecoe, iii: The Free Press, 1958), p.8.

ตอบสนอง^{๓๓} ความขัดแย้งดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่อาจประมาณได้ว่าจะเกิดขึ้นช่วงใด ระยะเวลาใด^{๓๔} แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วควรตระหนักถึงความสำคัญและเร่งแก้ปัญหาให้ทันที่

นอกจาก ความแตกต่างดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความขัดแย้งอาจเกิดจากระบบความสัมพันธ์ เมื่อคนในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน บางครั้งอาจมีการไม่ลงรอยกันซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บางกรณีอาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง^{๓๕} แต่เมื่อมองอีกมุม ความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี^{๓๖} ความขัดแย้งจึงเป็นปกติของสังคมมนุษย์ ขึ้นอยู่กับว่า จะสามารถจัดการความขัดแย้งนั้นได้หรือไม่ หากมองความขัดแย้งแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ แบบ คือ ความขัดแย้งในระบบและความขัดแย้งในสังคม

เมื่อประมวลความหมายของความขัดแย้งของนักคิดตะวันตกแล้ว สามารถจัดแบ่งความหมายของความขัดแย้งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑) ความขัดแย้งเป็นการรับรู้ ความขัดแย้งเป็นความเชื่อหรือความเข้าใจว่าคนคนหนึ่งมีผลประโยชน์ ความต้องการ หรือค่านิยมไม่สอดคล้องกับผู้อื่น การรับรู้ในแง่นี้มีองค์ประกอบทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมอยู่ด้วย

๒) ความขัดแย้งเป็นความรู้สึก เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อสถานสถานการณ์หรือปฏิสัมพันธ์ที่ส่งสัญญาณถึงความไม่เห็นพ้องต้องกันในลักษณะหนึ่ง โดยอาจเป็นความกลัว ความเศร้า ความโกรธ ขมขื่น หรือสิ้นหวัง หรือหลากหลายอารมณ์ผสมกัน

๓) ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรม เป็นสิ่งที่เราแสดงความรู้สึกและความรับรู้ออกมาอย่างชัดเจนเพื่อขัดขวางไม่ให้ผู้อื่นบรรลุความต้องการพฤติกรรมความขัดแย้งเช่นนี้ อาจมีเจตนาโดยตรงที่จะทำให้ผู้อื่นเสียหาย อาจเป็นการใช้อำนาจความรุนแรง หรือการทำลาย ในทางตรงกันข้ามก็อาจเป็นการโต้เถียงสร้างสรรค์และผูกมิตรได้เช่นกัน^{๓๗} แต่อย่างไรก็ตามเป้าหมายของพฤติกรรมความขัดแย้ง คือ การแสดงออกถึงความขัดแย้งหรือเพื่อสนองความต้องการของตน จนก่อให้เกิดการแข่งขัน การพึ่งพาอาศัยกัน และการรับรู้ที่เข้ากันไม่ได้^{๓๘} ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งทั้งสิ้น

^{๓๓} อรุณ รัชธรรม, ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต, (สำนักวิจัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘). (อัดสำเนา).

^{๓๔} ชาญชัย อาจินสมาจาร, เทคนิคการแก้ไขความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: Sat Four, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

^{๓๕} มอริส แคทเทอร์ริน, การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖.

^{๓๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๔๕.

^{๓๗} เมเยอร์ เบอร์นาร์ด, พลวัตการจัดการความขัดแย้ง, แปลโดย บรรพต ต้นธีรวงศ์, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๓๘} Van Slyke, E. J., Listening to conflict : Finding constructive solution to workplace disputes, (New York: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1999), p.94.

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการทางตะวันออกพบว่า มุ่งให้ความหมายของความขัดแย้งในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก โดยมองความขัดแย้งว่า “เป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำลายบุคคล หรือกล่าวบุคคลฝ่ายตรงข้าม อันเกิดจากการไม่ลงรอยกันในแง่ของความคิด ผลประโยชน์ หรือวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้”^{๓๙} และความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะในระดับบุคคล มนุษย์มีได้ ถือกำเนิดมาเหมือนกันแต่เป็นความแตกต่างอันเป็นผลมาแต่พันธุกรรม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม^{๔๐} เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่หากความขัดแย้งขยายตัวใหญ่ขึ้น ก็จำเป็นต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จะต้องแยกตัวออกไป^{๔๑} ดังนั้น ความขัดแย้งจึงมีผลในแง่บวกที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้ แต่ในขณะเดียวกัน ความขัดแย้งก็อาจก่อผลเสียต่อบุคคลและสังคมได้เช่นเดียวกัน

อีกนัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ความหมายของความขัดแย้งในมุมมองของพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏทัศนะของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาหลายท่านได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้งเมื่อมองในแง่หนึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดา คือ มันเป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายที่แต่ละอย่างมีความเป็นไปของมัน เมื่อต่างก็ไปกันคนละทาง ก็ย่อมขัดแย้งกัน แม้แต่ในสภาวะปกติ สิ่งทั้งหลายย่อมมีความแตกต่างกันอยู่แล้ว ความแตกต่างนั้นขัดกันบ้าง เข้ากันบ้าง ทำให้เกิดความหลากหลายและความสมบูรณ์^{๔๒} กล่าวคือ ความขัดแย้งบางกรณีก็ก่อให้เกิดความเสียหาย แต่บางกรณีก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ นอกจากนี้ ความขัดแย้ง ยังมีสาเหตุมาจากความต้องการ (ตัณหา) ของคน เมื่อเกิดความรู้สึกหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น ก็เป็นเหตุทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท การรบราฆ่าฟัน กระทั่งการทำสงคราม มหาสงครามของโลก^{๔๓} แต่เมื่อมองถึงความเป็นสังคมมนุษย์จะเห็นว่าความขัดแย้งเป็นปกติของสังคมมนุษย์ ความขัดแย้งเป็นเพียงการแสดงออกของความหลากหลายทางความต้องการ ค่านิยม หรือความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งมีตั้งแต่ความขัดแย้งในตนเองและความขัดแย้งที่แสดงผลออกมาให้เห็นภายนอก^{๔๔} เมื่อพิจารณาความหมายของความขัดแย้งในแง่มุมมองของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ มิติ ได้แก่

๑) ความขัดแย้งในแง่บวก หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ หรือก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง องค์กร สังคม ทั้งในแง่ของทัศนคติ และพฤติกรรม บางกรณีเมื่อเกิดความขัดแย้งก็สามารถหาทางออกได้ในเชิงสมานฉันท์

^{๓๙} อุทัย หิรัญโต, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๓.

^{๔๐} วันชัย วัฒนศัพท์, **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๙.

^{๔๑} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, **สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๓.

^{๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **สลายความขัดแย้ง สังคมศาสตร์ที่หยั่งถึงธรรมชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^{๔๓} กวีวงศ์, **สรณิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี**, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

^{๔๔} สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, **การใช้กระบวนการสันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุข**, (นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

๒) ความขัดแย้งในแง่ลบ หมายถึง ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลเสียและบรรยากาศที่ไม่ดีต่อตนเอง องค์กร และสังคม อันเป็นการสะท้อนรูปลักษณ์ของความขัดแย้งออกมาในมิติของ ความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการด่ากัน การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย หรือการทำสงครามกัน^{๔๕}

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ไม่ลงรอยกัน ซึ่งความขัดแย้งนี้สามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร สังคม เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ขึ้นอยู่กับว่าความขัดแย้งนั้นได้รับการแก้ไขไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งอาจจะมาในรูปแบบของการขัดกัน ไม่ลงรอยกัน หรือไม่อาจประสานสอดคล้องในเป้าหมายวัตถุประสงค์ หรือเจตนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้เกิดการต่อสู้ ต่อต้าน ขัดขวาง หรือแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อไม่ให้คู่ขัดแย้งได้บรรลุเป้าหมาย ขณะเดียวกันก็เพื่อบรรลุความต้องการของตนเอง

๒.๑.๒ ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุและมีการอธิบายดังปรากฏอยู่ในหลายทฤษฎี แต่คำอธิบายเหล่านี้อาจเป็นจริงอยู่บ้าง แต่สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือกรอบโครงสร้างที่ช่วยให้เข้าใจทฤษฎีความขัดแย้งและสามารถแก้ปัญหาได้จริง ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงประเภทของความขัดแย้งไว้ดังต่อไปนี้

Christopher Moore ได้กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งมีต้นตอมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ ความขัดแย้งทางข้อมูล ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ความขัดแย้งทางโครงสร้าง ความขัดแย้งทางความสัมพันธ์ และความขัดแย้งทางค่านิยม ซึ่งมีรายละเอียด^{๔๖} ดังต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งทางข้อมูล (Data Conflicts) หรือความขัดแย้งที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง

- การขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร
- ความเข้าใจผิด
- การสื่อความหมายไม่ตรงกัน
- ความสับสนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือขอบเขตหน้าที่
- การใช้วิธีการประเมินหรือตีความที่แตกต่างกันรวมถึงการแปลความหมาย

ข้อมูลที่ได้รับมาไม่ตรงกัน

- มุมมองที่แตกต่างกัน

๒) ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Interest Conflicts) การแย่งชิงหรือมองว่าอาจจะมีการแย่งชิงทรัพยากรที่มีจำกัดหรือแข่งขันกันในประเทศนั้นหรือในเรื่องที่เกี่ยวข้องวิธีการที่หวั่งกังวลอยู่ และการแข่งขันช่วงชิงเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ เช่น ความรัก ความนับถือ และความภูมิใจในตนเอง เป็นต้น

^{๔๕} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซนจูรี, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒-๒๓.

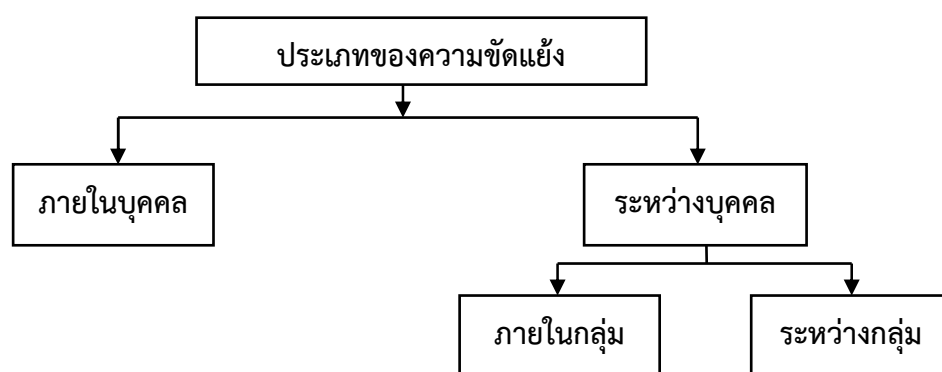
^{๔๖} มอริส แคทเทอร์ริน, การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙-๒๒.

๓) ความขัดแย้งทางค่านิยม (Value Conflicts) การมีมุมมอง ความคิด ค่านิยม และปรัชญาหรือความเชื่อถือที่แตกต่างกัน รวมถึงวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และความคาดหวังที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลมีมาตรฐานการประเมินแนวความคิดหรือพฤติกรรมที่ต่างกั น ความขัดแย้งทางค่านิยมนี้อาจมองไปถึงพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี หรือวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคน

๔) ความขัดแย้งทางความสัมพันธ์ (Relationship Conflicts) ความแตกต่างกัน ทางด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมในทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำๆ หรือมุมมองที่แตกต่างกัน ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกันอย่างไม่ต่อเนื่อง ทั้งทางกาารฟังและการแสดงออก หรือการสื่อความหมายที่ไม่ตรงกัน

๕) ความขัดแย้งทางโครงสร้าง (Structural Conflicts) การแย่งชิงอำนาจหน้าที่ ความไม่เท่าเทียมกันหรือความไม่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากการควบคุมจากความเป็นเจ้าของหรือในการจัดสรรทรัพยากรและระเบียบการจัดการ ความขัดแย้งทางโครงสร้างนี้ อาจรวมถึงปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น เวลา ภูมิศาสตร์ หรือลักษณะทางกายภาพ

นอกจากนี้ **ชาญชัย อาจินสมาจาร** ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งไว้ตามดัง รูปภาพที่ ๒.๑^{๔๗} ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๒.๑ แสดงประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของอารมณ์ของเอ็กต์บุคคล เมื่อความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความสนใจ หรือค่านิยมลดน้อยลงในการตอบสนองต่องานบางอย่าง หรือความคาดหวังพ้นไปจากระดับที่น่าพอใจ ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลจะทำให้ชีวิตประจำวันหยุดชะงัก หรือทำให้หยุดนิ่งได้

ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะสัมพันธ์กับการบริหารความขัดแย้งมากกว่า เพราะเกี่ยวข้องกับกลุ่มของคน วิธีที่เอ็กต์บุคคลจัดการกับความขัดแย้งจะเป็นตัวตัดสินว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ความขัดแย้งยังไม่อาจจัดการได้ จนกว่าจะสามารถจัดการกับความขัดแย้งภายในได้ก่อน

^{๔๗} ชาญชัย อาจินสมาจาร, **เทคนิคการแก้ไขความขัดแย้ง**, (กรุงเทพมหานคร: Sat Four, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗-๔๘.

ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคลแบ่งออกเป็นสองกลุ่มย่อยนั้นคือ ภายในกลุ่ม (Inner group) และระหว่างกลุ่ม (inter-group) ความขัดแย้งที่กลายเป็นเรื่องระดับที่ใหญ่ขึ้น ประกอบด้วยหลาย ๆ กลุ่มถูกจำแนกเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ทั้งนี้ ความขัดแย้งที่อยู่ภายในชื่อบางตัวของกลุ่มเล็กเป็นความขัดแย้งของกลุ่มภายใน ขอบข่ายของความขัดแย้งตัดสินว่าประเด็นถูกจำแนกเป็นปัญหาภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่ม ความขัดแย้งภายนอกกลุ่มมีความสลับซับซ้อนมากที่สุด และรุนแรงที่สุด

สรุปได้ว่า ประเภทของความขัดแย้งสามารถมองได้ว่าเกิดจากปัจจัย ๓ ประการ คือ เกิดจากตัวบุคคลเอง ทั้งในเรื่องของทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อันเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง เกิดจากข้อมูลข่าวสาร การรับข้อมูลข่าวสารที่มีความคลาดเคลื่อนหรือมีการบิดเบือนข้อมูล และเกิดจากโครงสร้างทางสังคม ขาดความเสมอภาค หรือมีอคติต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้กลุ่มนั้นเสียผลประโยชน์ อันนำมาซึ่งความขัดแย้ง

๒.๑.๓ สาเหตุของความขัดแย้ง

สาเหตุของความขัดแย้งสามารถมองได้หลายมิติ ทั้งที่เกิดจากภายในตนเอง เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งมีนักวิชาการได้แบ่งสาเหตุของความขัดแย้งไว้น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งของมนุษย์นั้นมีอยู่หลายลักษณะหลายระดับด้วยกัน ความขัดแย้งที่มีลักษณะไม่ใช่เพียงแตกต่างทางความคิดหรือท่าทีการแสดงออกอย่างปกติธรรมดา หากเป็นภาวะที่มีความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอย่างรุนแรงก็ยอมรับเป็นความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และอันตรายแก่บุคคลและสังคมได้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ความขัดแย้งในลักษณะนี้ หมายถึง สภาพความไม่ลงรอยที่มีปฏิปักษ์มุ่งร้ายต่อกัน หรือขัดประโยชน์กันอย่างรุนแรงระหว่างตัวบุคคล เป็นความขัดแย้งที่ประกอบด้วยการแสดงออกด้วยวาจา ท่าที การกระทำที่มุ่งเพื่อการต่อสู้ รุกรานรังแก ขัดขวางป้องกัน หรือทำลายอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ^{๔๘} นอกจากนี้ ความแตกต่างทางด้านทัศนคติแล้ว การเรียกร้องนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมได้เช่นกัน โดยมีความเชื่อว่าสังคมไม่มีทางทำให้สมาชิกทุกคนมีความพอใจทางเศรษฐกิจได้โดยเด็ดขาด ธรรมชาติของมนุษย์ทำให้เกิดการเรียกร้องอย่างไม่มีสิ้นสุด และเกินเลยความสามารถที่สังคมจะตอบสนองได้^{๔๙} เมื่อได้สำรวจแนวคิดและทฤษฎีหลายแห่งได้ปรากฏสาเหตุของความขัดแย้ง แบ่งออกได้ ๗ ประการ ได้แก่

๑. ความขัดแย้งและการต่อสู้ เป็นลักษณะทั่วไปของ สัตว์สังคมที่ปรากฏอยู่ทุกแห่งหนที่มีมนุษย์

๒. การเกิดความขัดแย้งในสังคม เป็นลักษณะธรรมชาติของสังคม ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสังคม

๓. ความขัดแย้งเป็นความผิดพลาดและกระบวนการสูญเสียหน้าที่ (Dysfunction) ในระบบสังคม

^{๔๘} ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

^{๔๙} ประเสริฐ แยมกลินพิง, “สังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่: แนวโน้มและปัญหา”, วารสารสังคมศาสตร์, (สิงหาคม ๒๕๓๑): ๒๐๔.

๔. ความขัดแย้งเกิดเพราะว่าเป็นหน้าที่ของระบบสังคม (Functional for social systems)

๕. ความขัดแย้งระหว่างสังคมเป็นผลมาจากการปฏิบัติอันเป็นผลประโยชน์ของชาติและภาครัฐ

๖. ความขัดแย้งเป็นส่วนที่สำคัญของการขาดการติดต่อสื่อสารการขาดความเข้าใจ ขาดการคำนวณ การขัดเกลาทางสังคม และกระบวนการรับรู้อื่น ๆ ทางสังคม

๗. ความขัดแย้งเป็นกระบวนการธรรมชาติทั่วไปทุกสังคม ที่มีลักษณะเป็นพลวัตที่ต้องมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้น^{๕๐}

นอกจากนี้ ยังมีกลไกบางอย่างในสังคมทำให้มีการขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วย

๑. การที่บุคคลมีอำนาจไม่เท่ากัน ทำให้คนมีอำนาจมากถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้มีอำนาจน้อย ทำให้เป็นแหล่งที่มาของความตึงเครียด และความขัดแย้งในสังคม

๒. การที่สังคมมักมีของหายากอยู่อย่างจำกัด เป็นเหตุให้ต้องมีการดิ้นรนต่อสู้ เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากของที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น

๓. ในสังคมมีกลุ่มต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายไม่เหมือนันกลุ่มเหล่านี้จึงต้องแข่งขันช่วงชิงกันเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น อันเป็นเหตุให้ต้องมีการกระทบกระทั่งระหว่างกลุ่มได้^{๕๑}

สรุปได้ว่า สาเหตุของความขัดแย้งเกิดขึ้นจากตัวบุคคลมีความต้องการที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งต่อตนเอง สังคม หรือองค์กร อีกประการหนึ่ง สาเหตุของความขัดแย้งอาจเกิดจากกลไกต่าง ๆ ทางสังคม เช่น อำนาจอริสธ กฏ กติกา หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างทางสังคม มีส่วนสำคัญที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งได้เช่นเดียวกัน

๒.๑.๔ ผลกระทบของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้น ย่อมส่งผลทั้งในส่วนที่เป็นผลดีและส่วนที่เป็นผลเสียเกิดขึ้นกับตัวบุคคล สังคม ประเทศชาติ หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่งนักวิชาการได้จัดแบ่งผลกระทบของความขัดแย้งไว้น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ผลดีของความขัดแย้ง

ผลดีของความขัดแย้งนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความเจริญ ซึ่งสำหรับ กิตติมา ปรีดีติลล ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับผลของความขัดแย้งไว้ว่าผลกระทบของความขัดแย้งมีผลดีอยู่หลายประการ ถ้าผู้บริหารรู้จักใช้ความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์จะเป็นผลดีต่อองค์กรได้ ข้อดีของความขัดแย้ง ทำให้เกิดความคิดเห็นใหม่ๆ ที่เหนือกว่าเป็นการบังคับให้บุคคลแสวงหาแนวความคิดที่ใหม่อยู่เสมอ เป็นปัจจัยให้บุคคลสำรวจความคิดของตนเองอีกครั้งว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร เหมาะสม

^{๕๐} Paul Wehr, *Conflict Regulation*, (West view Press/Boulder, oloalo, 1979), pp. 1-8.

^{๕๑} สันญา สันญาวิวัฒน์, *ทฤษฎีสังคมวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า

หรือไม่ในการที่จะเอาชนะฝ่ายตรงกันข้าม ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้ได้ทดสอบความสามารถอยู่เสมอ^{๕๒}

นอกจากนี้ ไพบูลย์ ฉิ่งทองคำ, ประชุม โพธิกุลและสิทธิพงศ์ สิทธิจักร ได้กล่าวถึงข้อดีของความขัดแย้งไว้ว่า ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ดีขึ้นกว่าเดิมทำให้เกิดการพัฒนาในด้านความคิดคนต้องหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทำให้บุคคลต้องอธิบายทัศนะของตนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดีกว่าเดิมกระตุ้นให้คนเกิดความสนใจที่จะครุ่นคิดและมีความริเริ่มสร้างสรรค์^{๕๓} สอดคล้องกับทัศนะของของทิสนา แคมมณี ที่กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งมิใช่จะส่งผลเสียเสมอไป แต่พบว่าความขัดแย้งมีประโยชน์ในหลายด้านเช่น ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ทำให้ความคิดและการงานไม่หยุดยั้งที่เป็นการช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดระอื้อร้นและแสดงความสามารถของตน ส่งผลให้การทำงานและผลงานของกลุ่มดีขึ้น^{๕๔} หากจัดแบ่งผลดีของความขัดแย้งออกมาให้เห็นชัดเจนสามารถแบ่งออกเป็นข้อ ดังต่อไปนี้^{๕๕}

๑. ป้องกันการหยุดอยู่กับที่เพราะความขัดแย้งจะทำให้เกิดการพัฒนา
๒. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้เพื่อมาจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น
๓. มีความชัดเจนเมื่อมีความขัดแย้งแล้วจะเกิดความชัดเจนขึ้นเพราะจะถูกวิเคราะห์และจับตามอง

๔. สร้างเอกลักษณ์โดยต้องมีการรวมกลุ่ม เพื่อจัดการกับปัญหาจึงต้องมีเอกลักษณ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

๕. ถ้าเกิดจากภายนอกจะสร้างความสามัคคี เพื่อให้สามารถผ่านพ้นความขัดแย้งไปได้

๖. เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อใช้แก้ปัญหาและเพื่อการป้องกันในวันข้างหน้าด้วย
๗. กระตุ้นให้แสวงหาคำตอบคือทางออกของการแก้ปัญหาตนเอง
๘. เพิ่มความสามารถและไหวพริบ เป็นการฝึกไปในตัวเอง
๙. ช่วยบำบัดความต้องการทางจิต
๑๐. สร้างโอกาส เมื่อมีความขัดแย้งก็จะค้นร้นซึ่งอาจพบทางที่ดีใหม่ ๆ ขึ้นได้
๑๑. เรียนรู้วิธีการแก้ไขและป้องกันการขัดแย้ง
๑๒. สร้างความตื่นตัว เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก
๑๓. ให้ข้อมูลที่มาของปัญหา เมื่อมีการศึกษาก็จะทราบว่าที่มาของปัญหาคืออะไร

^{๕๒} กิตติมา ปรีดีติลล, **ทฤษฎีบริหารองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ธนะการพิมพ์, ๑๕๔๒), หน้า ๓๐๗.

^{๕๓} ไพบูลย์ ฉิ่งทองคำ ประชุม โพธิกุลและ สิทธิพงศ์ สิทธิจักร, **การจัดการกับความขัดแย้ง**, (เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงกรมสามัญศึกษา: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒๔.

^{๕๔} ทิสนา แคมมณี, “การแก้ความขัดแย้ง”, **ประมวลบทความทางการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๑.

^{๕๕} อรุณ รักธรรม, **ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

๑๔. ก่อให้เกิดความสามัคคี เพื่อต่อต้านภัยที่มาถึงตัว

เมื่อพิจารณาถึงผลดีของความขัดแย้งจะเห็นได้ว่า ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กร หรือระดับที่สูงขึ้นไป เป็นการกระตุ้นให้คนในองค์กร หน่วยงาน ได้แสดงออกมาถึงทัศนะ ความเห็น ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และถ่ายทอดออกมาเพื่อส่งต่อไปยังการกระทำที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี

ผลเสียของความขัดแย้ง

ผลเสียของความขัดแย้งนั้น ก็ส่งผลกระทบต่อที่เห็นได้ชัดเจนหากไม่รู้จักรู้วิธีการแก้ปัญหาให้ลดลง เช่น สนั่น แก้วปู้วัด ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมขององค์การที่ริเริ่มมีความขัดแย้งว่าจะมีผลตามลำดับ คือ สมาชิกในองค์การวางเฉยไม่ให้ความร่วมมือแต่ต่อต้านขัดขวาง ซึ่งลำดับสุดท้ายเป็นระยะที่สมาชิกจะคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน หากทางจับผิดผู้อื่นก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานนานับประการ สอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลที่มีแนวโน้มให้เกิดผลเสียที่เกิด^{๕๖} จากความขัดแย้งดังที่ กิตติมา ปรีดีติลก กล่าวถึงผลเสียว่า ทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจรู้สึกท้อถอยทำงานโดยไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพ เป็นคนยอมแพ้ไม่สู้งานกลายเป็นคนก้าวร้าวทำตัวเป็นศัตรูประณามผู้อื่น เกิดความล้มเหลวไม่มีความคิดริเริ่ม และเกิดความไม่มั่นคงในตนเอง^{๕๗}

ส่วนทัศนะของไพบุลย์ ฉิ่งทองคำ, ประชุม โพธิกุลและสิทธิพงศ์ สิทธิขจร ได้กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งว่า ทำให้บางคนรู้สึกพ่ายแพ้เสียกำลังใจรู้สึกท้อแท้ในการทำงานเกิดบรรยากาศของความไม่ไว้วางใจและสงสัยเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านบางคนหลีกเลี่ยงเช่น ขอย้ายหรือขอลาออก^{๕๘} หากจัดแบ่งผลเสียของความขัดแย้งออกมาให้เห็นชัดเจนสามารถแบ่งออกเป็นข้อดังนี้^{๕๙}

๑. สูญเสียกำลังใจคนทำให้การดำเนินงานมุ่งไปข้างหน้าอย่างเดียวไม่ได้ต้องคอยระวังปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยทำให้ใช้งานคนไม่ได้เต็มที่

๒. ทำให้ความเป็นมิตรลดน้อยลงเนื่องจากต้องระมัดระวังตัวเองอยู่ตลอดเวลา

๓. บรรยากาศความเชื่อถือและไว้วางใจลดน้อยลง

๔. ทำให้เกิดการต่อต้านความขัดแย้งเพราะคิดว่าความขัดแย้งก่อให้เกิดความยุ่งยาก

๕. ปิดบังความรู้เพราะไม่ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบฝ่ายตน

๖. ผิดปกติทางจิตวิทยาจะมีความหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา

๗. เห็นแก่ตัวเพราะต้องเอาตัวเองให้รอดจากปัญหา

๘. ส่งผลเสียต่อร่างกายและจิตใจ

๙. เสียเวลา

๑๐. เกิดผลเสียด้านการเงิน

^{๕๖} สนั่น แก้วปู้วัด, “จะอย่างไรดีกับปัญหาความขัดแย้ง”, ใน **รวมบทความทางบริหารการศึกษา เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๖), หน้า ๘๓.

^{๕๗} กิตติมา ปรีดีติลก, **ทฤษฎีบริหารองค์การ**, หน้า ๓๐๖.

^{๕๘} ไพบุลย์ ฉิ่งทองคำ ประชุม โพธิกุลและ สิทธิพงศ์ สิทธิขจร, **การจัดการกับความขัดแย้ง**, หน้า ๓๒๔.

^{๕๙} อรุณ รักธรรม, **ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่**, หน้า ๑๙.

๑๑. บิดเบือนความจริง

เมื่อพิจารณาถึงผลเสียที่เกิดจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้แสดงออกมาให้เห็นว่า ไม่มีความกระตือรือร้น วางเฉย หรือเกิดความรู้สึกว่าไม่ยากเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พฤติกรรมเหล่านี้เป็นสัญญาณที่บ่งบอกให้เห็นถึงผลกระทบทางลบที่เกิดจากความขัดแย้งและมีท่าทีว่าจะเลวร้ายลงมากขึ้น

๒.๑.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม และในแต่ละบริบทของสังคมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลักษณะของความขัดแย้งแตกต่างกันออกไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีหรืออาจเป็นไปในทิศทางที่เลวร้ายลง นักคิด นักทฤษฎีหลายท่านได้กล่าวถึงความขัดแย้งไว้โดยได้รับการยอมรับว่าเป็นทฤษฎีที่สำคัญที่ช่วยด้วยเรื่องของความขัดแย้งไว้น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีความขัดแย้งของซิมเมล

ซิมเมล ต้องการจะประดิษฐ์คิดค้นข้อความทฤษฎี (Theoretical statement) เกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ซึ่งเขาตั้งชื่อว่าสังคมวิทยารูปแบบ (Formal sociology) วิธีการ ก็คือ พยายามสร้างข้อความนามธรรมจากลักษณะของกระบวนการและเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในสภาพต่าง ๆ ทางสังคมอย่างกว้างขวาง เป้าหมายในการทำเช่นนั้นเพื่อที่จะค้นหาข้อความนามธรรมที่แสดงให้เห็นกระบวนการทางสังคมที่พื้นฐานที่สุดขององค์การทางสังคม ข้อเขียนที่เด่นชัดที่สุดในเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในบทความของเขาชื่อ Conflict and the wed of Group Affiliation ซึ่ง Hurt H. wolff เป็นผู้แปลจากภาษาเยอรมันและซิมเมลมีความเห็นว่าการขัดแย้งเป็นสิ่งที่เก่าแก่ และหลีกเลี่ยงไม่พ้นของทุกสังคมเช่นเดียวกับมาร์กซ์ แต่เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมประกอบด้วยกระบวนการที่แยกกันไม่ออกในความเป็นจริงสองประเภท (แยกได้เฉพาะทางทฤษฎี) คือ กระบวนการก่อสัมพันธ์ (Associative process) และกระบวนการแตกสัมพันธ์ (Dissociative process) ดังเขาได้กล่าวไว้ว่า โครงสร้างอาจเป็นตัวของมันเอง มูลเหตุ จูงใจและรูปแบบของมันเป็นสิ่งที่สอดคล้องอยู่ที่ตัวของมันเอง เพื่อประโยชน์ในการบรรยายและเข้าใจโครงสร้างนี้เท่านั้นที่เราจับมารวมกันภายหลัง โดยที่จะมีแนวโน้มสองประการเสมอ คือ ประการหนึ่งเป็นแนวโน้มเอกพันธ์ (Monistic) และอีกประการหนึ่งเป็นแนวโน้มปฏิปักษ์กัน (Antagonisms)^{๖๐}

การที่ซิมเมลเน้นเช่นนี้ เพราะเขายึดถือความคิดเรื่องสังคมเป็นสิ่งที่มีชีวิตอย่างหนึ่ง (Organicism) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ทรงอิทธิพลอยู่ในสมัยที่เขาใช้ชีวิตอยู่ แนวความคิดนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อลักษณะของสังคมเป็นรูปแบบ กระบวนการ ทางสังคมก็ต้องมีระบบ จากความเชื่อนี้ทำให้ซิมเมลค้นหาผลลัพธ์ของการขัดแย้งในทางเป็นการสืบเนื่องมากกว่าที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเขากล่าวว่า การขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่มุ่งแก้ปัญหา การแบ่งเป็นสองพวก (Dualism) อันเป็นวิถีทางบรรลุถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบางอย่าง แม้ว่าบางครั้งจะต้องมีการทำลายล้างอีกฝ่ายหนึ่ง เหตุผลเช่นนี้ก็คล้ายคลึงกับการแสดงอาการของโรคร้ายในสิ่งมีชีวิต แล้วกำจัดโรคร้ายนั้น (เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไปได้)

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

การดำเนินการตามเหตุผลของ อินทรีย์คติ (Organisms) ซิมเมลจึงได้คิดค้นแรงขับแบบปฏิปักษ์ (Hostile impulse) หรือความต้องการจำเป็นด้านการเกลียด หรือการต่อสู้ขึ้นใช้กับเหตุการณ์ที่ก่อความไม่สงบ หรือสมัครสมานกันขึ้นควบคู่กับสัญชาตญาณด้านความรัก ความผูกพันที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ในทัศนะของซิมเมลการขัดแย้งมิได้เกิดจากผลประโยชน์เท่านั้น แต่อาจเกิดจากสัญชาตญาณด้วย สัญชาตญาณเหล่านั้นอาจได้รับการกระตุ้นโดยการขัดแย้งในผลประโยชน์ หรือแรงกระตุ้นให้มีความสัมพันธ์สมัครสมานหรือสัญชาตญาณแห่งความรักก็ได้ แต่ท้ายที่สุด ซิมเมลยังเชื่อว่า แหล่งเหตุของการขัดแย้งที่สำคัญที่สุดแหล่งหนึ่งอาจมาจากปัจจัยทางชีววิทยาของร่างกายมนุษย์ได้ และเป็นการประนีประนอมฐานคติเกี่ยวกับธรรมชาติของอินทรีย์สังคมกับสัญชาตญาณการเกลียดและต่อสู้ ซิมเมลได้พยายามแสดงให้เห็นผลทางด้านบวกของการโต้แย้งที่ทำให้เกิดการรักษาสังคมและหน่วยย่อยต่าง ๆ ของสังคมอย่างมาก ในแง่นี้จึงทำให้เห็นว่าสัญชาตญาณการเกลียด และต่อสู้ไม่ได้เป็นปฏิปักษ์หรือมะเร็งของสังคมเสมอไป แต่เป็นกระบวนการธำรงรักษาความมั่นคงของสังคมแบบหนึ่ง จากสิ่งนี้ สาระความคิดเกี่ยวกับองค์การสังคมของ ซิมเมลที่ต่างจากของ มาร์กซ์จึงพอสรุปได้ ดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ทางสังคม จะเกิดขึ้นในภาวะสังคมเป็นระบบ ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมอาจสืบเนื่องมาจากกระบวนการทางอินทรีย์ภาพสองกระบวนการ คือ กระบวนการก่อสัมพันธ์ และกระบวนการแตกสัมพันธ์

๒) กระบวนการดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากทั้งแรงขับสัญชาตญาณและความจำเป็นอันสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมประเภทต่าง ๆ

๓) กระบวนการขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่เก่าแก่แต่โบราณของสังคม แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นสิ่งทำลายระบบสังคมหรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเสมอไป

๔) ตามความเป็นจริงแล้ว การขัดแย้งเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องดำเนินการรักษาสังคม หรือส่วนประกอบบางอย่างของสังคม^{๖๑}

ซิมเมลไม่ได้สนใจสร้างทฤษฎีอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องการเพียงสร้างประพจน์ที่เกี่ยวกับการขัดแย้งขึ้นจากการสังเกตการณ์รอบตัวของเขาและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ในประพจน์เหล่านี้ ซิมเมลถือการขัดแย้งเป็นตัวแปรที่แสดงระดับต่างของความถี่และความรุนแรง ถ้าเปรียบตัวแปรเป็นเส้นต่อเนื่อง (Continuum) ปลายหนึ่งของเส้นนี้จะเป็นการแข่งขันและการต่อสู้โดยการแข่งขัน หมายถึง ความพยายามและเป้าหมายที่ต่างกัน (เช่น การวิ่งเปรี้ยว) แต่มีกฎเกณฑ์ควบคุมทั้งสองฝ่าย ส่วนการต่อสู้ หมายถึง การกระทำอย่างเผชิญหน้ากันโดยตรงมากกว่ามีกฎเกณฑ์ควบคุมการกระทำน้อยกว่า แม้ ซิมเมลจะไม่ได้อภิปรายขยายความลักษณะแปรผันของการขัดแย้งให้แจ่มชัดขึ้น หรือบางทีก็ใช้ศัพท์ของตนเองไม่อยู่ก็บ่งบอวย แต่ความคิดของซิมเมลก็ได้ก่อให้เกิดการโต้คารมกันในหมู่นักสังคมวิทยาปัจจุบันเกี่ยวกับว่า อะไรคือการขัดแย้งและอะไรที่ไม่ใช่ การถกเถียงกันนี้มีประโยชน์ทำให้เกิดความกระจ่างในสิ่งที่ใช้ในประพจน์เกี่ยวกับการขัดแย้งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นสาระประโยชน์ในความคิดของ ซิมเมล เทอเนอร์ได้นำเอาความคิดแบบพรรณนาความคิดของซิมเมลมาสร้างเป็นประพจน์แบบทางการและเป็นนามธรรมยิ่งขึ้นดังนี้

^{๖๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, *ทฤษฎีทางสังคมวิทยา*, หน้า ๑๕๓.

ความเครียดของการขัดแย้ง

๑) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีอารมณ์เข้ามาผูกพันต่อความขัดแย้งนั้นด้วย

๒) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อระดับความเป็นกลุ่มเดียวกันของฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีมากขึ้น

๓) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

๔) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อคู่กรณีมีความปรองดองกันมากก่อนมากขึ้น

๕) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อโครงสร้างทางสังคมทั่วไป ปล่อยให้คู่กรณีอยู่แยกต่างหากจากกันได้น้อยลง

๖) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อความขัดแย้งเป็นเป้าหมายอยู่ในตัวเอง แทนที่จะเป็นอุปกรณ์ไปสู่สิ่งอื่นมากขึ้น

๗) ความขัดแย้งจะมีความเครียดมากขึ้น เมื่อคู่กรณีมองเห็นว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องเป้าหมายและผลประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น^{๖๒}

หน้าที่ของการขัดแย้งทางสังคมต่อคู่กรณี

๑) ขอบเขตของกลุ่มต่าง ๆ จะยิ่งจางหายน้อยลง เมื่อความเป็นปรปักษ์ระหว่างกลุ่มความเครียดและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมีมากขึ้น

๒) เมื่อไรที่การขัดแย้งมีความเครียดมากขึ้น และกลุ่มมีบูรณาการน้อยลง กลุ่มขัดแย้งก็จะยิ่งรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากขึ้น

๓) เมื่อมีความขัดแย้งมากขึ้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มของคู่กรณีก็จะมีมากขึ้นด้วย^{๖๓}

หน้าที่ของการขัดแย้งต่อสังคมเป็นส่วนใหญ่

๑) ความขัดแย้งที่มีความเครียดน้อยลง และสังคมมีส่วนร่วมพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดการบูรณาการในสังคมมากขึ้นด้วย

๒) หากความขัดแย้งเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความเครียดน้อยลง สมาชิกของกลุ่มที่อยู่ได้อานาจก็จะระบายความเป็นปฏิปักษ์ออกมามากขึ้น และจะเกิดความเชื่อมั่นในการควบคุมจุดหมายปลายทางได้มากขึ้นด้วย

๓) หากความขัดแย้งเกิดขึ้นน้อยแต่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง โอกาสในการสร้างบรรทัดฐานขึ้นมาควบคุมความขัดแย้งก็จะมีมากขึ้นด้วย

๔) หากความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ระหว่างคู่กรณีแต่ละฝ่ายสายบังคับบัญชาทางสังคมมีมากขึ้น ความขัดแย้งมีการเปิดเผยน้อยลง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกแต่ละฝ่ายขัดแย้งก็จะมีมากขึ้นด้วย และจะส่งผลให้การบังคับบัญชาสายงานนั้นมีความมั่นคงยืนยาว

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๗.

๕) หากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจต่างกันมีระยะเวลานาน แต่มีความเครียดน้อย การสร้างความสัมพันธ์แห่งอำนาจจะกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้นด้วย

๖) หากการคุมคามของความขัดแย้งที่มีความเครียดระหว่างกลุ่มมีระยะเวลานานขึ้น กลุ่มผสมระหว่างความขัดแย้งก็จะมีผลกระทบมากมากขึ้นด้วย^{๒๔}

การกำเนิดทฤษฎีการขัดแย้งสมัยใหม่เท่าที่กล่าวมาจะเห็นว่า มาร์กซ์กับซิมเมลเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความตึงเครียด และหลีกเลี่ยงไม่พ้นของการขัดแย้งในระบบสังคม แต่แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของสังคมของเขาแตกต่างกัน คือ มาร์กซ์ เน้นผลการแบ่งแยกของการขัดแย้งแต่ซิมเมลเน้นผลบูรณาการของการขัดแย้ง ความแตกต่างนี้จะพบในประพจน์ที่นำเสนอ โดย มาร์กซ์ มุ่งแสดงเงื่อนไขที่การขัดแย้งอย่างรุนแรงจะเกิดขึ้น ส่วนซิมเมลมุ่งหาเงื่อนไขที่จะทำให้การขัดแย้งที่กว้างขวางอาจเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้น มาร์กซ์มุ่งหาสาเหตุของการขัดแย้งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคม ส่วน ซิมเมล มุ่งความสนใจไปที่รูปแบบ และผลกระทบของการขัดแย้งที่เกิดขึ้น ความคิดที่แตกต่างกันของมาร์กซ์และซิมเมล เมื่อรวมกันเข้าแล้วจะทำให้ได้ข้อความเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุของความเข้มข้น และผลกระทบของการขัดแย้งที่มีต่อระบบสังคมที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในแง่สาเหตุของการขัดแย้ง มาร์กซ์กล่าวว่า มาจากการแบ่งปันทรัพยากรที่ไม่เสมอภาคกัน ส่วนซิมเมลอ้างว่า เกิดจากสัญชาตญาณการต่อสู้ในเรื่องความเข้มข้น ทั้งมาร์กซ์และซิมเมลเห็นพ้องกันว่า ขึ้นอยู่กับความสมัครงานภายในของแต่ละกลุ่มคู่กรณี โดยทั้งสองต่างก็ได้ระบุสภาพเงื่อนไขทางโครงสร้างของระบบสังคมที่อาจมีผลต่อความเข้มข้นของการขัดแย้งระหว่างกลุ่มปฏิปักษ์ได้ สำหรับผลกระทบของการขัดแย้ง มาร์กซ์เห็นว่า จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม ส่วน ซิมเมลมองเห็นว่า ผลของการขัดแย้งจะทำให้มีความต่อเนื่องของระบบสังคม

สิ่งที่น่าสนใจต่อไปนี้เป็น ประพจน์ที่มีข้อความขัดกันของมาร์กซ์และซิมเมล แม้ว่า จะกล่าวเรื่องเดียวกัน เช่น ซิมเมลบอกว่า หากเป้าหมายของกลุ่มคู่กรณีมีการขัดแย้งแล้ว กลุ่มขัดแย้ง จะพยายามประนีประนอมกัน มากกว่าจะต่อสู้กัน แต่มาร์กซ์กลับเห็นตรงกันข้าม เขาเห็นว่า หากชนชั้นได้หรือรากหญ้าที่มีอำนาจได้ตระหนักถึงประโยชน์แท้จริงของตนแล้ว การขัดแย้งอย่างรุนแรงจะเกิดขึ้น ความแตกต่างเช่นนี้อันสืบเนื่องมาจากฐานคติของเจ้าของความคิดนั่นเอง เพราะมาร์กซ์มีฐานคติว่า ความเข้มข้นของความขัดแย้ง เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงเสียมิได้ จะต้องเกิดขึ้นในระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงก็จะต้องเกิดขึ้นในโครงสร้าง ส่วนซิมเมลมีฐานคติว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งเท่านั้น กระบวนการนี้ มีความเข้มข้นและมีผลกระทบต่อสังคมส่วนร่วมระดับต่าง ๆ กันสุดแต่ภาวะเงื่อนไข ผลวิเคราะห์เรื่องการขัดแย้งยิ่งแตกต่างกันไป ปัญหาว่า ความคิดของใครถูกเป็นปัญหาที่ตอบยาก ขึ้นอยู่กับภาวะการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละปรากฏการณ์ เทอเนอร์อ้างว่า หากอาศัยจากความสัมพันธ์ของกลุ่มกรรมกร และนายทุนในสมัยปัจจุบันแล้ว ความคิดของซิมเมลอาจถูกกว่า กลุ่มทั้งสองมีการประนีประนอมกันมากกว่าล้มล้างตามความคิดของมาร์กซ์

นักทฤษฎีสังคมวิทยาสมัยใหม่พยายามที่จะผสมผสานสองแนวคิดนี้เข้าด้วยกัน แต่ มักไม่เป็นผลส่วนใหญ่มักจะรับเอาแนวใดแนวหนึ่งเท่านั้น แนวหนึ่งเป็นทฤษฎีการขัดแย้งเชิงวิภาษวิธี (Dialectical conflict theory) กับทฤษฎีการขัดแย้งเชิงหน้าที่ หรือทฤษฎีการหน้าที่เชิงขัดแย้ง

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑.

(Conflict functionalism) ทั้งสองแนวนี้นี้ต่างก็เป็นแนวใหม่ ผิดแปลกจากทฤษฎีการหน้าที่ที่มีอิทธิพลทางความคิดสังคมวิทยามาเป็นเวลานาน Ralf Dahrendorf นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันเป็นผู้นำนักทฤษฎีความขัดแย้งเชิงวิภาษวิธี และ Lewis A. Coser เป็นนักทฤษฎีผู้นำทางด้านการหน้าที่เชิงขัดแย้งในหมู่นักสังคมวิทยาสมัยใหม่

๒) ทฤษฎีความขัดแย้งของดาร์เรนดอร์ฟ

ทฤษฎีการขัดแย้งของดาร์เรนดอร์ฟ ให้ชื่อโมเดลว่า Dialectical Conflict Perspective ในทัศนะของดาร์เรนดอร์ฟ องค์การสังคม คือ imperatively coordinated association เรียกว่า ICA องค์การนี้มีขนาดต่าง ๆ อย่างองค์การสังคมโดยทั่วไป ตั้งแต่กลุ่มสังคมชุมชน ไปจนถึงสังคมมนุษย์ องค์การแต่ละขนาดประกอบด้วยบทบาทจำนวนหนึ่ง แต่ละบทบาทจะมีอำนาจบังคับผู้อื่นจำนวนหนึ่ง ดังนั้น ในสายตาของดาร์เรนดอร์ฟ องค์การสังคม หรือ ICA ของเขาเป็นเรื่องของความสัมพันธ์อำนาจและอำนาจในองค์การถือได้ว่าเป็นสิทธิอำนาจ authority เพราะบทบาทเหล่านี้เป็นของตำแหน่งที่ยอมรับกันในองค์การ ดังนั้น ความเป็นระเบียบทางสังคมจะดำรงอยู่ได้โดยการพยายามซ่อมบำรุงกระบวนการสร้างความสัมพันธ์แห่งสิทธิอำนาจเอาไว้

สาเหตุของการขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลงในสังคมเกิดจากการที่บางครั้งอำนาจมีอยู่น้อย หายาก กลุ่มย่อยต่าง ๆ ในไอซีเอจึงต้องแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจอันน้อยนั้นถ้าเปรียบความคิดของ ดาร์เรนดอร์ฟกับของมาร์กซ์แล้วจะเห็นความพ้องกันในการคิด ดังนี้

(๑) ระบบสังคม (เข้าใจง่าย ๆ ว่า คือ สังคมมนุษย์) มีสภาพการขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง

(๒) ความขัดแย้งนั้นเกิดจากการขัดกันผลประโยชน์ ซึ่งติดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม

(๓) ผลประโยชน์ที่ขัดกันนั้นสืบเนื่องมาจากการได้รับส่วนแบ่งอำนาจไม่เท่ากันระหว่างกลุ่มเหนือ (Dominant) กับกลุ่มใต้ (subjugated)

(๔) ผลประโยชน์ต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะแยกออกเป็นสองฝ่ายที่ขัดกัน

(๕) ความขัดแย้งเป็นแบบวิภาษวิธี ซึ่งมีมติของความขัดแย้งครั้งหนึ่ง จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่ตรงกันข้ามกันขึ้น อันจะส่งผลให้มีความขัดแย้งคราวต่อไปอีก ภายใต้งานไขเฉพาะอย่างหนึ่ง

(๖) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ (ubiquitous) ของระบบสังคม และจะทำให้เกิดการขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในองค์การสังคมทุกระดับ ซึ่งเป็นเรื่องของวิภาษวิธี^{๒๕}

๓) ทฤษฎีความขัดแย้งของโคเซอร์

ทฤษฎีความขัดแย้งของโคเซอร์ ได้ชื่อว่าเป็น Conflict Functional Model ขณะที่ ดาร์เรนดอร์ฟ ดำเนินตามแนวความคิดของ มาร์กซ์ โคเซอร์ดำเนินการตามแนวของซิมเมล ซึ่งทำให้เห็นว่า การขัดแย้งนั้นไม่ได้มีผลเสียหายอย่างเดียวแต่มีผลในทางสร้างสรรค์ มีผลในทางดีได้ด้วย ตามความคิดของ โคเซอร์องค์การสังคม (รวมทั้งสังคมมนุษย์ด้วย) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

^{๒๕} ประเวศ วะสี, สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๔.

(๑) โลกทางสังคมเป็นระบบอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยหน่วย (Parts) ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์แนบเนื่องกัน

(๒) ระบบสังคมทั้งหมดต่างก็ไร้ดุลยภาพ มีความตึงเครียดและขัดแย้งในผลประโยชน์ ระหว่างหน่วยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนี้

(๓) กระบวนการทางสังคมต่าง ๆ ภายในหน่วยหรือระหว่างหน่วยของระบบ เช่น สังคมมนุษย์ดำเนินชีวิตภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อที่จะซ่อมบำรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มหรือลดบูรณาการ และความสามารถปรับตัวของระบบ

(๔) กระบวนการทางสังคมหลายอย่าง เช่น ความรุนแรง ความเห็นคัดค้าน ความเปราะบาง และการขัดแย้ง ซึ่งถือเป็นการทำลายระบบนั้น ในขณะเดียวกันภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง อาจถือเป็นสิ่งเพิ่มพูนสร้างสรรค์บูรณาการและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของระบบได้ด้วย^{๖๖}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความขัดแย้งเป็นทฤษฎีใหม่อีกทฤษฎีหนึ่ง มีความเห็นขัดแย้งกับทฤษฎีอื่น โดยเฉพาะทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม แต่ก็มีประโยชน์ใช้สอยอย่างกว้างขวาง ครบทั้งสามประเภทของประโยชน์ คือ ทั้งด้านวิชาการ การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จากลักษณะของทฤษฎีความขัดแย้งดังกล่าว ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าทางสังคมหลายด้าน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหลายมิติด้วยกัน ทฤษฎีการขัดแย้งเกิดจากการเรียนรู้ของคนในสังคม โดยเฉพาะนักคิดได้คิดทฤษฎีการขัดแย้งขึ้นมาเพื่ออธิบายบริบทของสังคม ปรัชญาการณของสังคม และตีความให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติ แล้วนำมาตีความจากทฤษฎีการขัดแย้ง เพื่อประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคมเหล่านั้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งตามแนวคิดตะวันตกและแนวคิดตะวันออกนั้น สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยการประยุกต์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อต้องการจำกัดความขัดแย้งและสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ปรากฏวิธีการจัดการความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

๑. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของ Christopher W. Moore

Christopher W. Moore ได้เสนอรูปแบบการจัดการความขัดแย้งไว้หลายวิธีการ ประกอบด้วย

๑) การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่เป็นทางการ เนื่องจากคนเราพยายามหลีกเลี่ยงจากความขัดแย้ง โดยมองว่า ประเด็นเหล่านั้นยังไม่สำคัญพอที่จะต้องแก้ปัญหาความขัดแย้งให้เป็นทางการ หรือการขาดอำนาจในการเข้าไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรืออาจจะไม่พร้อมที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยในห้วงระยะเวลานั้น ๆ

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

๒) การเจรจาแก้ปัญหาที่ไม่เป็นทางการ วิธีการนี้สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยไม่ยุ่งยาก อาจเป็นเพราะความขัดแย้งนั้นสามารถแก้ไขลงได้จนต่างฝ่ายต่างเกิดความพอใจและประเด็นความขัดแย้งก็จะสลายไปในที่สุด

๓) การเจรจาต่อรอง เป็นวิธีการแก้ความขัดแย้งที่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้งกัน แต่ละกลุ่มจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ขึ้นชั่วคราว เพื่ออธิบายหรือแสดงเหตุผลของแต่ละฝ่าย เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรับทราบความต้องการของกันและกัน

๔) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยคนกลางจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย เสร็จจากกัน โดยเกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกัน และยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเข้ามาเป็นตัวกลางในการแก้ปัญหา

๕) วิธีการตัดสินข้อพิพาทของผู้บริหาร วิธีการนี้คนกลางอาจไม่ต้องเป็นกลางนัก การตัดสินข้อพิพาทนี้อาจเป็นเรื่องส่วนตัวก็ได้ หากความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์กร บุคลากรภายในองค์กรอาจช่วยกันแก้ปัญหาเองก็ได้ แต่ถ้าเกิดขึ้นในหน่วยงานของรัฐ ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเป็นผู้ตัดสินปัญหา

๖) กระบวนการอนุญาโตตุลาการ เป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่คู่ขัดแย้งมีความเห็นร่วมกันที่ต้องการให้บุคคลที่สามเข้ามาเป็นผู้ช่วยในการตัดสินปัญหาความขัดแย้ง โดยที่คนกลางต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในความขัดแย้งนี้ ผลการตัดสินอาจเป็นแค่คำแนะนำหรืออาจเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามก็ได้

๗) กระบวนการทางศาล เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากอำนาจทางสังคม ผลของการตัดสินจึงอาจเป็นข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คู่กรณีไม่มีอำนาจในการตัดสิน แต่ก็ได้รับการตัดสินที่ถูกต้องตามกฎหมายของสังคมและเป็นธรรม

๘) กระบวนการออกกฎหมาย เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่รัฐใช้วิธีการทางกฎหมาย มักจะพบในกรณีข้อพิพาทใหญ่ ๆ เช่น โครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบกับคนจำนวนมาก วิธีการนี้เป็นการตัดสินแพ้ชนะโดยการออกเสียง

๙) วิธีการแบบอหิงสา เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยกลุ่มคนร่วมกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้คู่กรณีทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการโดยปราศจากความรุนแรง วิธีการนี้อาจเป็นการกระทำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

๑๐) วิธีการใช้ความรุนแรง เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่มองว่าถ้าคู่กรณีหรือทรัพยากรของคู่กรณีมีค่าสูงสุด จะทำให้เกิดสิทธิพิเศษ ทำให้ต้องใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อทำลายคู่ต่อสู้ลงให้ได้ และต้องแสดงให้อีกฝ่ายเห็นว่าฝ่ายตนมีกำลังและอำนาจเพียงพอในการต่อสู้ช่วงชิง^{๖๗}

๒. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของ แคทเทอรีน มอร์ริส

แคทเทอรีน มอร์ริส ได้เสนอรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งไว้ ๕ แนวทาง ประกอบด้วย

^{๖๗} Christopher Moore, *The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict*, 2nd ed., (San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 1996), pp. 5-16.

๑) การแข่งขัน การบังคับ และการผลักดัน (Competing forcing and compelling)

วิธีการนี้จะใช้เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายมากกว่าความสัมพันธ์ บุคคลนั้นอาจใช้อำนาจในการช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รวมถึงการใช้อำนาจในการทำให้ผู้อื่นทำตามด้วย ยิ่งไปกว่านั้น เขาอาจจำเป็นต้องลุกขึ้นสู้ เพื่อปกป้องหลักการและสิทธิที่ตนสมควรได้ วิธีการนี้เน้นวิธีการแบ่งสันปันส่วน (Distribute Approach) เป็นแนวทางในการเจรจาไกล่เกลี่ย

๒) การโอนอ่อนผ่อนตามหรือการทำให้ราบรื่น (Accommodating or smoothing)

วิธีการนี้นำมาใช้ในกรณีที่มีความห่วงใยต่อความสัมพันธ์มากกว่าเป้าหมายในการแก้ไขความขัดแย้ง เป้าหมายของข้อตกลงประเภทนี้ จะออกมาในรูปแบบของการเอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายอื่นโดยที่ฝ่ายเราต้องยอมเสียประโยชน์ พฤติกรรมในการโอนอ่อนผ่อนตาม รวมถึงการทำตามคำสั่ง การเห็นคล้อย ตามความคิดของผู้อื่นหรือการยอมให้เป็นไปตามความปรารถนาของอีกฝ่าย พฤติกรรมดังกล่าว มักถูกมองว่าอ่อนแอ หรือต้องการความสงบ

๓) การประนีประนอม (Compromising)

วิธีการนี้เป็นลักษณะของการเดินทางสายกลางระหว่างทั้งเป้าหมายและความสัมพันธ์ หลักการที่สำคัญคือ การหาแนวกลางๆ หรือการแบ่งครึ่ง การประนีประนอมไม่อาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับมุมมองโลกทัศน์ หรือค่านิยมทางศีลธรรม ในขณะที่การประนีประนอมจะให้ความสนใจในความสัมพันธ์ แต่แท้จริงแล้วเป็นการแบ่งสันปันส่วน

๔) การหลีกเลี่ยงหรือการถอนตัว (Avoiding or withdrawing)

การหลีกเลี่ยงถือว่าการเลื่อนออกไป การหลบฉากและการถอนตัวออกจากประเด็นนั้น วิธีนี้อาจเน้นความสัมพันธ์และอาจไม่รับรู้ความเป็นไปได้ในการบูรณาการของสถานการณ์ การหลีกเลี่ยงและการถอนตัวอาจมีลักษณะการแบ่งสันปันส่วน ถ้าผู้ที่ถอนตัวมีอำนาจในการดึงเอาทรัพยากรหรือคำยินยอมไปด้วยในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอำนาจที่จะตัดสินใจ หรือทำให้อีกฝ่ายทำการตัดสินใจได้

๕) การร่วมมือ หรือการแก้ปัญหา (Collaborating, integrating or problem solving)

การร่วมมือกัน บางกรณีอาจเป็นการบูรณาการหรือการแก้ไขปัญหา ซึ่งมักให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และจุดมุ่งหมายเช่นกัน เป็นทั้งการรุกและร่วมมือ เกิดการบูรณาการผลประโยชน์ร่วมของทุก ๆ คนที่ได้รับผลกระทบ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เน้นวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นการใช้วิธีบูรณาการและแบ่งสันปันส่วนในการเจรจาไกล่เกลี่ย ถึงแม้ว่าแนวทาง

นี้จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ แต่เป้าหมายหลักก็มุ่งไปที่การหาข้อยุติความขัดแย้ง และผลการเจรจายุติความขัดแย้งที่ตามมาภายหลัง^{๖๘}

๓. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของ เมเยอร์ เบิร์นาร์ด

เมเยอร์ เบิร์นาร์ด ได้เสนอกระบวนการจัดการความขัดแย้งจะเกิดขึ้นตามมิติเชิงการรับรู้ มิติเชิงอารมณ์ และมิติเชิงพฤติกรรม ซึ่งสามารถพิจารณาแต่ละมิติในระดับของคู่กรณีที่มีความขัดแย้ง หรือในระดับของระบบความขัดแย้งในภาพรวม^{๖๙} ประกอบด้วย

๑) การจัดการความขัดแย้งเชิงการรับรู้

วิธีนี้คู่กรณีจะสามารถจัดการความขัดแย้งได้หรือไม่นั้น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับว่าพวกเขามองสถานการณ์ปัญหาอย่างไร หากเขาเชื่อว่า มีการจัดการความขัดแย้ง รับรู้ว่ามีปัญหาสำคัญของตน คิดว่าได้ข้อยุติสำหรับปัญหา รวมทั้ง มองว่าความขัดแย้งนั้นกลายเป็นอดีตที่ตรงกันข้ามกับอนาคต นั้นแสดงว่า พวกเขาได้บรรลุหลักการสำคัญของการจัดการความขัดแย้งแล้ว และเมื่อคู่กรณีตัดสินใจอย่างมุ่งมั่นว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องจัดการกับความขัดแย้งให้ได้ นั่นคือการตัดสินใจที่จะยุติความขัดแย้ง และหากพวกเขายพยายามต่อไป นั้นย่อม หมายถึง พวกเขามีความตั้งใจในระดับหนึ่งที่จะจัดการกับความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งในระดับนี้อาจเกิดขึ้นก่อน หรืออาจเป็นผลมาจากการจัดการกับองค์ประกอบด้านอารมณ์และพฤติกรรมได้ อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่แล้วมิติเชิงรับรู้ของการจัดการความขัดแย้งมักเกิดขึ้นถัดจากมิติอื่น ๆ

การจัดการความขัดแย้งในมิติเชิงรับรู้มักจะสำเร็จได้ยาก เพราะคนมักยึดติดกับการรับรู้และความเชื่อของตนเกี่ยวกับความขัดแย้ง คู่กรณีอาจยึดติดอยู่กับพฤติกรรมและการตอบโต้ด้วยอารมณ์ แต่ก็อาจตัดสินใจเปลี่ยนพฤติกรรมโดยที่การตอบโต้ด้วยอารมณ์มักเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซ้ำ ๆ ความเชื่อและการรับรู้เป็นสิ่งที่ตายตัวมากกว่าและเป็นพื้นฐานของความรู้สึกมั่นคงและเป็นระบบระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท่ามกลางสถานการณ์อันสับสนและเป็นอันตรายนั้น คนจะยึดติดอยู่กับความเชื่อและการรับรู้ของตนเพราะความสงสัยในสิ่งเหล่านั้นอาจทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นต่อตนเองและต่อโลก

ถึงแม้การจัดการความขัดแย้งเชิงรับรู้จะเป็นวิธีที่ประสบความสำเร็จได้ยาก แต่เป็นมิติที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมากในช่วงกระบวนการจัดการความขัดแย้ง เมื่อคู่ขัดแย้งเปลี่ยนมุมมองของตนที่มีต่ออีกฝ่ายและต่อความขัดแย้ง รวมทั้งต่อประเด็นปัญหา อาจทำให้เกิดรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญและยั่งยืน ผลลัพธ์ที่ได้นี้จะยังเป็นพื้นฐานของวิธีการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญและน่าสนใจ

^{๖๘} มอริส แคทเทอร์ริน, *การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ*, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘-๓๐.

^{๖๙} เมเยอร์ เบิร์นาร์ด, *พลวัตการจัดการความขัดแย้ง*, แปลโดย บรรพต ดันธีรวงศ์, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๓-๑๖๕.

๒) การจัดการความขัดแย้งเชิงอารมณ์

การจัดการความขัดแย้งในมิติทางอารมณ์เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่คู่กรณีมีต่อความขัดแย้ง และพลังอารมณ์ทั้งหมดที่แสดงออกต่อความขัดแย้งนั้น เมื่อใดที่คู่กรณีไม่มีความรู้สึกใด ๆ กับความขัดแย้ง หรืออย่างน้อยไม่ถึงระดับที่ค่อนข้างรุนแรงมากเท่ากับขณะที่มีความขัดแย้งเต็มที่ แสดงว่าการจัดการความขัดแย้งได้บรรลุเป้าหมายสำคัญ และนำไปสู่การระงับความขัดแย้งขั้นหนึ่งแล้ว แต่การจัดการความขัดแย้งเชิงอารมณ์อาจเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เพราะอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว คู่กรณีอาจจะระงับอารมณ์ที่มีต่อความขัดแย้งได้ดีมาก แต่เมื่อมีเหตุการณ์หรือปฏิสัมพันธ์ที่กระตุ้นความรู้สึก พวกเขาจะรู้สึกแบบเดิมอีก

การจัดการทางอารมณ์ต้องอาศัยช่วงเวลาที่ยาวนานขึ้น ซึ่งคู่กรณีจะรู้สึกถึงความขัดแย้งรุนแรงขึ้นด้วย บางครั้งทั้งสองฝ่ายก็ต้องการปลดปล่อยบ้าง แต่ก็อาจทำให้ความขัดแย้งเพิ่มขึ้นจนยากที่จะจัดการ ทุกฝ่ายจึงต้องมีวิธีการของตนเองในการจัดการกับมิติทางอารมณ์ของความขัดแย้ง และดูเหมือนว่าคู่ขัดแย้งจะประสบกับสภาวะที่คล้าย ๆ กันหลายอย่างจากการจัดการกับอารมณ์ ดังนี้

- รู้สึกว่าได้รับการยอมรับในฐานะบุคคล บุคลิกภาพรวมทั้งค่านิยมของตนไม่ได้กำลังถูกทำลาย หรือไม่ถูกทำลายไปมากกว่านี้

- รู้สึกว่าสามารถรักษาศักดิ์ศรีไว้ได้ ขณะที่กำลังจัดการกับความขัดแย้ง
- รู้สึกว่าความต้องการที่แท้จริงได้รับการยอมรับและตอบสนอง
- มีเวลาเพียงพอที่จะรับรู้และแก้ไข
- อีกฝ่ายยอมรับว่าความรู้สึกของตนมีเหตุผล และมีคุณค่าโดยชอบธรรม
- รู้สึกว่าได้รับการรับฟังอย่างแท้จริงโดยไม่ถูกตัดสิน

๓) การจัดการความขัดแย้งเชิงพฤติกรรม

การจัดการกับพฤติกรรมมีสองแบบ คือ การหยุดพฤติกรรมขัดแย้ง และการสร้างพฤติกรรมที่เอื้อต่อการจัดการความขัดแย้ง การเลิกทะเลาะเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเชิงพฤติกรรมอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายและดำเนินปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ บางครั้งเราจะพบพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นการหยุดยั้งพฤติกรรมความขัดแย้ง และก่อให้เกิดพฤติกรรมจัดการความขัดแย้ง หรือในบางคราวความขัดแย้งก็จบลงอย่างง่ายดาย บางครั้งก็ค่อยเป็นค่อยไป บางครั้งก็ยุติได้ทันที แล้วเข้าสู่พฤติกรรมจัดการความขัดแย้ง โดยที่ไม่มีเส้นแบ่งชี้ชัดระหว่างพฤติกรรมทั้งสองแบบ

ข้อตกลงและวิธีแก้ปัญหาคความขัดแย้งจะดำเนินไปในมิติทางพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าวิธีการแก้ปัญหอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์หรือการรับรู้ของคู่กรณี แต่ทั้งสองฝ่ายไม่อาจตกลงกันจริงใจได้ว่าจะต้องมีความรู้สึกและการรับรู้ในสถานการณ์ปัญหาเปลี่ยนไปจากเดิม ความรู้สึกและการรับรู้มีการเปลี่ยนแปลงได้มิใช่โดยการตกลงที่จะเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงที่จะดำเนินการในทางใดทางหนึ่งย่อมต้องมีเป้าหมาย

๔. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของ เดวิดและโรเจอร์ (Johnson David, & Johnson Roger)

Johnson David, & Johnson Roger มีแนวความคิดการจัดการแก้ไขความขัดแย้งว่าบุคคลแตกต่างกัน จึงใช้กลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้งโดยแต่ละคนมีรูปแบบการแก้ปัญหาเป็น

ของตน สามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในภาวะขัดแย้ง ประเด็นหลักที่ต้องใส่ใจ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัว เมื่ออยู่ในภาวะขัดแย้ง คนแต่ละคนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น และการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นแบบพฤติกรรมในการจัดการความขัดแย้ง ๕ แบบ^{๗๐} ประกอบด้วย

๑) ลักษณะแบบ "เต๋ว" (ถอนตัว, หดหู่) มีลักษณะหลักหนีความขัดแย้ง ยอมละวัตถุประสงค์และความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยการหลีกเลี่ยงไม่เผชิญกับคู่กรณี จะไม่ตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา

๒) ลักษณะแบบ "ฉลาม" (บังคับ, ขอบใช้กำลัง) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้อำนาจตามตำแหน่ง คำนึงถึงเป้าหมายงานหรือความต้องการของตนเองมากกว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

๓) ลักษณะแบบ "ตุ๊กตาหมี" (สัมพันธภาพราบรื่น) เชื่อว่าความขัดแย้งหลีกเลี่ยงได้เพื่อเห็นแก่ความกลมเกลียว ยอมยกเลิกเป้าหมาย เพื่อรักษาสัมพันธภาพอันดีไว้

๔) ลักษณะแบบ "สุนัขจิ้งจอก" (ประนีประนอม, แก้ปัญหาเฉพาะหน้า) จะคำนึงถึงเป้าหมายส่วนตนและสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในระดับปานกลาง แสวงหาการประนีประนอมพร้อมและเต็มใจที่จะสละวัตถุประสงค์และสัมพันธภาพบางส่วนเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันที่ดี

5) ลักษณะแบบ "นกฮูก" (เผชิญหน้ากัน, สุขุม) จะมองความขัดแย้งว่าเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข ให้คุณค่าแก่เป้าหมายและสัมพันธภาพ สิ่งที่ต้องการคือการบรรลุเป้าหมายของตนเองและผู้อื่น

๕. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของโทมัส และ คิลแมน (Kenneth W. Thomas and Ralph H. Kilmann)

โทมัส และคิลแมน (Kenneth W. Thomas and Ralph H. Kilmann) ได้ศึกษาว่า ในกรณีที่ต้องเผชิญกับความขัดแย้ง จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างไรบ้าง ซึ่งได้จำแนกวิธีการจัดการความขัดแย้งออกเป็น ๕ แนวทาง^{๗๑} ประกอบด้วย

๑) การเอาชนะ (Competition) เมื่อเราพบกับความขัดแย้งจะมีบางคนที่พยายามแก้ไขความขัดแย้งนั้น ด้วยวิธีการเอาชนะของตนเองเป็นสำคัญ จึงพยายามใช้อิทธิพลวิธีการหรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้คู่กรณียอมแพ้หรือพ่ายแพ้ตนเองให้ได้ การแก้ไขความขัดแย้งในแนวทางนี้ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ในลักษณะชนะ-แพ้

๒) การยอมรับ (Accommodation) จะเป็นพฤติกรรมที่เน้นเอาใจผู้อื่น อยากเป็นที่ยอมรับและได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจให้แก่คู่กรณีโดยที่ตนเองจะยอมเสียสละ แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งบนแนวทางนี้จะเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ แพ้-ชนะ

^{๗๐}Johnson, David., W.& Johnson, Roger., T. **Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive and Individualistic Learning.** Englewood Cliffs, (NJ: Prentice Hall, 1987), p.25.

^{๗๑}Thomas, Kenneth, **Conflict and Conflict Management in Marvin D. Dunnette (ed), Handbook of Industrial and Organization Psychology.** (Chicago: Rand McNally. 1976), p.20.

๓) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีจัดการความขัดแย้งที่มีลักษณะไม่สู้ปัญหา ไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตนอยู่เหนือความขัดแย้ง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งลักษณะนี้มักเกิดผลลัพธ์แบบ แพ้-แพ้ เป็นส่วนใหญ่

๔) การร่วมมือ (Collaboration) เป็นการจัดการความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพึงพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย วิธีการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในลักษณะนี้ เป็นการแก้ปัญหาที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ ชนะ-ชนะ ทั้งสองฝ่าย

๕) การประนีประนอม (Compromising) เป็นการจัดการความขัดแย้งที่มีความพยายามให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับความพอใจบ้างและต้องยอมเสียสละบ้าง ผลลัพธ์ในการจัดการความขัดแย้งลักษณะนี้มีรูปแบบ แพ้-แพ้ หรือ แพ้-ชนะ

๖. แนวคิดการจัดการความขัดแย้งของพระมหาธรรษา ธมฺมหาโส

พระมหาธรรษา ธมฺมหาโส ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองที่เหมาะสมและนำไปสู่การสมานฉันท์และปรองดองอย่างแท้จริง โดยผ่านทางเครื่องมือ ๓ ชุดด้วยกัน ได้แก่^{๗๒}

๑. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางการทูตเชิงสันติ (Peaceful Diplomatic Means)

เมื่อกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางการทูตเชิงสันตินั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้นได้ ๔ วิธี กล่าวคือ การเจรจา การไต่สวน การเจรจาไกล่เกลี่ย และการประนีประนอม

๑.๑ การเจรจา (Negotiation) การเจรจา เป็นกระบวนการของการแสดงออก ซึ่งข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในเรื่องที่มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไป การเจรจาเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจึงพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล และปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลที่เป็นคู่พิพาท เพื่อแสดงออกในข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานร่วมกัน อันเป็นการแสดงถึงความตั้งใจและความพยายามในการเจรจาที่มุ่งหมายให้มีการตกลงระหว่างกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการต่อรอง เพื่อให้ได้บรรลุผลเป็นการตกลงที่จะถือปฏิบัติต่อกันในอนาคต

๑.๒ การไต่สวน (Inquiry) แนวทางนี้เป็นวิธีที่มุ่งเน้นการจัดการข้อพิพาททั้งในระหว่างประเทศและภายในประเทศ เมื่อกล่าวถึงระบบการไต่สวนในระหว่างประเทศเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศนั้น เกิดขึ้น จากผลการประชุมสันติภาพครั้งแรกที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. ๑๘๙๙ ในมาตรา ๙ และ ๑๔ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการไต่สวนว่า หากไม่สามารถตกลงกันได้โดยทางการทูตอันเนื่องมาจากมีความเห็นขัดแย้งกันให้จัดตั้งคณะกรรมการการไต่สวนขึ้นอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา โดยหาข้อเท็จจริงอันแน่ชัดด้วยการสืบสวนที่ปราศจากความลำเอียงและด้วยความบริสุทธิ์ใจ

^{๗๒} พระมหาธรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑๙-๒๓๔.

๑.๓ การไกล่เกลี่ย (Reconciliation) การไกล่เกลี่ยเป็นการปฏิบัติการของรัฐที่สามหรือบุคคลที่สาม ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยทางเจรจา เพื่อให้คู่กรณีทำความเข้าใจกันในเรื่องข้อพิพาทแต่ในลักษณะของการไกล่เกลี่ยก็มีแนวทางในการดำเนินการออกเป็น ๒ ลักษณะ กล่าวคือ

๑.๓.๑ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง หมายถึง กระบวนการที่คู่กรณีซึ่งอาจจะเป็นรัฐ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยสมัครใจมาพูดคุย อภิปรายถึงความแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ และเนื่องจากเป็นความสมัครใจที่คู่เจรจามาร่วมกันจึงเป็นการร่วมกันหาทางออกต่าง ๆ แล้วจึงร่วมกันตัดสินใจนำไปสู่ผลที่คู่เจรจาสงทับใจ ถ้าคู่เจรจาเข้าใจกระบวนการและสามารถสื่อสารกันได้ดี ไม่ต้องมีคนกลางมาเป็นผู้กำกับกระบวนการ แต่โดยส่วนใหญ่กว่าที่จะตัดสินใจมารวมเจรจา ความขัดแย้งก็กลายเป็นข้อพิพาทอย่างรุนแรง จำเป็นต้องมีคนกลางมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่เรียกว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

๑.๓.๒ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นเพียงผู้ช่วยติดต่อ (Good Officer or Facilitator) การช่วยติดต่อเป็นการใช้ความเพียรพยายามของรัฐที่สามหรือบุคคลที่สาม ที่จะนำคู่พิพาทมาพบปะพูดคุย และปรึกษาหารือร่วมกัน อันเป็นการใช้ความพยายามในการระงับเพื่อให้สันติภาพดำรงอยู่ต่อไป ไม่ถือเป็นการแทรกแซงแต่อย่างใด ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การช่วยติดต่อไม่ได้เสนอแนะให้แก้ไข และไม่ได้ร่วมเจรจาด้วย แต่อาจนำไปสู่การเชื่อใจให้มาแก้ไขเพื่อร่วมมือเจรจากรณีที่เปลี่ยนเป็นการไกล่เกลี่ย

๑.๔ การประนีประนอม (Compromising) เมื่อกล่าวถึงการประนีประนอมในระหว่างประเทศ เป็นวิธีการระงับข้อพิพาท โดยให้คณะกรรมการ หรือตัวแทนระหว่างประเทศอื่น ซึ่งคู่กรณีขัดแย้งกันได้ตกลงแต่งตั้งขึ้น พยายามประนีประนอม โดยมุ่งแสวงหาข้อแก้ไขที่สมเหตุสมผลในความขัดแย้ง เพื่อให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ การประนีประนอมเกิดจากการที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ในอนุสัญญาสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายก็ได้ ว่าถ้ามีกรณีพิพาทเกิดขึ้นให้ใช้วิธีระงับด้วยการประนีประนอม

๒. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีกฎหมาย (Peaceful Legal Means)

เมื่อกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางกฎหมายเชิงสันติ (Peaceful Legal Means) นั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้นี้ได้ ๓ วิธี กล่าวคือ อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) กระบวนการทางศาล (Judicial Approach) และกระบวนการออกกฎหมาย (Legislative Approach)

๒.๑ อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นกระบวนการที่ทั้งคู่สมัครใจขอให้บุคคลที่สามที่เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้เสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งมีมานานนับพันปีแล้ว ทั้งในสมัยกรีกและโรมันก็ได้นำวิธีการนี้มาใช้ เมื่อศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายพบว่า อนุญาโตตุลาการถูกนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ ข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน และข้อพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชน ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุว่าข้อพิพาทระหว่างรัฐนั้นอาจนำมาซึ่งการใช้กำลังอาวุธเข้าต่อสู้กัน

๒.๒ กระบวนการทางศาล (Judicial Approach) เป็นการที่สถาบันซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระบบที่สังคมยอมรับ เข้ามาช่วยจัดการแก้ไขข้อพิพาท ซึ่งวิธีการนี้เป็นการเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาระหว่างกันเองไปสู่กระบวนการของรัฐ โดยคู่กรณีดำเนินการจ้างทนายความ ให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสู้คดี ซึ่งมีการนำสืบต่อหน้าบุคคลที่สามที่เป็นกลางคือผู้พิพากษา หรือคณะลูกขุนแล้วแต่ระบบ

๒.๓ กระบวนการออกกฎหมาย (Legislative Approach) กระบวนการออกกฎหมายจัดได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทได้อีกประการหนึ่งเช่นเดียวกัน วิธีการนี้ดำเนินการโดยภาครัฐโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมาย ในรูปแบบของพระราชกำหนด หรือพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม (Amnesty Act) ซึ่งประเด็นนี้อาจจะเป็นความขัดแย้งในประเด็นใหญ่ ๆ และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากนำผู้กระทำผิดมาลงโทษอาจจะก่อให้เกิดความโกลาหลได้ กรณีเช่นนี้เห็นได้จากการที่รัฐออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมเรื่องปิ่นและนิรโทษกรรมเกี่ยวกับการปฏิวัติรัฐประหาร ถึงกระนั้น การออกกฎหมายในลักษณะนี้ไม่ครอบคลุมถึงความผิดเกี่ยวกับคดีอาญาในประเด็นที่รุนแรง

๓. ทางเลือกเชิงสันติวิธีอื่น ๆ (Peaceful Alternative Means)

เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีชนิดที่เป็นทางเลือกอื่น ๆ ตามที่มักจะมีการใช้ในโลกรนี้ประกอบด้วย

๓.๑ การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว (Avoiding or withdrawing) วิธีการนี้เป็นการหลบฉาก หรือถอนตัวออกจากประเด็นที่กำลังมีความขัดแย้งกัน ในอเมริกาเหนือบริบทของการหลีกเลี่ยงเป็นวิธีไม่ก้าวร้าวแต่ไม่ร่วมมือในสังคมหรือชุมชนจำนวนมากที่ยึดค่านิยม เช่น ชาวเอเชียและชาวละตินอเมริกา เชื่อว่า วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา และการโอนอ่อนผ่อนตามนั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งในการรักษาความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเอาไว้ ในบางกรณีการใช้วิธีหลีกเลี่ยงและการโอนอ่อนผ่อนตามถือได้ว่าเป็นการช่วยรักษาหน้าให้แก่ตัวเองและผู้อื่น แต่จุดอ่อนของวิธีการนี้เน้นความสัมพันธ์และอาจไม่รับรู้ความเป็นไปได้ในการบูรณาการสถานการณ์ ซึ่งการแก้ปัญหาอาจจะทำให้ชนะด้วยกันทั้งคู่หรือแพ้ด้วยกันทั้งคู่ก็ได้

๓.๒ การเผชิญหน้า (Confrontation) เมื่อเราประเมินอย่างรอบด้านแล้วว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้น่าจะหาบทสรุป หรือไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน การเผชิญหน้าเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมไปถึงการเจรจาตกลงถึงข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่ายก็จะเกิดขึ้น แต่เป็นการเกิดขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ที่เราได้ดำเนินการวางแผนมาเป็นอย่างดีแล้ว ฉะนั้น การลดความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นได้ หากทุกฝ่ายเผชิญหน้ากันอย่างสันติ นึกถึงความถูกต้องและเที่ยงธรรมเป็นบรรทัดฐาน ไม่ได้นึกถึงประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง

๓.๓ การโน้มน้าว (Persuasion) เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนวิถีคิด ความรู้สึก และความคิดเห็น โดยใช้วิธีการอุปมา อุปมัย รวมถึงรูปแบบที่ใช้เหตุผลประกอบบางครั้งวิธีการที่ใช้เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นอาจรวมถึงการแข่งขันที่จะโน้มน้าวด้วยการรบเร้า ซึ่งวิธีการนี้คู่กรณีใช้วิธีการในการชักชวนอย่างแน่วแน่ว่าจะชนะทั้งฝ่ายหนึ่งต้องยอมจำนนด้วยเหตุผล

๓.๔ การสนับสนุน (Supporting) คือ การให้โอกาสบุคคลที่อยู่ภายใต้ความกดดัน สามารถระบายความรู้สึก ความคิดเห็น ความโกรธ หรือไม่พอใจ และช่วยให้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร ผู้สนับสนุนไม่จำเป็นต้องเจรจาไกลเกลี่ยเสมอไป คือ อาจใช้การสนับสนุนเป็นช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงการเจรจาไกลเกลี่ยหรือการแทรกแซงการแข่งขัน

๓.๕ การแข่งขัน และการผลักดัน (Competing and Forcing) วิธีการแข่งขันจะใช้เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายมากกว่าความสัมพันธ์ บุคคลนั้นอาจใช้อำนาจในการช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รวมถึงการใช้อำนาจในการทำให้ผู้อื่นทำตามด้วย ยิ่งไปกว่านั้นเขาอาจจำเป็นต้องลุกขึ้นสู้ เพื่อปกป้องหลักการและสิทธิที่จนสมควรได้ วิธีการนี้เน้นวิธีการแบ่งปันส่วน (Distributive Approach) การใช้วิธีการนี้ อาจจะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ หรือแพ้ได้ เพราะวามุ่งเน้นเรื่องผลประโยชน์ (Interests) มากกว่ามุ่งเน้นเรื่องความสัมพันธ์ (Relationship)

๓.๖ การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodating) การโอนอ่อนผ่อนตามผู้อื่นอาจนำมาใช้ในการณีที่มีความห่วงใยต่อความสัมพันธ์มากกว่าเป้าหมาย ในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งเป้าหมายของข้อตกลงประเภทนี้ออกมาในรูปของการเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายอื่นโดยที่เราต้องยอมเสียประโยชน์ พฤติกรรมในการโอนอ่อนผ่อนตาม รวมถึงการทำตามคำสั่ง การเห็นคล้อยตามความคิดผู้อื่นหรือการยอมให้เป็นไปตามความปรารถนาของอีกฝ่าย ลักษณะนิสัยดังกล่าวถูกมองว่าอ่อนแอหรือต้องการความสงบ

๓.๗ การร่วมมือกัน (Collaborating) การร่วมมือกันในบางครั้งอาจหมายถึงการบูรณาการ หรือการแก้ไขปัญหา ซึ่งมักให้ความสำคัญและจุดมุ่งหมายเช่นกัน เป็นทั้งการรุก และร่วมมือ คือ เกิดการบูรณาการผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เน้นวิธีการเจรจาไกลเกลี่ยและการไกลเกลี่ยคนกลางเป็นการใช้ทั้งวิธีบูรณาการและแบ่งปันส่วนในการเจรจาไกลเกลี่ย แม้แนวทางนี้ให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ แต่เป้าหมายก็มุ่งเน้นไปที่การยุติความขัดแย้งและผลการเจรจายุติความขัดแย้งที่ตามมาภายหลัง

๓.๘ การมีส่วนร่วม (Participation) วันชัย วัฒนศัพท์ได้ชี้ว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว กระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งก็มีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการหลาย ๆ ด้านเช่นกัน โดยท่านได้นำเสนอ หลักการและเครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางเลือกหรือการแก้ปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติ

๓.๙ การลงมติหรือการลงคะแนนเสียง (Voting) การลงคะแนนเสียง จัดว่าเป็นแนวทางสันติวิธีอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นข้อปฏิบัติ หรือวิธีการเพื่อลงมติเพื่อตัดสินใจ หรือหาทางออกให้แก่ความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในประเด็นต่าง ๆ วิธีการนี้ ในแต่ละองค์การระหว่างประเทศมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นกับความเห็นชอบขององค์การต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ หรือวางเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดำเนินสืบต่อกันมา โดยทั่วไปแล้ว การลงคะแนนเสียงในองค์การระหว่างประเทศจะแบ่งเป็น ๒ วิธี คือแบบเอกฉันท์ (Unanimity) แบบเสียงข้างมาก (Majority) ทั้งนี้ การลงคะแนนเสียงทั้ง ๒ วิธีดังกล่าวอาจจะใช้ในองค์การระหว่างประเทศองค์การเดียวกันได้

สรุปได้ว่า เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งสามารถเลือกใช้ได้หลากหลายวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทของความขัดแย้ง ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ความขัดแย้งคืออะไร เกิดขึ้นจากใคร ที่ไหน อย่างไร จากนั้นจึงแสวงหาวิธีการ เครื่องมือจัดการความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดการ

แบ่งปันส่วนที่ยุติธรรม แก้ปัญหาโดยให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและเงินให้น้อยที่สุด อย่างน้อยเมื่อสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้แล้ว ความโกรธ ความบาดหมาง หรือความไม่พอใจ จะได้สงบระงับลงได้ ส่วนความสัมพันธ์หลังจากยุติความขัดแย้งได้แล้ว ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่าจะสานสัมพันธ์หรือขาดความสัมพันธ์กันไปเลย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธี

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับพุทธสันติวิธี มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ทั้งที่แยกส่วนอธิบายถึงหลักสันติวิธีและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านได้กล่าวถึงพุทธสันติวิธีไว้น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธี

แม้ว่านักวิชาการจำนวนมากจะยังคงมีความขัดแย้งกันในการให้คำนิยามสันติวิธี แต่อย่างน้อยที่สุดแนวคิดต่าง ๆ ก็ยังเห็นพ้องว่า สันติวิธี คือ การละทิ้งหรือการไม่เลือกที่จะใช้ความรุนแรงเมื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง เช่น ทัศนะของ ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ ที่ให้ความหมายสันติวิธี คือ วิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่งๆโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต หรือทัศนะที่ว่า สันติวิธี คือ มุมมองในการจัดการกับความขัดแย้งที่ยึดมั่นในวิถีแห่งสันติโดยปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบซึ่งรวมถึงการไม่ตอบโต้อีกฝ่ายโดยใช้ความรุนแรงแม้ว่าจะถูกกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม^{๗๓}

พระไพศาล วิสาโล ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดสันติวิธีโดยจำแนกออกได้^{๗๔} ดังต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องยอมรับว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นจริง และต้องหาทางแก้ไขความขัดแย้งนั้น สันติวิธี ไม่ได้เป็นการหลีกเลี่ยงหลบหนี หรือจำนนต่อความขัดแย้ง แต่เป็นการเปิดเผยความขัดแย้งนั้นออกมาและพยายามควบคุมไม่ให้ลุกลาม สันติวิธีนี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ภายในจิตใจของคู่ขัดแย้ง เมื่อมีจิตสำนึกมีศีลธรรมแล้วความขัดแย้งอาจจะเบาบางหรือยุติลงได้

๒) ไม่มีฝ่ายใดถูกสมบูรณหรือผิดสมบูรณในความขัดแย้ง แต่ละฝ่ายย่อมมีส่วนบกพร่องของกันและกัน เนื่องจากความจริงมีความซับซ้อน มีหลายรูปแบบ คู่ขัดแย้งจึงมองความจริงกันคนละด้าน ดังนั้น แต่ละฝ่ายของความขัดแย้งจึงมองแค่ความจริงในด้านของตน จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป

๓) ความขัดแย้งจะยุติลงหากทุกฝ่ายที่ขัดแย้งร่วมกันแก้ไข และทุกฝ่ายย่อมมีศักยภาพมากพอที่จะแก้ปัญหานั้นๆ หากต่างฝ่ายยอมเปิดใจยอมรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของอีกฝ่ายอย่างถ่องแท้ สันติวิธีจึงเป็นการเปิดลานในการสื่อสารปัญหาของทั้งสองฝ่ายคู่กรณี และร่วมมือกับผู้ใช้สันติวิธี ตั้งแต่ระดับตนเองจนถึงระดับกลุ่มคน องค์กร หรือระดับที่สูงขึ้นไป

^{๗๓} พระไพศาล วิสาโล, สันติวิธี : วิถีแห่งอารยะ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๗๔} พระไพศาล วิสาโล, สันติวิธีด้วยมือเรา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (ศพส.) มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า ๕๑.

๔) ภายใต้จิตสำนึกเบื้องต้นของมนุษย์แต่ละคนมีความรักความเมตตากรุณาอยู่เป็นพื้นฐาน แต่สาเหตุที่มนุษย์มีความโหดเหี้ยม มีความรุนแรง เพราะมนุษย์ถูกสังคมหล่อหลอม ชัดเกล้าหรือตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ หรือหลงใหลในอำนาจ จนทำให้บุคคลนั้นแสดงกิริยาอาการออกมาในรูปแบบที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

๕) ศัตรูที่แท้จริงของมนุษย์คือ ศัตรูภายในตนเอง ได้แก่ ความเห็นแก่ตัว ความคิดคับแคบ ความโลภ โกรธ หลงใหลในอำนาจ ทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งแสดงออกมาภายนอกผ่านทางพฤติกรรมที่แสดงออกมา สันติวิธีจึงเป็นการแก้ปัญหาจากตัวบุคคลก่อน เพราะมนุษย์เป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง

๖) หากต้องการให้เกิดสันติสุขก็ต้องใช้วิธีการอย่างสันติ รักและเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน ไม่มองผู้เห็นต่างเป็นศัตรู มนุษย์มุ่งหวังให้เกิดประชาธิปไตยสังคม สันติวิธีจึงเป็นคำตอบของการได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่มนุษย์ต้องการ

๗) อำนาจสร้างได้จากการเคารพเชื่อฟังของผู้อื่น มิใช่ได้จากการบังคับด้วยอาวุธให้เขาเกิดความกลัวเช่นเดียวกัน สันติวิธีจะมีพลังอำนาจก็ต่อเมื่อคนรู้จักใช้โดยปราศจากความรุนแรง คู่กรณียอมมีอำนาจต่อคู่กรณีได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาวุธ

นอกจากนั้นสันติวิธียังเป็นการกระทำ (Active) หมายความว่า สันติวิธีไม่ใช่ความเฉื่อยชา หรือการอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไร แต่เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อรับมือกับความขัดแย้งที่เผชิญอยู่ เช่น การชุมนุมประท้วงอย่างสงบปราศจากอาวุธ การอดอาหารประท้วง เป็นต้น ในที่นี้ สันติวิธีจึงไม่ใช่การยอมจำนนต่อความขัดแย้งแต่เป็นการพยายามหาหนทางที่จะรับมือกับความขัดแย้ง นั่นเอง ดังนั้น สรุปได้ว่า สันติวิธี คือ การกระทำที่ละเว้นจากการใช้ความรุนแรงเมื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง

ดังนั้น สันติวิธีมีความหมายมากกว่าการละเว้นจากการใช้ความรุนแรงโดยทั่วไป นั่นคือ ไม่ใช่ทุกพฤติกรรมของการไม่ใช้ความรุนแรงที่จะเรียกว่าสันติวิธี ซึ่งในทัศนะของ Robert L. Holmes นั้น สามารถแบ่งพฤติกรรมการละเว้นจากความรุนแรงได้เป็นสองส่วน คือ เชิงลบและเชิงบวก เชิงลบ หมายถึง การละเว้นจากการทำร้ายฝ่ายตรงข้ามทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนเชิงบวก คือ การละเว้นจากการใช้ความรุนแรงโดยการทำอะไรบางอย่างเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง นั่นเอง ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง ก กับ ข การละเว้นจากความรุนแรงเชิงลบ คือ ก ไม่ใช้กำลังเข้าทำร้ายร่างกาย ข ซึ่งการไม่ทำร้ายนี้รวมไปถึงการไม่ทำร้ายจิตใจด้วย ส่วนการละเว้นจากความรุนแรงทางบวก คือ การที่ ก หรือ ข เริ่มที่จะกระทำการบางอย่างเพื่อจัดการกับความขัดแย้งโดยที่การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ละเว้นจากการใช้ความรุนแรง เช่น การใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง

สำหรับการละเว้นความรุนแรงที่ Holmes ไม่คิดว่าเป็นสันติวิธีนั้น คือ การไม่ใช้ความรุนแรงที่เกิดจากความขี้ลาด นั่นคือ ในสถานการณ์ความขัดแย้ง ก ไม่กล้าสู้กับ ข เพราะความกลัวว่า ข จะทำร้าย

หลักการของสันติวิธี

ในการรับมือกับความขัดแย้งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ แนวทาง คือ การใช้ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธี ซึ่งการไม่ใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธีนี้นับว่าเป็น

แนวคิดที่ทำหายการดำรงอยู่ของการใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้ง เนื่องจากผลของการใช้ความรุนแรง นั่นคือ การทำลายชีวิตปกติผู้คน คือ แทนที่บุคคลคนหนึ่งจะสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติตามศักยภาพตนเอง เช่น มีชีวิตอย่างปลอดภัย มีครอบครัว มีบุตรแต่การใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้งได้ขัดขวางชีวิตแบบนั้น

การเลือกที่จะใช้สันติวิธีนั้นไม่ใช่เป็นการใช้โดยคิดขึ้นมาชั่วคราวหรือใช้โดยบังเอิญ แต่ “แท้ที่จริงแล้วสันติวิธีเป็นแบบแผนหรือระบบของการกระทำที่สอดคล้องกันในตัวเกิดขึ้นจากแนวคิดหรือทัศนคติการมองโลกและชีวิตแบบหนึ่ง ๆ เป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมมติฐานของสันติวิธี” โดยได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตถึงลักษณะสำคัญของสันติวิธี อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา การใช้สันติวิธีจะเป็นไปเพื่อการทำให้ความขัดแย้งที่แฝงเร้นหรือพยายามปกปิดปรากฏออกมา โดยไม่ทำให้ขยายลูกกลามเนื่องจากการใช้ความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งลูกกลามเพราะวัฏจักรแห่งการตอบโต้จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

(ข) สันติวิธีเป็นการหาหนทางที่จะเอาชนะความยุติธรรมไม่ใช่เอาชนะคน เพราะแนวทางสันติวิธีนั้นตระหนักว่าคนที่ก่อให้เกิดความชั่วร้ายต่าง ๆ เป็นเหยื่อด้วยเหมือนกัน ดังนั้น สันติวิธีจึงเป็นวิธีการต่อสู้เพื่อให้สัจจะปรากฏต่อทุกฝ่าย เนื่องจากแต่ละฝ่ายของความขัดแย้งย่อมมีส่วนถูกไม่มีฝ่ายใดถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจที่จะอ้างความชอบธรรมในการกำจัดอีกฝ่ายได้

(ค) ความขัดแย้งนั้นจะระงับไปได้ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไข ดังนั้น สันติวิธีจึงเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดสถานการณ์อย่างใหม่ซึ่งเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย

(ง) ทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน สันติวิธีสามารถปลุกความเป็นมนุษย์ในส่วนที่ดีหรือมีธรรมออกมาจากการถูกกดขี่ด้วยอุดมการณ์ทฤษฎีที่คับแคบแข็งกร้าว ความหลงใหลในอำนาจความยิ่งใหญ่และความปรารถนาที่ไม่รู้จักพอ

(จ) วิธีการต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย ในประเด็นนี้ Robert L. Holmes อธิบายโดยการเปรียบเทียบกับการทำขนมปัง เขากล่าวว่า แป้งคือวิธีการหรือส่วนผสมหนึ่งของขนมปัง ถ้าใช้แป้งโฮลวีท ขนมปังที่ได้ก็จะมีสีน้ำตาล แต่ถ้าใช้แป้งสีขาวก็ได้ขนมปังสีขาว ในแง่มุมเชิงจริยธรรมนั้นคุณลักษณะของผลลัพธ์ที่ได้ก็จะมาจากหรือถูกตัดสินโดยวิธีการที่ใช้

(ฉ) อำนาจไม่ได้เกิดจากอาวุธ หากขึ้นอยู่กับกรยอมรับหรือการยินยอมเชื่อฟัง ดังนั้นจึงสามารถที่จะจำกัดอำนาจลงไปได้ด้วยการเพิกถอนการให้ความร่วมมือหรือการยินยอมเชื่อฟัง^{๗๕}

๒.๓.๒ ประเภทของสันติวิธี

โดยทั่วไปสามารถแบ่งสันติวิธีได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(ก) สันติวิธีในฐานะหลักการ (Principled Nonviolence) สันติวิธีในลักษณะนี้มีศาสนาและศีลธรรมเป็นรากฐาน เช่น อหิงสาของคานธี เป็นต้น ผู้ใช้สันติวิธีในแนวมักจะใช้แนวทาง

^{๗๕} สถาบันยุทธศาสตร์, สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑.

สันติวิธีในฐานะวิถีชีวิตของตนเอง นั่นคือเป็นความปรารถนาที่จะใช้สันติวิธีโดยมีความประพจน์ที่ถูกต้องตามศีลธรรมเป็นหลัก ดังนั้น การใช้สันติวิธีจึงถือเป็นความดีงามแบบหนึ่ง ส่วนประสิทธิภาพของปฏิบัติการเป็นเรื่องรองลงมา

ผู้ใช้สันติวิธีในแง่มนั้มักจะเน้นการพยายามหาข้อตกลงร่วมกันในสถานการณ์ความขัดแย้ง รวมทั้งพยายามเปลี่ยนทัศนคติของฝ่ายตรงข้าม (Conversion) นอกจากนั้น สันติวิธีแนวยังเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และศีลธรรมของฝ่ายตรงข้าม นอกจากนั้นยังเชื่อมั่นว่า ความไว้วางใจรวมทั้งการเปิดเผยอย่างจริงใจและความรักเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

(ข) สันติวิธีในฐานะยุทธศาสตร์หรือการปฏิบัติ (Strategic or Practical or Pragmatic Nonviolence) ผู้ใช้สันติวิธีในลักษณะนี้มักจะใช้สันติวิธีในฐานะเป็นวิธีการหนึ่ง หรือเป็นกลยุทธ์ ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการอื่น ๆ ในการรับมือกับความขัดแย้ง นั่นคือมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้ความรุนแรง การใช้สันติวิธีแนวนี้นี้ไม่จำเป็นต้องยึดถือการปฏิบัติแนวทางสันติวิธีในฐานะวิถีชีวิตหรือศีลธรรม และจะใช้สันติวิธีด้วยความปรารถนาที่จะเห็นถึงความสำเร็จของมัน เช่น แนวคิดของยีน ชาร์ป ในเรื่องปฏิบัติการไร้ความรุนแรง หรือ แนวคิดของ Peter Ackerman และ Christopher Kruegler ในเรื่อง Strategic nonviolent conflict ซึ่งมองว่าควรจะมีการศึกษาสันติวิธีในฐานะที่เป็นพฤติกรรมทางยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายและมีศักยภาพแทนที่จะเข้าใจว่าเป็นการแสดงออกของความดีหรืออะไรที่ยากต่อการอธิบายและการพัฒนา^{๗๖}

(ค) สันติวิธีเป็นวิธีสนับสนุนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ กลุ่มฉะนั้น การที่ทำให้สังคมเกิดสันติสุขได้นั้น จำเป็นต้องดึงทุกคนในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาหาทางออกร่วมกัน (Inclusive Society) ไม่ใช่แค่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกไป (Exclusive Society) ^{๗๗} ดังที่ ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ควรทำให้สังคมนี้ให้เป็น “สังคมานภาพ”^{๗๗} ซึ่งสังคมานภาพนั้น เกิดขึ้นมาได้จากหลายสาเหตุ บางครั้งเริ่มต้นขึ้นมาจากการพยายามหาทางแก้ปัญหาร่วมกันในสิ่งที่นำมาซึ่งความทุกข์อาจเริ่มจากความทุกข์ของปัจเจกชน และพัฒนาไปสู่การร่วมกันกับคนที่มีความทุกข์อย่างเดียวกัน และพยายามค้นหาทางออกพร้อมๆ กัน โดยการร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผน ดำเนินการร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมตรวจสอบน้อยที่สุด ซึ่งการร่วมทุกข์นี้ในทางพุทธศาสนาถือว่าจะทำให้ความรู้สึกร่วมทุกข์นั้นน้อยลง และที่สำคัญ การร่วมทุกข์ทำให้ได้มีการปรับทุกข์ได้รับการปรึกษาหารือกันจากหนักกลายเป็นเบา

๒.๓.๓ สันติวิธีกับการจัดการความขัดแย้ง

ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้วว่า แนวคิดสันติวิธีนั้นเกิดขึ้นเพื่อท้าทายกระบวนการที่คนเดิมที่ใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้ง ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะสร้างเกณฑ์การประเมินว่าสันติวิธีสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งได้ในระดับใดบ้าง มีรายละเอียด ดังนี้

(ก) การบรรลุเป้าหมายที่กลุ่มตั้งเอาไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ เป้าหมายสูงสุด เป้าหมายระหว่างดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดและเป้าหมายเฉพาะหน้า เช่น

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^{๗๗} ประเวศ วะสี, **ทฤษฎี ๓ อำนาจ ในมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<http://www.geocities.com/midnightuniv/newpage77.htm>> [๒๓ ม.ค.๒๕๕๙].

เป้าหมายสูงสุดของกลุ่มอาจจะเป็นการที่อีกฝ่ายยอมมอบเอกราชให้ภายใต้เป้าหมายสูงสุดนั้นจะมีเป้าหมายอีก ๒ ประการย่อย คือ เป้าหมายระหว่างดำเนินการ อันหมายถึง ในการที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั้น จะต้องทำอะไรบ้าง เช่น จะต้องสามารถระดมความสนับสนุนของประชาชน ส่วนเป้าหมายเฉพาะหน้าอันเป็นเป้าหมายย่อยอีกประการนั้น หมายความว่า ในเหตุการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้น เช่น มีการจับกุมเกิดขึ้น เป้าหมายเฉพาะก็อาจจะเป็นการชุมนุมอย่างสงบเพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม McCarthy ให้ความเห็นว่า เป้าหมายเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องชัดเจนเสมอไป และอาจมีความแตกต่างกันไปในผู้เข้าร่วมแต่ละคน ซึ่งในประการหลังนั้น หมายความว่า บางคนอาจจะมีเป้าหมายสูงสุดแค่การปล่อยตัวคนที่ถูกจับกุม ในขณะที่คนอื่น ๆ ต้องการเอกราชก็ได้

(ข) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอำนาจสมบูรณ์และอำนาจ โดยสัมพัทธ์ของคู่ขัดแย้ง นั่นคือ คู่ขัดแย้งที่มีอำนาจแบบอสมมาตรในตอนแรกของการใช้ปฏิบัติการสันติวิธีนั้นเริ่มที่จะมีอำนาจที่ไม่แตกต่างกันมากนักหรืออาจจะมีอำนาจโดยเท่าเทียมกัน คือ มีการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคู่ขัดแย้งเกิดขึ้นหรือไม่ ภายหลังจากการใช้แนวทางสันติวิธี ในการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง

(ค) ความเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มในเรื่องพื้นที่อิทธิพลและระดับความเห็นอกเห็นใจจากภายนอกที่มีต่อเป้าหมายของกลุ่ม หมายความว่า คู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายสามารถที่จะรุกล้ำเข้าไปในอาณาเขตอิทธิพลทางความคิดและทรัพยากรต่าง ๆ ของฝ่ายตรงข้ามได้หรือไม่ นอกจากนั้นแต่ละฝ่ายยังสามารถที่จะขยายอิทธิพลของตนไปในส่วนสาธารณะได้มากน้อยเพียงใด และสามารถทำให้บุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยตรงให้ความเห็นอกเห็นใจได้มากน้อยเพียงใด^{๗๘}

เห็นได้ว่า การประเมินดังกล่าวข้างต้น ไม่ได้หมายความว่า การใช้สันติวิธีไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาหรือไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งให้หมดสิ้นไปได้ แล้วจะเลิกใช้แนวทางดังกล่าว เพราะการประเมินนั้นต้องพิจารณาสิ่งที่แตกต่างกันของสันติวิธี คือ การใช้ความรุนแรงด้วย นั่นคือ แทนที่จะพิจารณาเพียงแค่ประสิทธิภาพของสันติวิธี ต้องมีการพิจารณาการใช้ความรุนแรงควบคู่กันไปด้วยเพื่อเปรียบเทียบว่าสิ่งใดที่ดีกว่ากัน หรือลดความสูญเสียได้มากกว่า เช่น ในกรณีที่ประเมินว่าการใช้สันติวิธีในการเคลื่อนไหวหนึ่ง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ หากคู่ขัดแย้งยังประสงค์ที่จะบรรลุเป้าหมายอยู่ ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเลือกใช้วิธีการที่รุนแรงในการเคลื่อนไหว เพราะวิธีการที่รุนแรงมักจะนำความสูญเสียมาให้ทั้งในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าการใช้สันติวิธี เช่น การทำสงครามจะต้องมีการสูญเสียอันเนื่องมาจากการตอบโต้มากกว่าการชุมนุมเรียกร้องอย่างสงบซึ่งแม้จะมีการสูญเสียแต่ก็เป็นจำนวนที่น้อยกว่า เพราะสันติวิธีจะเน้นการตอบโต้โดยไม่ใช้ความรุนแรงและเป็นไปเพื่อป้องกันตัวเองเท่านั้นไม่ใช้การตอบโต้โดยการมุ่งร้ายเอาชีวิตของฝ่ายตรงข้ามดังเช่นการใช้ความรุนแรงมุ่งหมาย ดังนั้น เมื่อผลการประเมินแสดงถึงความล้มเหลวของสันติวิธี สิ่งที่ต้องกระทำคือการทบทวนการใช้สันติวิธีมากกว่า

สรุปได้ว่า สันติวิธีเป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการที่ปราศจากความรุนแรง เป็นวิธีการที่สามารถยุติความขัดแย้งได้อย่างทรงพลัง นั้นเป็นเพราะสันติวิธีเป็นวิธีการที่เป็นการเปิดหมวกความคิด เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้เห็นถึงความต้องการ จุดมุ่งหมายของฝ่ายตนเอง และสามารถเจรจาหาจุดร่วมที่จะได้รับประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย วิธีการนี้จะได้ผลลัพธ์เป็นชนะทั้งสองฝ่ายเสมอ (Win/Win)

^{๗๘} สันติศึกษา, ความรุนแรงและสันติวิธี, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org> [๑๐ ต.ค. ๒๕๕๘]

๒.๔ โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อพิจารณาคัดเลือกสถานที่ตั้งโรงไฟฟ้า ตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP) ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๗๓ ซึ่งพื้นที่บริเวณที่ตั้งโรงไฟฟ้ากระบี่เดิมเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเทคโนโลยีถ่านหินสะอาด ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งประมาณ ๘๗๐ เมกะวัตต์ (กำลังผลิตสุทธิ ๘๐๐ เมกะวัตต์) โดยใช้ถ่านหินนำเข้าคุณภาพดีเป็นเชื้อเพลิง เสริมความมั่นคงของระบบไฟฟ้า และการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในภาคใต้

โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เป็นทางเลือกหนึ่งของการขนถ่ายถ่านหิน ตามที่เป็นข้อเสนอเบื้องต้นจากประชาชนในพื้นที่ ตั้งอยู่บริเวณคลองน้ำมนต์บ้านคลองรั้วของ กฟผ. บ้านคลองรั้ว ตำบลลิงชัน อำเภอคลองขนาน จังหวัดกระบี่ อยู่ห่างจากโรงไฟฟ้ากระบี่ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นระยะทางประมาณ ๙ กิโลเมตร มีวัตถุประสงค์เพื่อขนถ่ายถ่านหินจากเรือบรรทุกถ่านหินขนาด ๓,๐๐๐ เดทเวตัน ที่รับขนถ่ายถ่านหินนำเข้าคุณภาพดีมาจากเรือบรรทุกถ่านหินขนาด ๕๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ เดทเวตัน ที่จุดขนถ่ายกลางทะเล จากนั้นจะส่งถ่านหินด้วยระบบสายพานลำเลียงไปยังอาคารเก็บถ่านหินหลักแบบปิดในบริเวณพื้นที่ของโรงไฟฟ้ากระบี่ ทั้งนี้ โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เป็นโครงการหรือกิจการที่ต้องศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ประกาศให้ทำเทียบเรือ ที่รับเรือขนาดตั้งแต่ ๕๐๐ ตันกรอส หรือความยาวหน้าทำตั้งแต่ ๑๐๐ เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ทำเทียบเรือรวมตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ตารางเมตรขึ้นไป เป็นโครงการหรือกิจการที่จะต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว ไม่เข้าข่ายประเภทโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง แต่ กฟผ. ได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการศึกษา และกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนดังกล่าว จึงกำหนดให้มีการศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระเบียบปฏิบัติของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง^{๗๙} ซึ่งสถานที่ตั้งโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้วปรากฏดังรูปภาพที่ ๒.๒^{๘๐}

^{๗๙} การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, รายงานการสรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Public Scoping) (ค.๑) การศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว, (นนทบุรี: ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้น, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

^{๘๐} การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ และทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว กำลังผลิตสุทธิไม่ต่ำกว่า ๗๘๐ เมกะวัตต์ จ่ายไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒, (นนทบุรี: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

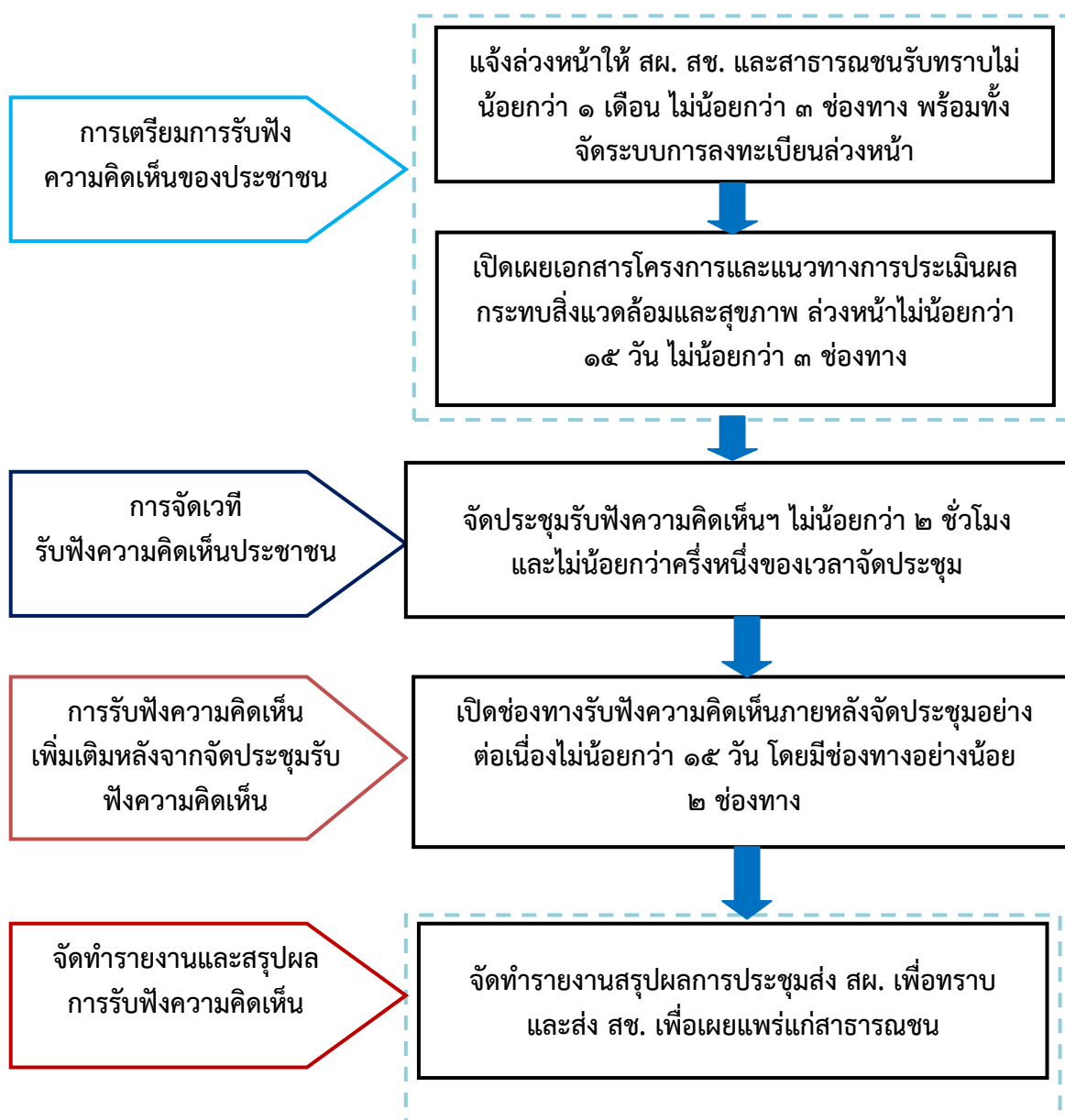
รูปภาพที่ ๒.๒ แสดงสถานที่ตั้งโรงไฟฟ้ากระบี่

จากภาพสถานที่ตั้งโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่จะเห็นว่า ท่าเทียบเรือที่จะขนถ่ายถ่านหินจะก่อสร้างแนวเดียวกับท่าเทียบเรือขนถ่ายน้ำมันเตาของ กฟผ. สามารถรองรับเรือขนถ่ายถ่านหินขนาด ๑๐,๐๐๐ เดทเวทตันได้ เมื่อขนถ่ายถ่านหินแล้วจะลำเลียงโดยสายพาน ซึ่งระยะทางระหว่างท่าเทียบเรือจนถึงสถานที่ตั้งโรงไฟฟ้า ๙ กิโลเมตร ในส่วนของโรงไฟฟ้ากระบี่นั้นสร้างในพื้นที่ที่เคยเป็นโรงไฟฟ้าพลังงานลิกไนท์ในอดีตซึ่งได้เลิกกิจการไปแล้ว

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

ในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ตามระเบียบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดให้ต้องมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Public Scoping) (ค.๑) โครงการท่าเทียบเรือคลองรั้ว กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพที่ ๒.๓^{๘๑} ดังนี้

^{๘๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงขั้นตอนการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Public Scoping) (ค.๑)

นอกจากนี้ รายงานการสรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Public Scoping) (ค.๑) โครงการท่าเทียบเรือคลองรั้ว ยังได้กำหนดตารางสรุปขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

สรุปได้ว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ภาครัฐโดยกระทรวงพลังงานได้ศึกษาข้อมูลและจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสุขภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาที่หลายขั้นตอน และต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนรอบโรงไฟฟ้า ซึ่งขั้นตอนการศึกษาได้เกิดความขัดแย้งขึ้น ทำให้ต้องแก้ไขความขัดแย้งและหาทางออกร่วมกัน จึงจะสามารถดำเนินโครงการต่อไปได้

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เรียกว่า พุทธสันติวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาบูรณาการในการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

การศึกษาวิจัยพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง หลักพุทธสันติวิธีและการสร้างความสมานฉันท์เพื่อให้เนื้อหาที่จะนำเสนอเป็นกรอบในการวิจัยชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุญการ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษากรณีลุ่มแม่น้ำตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่” โดยใช้ทฤษฎีความขัดแย้ง ซึ่งเหตุผลที่ใช้ทฤษฎีความขัดแย้งมาเป็นทฤษฎีในการดำเนินการวิจัย เพราะความขัดแย้งเป็นเรื่องของการไม่เห็นพ้องระหว่างกลุ่ม (มนุษย์) ตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป (ประชาชน สังคม กลุ่มประชาชน กลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศ รัฐ วัฒนธรรม) ผู้ซึ่งมีผลประโยชน์ต่างกันมีเป้าหมาย และหรือค่านิยมต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของการเห็นแย้งกัน การไม่ลงรอยกัน หรือการปะทะระหว่างบุคคล ความคิดหรือผลประโยชน์ทำให้ข้อพิพาทพัฒนาไปเป็นการเผชิญหน้ากันและท้ายที่สุดก็กลายเป็นความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับคน และเกี่ยวกับการรับรู้ของคน ความรู้สึก อารมณ์ และปัญหาต่างๆ ของคน เพราะฉะนั้น การรับรู้ความรู้สึกและปัญหาต้องได้รับการแก้ไข เพื่อสร้างผลที่ได้อย่างต่อเนื่องของความขัดแย้งจะต้องหาข้อตกลงให้ได้หรือไม่ก็ต้องมีการประนีประนอม นอกจากนี้ ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งยังแฝงตัวเป็นบันไดนำไปสู่ความขัดแย้งอีกหลายขั้นตอน จนในที่สุดก่อให้เกิดความรุนแรง^{๘๒}

พระมหาสมชาย กลยาณธมฺโม (สุขแก้ว) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บูรณาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปัญหาและการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตลอดระยะเวลา

^{๘๒} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุญการ), “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก - ข.

ที่ผ่านมา นำมาซึ่งการเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น จึงพยายามแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวด้วยการเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกให้กับปัญหาดังกล่าว เช่น มีการเสนอแนะให้เกิดการสานเสวนาเพื่อแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอันเป็นช่องทางในการลดความไม่ไว้วางใจกัน สร้างความประนีประนอมต่อกัน และนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน เพื่ออยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างสันติสุข เป็นต้น ๒) หลักสาราณียธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยรัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยศ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียงเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งมีองค์ประกอบรวม ๖ ประการ คือ (๑) เมตตากายกรรม (๒) เมตตาวจีกรรม (๓) เมตตามโนกรรม (๔) สาธารณโภคี (๕) สีสสามัญญตา และ (๖) ทิฏฐิสามัญญตา และ ๓) การบูรณาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยหลักสาราณียธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการบูรณาการหลักสาราณียธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทร่วมกับวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยของ คอป. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า

๑) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยการสร้างการยอมรับต่อมุมมองประชาธิปไตยที่แตกต่างกันของ คอป. มีความสอดคล้องกับหลักทิวฏฐิสามัญญตา ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับการสร้างการยอมรับต่อมุมมองประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ด้วยหลักเมตตากายกรรม หลักเมตตาวจีกรรม หลักเมตตามโนกรรม หลักสาธารณโภคี และหลักสีสสามัญญตา

๒) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล และเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยของ คอป. มีความสอดคล้องกับหลักเมตตากายกรรม หลักสีสสามัญญตา และหลักทิวฏฐิสามัญญตา ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล และเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยด้วยหลักเมตตากายกรรม หลักเมตตามโนกรรม และหลักสาธารณโภคี

๓) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานของสังคมไทยของ คอป. มีความสอดคล้องกับหลักสาธารณโภคี ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานของสังคมไทย ด้วยหลักเมตตากายกรรม หลักเมตตาวจีกรรม หลักเมตตามโนกรรม หลักสีสสามัญญตา และหลักทิวฏฐิสามัญญตา

๔) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยการวางรากฐานของประเทศ เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ของสถาบันพระปกเกล้ามีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางของ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ (คปร.) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสาธารณโภคี ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานของสังคมไทย ด้วยหลักเมตตากายกรรม หลักเมตตาวจีกรรม หลักเมตตามโนกรรม หลักสีสสามัญญตา และหลักทิวฏฐิสามัญญตา

๕) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักนิติธรรมและกระบวนการยุติธรรมของ คอป. มีความสอดคล้องกับหลักทิวฏฐิสามัญญตา หลักสีสสามัญญตา และหลักสาธารณโภคี ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักนิติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ด้วยหลักเมตตากายกรรม หลักเมตตาวจีกรรม และหลักเมตตามโนกรรม

๖) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มีความสอดคล้องกับหลักสี่ลสามัญญตา ผู้วิจัยจึงบูรณาการหลักสารณียธรรมกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ด้วยหลักเมตตาทายกรรม หลักเมตตาวัจกรรม และหลักเมตตาตามโนกรรม หลักสาธารณโกติ และหลักทัญญูสามัญญตา

๗) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย แนวทางการสร้างรูปแบบการบูรณาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยหลักสารณียธรรม เรียกว่า “G๔ MODEL” กล่าวคือ ก่อให้เกิด G๑ = Good Will หมายถึง ความเมตตาทางกาย วาจา และใจ G๒ = Good Conduct หมายถึง ความสุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ G๓ = Good Share หมายถึง การแบ่งปันสิ่งดีๆ ให้แก่กัน และ G๔ = Good Views หมายถึง มีความเห็นชอบร่วมกันในสิ่งที่ดีงาม ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันจะนำมาซึ่งสันติภาพ^{๘๓}

พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏ์ สิริโร) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย” ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธนั้นมีลักษณะอยู่ ๓ อย่าง คือ ๑) คุณลักษณะภายนอก คือ มีรูปร่างสง่างาม น่าเคารพศรัทธาเลื่อมใสตลอดทั้งมีพลังกำลังแข็งแรง สุขภาพที่ดีและมีความเพียร ๒) คุณลักษณะภายใน คือมีความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความชำนาญในงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี และ ๓) มีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งความแตกต่างนี้จะทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือมีความเชื่อมั่นมีความเชื่อฟังอย่างจริงใจวิถีทางของการที่จะเป็นผู้นำที่ดีซึ่งมีหลักธรรมหรือคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้นำที่นำมากล่าวไว้ในงานวิจัยนี้มีจำนวน ๒๐ หลักธรรม คือ ๑) ทศพิธราชธรรม ๒) จักรวรรดิวัตรธรรม ๓) อธิปไตย ๔) ราชสังคหัตถุธรรม ๕) สังคหัตถุธรรม ๖) พรหมวิหารธรรม ๗) อคติธรรม ๘) อิทธิบาทธรรม ๙) พลธรรม ๑๐) สัมปยุตธรรม ๑๑) อปริหานิยธรรม ๑๒) กัลยาณมิตรธรรม ๑๓) สารณียธรรม ๑๔) อริยทรัพย์ธรรม ๑๕) บารมีธรรม ๑๖) คหบดีธรรม ๑๗) คุณธรรม ๑๘) ยุติธรรม ๑๙) อธิษฐานธรรม และ ๒๐) ขันติโสรัจจธรรม โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มหลักธรรมของผู้นำ คือ ๑) หลักธรรมสำหรับครองตน ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม สัมปยุตธรรม พลธรรม อคติธรรม อธิษฐานธรรม ขันติโสรัจจธรรม คุณธรรม อริยทรัพย์ธรรม ๒) หลักธรรมสำหรับครองคน ได้แก่ พรหมวิหารธรรม บารมีธรรม ราชสังคหัตถุธรรม สังคหัตถุธรรม พลธรรม ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตรธรรม คหบดีธรรม อธิปไตยกัลยาณมิตรธรรม อริยทรัพย์ธรรม ยุติธรรม อคติธรรม และ ๓) หลักธรรมสำหรับการครองงาน ได้แก่ อิทธิบาทธรรม สารณียธรรม อปริหานิยธรรม อริยทรัพย์ธรรม กัลยาณมิตรธรรม ยุติธรรม พลธรรม อคติธรรม หลักธรรม หรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานนับพันปีแล้ว แต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางในการบริหารงานได้เป็นอย่างดี

^{๘๓} พระมหาสมชาย ญาณมโ (สุขแก้ว), “บูรณาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก - ข.

การจัดการความขัดแย้งตามแนวพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำให้ลุล่วงไป มี ๔ ประการ คือ ๑) วิวาทาธิกรณ์ ๒) อนูวาทาธิกรณ์ ๓) อาปัตตาธิกรณ์ และ ๔) กิจจาธิกรณ์ และอธิกรณ์สมณะเป็นชื่อแห่งสิกขาบทหรือสิกขาบทแห่งธรรม แปลว่า สำหรับพระภิกษุอธิกรณ์ มี ๗ ประการ คือ ๑) สัมมุขวินัย แปลว่า ระเบียบอันจะพึงทำในที่พร้อมหน้า ๒) สติวินัย แปลว่า ระเบียบยกเอาสติขึ้นเป็นหลักให้สมมติ เพื่อการรับรู้ร่วมกัน ๓) อุมุขวินัย แปลว่า ระเบียบที่ให้แก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว ๔) ปฎิญญาตกรณะ แปลว่า ทำตามรับ ๕) เยถุยสิกา แปลว่า ตัดสินตามคำของคนมากเป็นประมาณ ๖) ตัสสปาปิยสิกา แปลว่า กิริยาที่ลงโทษแก่ผู้ผิด และ ๗) ตินวตถการวินัย แปลว่า ระเบียบดั่งกลบไว้ด้วยหญ้า

การนำหลักภาวะผู้นำเชิงพุทธมาใช้เพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย การศึกษาวิจัย พบว่า ภาวะของผู้นำเชิงพุทธที่จะสามารถจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำหลักธรรมมาใช้ในการปกครองตน ปกครองคน และปกครองงาน โดยมีหลักธรรมที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรนั้นโดยหลักการสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเป็นหลักคิดหลักธรรมในการทำงานร่วมกันในองค์กร และอยู่ร่วมกันในสังคม มีอยู่ ๑๐ ขั้นตอนในเบื้องต้น ที่จะนำเสนอสุขสันติภาพ และภาพรวมภาพมาสู่องค์กรและสังคมได้ คือ ๑) มองกันในแง่ดี ๒) มีไมตรีจิตที่ดีต่อกัน ๓) สร้างสรรค์ความดี ๔) นึกถึงความดีของกัน ๕) ร่วมกันรักษามิระยาภิบาลวินัย ๖) มีหัวใจพระพรหม ๗) สร้างสมความสามัคคี ๘) มั่นใจความเสียสละ ๙) ลดมานะทิฎฐิ และ ๑๐) ไม่อคติต่อกัน^{๘๔}

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้พุทธสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้ง สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการทำความเข้าใจกับความขัดแย้ง ตลอดจนค้นหาสาเหตุของความขัดแย้งและจัดการกับความขัดแย้งนั้นด้วยวิธีการทางสันติวิธีโดยมีหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาส่งเสริมให้เกิดสันติ หรือจัดการความขัดแย้งได้ในที่สุด

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับความสมานฉันท์

ความสมานฉันท์เป็นหลักสำคัญในการจัดการความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสมานฉันท์ ไว่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

สถาบันพระปกเกล้า ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ” การวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ สถาปนาผู้แทนราษฎรว่า “อะไรคือรากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และมีปัจจัยหรือกระบวนการใดที่ทำให้คนในสังคมสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ” ความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางในสังคมไทยที่ยืดเยื้อยาวนานที่แต่ละฝ่ายยังมีพฤติกรรมเหมือนเดิม เช่น มีการเปิดหมู่บ้านมวลชน มีการกระทำที่เข้าข่ายการกระทำละเมิดหรือดูหมิ่นสถาบันเบื้องสูง ตลอดจนการข่มขู่ว่าจะแสดงพลังเพื่อกดดันให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปในแนวทางที่ฝ่ายตนต้องการ ฯลฯ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ความเห็นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยังพบอีกว่า แต่ละฝ่าย

^{๘๔} พระเทพปริยัติเมธี (สฤกษ์ สิริธโร), “ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

ยังคงยึดมั่นอยู่ในจุดยืนเดิมของตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า บรรยากาศแห่งความปรองดองยังไม่เกิดขึ้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

การที่กระบวนการสร้างความปรองดองในชาติจะบรรลุเป้าหมายได้นั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องก้าวข้ามไปให้ไกลกว่าการถกเถียงกันเพียงแค่ว่าในข้อกฎหมาย กล่าวคือ ต้องพิจารณาให้กว้าง และลึกถึงเหตุแห่งความขัดแย้ง คำนึงถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพลังต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาและสร้างความปรองดองที่ทุกฝ่ายในสังคมให้การยอมรับ ภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยที่ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่ามีบทบาทและพื้นที่ในการเสวนาถกเถียงถึงภาพอนาคตของประเทศอันเป็นเสมือนหลักหมุดปลายทางที่ทุกฝ่ายจะร่วมเดินทางไปภายใต้กติกาที่สังคมเห็นพ้องต้องกัน^{๔๕}

ชลากร เทียนส่องใจ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกออกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ (๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ (๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ถือได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา บทบาทหน้าที่ของคนกลางจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ และพร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงได้โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ คนกลางจะไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามคำแนะนำแต่อย่างใด ๒) ในทัศนะของพระพุทธศาสนา รากเหง้าที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน คือ อกุศลธรรมและปปัญจธรรม โดยทิวฐิซึ่งเป็นหนึ่งในปปัญจธรรมนั้น ถือว่าเป็นแกนกลางที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ของแต่ละคน ยิ่งถ้าทิวฐินั้น ประกอบด้วย อกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ทิวฐินั้นก็จะกลายเป็นมิจฉาทิวฐิ เหตุปัจจัยภายในรวมทั้งเหตุปัจจัยภายนอก จะกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดสภาวะของความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในการปฏิบัติการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๓ วิธี คือ (๑) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (๒) อภัยทาน และ (๓) ทางเลือกอื่น ตามแนวทางแห่งพระวินัย ซึ่งได้แก่ การไต่สวน การประนีประนอม การใช้เสียงข้างมาก และการพิจารณาตัดสินโดยสังฆสภา หลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ ประกอบไปด้วย ๙ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) คুমสติ (Mindfulness Control) (๒) ทาหนาทีกัลยาณมิตร (Education Process) (๓) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication) (๔) วิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis) (๕) เข้าถึงวิธีการ (Approaching to Strategies) (๖) คิดอย่างแยบคาย (Thinking Wisely) (๗) หาจุดสนใจ (Interest Finding) (๘) เสนอทางเลือก (Option Creating) และ (๙) สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี (New Relationship Building) ทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้สามารถสรุปได้เป็นรูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ (๑) ขั้นตอนกัลยาณมิตร (๒) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ และ (๓) ขั้นตอนการจัดการปัญหา

^{๔๕}สถาบันพระปกเกล้า, “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”, รายงานวิจัย, (สถาบันพระปกเกล้า: คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕), หน้า ก.

ความขัดแย้ง ในขั้นตอนกัลยาณมิตรนั้น คนกลางจะต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่โดยตรง แต่ในขั้นตอนที่ ๒ และ ๓ ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จะต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดสัมมาทิฐิ ในการหาจุดสนใจอย่างแท้จริงของคู่กรณี และส่งเสริมความเข้าใจอันดีของทั้งสองฝ่าย กล่าวโดยสรุปการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เป็นหนึ่งในพุทธสันติวิธีที่นำมาเป็นรูปแบบสำหรับการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแล้ว ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา^{๘๖}

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคณะรัฐมนตรี” ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐกับความคิดเห็นต่อกระบวนการระงับข้อพิพาท ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ.๒๕๔๙ การทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุมีผลต่อความคิดเห็นต่อกระบวนการระงับข้อพิพาท^{๘๗}

พระครูสังวรสุตกิจ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน” โดยสื่อให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน อันก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในชุมชน โดยแสดงให้เห็นถึงบริบทของชุมชนแต่ละชุมชน มักจะเกิดปัญหาที่แตกต่างกัน และบทบาทของพระสงฆ์ที่ได้รับก็ยังไม่สามารถทำทุกเรื่องให้พร้อมกันทั้งหมด ทั้งนี้ บทบาทของพระสงฆ์ที่สามารถนโยบายนโยบายหลักของการคณะสงฆ์ไป เพื่อบูรณาการกับบริบทสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน มุ่งเน้นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชน ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ประองดอง สมานฉันท์ ด้วยแนวทางของพระพุทธศาสนาและสร้างให้เป็นรูปธรรมการดำเนินการ เช่น ศาสนพิธี อีกทั้งนำประเพณี วิถีวัฒนธรรมไทยเป็นการดำเนินงาน เช่น โครงการกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕ การให้ความรู้ด้านหลักพุทธธรรมสำหรับสร้างความสมานฉันท์ ความสามัคคีต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทสังคม เช่น ปลูกป่า บวชป่าและการสืบทอดแม่ครัว ซึ่งเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่ทำได้ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน^{๘๘}

พิสิษฐกุล แก้วงาม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับใช้ขันติธรรมเพื่อสร้างความปรองดองและบทเรียนบางประการจากการวงศาวิทยาว่าด้วย Toleration” ผลการวิจัยพบว่า ขันติธรรมเป็นหลักธรรมที่ถูกเสนอขึ้นมาให้แก่สังคมไทยเพื่อเป็นหนทางสู่ความปรองดองในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความหมายของขันติธรรมที่ถูกรับรู้ในสังคมไทยนั้นมีทั้งมโนทัศน์เชิงพุทธ และมโนทัศน์ตะวันตก งานวิจัยนี้ต้องการสำรวจนิยามที่แตกต่างระหว่างมโนทัศน์ ผ่านวิธีวิทยาแบบวงศาวิทยาเพื่อทราบนิยาม และเปรียบเทียบมโนทัศน์ของขันติ และ toleration รวมถึงเสนอแนวทางในการ

^{๘๖} ชลากร เทียนส่องใจ, “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก - ข.

^{๘๗} นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคณะรัฐมนตรี”, *รายงานการวิจัย*, ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ก - ข.

^{๘๘} คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ, *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมประจำปี ๒๕๕๗, บทความวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๕๔.

ประยุกต์ใช้หลักชั้นธรรมเพื่อความปรองดองในสังคมไทย ผลจากการวิจัยนำมาสู่ข้อเสนอว่าหากสังคมไทยแสวงหาความปรองดอง หลักการในการสร้างสถาบัน หรือจัดทำนโยบาย เบื้องต้นที่ควรระลึกถึง นั่นก็คือ “การจัดการตนเองให้ทันต่อความต่าง” ไม่ว่าเราจะเรียกมันแบบพุทธศาสนิกชนว่า ชั้นธรรม หรือเรียกแบบมีนัยแบบปรัชญาตะวันตกก็ตาม และที่สำคัญการดึงเอาหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ทางการเมืองก็ต้องถูกตั้งคำถามถึงขอบเขตของการประยุกต์ และไม่ควรราย่างยิ่งที่จะดึงอำนาจทางการเมืองเข้ามามากเกินไป^{๘๘}

พระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริโร) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกรรม” ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลักพุทธธรรมได้แบ่งประเภทปัญหาของความขัดแย้ง (อริกรรม) ไว้ ๔ ประเภท คือ ๑) การทะเลาะวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย เรียกว่า วิวาทาธิกรรม ๒) การใส่ร้ายป้ายสี ฟ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้ เรียกว่า อนุนวาทาธิกรรม ๓) ปัญหาการละเมิดกฎหมายน้อยใหญ่ เรียกว่า อาปัติตาธิกรรม และ ๔) เรื่องพิธีกรรมและปัญหาการลงโทษผู้กระทำให้น่าก่นด่า เรียกว่า กิจจาธิกรรม ซึ่งปัญหาความขัดแย้ง ๔ ประเภท สามารถแก้ไขหรือระงับยับยั้งได้โดยวิธีการ ๗ อย่าง (อริกรรมสมณะ) กล่าวคือ ๑) วิธีการระงับในที่พร้อมหน้า ๒) วิธีการระงับโดยถือเอาสติเป็นหลัก ๓) วิธีการระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า ๔) วิธีการระงับโดยลงโทษตามที่ผู้กระทำผิดรับสารภาพ ๕) วิธีการระงับโดยการตัดสินลงโทษตามความผิด ๖) วิธีการตัดสินตามเสียงข้างมาก ๗) วิธีการประนีประนอมทั้งสองฝ่าย

๒. กระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย เมื่อกล่าวโดยรวม คือ ๑) การเยียวยาทางจิตใจ ๒) การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ๓) การเล่าความจริง และ ๔) การชดเชย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถสร้างความปรองดองและระงับยับยั้งปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง

๓. รูปแบบการสร้างความปรองดองในสังคมไทยโดยการประยุกต์นำพุทธวิธีการชำระอริกรรมมาใช้ในสังคมไทยให้บังเกิดผลได้อย่างแท้จริงนั้น ประกอบไปด้วยรูปแบบเหล่านี้ คือ

๓.๑ รูปแบบการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทกันที่นำไปสู่การสร้างความปรองดอง โดย ๒ วิธีการ คือ วิธีการแรกด้วยการพิจารณาความต่อนานใน ๓ รูปแบบ คือ ตกลงกันเอง ตั้งกรรมการวินิจฉัยร่วมกัน และมอบให้เป็นการพิจารณาของคณะตุลาการ โดยรูปแบบการตกลงกันเอง เมื่อตกลงเช่นไรก็ให้ถือตามนั้นและประกาศให้สาธารณชนทราบ ส่วนรูปแบบการตั้งกรรมการวินิจฉัยร่วมกัน ด้วยจะต้องตั้งผู้มีศีล เป็นผู้รอบรู้ แม่นกฎหมาย มั่นคงในศีลธรรม เชี่ยวชาญในการชี้แจง ฉลาดในการแก้ปัญหา และรูปแบบการมอบให้เป็นการพิจารณาของคณะตุลาการนั้น ให้ดำเนินไปตามกระบวนการและขั้นตอนของการพิจารณา และเมื่อคณะผู้พิจารณาตัดสินใจเช่นไรให้ถือเป็นไปตามนั้น และวิธีการที่สอง คือ การใช้เสียงข้างมากของคณะบุคคลผู้พิจารณาที่ต้องปราศจากอคติ ๔ คือ ไม่ลำเอียงเพราะรัก ไม่ลำเอียงเพราะโกรธ ไม่ลำเอียงเพราะหลง และไม่ลำเอียงเพราะกลัว ทั้งนี้ วิธีการพิจารณาอาจใช้ทั้งแบบลับ แบบกระซิบบอก หรือแบบเปิดเผยก็ได้

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๔.

๓.๒ รูปแบบการแก้ไขปัญหาการใส่ร้ายป้ายสีหรือการฟ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้โดยที่นำไปสู่การสร้างความปลอดภัย ๔ วิธีการ คือ วิธีการที่ ๑ ด้วยการพิจารณาดีความต่อหน้ากัน ในความพร้อมเพรียงคณะผู้พิจารณา รู้หลักอ้างอิง วัตถุประสงค์ หลักฐาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีการที่ ๒ การไม่รับฟ้องในกรณีที่เป็นการใส่ความโดยชัดเจน และมีการไต่สวนโดยเปิดเผย และแจ้งสาธารณชนให้ได้ทราบอย่างแพร่หลาย วิธีการที่ ๓ การไม่ลงโทษผู้วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และวิธีการที่ ๔ การพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ยอมรับผิด โดยมีกระบวนการพิจารณาที่ถูกต้องและตัดสินโดยความเป็นธรรม

๓.๓ รูปแบบการแก้ปัญหาละเมิดกฎหมายน้อยใหญ่ที่นำไปสู่การสร้างความปลอดภัย โดย ๓ วิธีการคือ ๑) วิธีการพิจารณาคดีความต่อหน้ากัน ดังกล่าวแล้วในสองข้อแรก ๒) วิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดตามคำรับสารภาพโดยไม่มีการไต่สวน และการลงโทษในกรณีที่มีการไต่สวนตามกระบวนการที่ชอบธรรม และ ๓) วิธีการประนีประนอมยอมความกันทั้งสองฝ่ายแล้วประกาศให้สาธารณชนได้รับรู้แล้วไม่รื้อฟื้นขึ้นมาอีก

๓.๔ รูปแบบการแก้ปัญหาวินัยกรรมและปัญหาการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สำนึกผิดนำไปสู่การสร้างความปลอดภัย ด้วยการพิจารณาคดีความต่อหน้ากัน เช่น ที่ปรากฏดังเบื้องต้น แต่มีกระบวนการลงโทษทางสังคม คือ การไม่คบค้าสมาคมด้วยการคว่ำบาตร การประณาม เป็นต้น

รูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยที่นำไปสู่การสร้างความปลอดภัยนั้น ถือว่าหลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนา เน้นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมประกอบด้วย หลักปธาน ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักขันติธรรม หลักอภัยธรรม หลักสามัคคีธรรม หลักอปรีหานิยธรรม ๗ หลักสปปุริสธรรม หลักทศ ๖ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักอคติ ๔ หลักฆราวาสธรรม ๔ และหลักของศีล ๕ ซึ่งหลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชยเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปลอดภัยในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุขพร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทยต่อไป^{๙๐}

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ สรุปได้ว่า ความสมานฉันท์เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้งภายใต้รูปแบบของสันติวิธี โดยเน้นให้คู่ขัดแย้งได้รับความพึงพอใจด้วยกันทั้งคู่ โดยหลังจากความขัดแย้งสิ้นสุดแล้ว หลักการสมานฉันท์ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสมานแผลจากความขัดแย้งให้สนิทลงได้

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับสันติวิธี

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งไว้ ดังต่อไปนี้

^{๙๐} พระเทพปริยัติเมธี, “กระบวนการสร้างความปลอดภัยในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก - ข.

อุทัย สติมัน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สันติพัฒนา: พุทธทัศน์ทางเลือกเพื่อการพัฒนาสันติสุขในสังคมไทย” โดยมีแนวคิดที่ว่า “สันติพัฒนา” เป็นแนวคิดหนึ่งที่มุ่งเสนอพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาสังคมสันติสุขโดยใช้เครื่องมือ คือ การภาวนา เพื่อพัฒนากาย ศีล จิตและปัญญาทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมเชิงประยุกต์ซึ่งคล้องกับท่านอริยรัตน ผู้นำขบวนการธรรมโวทัย ประเทศศรีลังกา ท่านอาจารย์ดิชันทันท์ แห่งหมู่บ้านพลัม ประเทศฝรั่งเศส ท่านพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แนวคิดดังกล่าวจะช่วยกล่อมเกลাজิตใจของคนในสังคมให้เกิดความรักและเมตตาต่อกันอันเป็นแนวทางพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนตามแนวทางแห่งพุทธสันติวิธี^{๙๑}

สายสวาท ปัจวิทย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้” โดยศึกษาเกี่ยวโลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม และศึกษาแนวคิดของนักวิชาการเพื่อกำหนดทิศทางการสร้างสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

โลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพในระดับบุคคลและสังคมในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้นั้น ปรากฏในโลกทัศน์ทุกด้าน ได้แก่ โลกทัศน์ทางด้านความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม โลกทัศน์ทางการเมืองการปกครอง โลกทัศน์ทางด้านสังคม โลกทัศน์ทางการศึกษา โลกทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจ โลกทัศน์ทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โลกทัศน์ของชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ ที่เป็นสาระตถะจริง ๆ นั้น ได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งและแนบแน่นจากศาสนาอิสลาม ศาสนาเป็นแม่พิมพ์ในการหล่อหลอมโลกทัศน์ของชาวไทยมุสลิม โลกทัศน์ทำหน้าที่เป็นตัวการในการกำหนดระบบคิดในการดำรงชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญ ในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ด้านศาสนาไปสู่การกำหนดโลกทัศน์ของบุคคลโดยเฉพาะโลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพ

นักวิชาการได้เสนอทิศทางของนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์ในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การกำหนดนโยบาย ๒) สารและเนื้อหาของนโยบายเกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษาการจัดโครงสร้าง ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษาและการบริหาร มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และ ๓) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และ ๔. นโยบายการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของนักวิชาการเห็นว่า การจัดการศึกษาจะต้องไม่สร้างปัญหาต่อวิถีชีวิตของคน ชัยุติของนโยบายจะต้องมาจากความเข้าใจร่วมกัน การศึกษาจะต้องช่วยให้คนมีสติปัญญา มีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณจึงจะสามารถอธิบายอุดมคติของสันติภาพได้ เป้าหมายของการศึกษาคือการที่ผู้เรียนเป็นคนดีตามหลักศาสนา เน้นให้ผู้เรียนเกิดระบบคิดแบบอนาคต เสริมด้วยความเข้าใจทางศาสนา การศึกษาจะต้อง

^{๙๑}อุทัย สติมัน, “สันติพัฒนา: พุทธทัศน์ทางเลือกเพื่อการพัฒนาสันติสุขในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ดุขุภักดิ์บัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๗), หน้า ก.

ช่วยให้คนเข้าใจกระบวนการทำงานของจิตใจตนเอง เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติอันจะนำมาซึ่งสังคมที่สงบสุข และทำให้เกิดสันติภาพในที่สุด^{๙๒}

หลักสันติวิธีเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการความขัดแย้ง จากการศึกษาเกี่ยวกับสันติวิธี สรุปได้ว่า สันติวิธีเป็นการจัดการความขัดแย้งที่มีแนวทางเป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อย โดยปราศจากความรุนแรงและใช้แนวทางการเจรจาเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีการนำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามามีส่วนในการช่วยให้ความขัดแย้งนั้นสามารถจัดการได้โดยง่าย และให้ผลลัพธ์ที่ดีเกิดความสงบมาจากภายในตัวปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับที่กว้างขึ้น ฉะนั้น หลักพุทธสันติวิธีจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย และการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะต้องมองเห็นถึงต้นตอของปัญหา ซึ่งความขัดแย้งในสังคมก็มีต้นเหตุเกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถเข้าไปเยียวยา แก้ไข ถอนพิษที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง และยังสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ปะทุขึ้นให้หายขาด ไม่ใช่เพียงแค่ข่มหรือทับปัญหาไว้ และยังเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวไม่ให้เกิดการบานปลายหรือเป็นปัญหาที่ใหญ่โตขึ้นได้

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพราะฉะนั้น ฐานคิดทางด้านองค์ประกอบของลักษณะความขัดแย้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) (๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) (๓) ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) (๔) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) (๕) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) และในส่วนฐานคิดทางด้านหลักพุทธธรรม คือ หลักสารณียธรรม ๖ อันประกอบด้วย (๑) เมตตา ภาวกรรม (๒) เมตตา วาจกรรม (๓) เมตตา มโนกรรม (๔) สาธารณ โภคิ (๕) สีสสามัญญตา (๖) ทิฏฐิ สามัญญตา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดใช้ในการบูรณาการตามความสัมพันธ์กับลักษณะของความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่แต่ละด้าน เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังปรากฏในแผนภาพที่ ๒.๔ ต่อไปนี้

^{๙๒} สายสวาท ปัจฉิวิทย์, “ทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก - ข.

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีบูรณาการวิธีการวิจัยหลายวิธีเข้าด้วยกัน (Integrated Methodology) เพื่อช่วยให้ได้คำตอบตรงกับสิ่งที่ต้องการค้นหา โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์วิธีการที่มีฐานคติและแนวคิดบนพื้นฐานการอุปนัยเหมือนกัน แต่มีจุดเด่นที่แตกต่างกันมาไว้ด้วยกัน คือ การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Research) เพื่อทำความเข้าใจสาระหรือโครงสร้างประสบการณ์สำคัญของบุคคล^{๓๓} โดยได้ทำการวิเคราะห์ความขัดแย้งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ ตลอดจนถึงประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ๓ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนปากส้าย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ๒) ชุมชนเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ๓) ชุมชนเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผสานกับแนวคิดการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากฐานข้อมูล (Grounded Theory Method) เพื่อสร้างทฤษฎีเฉพาะการสร้าง ความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งได้มาจากการสุ่มตามทฤษฎี (Theoretical Sampling) จำนวน ๒๙ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) จำนวน ๙ รูป/คน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีการศึกษา ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ

^{๓๓} ผ่องพรรณ ดรัมย์กุล และสุภาพ นัตรารณณ์, การออกแบบการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒๔-๒๓๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา บทความวารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่าง ๆ ของเครือข่ายองค์กรและชุมชน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๑.๒ วิธีการศึกษาโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน แบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely structure) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ซึ่งมีแนวคิดนำในการศึกษาและแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างกัน เพื่อจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่”

๓.๑.๓ วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะอยู่นอกของวงผู้ถูกสังเกต ทำตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ถูกสังเกตเลย ทั้งนี้ ในขณะที่สังเกต ผู้สังเกตอาจจะอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบริเวณที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้ ผู้ถูกสังเกตอาจจะรู้ตัวว่า กำลังถูกสังเกต

๓.๑.๔ วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ในการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒินี้ ผู้วิจัยได้ใช้พลวัตของกลุ่มเป็นสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติอย่างจริงจังในขณะที่ทำการสนทนา ซึ่งความคิดเห็นของคนหนึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้คนอื่นในกลุ่มอยากจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงอยากแสดงทัศนะและประสบการณ์ของตนเอง ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเสร็จจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้มีการกิจเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดจากบุคคลที่เป็นตัวแทนของทุกภาคส่วน ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งตัวแทนภาคประชาชน กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และภาครัฐ รวมถึงพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม จำนวน ๒๙ รูป/คน ประกอบด้วย

๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๒๓ คน แยกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และกลุ่มผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑) กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วย

๑. นายกิตติชัย เองฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่
๒. นายณัฐพล กรดเสื่อ ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๓. นายอมฤต ศิริพรจุฑากุล ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
จังหวัดกระบี่
๔. นายสมนึก กรดเสื่อ แกนนำคัดค้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน
กระบี่
๕. อัครเดช ฉากจินดา ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายปกป้องอันดามันจากถ่านหิน
ชายฝั่งจังหวัดกระบี่
๖. นายวิทยา ขุนสัน หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและ
ชายฝั่งจังหวัดกระบี่
๗. นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว ประชาชนในพื้นที่ก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้าน
คลองรั้ว
๘. นายธีรพจน์ กษิรวัฒน์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา
จังหวัดกระบี่
๙. อธิราชฤทธิ์ คำดี ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์ม จังหวัดกระบี่
๑๐. นายนายพิทักษ์พงษ์ ตาดทอง ผู้จัดการ บริษัท ไทยอินโดปาล์มมอย
จำกัด อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่
๑๑. นางแพรวพันธ์ เวชกามา ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้าง
โรงไฟฟ้ากระบี่
๑๒. นางพรณี นักร ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่

๑.๒) กลุ่มผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

๑. นายบุญเที่ยง บัวเลิศ ประธานชมรมชาวลิ้นไทรกระบี่
๒. นายสวัสดิ์ รมรินทร์ อดีตพนักงานโรงไฟฟ้ากระบี่
๓. นายธวัชชัย ขาวสุข กรรมการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

- โรงไฟฟ้ากระบี่
๔. นางสาวอัยยรัตน์ โนชัยวงศ์ ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่รอบ
- ชายฝั่งตรัง
๕. นายประจวบ โมฆรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักทรัพยากรทางทะเลและ
- ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
๖. นายไพโรจน์ บุตรเฟียน สมาชิกชมรมชาวลิเกไนต์กระบี่
๗. นายเดชา ศุภศิริ ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์โครงการ การไฟฟ้า
- ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
๘. นายเขมญาติ ยมานันตกุล ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้า
- ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- กระบี่
๙. นางนฤมล คำฝอย ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
- กระบี่
๑๐. นายวิโรจน์ เจตานัง ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
๑๑. นายแห้ม โกยสะอาด อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- ๒) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน ได้แก่ บุคคลผู้มี
- ประสบการณ์ และมีความสามารถในด้านเทคโนโลยีและการปล่อยของเสียของโรงไฟฟ้าและผู้มีความ
- เชี่ยวชาญในด้านศาสนาที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำนวน ๓ รูป/คน แยกเป็น ๒
- กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า จำนวน ๓ คน และกลุ่มพระสงฆ์และ
- นักปราชญ์ทางศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน
- ๒.๑ กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย
๑. รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล อนุกรรมการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ ในกรรมการไตรภาคีจังหวัดกระบี่
๒. ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมพ์ ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนและผู้ศึกษา
- Carbon Footprint กฟผ.
๓. นายศุภกิจ นันทะวรการ นักวิจัยพลังงานและอุตสาหกรรม มูลนิธิ
- นโยบายและสุขภาวะ
- ๒.๒ กลุ่มพระสงฆ์และนักปราชญ์ทางศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน ประกอบด้วย
๑. พระนิชิต วิสุทฺธสโร เจ้าอาวาสวัดปากส้าย อำเภอเหนือคลอง จังหวัด
- กระบี่
๒. นายประเสริฐ ไหมดำ ผู้นำศาสนาอิสลาม
๓. นายมาหนาบ จงจิตร อีหม่ามประจำมัสยิดบ้านควน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเภทเครื่องมือการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary Sources) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ประกอบด้วย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และอื่น ๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่าง ๆ ของการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยพัฒนาขึ้นมาจากฐานแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอไว้ในบทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ นำมาวิเคราะห์หาประเด็นคำถามที่ต้องการเจาะลึก และข้อมูลที่ต้องการทราบจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีวิธีการสร้าง พัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบ และ เขียนข้อคำถามปลายเปิด เพื่อเป็นโครงสร้างเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๓ นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ความชัดเจน และนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ ผู้เชี่ยวชาญ ๕ รูป/คน ได้แก่

๑) อาจารย์ ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) อาจารย์ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) อาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ ๔ นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้ไขแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ที่คัดเลือกมาด้วยวิธีเจาะจง จำนวน ๓๐ รูป/คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) แล้วนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูล

ประกอบภาววิเคราะห้ถึงความขัดแยงของโครงการสร้างโรงไฟฟากระบี่ และองค้ประกอบของการสร้าง ความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟากระบี่

๔) แบบสังเกตแบบไมม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู่วิจัยได้สร้างแบบสังเกตแบบไมม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเนื้อหาสาระในเชิงบริบทพื้นที่ ซึ่งผู้สังเกตจะอยู่ภายนอกวงผู้ถูกสังเกต และทำตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้ถูกสังเกตภายในชุมชนนั้นโดยตรง

๕) ร่างและสร้างคำถามในการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบงานวิจัย

๖) รวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการด้วยหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

๗) ร่างผลการวิจัยพร้อมรูปแบบงานวิจัยที่ค้นพบ

๘) สรุปผลการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟากระบี่” ผู่วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้น ผู่วิจัยจึงดำเนินการออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง ดังมีวิธีการและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ต่อไปนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research)

ผู่วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ่านเนื้อหาของเอกสารอย่างละเอียด เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่วิจัย ซึ่งข้อมูลที่สำคัญในขั้นนี้ คือ

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และอื่น ๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา บทความวารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่าง ๆ ของเครือข่ายองค์กรและชุมชน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ของการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยการวิจัยเชิงเอกสารในขั้นตอนนี้ ผู่วิจัยจะบันทึกข้อความที่ปรากฏนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟากระบี่” ดังกล่าวตามกรอบการวิจัย จากนั้นอ่านสอบทานนัยสำคัญของเนื้อหา นั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง และสอบทานจากเนื้อหาของเอกสารที่มีเนื้อหาของรายละเอียดใกล้เคียงกัน เพื่อสอบทานนัยสำคัญที่ปรากฏใน

เอกสารเหล่านั้น แล้วนำนัยสำคัญในข้อความเหล่านั้นไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบในการทำการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ประกอบด้วย

๑) ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ทั้ง ๒๘ รูป/คน ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

๒) การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๒๘ รูป/คนนั้น โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คนละประมาณ ๖๐ นาที

๓) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๔) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียงและบันทึกภาพหนึ่งประกอบการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพหนึ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออกจากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๕) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๖) นำข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน จังหวัดกระบี่ มาตรวจสอบความเรียบร้อย ความครบถ้วน เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความต้องการจำนวนข้อมูลที่มากเพียงพอเพื่อทำให้การประมวลผลข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

๗) นำสารัตถะหรือโครงสร้างสำคัญของคุณลักษณะของชุมชนต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ได้จากการศึกษาตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Research) และองค์ประกอบต่าง ๆ ของความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการอุปมาน (Inductive) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparison) การบูรณาการ (Integrate) ด้วยหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๘) ร่างหรือโมเดลเชิงแนวคิดที่แสดงองค์ประกอบของความขัดแย้ง และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบ

๓.๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง ซึ่งมุ่งเน้นเนื้อหาสาระในเชิงบริบทของความขัดแย้ง ด้วยการจดบันทึกลงในแบบ

สังเกตที่เตรียมไว้ พร้อมบันทึกภาพหนึ่งในพื้นที่วิจัยด้วย ในขณะที่ผู้วิจัยลงภาคสนามในชุมชน โดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แต่จะเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรม แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น โดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะอยู่นอกวงผู้ถูกสังเกต โดยทำตนเป็นบุคคลภายนอก และมีการเริ่มสังเกตตั้งแต่ครั้งแรกในการลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยต่าง ๆ ตลอดเวลาของการวิจัยพร้อม ๆ กับการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓.๔.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันข้อมูล และสรุปเป็นตัวรูปแบบของงานวิจัยที่สมบูรณ์ ส่วนประเด็นที่จะประชุมนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเอาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนการพัฒนาและสร้างรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ว่า ควรเป็นอย่างไร ซึ่งมีขั้นตอน ประกอบด้วย

๑) ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) จากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประชุมจำนวน ๑๒ รูป/คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

๒) เชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการประชุม จากการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยการประชุมในครั้งนี้ จะใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบงานวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๙ รูป/คน โดยมีรายนาม ดังนี้

(๑) พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วัจน้อย) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

(๓) พระมหาประทีป เขมจารี อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

(๔) รองศาสตราจารย์ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

(๕) รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรัทรพย์ ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

(๖) ดร.ทิพมาศ เศวตวรโชติ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

(๗) ดร.เรียงดาว ทวะชาลี ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

(๘) ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์ เลขานุการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

(๙) ดร.สันติ อุณจะนำ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยา
เขตศรีธรรมราช

๓) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้เข้าร่วมการประชุม และจัดส่งรายละเอียดที่
จำเป็นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้พิจารณาก่อนดำเนินการ

๔) ดำเนินการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ ตามวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งได้กำหนดนัดไว้
จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่จัดการประชุมนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก การ
บันทึกเสียง และบันทึกภาพนิ่งประกอบการประชุม

๕) ตรวจสอบ และแก้ไขรูปแบบงานวิจัยตามข้อมูลที่ได้อันยืนยันความถูกต้องแล้วจาก
การสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) ทั้ง ๙ รูป/คน

๖) จัดทำเล่มดุชฎินิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา
ประกอบบริบท (Content Analysis) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) การ
วิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparison) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพของ
งานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) รายละเอียด ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย
โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน
ได้แก่ การเก็บข้อมูล (Data Collection) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปและ
นำเสนอข้อมูล (Data Display) และการสรุปและการยืนยันผล (Conclusion and Verification)
ดังนี้

๓.๕.๑.๑ การเก็บข้อมูล (Data Collection) เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง ของ
การวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินการรวบรวม บันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระเบียบแบบแผน โดย
การใช้เครื่องมือหรือเทคนิคที่เหมาะสมให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ตาม ต้องการ
การเก็บข้อมูลจะต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับขั้นตอนอื่น ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์
(Objectives) แนวคิด (Concept) กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) และวิธีการที่จะใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อให้ได้
ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ และได้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview
Form) เพื่อเป็นการควบคุมกรอบและแนวทางการสัมภาษณ์ โดยในการสัมภาษณ์จริงผู้วิจัยเลือกใช้
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นวิธีการหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลให้มากที่สุด^{๙๔}

^{๙๔} พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (เชียงใหม่: ประชากร
ธุรกิจ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๙๕-๑๙๙.

๓.๕.๑.๒ การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) หมายถึง กระบวนการคัดเลือก การเน้น การทำให้อยู่ในรูปที่เข้าใจง่าย การย่อความ และการแปลงข้อมูล จากข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบ ข้อมูลดิบให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ในขั้นต่อไป การลดข้อมูลนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดการ ทำวิจัย ด้วยการเขียนสรุป การให้รหัส การร่างหัวข้อย่อที่เกี่ยวข้อง การจัดกลุ่ม การสร้างหลักในการ จำแนกกลุ่มของข้อมูล และการเขียนบันทึก

๓.๕.๑.๓ การจัดรูปและนำเสนอข้อมูล (Data Display) หมายถึง การสร้างรูปแบบ ข้อมูลที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่านให้เข้าใจได้โดยง่าย เช่น การแสดงข้อมูลด้วยตาราง แผนภาพ เป็นต้น

๓.๕.๑.๔ การสรุปและการยืนยันผล (Conclusion and Verification) หมายถึง การตีความโดยกระบวนการอุปนัย และทำความเข้าใจถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของ ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในรายงานการวิจัย โดยเป็นข้อสรุป ที่ได้รับการตรวจสอบยืนยันถึงความเที่ยงตรงแล้วด้วยวิธีการต่าง ๆ^{๙๕} โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ต้อง เป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง (On-Going Process) ตั้งแต่เริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงสิ้นสุดการเก็บ ข้อมูล ใช้หลักพื้นฐานของการวิเคราะห์ คือ การลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม เพื่อให้ ได้กลุ่มของข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจนได้แบบแผนของความ เชื่อมโยงที่สามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ดีที่สุด

๓.๕.๒ การควบคุมคุณภาพของงานวิจัยด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เทคนิคสามเส้าเป็นวิธีการสำคัญในการยืนยันข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีพื้นฐาน แนวคิดมาจากวิธีการวัดทางกายภาพในกลุ่มทหารและวิศวกร ด้วยการใช้เครื่องหมายบอกตำแหน่ง (Marker) หลายๆ จุด ในการค้นหาตำแหน่งหรือวัตถุใด ๆ แต่ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้มีการนำแนวคิดนี้มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบโดยอาศัยแง่มุมที่ หลากหลายมากขึ้น เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูล สามารถจำแนกเป็น ๔ วิธี คือ

- ๑) ต่างวิธี (Methods Triangulation)
- ๒) ต่างแหล่งข้อมูล (Triangulation of Sources)
- ๓) ต่างผู้วิเคราะห์ (Analysis Triangulation)
- ๔) ต่างทฤษฎี/แนวคิด (Theory/Perspective Triangulation)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ในการควบคุม คุณภาพของงานวิจัยโดยใช้เทคนิคต่างวิธี (Methods Triangulation) ในการเปรียบเทียบข้อมูล ประกอบด้วย สารัตถะหรือโครงสร้างสำคัญของคุณลักษณะความขัดแย้ง ที่ได้จากการศึกษาตาม แนวทางปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Research) สารัตถะจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ สารัตถะจากการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ของการพัฒนา งานวิจัยได้อย่างเที่ยงตรงมากขึ้น^{๙๖}

^{๙๕} Miles, M.B. & Huberman, A.M., *Qualitative data analysis: An expand source book*, 2nd ed., (Thousand Oaks: 1994), pp. 10-11.

^{๙๖} Patton, (1990), pp. 464-466, อ้างถึงใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, *การออกแบบการวิจัย*, หน้า ๒๕๙.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสันติวิธี และเพื่อบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) และนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาวีจยออกเป็น ๔ ส่วน ประกอบด้วยผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี

๔.๒ หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี

๔.๑.๑. ความหมายของพุทธสันติวิธี

สันติวิธีในบริบทของพระพุทธศาสนา สามารถอธิบายได้หลายรูปแบบ ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จำแนกคำว่า สันติ หมายถึง ความสงบ นิพพาน ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักคำสอน ได้แก่

อจจันตสันติ หมายถึง นิพพาน (สงบอย่างสิ้นเชิง)^{๙๗}

ตทังคสันติ หมายถึง ผู้บรรลุฌาน ๔ และอรุพฌาน ๔ (สงบด้วยองค์นั้นๆ)^{๙๘}

สมมติสันติ หมายถึง ทัฎฐิ ๖๒ เป็นสันติโดยสมมติ (สงบโดยสมมติ)^{๙๙}

นอกจากนี้ สันติในบางแห่งอาจเป็นสันติบท หมายถึง นิพพาน ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง สลัดทิ้งอุปธิทั้งหมด เป็นที่สิ้นต้นเหตุ คลายกำหนด และดับกิเลส เป็นที่เย็นสนิท

จากความหมายของสันติ สามารถแยกประเด็นได้ว่า สันติมีรูปแบบ ๒ ประการ คือ สันติที่เป็นความสงบจากภายใน และสันติที่เป็นความสงบภายนอก ทั้งนี้ สันติก็มีความหมายว่าสงบ ระงับ และหมดสิ้นพันธนาการทุกอย่าง เป็นเป้าหมายสูงสุดที่เป็นสุขสุดยอด ดังนั้น พุทธสันติวิธี จึงน่าจะมี

^{๙๗} ธี.ม. (ไทย) ๑๐/๒๒๒/๑๖๘.

^{๙๘} พ.จ. (ไทย) ๒๙/๖๕/๒๔๗.

^{๙๙} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๙/๘๘-๘๘.

ความหมายว่า วิธีการ เครื่องมือ รูปแบบ ของการระงับหรือจัดการความขัดแย้งตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา มุ่งให้เกิดสันติจากภายในตัวปัจเจกบุคคล จนไปถึงสันติที่เป็นบริบทภายใน

“พุทธสันติวิธี” หมายถึง แนวทางสันติแบบพุทธ คือ การสร้างสันติภาพด้วยหลักการของ พระพุทธเจ้า คือ การสร้างสันติภาพจากภายในสู่ภายนอก การแก้ปัญหาความขัดแย้งไปที่เรื่องของ ชีวิตโดยมุ่งหมายไปที่เรื่องของชีวิตทุกชีวิต และสอนเฉพาะเรื่องที่สามารถนำไปถอนทุกข์ถอนปัญหา ของชีวิต ซึ่งความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนชีวิตที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษ จำเป็นต้องรีบ ถอนลูกศรนั้นออกจากชีวิตให้ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ เพราะเวลาของชีวิตมีน้อย^{๑๐๐}

พุทธสันติวิธี คือ เมื่อกล่าวถึง สังคมแห่งสันติ จัดได้ว่า เป็นสังคมที่ไร้ความรุนแรง หรือ ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สังคมดังกล่าวยังมีความขัดแย้ง และบางครั้ง หรือ บางสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดที่สังคมไร้สันติ หรือปราศจากสันติ จึงมี ความจำเป็นต้องใช้ วิธีเชิงสันติ เข้าไปจัดการความขัดแย้งแบบสันติ หรือจัดการความรุนแรงแบบ สันติ^{๑๐๑}

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ พระพุทธศาสนาจึงสอนโดยมุ่งหมายไปที่เรื่องของชีวิต และสอนเฉพาะ เรื่องที่สามารถนำไปถอนทุกข์ถอนปัญหาของชีวิตซึ่งเป็นเสมือนลูกศรอาบยาพิษออกจากชีวิตให้ได้ โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้เพราะเวลาของชีวิตมีน้อยนิด ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ชี้ ว่า ทำอย่างไรจะพัฒนาปุถุชนไปให้เป็นอริยชนหรืออารยชน เราจึงต้องพัฒนาปุถุชนนี้ขึ้นไปอีก เพื่อ ไม่ให้มนุษย์ปุถุชนเหล่านี้มาสร้างปัญหาความขัดแย้ง ไม่มาทำสงครามกัน ไม่ให้มาเอารัดเอาเปรียบข่ม เหยียดแก้อะไรต่าง ๆ สารพัด ที่มันเกิดเป็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า พุทธสันติวิธี หมายถึง ชุดเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยคำสอน ของพระพุทธเจ้าหรือสาวกมาเป็นรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติ เพื่อให้ความขัดแย้งนั้น ๆ สงบ ระงับโดยสันติ กล่าวคือ เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งรูปแบบอื่นอาจจะแก้ปัญหาได้ เฉพาะภายนอก แต่ภายในจิตใจยังคุกรุ่นอยู่กับความแค้น ไม่สามารถสงบระงับลงได้ แต่แนวทางพุทธ สันติวิธีเป็นวิธีการที่แก้ไขความขัดแย้งตั้งแต่รากเหง้า ก็คือ ตัวบุคคล ต่อมาจึงแก้ปัญหาที่สภาพบริบท สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัจจัยไปสู่ความขัดแย้ง

๔.๑.๒ ความสำคัญของพุทธสันติวิธี

วิวัฒนาการของประชาธิปไตย เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมระบอบ ประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สามารถเป็นฐานรองรับการพัฒนาประชาธิปไตยก็คือ กระบวนการที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ กลุ่มของสังคม ซึ่งหัวใจสำคัญของการมี ส่วนร่วม ก็คือ “การทะลายและสลายความเป็นอัตลักษณ์” และ “ยอมรับในความแตกต่าง” ของ มนุษย์แต่ละคน อันเป็นการส่งเสริม และยอมรับในศักยภาพของมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์เอง

^{๑๐๐}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕๐/๑๑๗-๑๒๒.

^{๑๐๑}พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส (นิธิบุญยากร), พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการและเครื่องมือ จัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙๗.

^{๑๐๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘-๒๙.

เป็นฐานรากว่าเข้มแข็งพอที่จะทำให้เชื่อมั่นได้ว่าจะพาให้ชุมชนก้าวผ่านความขัดแย้งหนนี้ไปได้ ดังนั้น การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและแนวทางการ สร้างสังคมสมานฉันท์ในกรอบของพุทธสันติวิธี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุข มีความรู้ความเข้าใจศาสนาที่ตนนับถืออย่างเพียงพอ โดยปราศจากการนำศาสนาเข้ามาเป็น เครื่องกีดกันสันติสุขที่จะพึงมีร่วมกัน นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยกรอบความคิดและการวิเคราะห์จากสห ศาสตร์ ประกอบด้วย สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสาขาต่าง ๆ ด้วย ดังที่ ท่านพุทธทาส ภิกขุ ได้เสนอแนวคิดนี้ในหนังสือ “สันติภาพของโลก” โดยได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “สันติภาพ” อีก ทั้งนำเสนอแนวคิด “สันติวิธี” อันเป็นแนวทาง หรือมรรควิธีที่ทำให้เกิดขึ้นสันติภาพในสังคมยุค ปัจจุบัน พุทธทาสภิกขุได้ตั้งคำถามว่า “ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ” เหตุผลก็คือ “สันติภาพนั้น มัน สำคัญอยู่ในตัวมันเอง คือ จำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในระดับส่วนบุคคล หรือทั้งหมดในโลก ล้วนต้องการสันติภาพ” ^{๑๐๓} ท่านชี้ว่า “โลกจำเป็นต้องมีสันติภาพ” ^{๑๐๔} เพราะ “ยุคปัจจุบันนี้เกิด วิกฤติการณ์ ซึ่งวิกฤติการณ์ที่ถือได้ว่าเลวร้ายที่สุด ก็คือ การที่คน” เข้าไปเกี่ยวกับช่องกับธรรมชาติ ด้วยกิเลส ตัณหา และด้วยอำนาจแห่งกิเลสตัณหานั้น จึงทำให้คนได้ฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ จาก “ธรรมชาติเพื่อสนองความอยากของตนเอง” ฉะนั้นทางออกก็คือ “การคิดหาวิธีเกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติโดยไม่ทำให้ธรรมชาติสูญเสีย ความสงบ หรือสูญเสียคุณสมบัติดั้งเดิมของธรรมชาติ” ^{๑๐๕} ด้วยเหตุนี้ “พุทธบริษัทจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องสันติภาพ เพราะสันติภาพเป็นจุดมุ่งหมายอย่างยิ่งของพระพุทธเจ้าเพื่อที่ชวนช่วยช่วยกันและกันให้เกิด สันติภาพขึ้นมา” ^{๑๐๖}

ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง ด้วยปัญญาที่เกิดจากโยนิโสมนสิการแล้ว ก็จะสามารถขับเคลื่อนขบวนการทางสังคม ด้วยจิตที่รู้ จิตที่ตื่น จิตที่เบิกบาน ดังคำกล่าวของ น.พ. บรรจบ ชุนทสวัสดิกุล ว่า “จิตที่รู้ตื่น จะพลิกผันโลก เพราะความคิดจิตสำนึกของคนเราเมื่อมนุษย์เรา ได้ใคร่ครวญอย่างสุขุม รอบคอบ จนเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนที่มีต่อสิ่งอื่น เป็นสัจธรรมแล้ว มนุษย์ นั้นไซ้ร่ก็กำลังจะพลิกผันโลกทั้งใบ” ^{๑๐๗} และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่กำลังดำเนิน อยู่ได้อย่างสันติ

จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยจึงเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการ ลงคะแนนเสียงโดยเท่าเทียมกัน มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการควบคุมทางนโยบาย ประชาธิปไตยนำมาสู่ การหลีกเลี่ยงทรราชย์ การมีสิทธิเสรีภาพ มีการแสดงความคิดเห็นของตนเอง มีความอิสระทางความคิด มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปกป้องความสนใจส่วนบุคคล มีความเท่าเทียม กันทางการเมือง และประชาธิปไตยนำมาสู่การแสวงหาเสรีภาพ และความเจริญ

^{๑๐๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๒.

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^{๑๐๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔-๕.

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒-๑๔.

^{๑๐๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗.

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ทั้ง “สันติวิธี” และ “ประชาธิปไตย” จึงมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวพันกัน ถ้าพัฒนาประชาธิปไตยได้มาก โอกาสที่สันติวิธีสัมฤทธิ์ได้มาก และมีโอกาสประสบความสำเร็จ เมื่อสันติวิธีทำงานได้สำเร็จ ประชาธิปไตยต้องได้รับการเกื้อหนุน หรือสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “มิติของความเท่าเทียม” หรือ “ความเสมอภาค” อย่างสุจริตและเป็นธรรมในสังคมด้วยหลัก “ธรรมาธิปไตย” คือ ถือธรรมเป็นใหญ่ คำนึงถึงความถูกต้องความสมควร ถือได้ว่าการทำความดีก็เพราะเห็นแก่ความดี ทำความดีเพราะเห็นแก่ความดี ความถูกต้องไม่ใช่ทำด้วยหวังอะไรตอบแทน หลักธรรมาธิปไตยพระพุทธศาสนาสอนอย่างตรงไปตรงมาเป็นอย่างดี เพราะหลักธรรมาธิปไตย อาจนำไปใช้ได้ ทุกกรณีและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่ทุกคนนั้นต้องคำนึงถึงหลักธรรมาธิปไตย เมื่อสังคมไทยมีความรัก ความสามัคคีแล้วก็เกิดความปรองดองของคนในชาติ เพราะหากคุณสมบัติเช่นนี้เกิดขึ้นในสังคมได้ คนในสังคมสามารถยอมรับ “ความแตกต่าง” ในมิติต่าง ๆ ได้ เช่น ความคิดเห็น ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา เป็นต้น ซึ่งหลักการเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่เกื้อหนุน “สันติวิธี” ทั้งสิ้น^{๑๐๘}

๔.๑.๓. ประเภทของพุทธสันติวิธี

พุทธสันติวิธีได้นำมาใช้ในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับว่าต้องการนำเครื่องมือพุทธสันติวิธีไปใช้ในบริบทใด ซึ่งพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้จัดแบ่งประเภทไว้น่าสนใจ ดังนี้^{๑๐๙}

๑) พุทธสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือการจัดการความขัดแย้ง เป็นแนวคิด หรือการปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งใน ๒ มิติ กล่าวคือ มิติความขัดแย้งที่เป็นส่วนปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายใน และมิติความขัดแย้งภายนอกอันเป็นการจัดการความขัดแย้งเชิงสังคม เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือจัดการความขัดแย้งเพื่อให้เกิดสันติในสังคม ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาได้ปรากฏว่า พระพุทธเจ้าทรงนำเครื่องมือนี้ไปใช้ด้วยเช่นกัน เช่น ในกรณีสงครามแย่งน้ำของสองเมือง สงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น

๒) พุทธสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือในการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาสอนในเรื่องของการไม่เบียดเบียนกันเป็นพื้นฐาน เช่น ในเรื่องของศีล ๕ อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม และป้องกันไม่ให้นุชนุชย์เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ศีล ๕ นี้จึงเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญของความสงบระงับจากความขัดแย้ง นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมคำสอนอื่น ๆ ที่มนุษย์สามารถนำมาพัฒนาตนเองและผู้อื่น เช่น ทิศา ๖ ทิฐฐัมมิกัตประโยชน์ ๔ สังคหวัตถุ ๔ และพรหมวิหาร ๔ อันเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุขทั้งภายในและภายนอก

๓) พุทธสันติวิธีในความหมายของการเรียกร้องความต้องการ เป็นลักษณะของการ “คว่ำบาตร” ในทางพระพุทธศาสนา “การคว่ำบาตร” เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ลงโทษ

^{๑๐๘} Robert A. Dahl, On Democracy, (New Haven and London: Yale University Press, 2000), pp. 38-44, อ้างใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ธรรมชาติของความขัดแย้งในวัฒนธรรมไทย, (นนทบุรี : เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้านนโยบายสาธารณะโดยสันติวิธี, มปป.), หน้า ๕.

^{๑๐๙} ท.ม. (ไทย) ๑๐/๒๒๒/๑๖๘.

แก้ทุกข์ ผู้ให้ร้ายต่อพระรัตนตรัย โดยการประกาศให้ภิกษุทั้งหลายไม่คบหา ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ และไม่รับไทยธรรมของคฤหัสถ์ผู้นั้น จนกว่าจะรู้สึกสำนึกโทษที่ตนเองได้กระทำไว้และกลับตัวประพฤติดี สงฆ์ทั้งหลายจึงประกาศระงับโทษและกลับมาคบหาได้ดังเดิมเรียกว่า “ปัตตอกุชชนกรรม” คือ การหยายบาตร เครื่องมือนี้มิได้เป็นการมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่สงฆ์หรือส่วนรวม แต่เป็นการตักเตือนสั่งสอนให้รู้ว่า เขาผู้นั้นได้กระทำผิดแล้ว ควรที่จะสำนึกผิดและกลับมากระทำให้ถูกต้อง

สรุปได้ว่า พุทธสันติวิธี เป็นเครื่องมือสำคัญที่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก ได้บัญญัติและนำไปใช้เป็นรูปแบบตัวอย่าง และเห็นผลชัดเจน ทั้งนี้ เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งแนวพุทธนี้สามารถนำไปใช้ได้ตามบริบทของความขัดแย้ง ถึงแม้ว่าเครื่องมือนี้จะมีอายุมากกว่าพันปี แต่สามารถนำมาบูรณาการกับบริบทความขัดแย้งในปัจจุบันได้อย่างทันสมัย

๔.๒ หลักพุทธสันติวิธีเหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง

หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชนให้สติปัญญาและสามารถนำไปปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงแสดงชี้ให้เห็นคุณงามความดีและความสำคัญของบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ชี้ให้เห็นสัจธรรม คือ ความจริงแท้ของชีวิตและกฎธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์ทั้งปวง และหัวใจของพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว หมั่นทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์^{๑๑๐}

๔.๒.๑. ระดับของหลักธรรม

วิธีการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนาได้นำแนวคิดพื้นฐาน หรือหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานองค์ความรู้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง สามารถสรุปเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับบุคคล หมายถึง หลักธรรมที่ใช้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และสมรรถภาพของจิตในระดับของตัวบุคคลนั้น เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง เพราะตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะถือว่า “จิตหรือใจ” นั้น เป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ในการ กระทำการใด ๆ ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ใจ เพราะฉะนั้น หากว่าบุคคลใดมีใจชั่วจะพูดอะไรก็ตาม จะทำอะไรก็ตาม เพราะเหตุที่มีใจชั่วนั้น ความทุกข์ย่อมจะติดตามเขาไปเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคลากเกวียน” ^{๑๑๑}

ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ใจ เพราะ บุคคลใดมีใจผ่องใสจะพูดอะไรก็ตาม จะทำอะไรก็ตาม เพราะเหตุที่มีใจผ่องใส นั้น ความสุขย่อมจะติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัว ^{๑๑๒}

การพัฒนาคุณภาพ และสมรรถภาพของจิตเป็นการพัฒนาให้มีจิตใจที่ดีงาม มีความเป็นมิตร มีเมตตา มีความอดทนทางใจต่อความกระทบกระทั่งความไม่พอใจ หรือความเจ็บใจ โดยการ

^{๑๑๐}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^{๑๑๑}ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓.

^{๑๑๒}ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

วางใจตนให้เป็นกลาง ๆ ไม่กระพือม ใช้สติปัญญาในการเรียนรู้ และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ตรัสตรองด้วยความรอบคอบแล้วได้แสดงออกต่อสถานการณ์ความขัดแย้งนั้น ๆ อย่างเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงธรรมชาติของความขัดแย้งด้วยการพัฒนาจิตใจดังกล่าวจะเป็นรากฐานสำคัญในตัวบุคคลที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง

๒. ระดับสังคม แนวคิด หรือหลักธรรมระดับสังคม จะเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นในระดับสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง เพื่อหวังให้เกิดผลในทางบวกทั้งต่อกลุ่ม บุคคลองค์กร สังคม และประเทศชาติ

๔.๒.๒ ประเภทของหลักธรรม

หลักธรรมที่สนับสนุนการบริหารจัดการความขัดแย้งในพุทธศาสนาเท่าที่สืบค้นได้จากพระไตรปิฎก สามารถนำมาบูรณาการใช้เป็นพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน สังคม ให้ยุติลง สร้างสันติสุข สันติภาพขึ้นมาทดแทน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้สรุปแนวคิดวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้หลักธรรมมาบูรณาการให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เป็น ๔ วิธี คือ^{๑๑๓}

๑) เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ชีวิต ประสบการณ์ทำงาน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยจิตเมตตาเอื้อเพื่อปรารถนาดีต่อกัน สนทนาปราศรัย ปรึกษาหารือกันด้วยการประสานประโยชน์แก่ส่วนตนและส่วนร่วมได้อย่างกลมเกลียว สมัคสมานสามัคคีกัน โดยการใช้หลักธรรมที่ได้ค้นพบจากการวิเคราะห์พระไตรปิฎกมาบูรณาการให้เข้ากับการดำเนินชีวิต เช่น หลักความอดทน (ขันติธรรม) หลักสมานฉันท์ (สามัคคีธรรม) หลักการเจรจาเพื่อประสานประโยชน์ (วชิสุจิริต) และหลักความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน (พรหมวิหารธรรม) เป็นต้น

๒) พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม ทำให้สังคมเกิดการตื่นรู้ เข้าใจ เท่าทันกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน การปรับตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจทำให้เกิดความบกพร่อง ขาดความสมดุล ขาดเสถียรภาพในการทำงานและการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีหลักการและกลยุทธ์ที่ดีในการวางแผนชีวิต โดยเริ่มต้นจากการวางแผนชีวิตของตนที่ตั้งมั่นอยู่ในความคุณงามความดี มีความประพฤติที่สุจริตตามทำนองคลองธรรม มีความเชื่อมั่นและปณิธานที่มั่นคง มีสัจจะเป็นพื้นฐาน มีความเพียรพยายามเป็นแรงขับเคลื่อน มีปัญญาเป็นเครื่องนำทางสู่เป้าหมายและความสำเร็จ ด้วยหลักคุณธรรมพื้นฐาน เช่น หลักแห่งการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย วาจา และใจ ให้เกิดสมาธิ และมีสติปัญญา (ไตรสิกขา) หลักแห่งพลังใจไปสู่ความสำเร็จ (พละ) และหลักของการอยู่ครองเรือนให้มีความสุข (ฆราวาสธรรม) เป็นต้น

๓) ตอบสนองชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการเริ่มต้นจากการให้ การแบ่งปัน การเจรจาด้วยถ้อยคำที่ประสานประโยชน์ มีการกระทำสิ่งที่ดีงามสม่ำเสมอ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ

^{๑๑๓} พระมหาศิวะเสน ญาณเมธี, “รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา: วิเคราะห์จากพระไตรปิฎก”, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๖๑), หน้า ๑๙๗.

บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม เป็นผู้ไม่นิ่งดูดายต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการเอาตัวรอดหรือแสวงหาความสุขสบายแต่เพียงผู้เดียว โดยการนึกคิดคำนึงถึงความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น คือ การสละเรี่ยวแรงและสติปัญญาเพื่อทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ทุกภาคส่วนด้วยการชวนช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ด้วยหลักธรรมเหล่านี้ เช่น หลักธรรมที่เชื่อมความรักความผูกพัน หรือการผูกมิตรไมตรีต่อกันอย่างมีรู้คล้ายระหว่างคนในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สังคหวัตถุ) และวัตรของพระเจ้าจักรพรรดิที่ทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอเป็นหน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ (จักรวรรดิวัตร) เป็นต้น

๔) เกื้อกูล/เยี่ยวยา/รักษาวิฤตการณ์โลก พระพุทธศาสนามีหลักการที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความจริงของธรรมชาติ แต่อาจขัดแย้งกับแนวคิดหรือพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์ผ่านการยึดถือ “กฎ-เกณฑ์-กติกา-หลักการ” ที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์สำหรับทุกคน อย่างไม่เลือกปฏิบัติ มีความเป็นกลาง โดยพระพุทธเจ้าได้ยก “ธรรม-วินัย” เป็นธรรมานุสสุตขององค์การ หลังพระพุทธองค์ทรงปรินิพพานแล้ว มาเป็นหลักการสำคัญในการแก้ไขปัญหาหรือวิฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น หลักการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนควรรู้หน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในสังคม ควรปฏิบัติต่อกันในสังคมเพื่อความสามัคคี ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหรือฐานะใดในสังคม ไม่เกิดการตั้งข้อรังเกียจอันเป็นเหตุให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในสังคม (หลักสาราณียธรรม) หลักการพิจารณาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ด้วยสติปัญญาอันประกอบด้วยเหตุและผล จนเข้าใจถึงสภาวะที่แท้จริงของสิ่งนั้น ๆ โดยละเอียด (โยนิโสมนสิการ) และหลักการและวิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ (กาลามสูตร) เป็นต้น

๔.๒.๓ หลักพุทธสันติวิธีด้วยสาราณียธรรม ๖ ประการ

สาราณียธรรม คือ ธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี ๖ ประการ ประกอบด้วย^{๑๑๔}

๑) เมตตาทายกรรม เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี ประรณาคี รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ มองด้านบวกต่อกัน ไม่มีความอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติลำเอียง ก่อความพยาบาท สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะหนักเบาแค่ไหน ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่ มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น เมตตาตามโนกรรมนี้รวมถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย

๒) เมตตาวจีกรรม เป็นการใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปรารถนาดี รู้จักพูดให้กำลังใจกันและกันในยามที่ต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมอง ไม่พูดจาซ้ำเติมกันถากถางในยามที่มีใครโดยเฉพาะคู่รัก คู่ชู้ตึงเครียด ฝ่ายตรงข้ามต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวกัน

^{๑๑๔} ๑๑๔ อ.ฉก. (ไทย) ๑๑/๑๕-๑๘/๓๒๑-๓๒๒.

๓) เมตตามโนกรรม เป็นการทำความดีในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์เวทนา มุ่งกระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน มีความเสียสละต่อผู้อื่น ช่วยเหลือขนขวายการงานในสิ่งที่ตนเองสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นทุกเรื่อง รู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัย ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ระมัดระวังความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ

๔) สาธารณโภคี เป็นแนวปฏิบัติให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน บริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ

๕) สีสสามัญญตา เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกัน อย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมาย ระเบียบวินัย มีความเกรงอกเกรงใจ และให้เกียรติต่อกัน ไม่กระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม

๖) ทิฐีสามัญญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยการยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า สาราณียธรรม เป็นแนวคิดเชิงรุก ประกอบด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อวัตถุ แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ กลยุทธ์นี้จัดได้ว่าเป็น “การป้องกันความขัดแย้งเชิงรุก” ในแง่ของการสร้างสัมพันธ์ ถือได้ว่าเป็นหัวใจประการหนึ่งของสันติวิธี นอกจากนั้นกระบวนการปรับทัศนคติ และปรับท่าทีกระบวนการทัศนให้ยืดหยุ่น เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน “คุณสมบัติภายใน” ของแต่ละบุคคลก็มีความสำคัญ เพราะคุณสมบัติดังกล่าวจะเป็น “ภาพลักษณ์” ที่ทำให้เกิด “ความเชื่อมั่น” แก่บุคคลอื่น

ดังนั้น แนวคิดการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกใช้ในการขจัดความขัดแย้งกันในหมู่สงฆ์ โดยไม่ใช้ความรุนแรงใด ๆ เป็นวิธีการที่ใช้สร้างความสุขในการอยู่ร่วมกันของทั้งหมู่สงฆ์เองและคนในสังคม ประเภทของสันติวิธีนั้นจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภทกล่าว คือ^{๑๑๕}

๑) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง เป็นการจัดการความขัดแย้งที่แบ่งเป็นการจัดการกับความขัดแย้งในเชิงปัจเจกและการจัดการกับความขัดแย้งในเชิงสังคม

^{๑๑๕} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๑๑๓/๓๒๒.

๒) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตอย่างไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๓) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ การเรียกร้องตามนัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของหมู่สังคมและสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคำสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชน ให้สติปัญญาและสามารถนำไปปฏิบัติพระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงชี้ให้เห็นคุณงามความดีและความสำคัญของบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นสัจธรรม คือ ความจริงแท้ของชีวิตและกฎธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์ทั้งปวง หัวใจของพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว หมั่นทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

๔.๒.๔ การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางหลักพุทธสันติวิธี

การใช้หลักพุทธสันติวิธีเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยปราศจากความรุนแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีสาเหตุของความขัดแย้งหลายประการ ปัจจุบันยังหาทางออกของความขัดแย้งได้ยาก ผู้วิจัยเห็นว่า ควรใช้หลักพุทธสันติวิธีเข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยใช้แนวคิดของ คริสโตเฟอร์ มัวร์ (Christopher Moors) บูรณาการกับหลักพุทธสันติวิธี ดังต่อไปนี้

พระพุทธศาสนาแม้จะเป็นศาสนาแห่งสันติ แต่ก็มีหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในเรื่องของความขัดแย้ง กระบวนการของความขัดแย้ง การบริหารจัดการความขัดแย้งนั้น และยังรวมไปถึงแนวปฏิบัติเมื่อความขัดแย้งนั้นยุติลงเรียกได้ว่า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาเป็นเครื่องมือหรือองค์ความรู้ที่สามารถนำมาอธิบายความขัดแย้งและแนวทางการสร้างสันติสุขได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายเป็นลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

๑) พุทธสันติวิธีกับการจัดการความขัดแย้ง

พระพุทธศาสนาได้ปรากฏหลักคำสอนที่อธิบายถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งไว้ ซึ่งหลักอกุศลมูล ๓ ประการ คือ หลักคำสอนที่สามารถอธิบายสาเหตุของความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ในพระสูตรหลายแห่ง พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า โลภะ โทสะ โมหะ คือ อกุศลมูล อันเป็นต้นเหตุของความชั่ว ดังเช่นเนื้อความที่ปรากฏในพระสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ว่า

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมกัอย่างเมื่อบังเกิดขึ้นภายในของบุคคล ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สบาย

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ดูกร มหาบพิตร ธรรมสามอย่าง คือ โลภะ โทสะ โมหะ เมื่อเกิดขึ้นภายในของบุคคล ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์ เพื่อความอยู่ไม่สบาย”

พระผู้มีพระภาค ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลง จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีก

ว่า

“โลภะ โทสะ โมหะ ที่เกิดขึ้นในตนย่อมบั่นรอนบุคคลผู้ใจบาป เหมือนผลของตน
ย่อมบั่นรอนต้นเตารัง ฉะนั้น”^{๑๑๖}

โลภะ ความโลภเป็นความพยายามที่จะทำให้ภาพตัวเองเป็นจริงขึ้นมาโดยการ
ครอบครองสิ่งที่เสริมภาพนั้น แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของภาพนั้นได้หรือไม่
แต่เราไม่สามารถทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาได้ จะเห็นได้ชัดเมื่อเกิดความรู้สึกอยากได้ อยากมี อยากเป็น
หากไม่ได้ตามความต้องการก็จะรู้สึกว่ามันเลว อ่อนแอ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ก็จะบังเกิดขึ้น
เมื่อเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องของสถานภาพ ดินแดน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความขัดแย้งทำให้มี
ความกลัวมากขึ้นว่าจะไม่ได้สิ่งที่ต้องการ “ฉัน” กลัวว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะได้สิ่งที่ “ฉัน” เห็นว่าน่าได้ น่ามี
หรือจะเอาสิ่งที่ “ฉัน” เห็นว่าเป็น “ของฉัน” ไปจาก “ฉัน” ความกลัวนี้ทำให้อยากได้สิ่งนั้นมากขึ้นและ
ทำให้การไขว่คว้าหาความรุนแรงจนเป็นอันตรายต่อกัน ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้
กล่าวถึงผลของความโลภไว้ดังปรากฏอยู่ในทิมิกาย ว่า

“ดูกรอานนท์ ก็ด้วยประการนี้แล เพราะอาศัยเวทนาจึงเกิดตัณหา เพราะอาศัย
ตัณหาจึงเกิดการแสวงหา เพราะอาศัยการแสวงหาจึงเกิดลาภ เพราะอาศัยลาภจึงเกิดการตกลงใจ
เพราะอาศัยการตกลงใจจึงเกิดการรักใคร่พิงใจ เพราะอาศัยการรักใคร่พิงใจจึงเกิดพะวง เพราะอาศัย
การพะวงจึงเกิดความยึดถือ เพราะอาศัยความยึดถือจึงเกิดความตระหนี่ เพราะอาศัยความตระหนี่จึง
เกิดการป้องกัน เพราะอาศัยการป้องกันจึงเกิดเรื่องในการป้องกันขึ้น อกุศลธรรมชั่วช้าลามกมิใช่น้อย
คือการถือไม้ ถือมิด การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การกล่าวว่ามี มี การพูดคำส่อเสียดและ
การพูดเท็จย่อมเกิดขึ้น ดูกรอานนท์ ก็ถ้าการป้องกันมิได้มีแก่ใครๆ ในภพไหนๆ ทั่วไปทุกแห่งหน
อกุศลธรรมอันชั่วช้าลามกมิใช่น้อย จะบังเกิดขึ้นได้บ้างไหม ”

“มิได้เลยพระเจ้าข้า”

“เพราะเหตุนี้แล อานนท์ เหตุ นิทาน สมุทัย ปัจจัยแห่งการเกิดขึ้นแห่งอกุศล
ธรรมอันชั่วช้าลามกเหล่านี้ คือ การถือไม้ ถือมิด การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การกล่าวว่ามี มี
มี การกล่าวคำส่อเสียด และการพูดเท็จก็คือการป้องกันนั่นเอง”^{๑๑๗}

โมหะ ความหลงจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดอุปาทานหรือความยึดติด วงจรปฏิจจสมุปบาท
ก่อให้เกิดภวตัณหาหรือความอยากเป็นบางสิ่งบางอย่างและเกิดอุปาทานตามมา ภาพตัวเองก็จะ
กลายเป็นสิ่งที่คอยยึดติด เราปรุงภาพที่สวยงามในชีวิตขึ้นมา ภาพนี้จะปิดบังทุกข์และความไม่จริง
ยั่งยืน เชื่อของความทุกข์มาจากการที่เราพยายามใช้ชีวิตที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง เค้าวางของความ
ขัดแย้งมีเพียงเล็กน้อย ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นที่ต่างกัน การวิจารณ์ การแสดงความหงุดหงิด ล้วน
แต่จุดชนวนความรู้สึกไม่มั่นคงในจิตใจซึ่งเกิดจากความหลง และทำให้เราทำอะไรเกินเหตุ จาก
“ความไม่มั่นใจ” ว่าภาพที่ตนสังขารสร้างขึ้นมาเป็นตัวเราในฐานะผู้กระทำ เราต้องเผชิญกับ
ประสบการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาเมื่อตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ จากความที่คิดว่าตัวเราเป็นผู้คุม
สถานการณ์ เรากลับพบว่าตัวเองถูกดันไปข้างหนึ่ง หรือถูกบงการครอบงำเพื่อสนองความต้องการของ
อีกฝ่ายหนึ่ง นี่เป็นการทำลายภาพตนเองและโลก เราจะรู้สึกว่าจะต้องเป็นฝ่ายปกป้อง สังขารจะออก
หน้าและปรุงแต่งภาพที่น่าเกลียดของศัตรู พร้อม ๆ กับหาทางปกป้องภาพของตนเอง โดยทำให้ผู้อื่น

^{๑๑๖} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๑๑๓/๓๒๒.

^{๑๑๗} ท.ม.(ไทย) ๑๐/๕๙/๓๒๒.

ด้อยกว่าตน สังขารจะถูกควบคุมโดยภวตัณหาหรือความไม่อยากเป็นคนอ่อนแอ ไม่มีค่า และอยู่รอบนอกของความเป็นจริง^{๑๑๘}

โทสะ ความโกรธเป็นอาการของความไม่พอใจหรือความเกลียดชัง ซึ่งเป็นสิ่งที่บั่นทอนความรู้สึกอันดี เมื่อเราถูกขัดขวาง ความโกรธและความเกลียดชังจะก่อตัวขึ้นมา และจะปรุ่งแต่งให้อีกฝ่ายเป็นฝ่ายผิดหรือเป็นคนเลวโดยทันที โทสะ ไม่ได้หมายถึงความโกรธอย่างเดียว แต่รวมถึงทัศนคติที่ซับซ้อน เป็นสิ่งที่หล่อหลอมความเข้าใจและการแสวงหาทางออกของเรา ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ตอนหนึ่งใน สังยุตตนิกาย โดยกล่าวถึงอกุศลมูล ๓ ว่าอกุศลจะครอบงำจิตใจที่ขาดสติอย่างเหนียวแน่น โดยเปรียบอกุศลเป็นดั่งไฟ ซึ่งมีเนื้อความว่า

“พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงของเธอเป็นของร้อน ก็สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน คืออะไร จักขุรูป จักขุวิญญาณ จักขุสัมผัส เป็นของร้อน แม้สุขเวทนา หรือทุกขมสุขเวทนา ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย ก็เป็นของร้อน ร้อนเพราะอะไร เรากล่าวว่า ร้อนเพราะไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ ร้อนเพราะชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส”^{๑๑๙}

จะเห็นได้ว่า ความโกรธหรือความชังมีผลกระทบต่อความขัดแย้งและในขณะเดียวกันก็จะถูกกำหนดโดยความขัดแย้ง ได้แก่

- ความระแวงจะส่งผลในวงกว้าง เนื่องจากความขัดแย้งมักจะทำให้ผู้ขัดแย้งตกอยู่ในสภาพที่กดดัน โดยมีการตรึงตรองน้อย ปฏิกริยาของเขาจะขึ้นอยู่กับแบบแผน ความคิดและอารมณ์ที่ได้ก่อตัวขึ้นในรอบก่อน ๆ ฉะนั้น ความเกลียดชังหรือความโกรธจะเป็นตัวกำหนดปฏิกริยาตอบโต้ในอนาคต

- ความเกลียดชังไม่ได้อยู่ที่ใจคนเดียว แต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับผู้อื่น ความชังที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นมีความรู้สึกไม่ดี จนปฏิบัติต่อเราในทางที่ไม่ดีเป็นการตอบแทน ผลก็คือ เกิดเป็นวงจรอันเลวร้ายขึ้นมา

- ความไม่มั่นคงทางจิตใจทำให้อารมณ์ตึงเครียด ซึ่งในที่สุดจะก่อให้เกิดความรุนแรงทางกายกรรมและวจีกรรม

- การปกป้องความหลงในตนเองโดยการทัฬหผู้ที่ดูเหมือนมีอำนาจเหนือกว่าเรา การทัฬหผู้อื่นย่อมมีผลในทางลบ เนื่องจากผู้ที่ถูกทัฬหจะยิ่งขาดความเชื่อมั่นในตนเองและจะมีปฏิกริยาตอบโต้ในทางลบ

นอกจากนี้ พระมหาสุทิตย์ อาภากร ได้เสนอเหตุปัจจัยของความขัดแย้งไว้ ๒ มิติใหญ่ ๆ^{๑๒๐} คือ

๑) สาเหตุภายในที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ รากเหง้าของอกุศลภายในจิตใจ เช่น ความอยากมี อยากได้ อยากใหญ่ อยากเป็น ทิฐิ มานะ การถือตัวถือตน โลภ โกรธ หลง การยึด

^{๑๑๘} ชู.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๒๗๒.

^{๑๑๙} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๑.

^{๑๒๐} พระมหาสุทิตย์ อาภากร, การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในมิติพระพุทธศาสนา, บทความใน “หลักศาสนากับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท”, สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ธนาพรส, ๒๕๕๓): ๑๓๗.

มันในค่านิยมของสังคม หรือแม้กระทั่ง ความไม่รู้และไม่มีความรู้ปัญหาของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยภายในจิตใจของบุคคล

๒) สาเหตุปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ การแก่งแย่งช่วงชิง การใช้อำนาจเหนือกว่า การไม่มีส่วนร่วม การขาดข้อมูล การขาดความสัมพันธ์ที่ดี การขาดความน่าเชื่อถือ การตีความที่แตกต่าง การขาดความสามัคคี การขาดความยุติธรรม ไม่เสมอภาค ไม่สมประโยชน์ การครอบงำ การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและกฎหมายที่มีความแตกต่าง

ในภาวะจิตที่มีโยนิโสมนสิการซึ่งความนึกคิดจะปลอดโปร่ง เป็นอิสระจากความเอนเอียงเรียกว่า สัมมาสังกัปปะ ได้แก่ ความคิดที่ถูกต้อง แบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ^{๑๒๑}

๑) เนกขัมสังกัปปะ หรือเนกขัมมวิตก คือ ความดำริที่ปลอดจากโลภะความนึกคิดที่ปลอดโปร่งจากกาม ไม่หมกมุ่นพัวพันติดข้องในสิ่งสนองความอยากต่าง ๆ ความคิดที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความคิด เสียสละและความคิดที่เป็นคุณเป็นกุศลทุกอย่างจัดเป็นความนึกคิดที่ปราศจากราคะ หรือโลภะ

๒) อพยาบาทสังกัปปะ หรือ อพยาบาทวิตก คือ ความดำริไม่มีความเคียดแค้นชิงชัง ชัดเคือง หรือเพ่งมองในแง่ร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะมุ่งเอาธรรมที่ตรงข้าม คือ เมตตา ซึ่งหมายถึงความปรารถนาดี ความมีเมตตา ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข จัดเป็นความนึกคิดที่ปราศจากโทสะ

๓) อวิหิงสา สังกัปปะ หรืออวิหิงสาวิตก คือ ความดำริที่ไม่มีการเบียดเบียน การคิดทำร้าย หรือทำลาย โดยเฉพาะมุ่งเอาธรรมที่ตรงข้าม คือ กรุณา หมายถึง ความคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ จัดเป็นความนึกคิดที่ปราศจากโทสะเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของความคิดที่ถูกต้องทั้ง ๓ ประการ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้จิตใจ ซึ่งได้รับการฝึกขัดเกลาร่างอย่างดีจากระบบความคิดที่เป็นโยนิโสมนสิการ กล่าวคือ ความคิดที่เป็นองค์ประกอบฝ่ายปัญญาในการที่จะมองเห็นสิ่งทั้งหลายถูกต้องตามที่ควรเป็น คือ จะต้องมีความรู้เป็นองค์ประกอบเริ่มต้นส่งเสริมและสนับสนุน เพราะเมื่อมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง จึงมีสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำรินึกคิดที่เป็นอิสระจากความชอบใจ และไม่ชอบใจ และจากการที่ความดำรินึกคิดที่เป็นกลาง จึงทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ก็เท่ากับเป็นการเสริมสัมมาทิฐิให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ดังนั้น องค์ประกอบทั้งสองอย่าง คือ สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะจึงเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน^{๑๒๒}

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๔.๓.๑ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้านข้อมูล

^{๑๒๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๕๐-๗๕.

^{๑๒๒} ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้อธิบายการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ โดยสัมมาสังกัปปะ เปรียบเหมือนนิ้วมือที่หยิบเหรียญพลิกไปมา สัมมาทิฐิ เป็นเหมือนเหรียญ ผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยตัดสินว่าเป็นเหรียญแท้หรือเหรียญปลอม อีกตัวอย่างหนึ่ง สัมมาสังกัปปะ เปรียบเหมือนคนที่คอยจับท่อนซุงพลิกหาให้ข้างฉาก คือ สัมมาทิฐิ ทำการฉากได้ถนัดและฉากได้ตามต้องการ. วิสุทธิ.๓ /๑๐๓.

ผู้วิจัยมองว่า ด้านข้อมูล มีความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ทำให้ทราบถึงประเด็นความขัดแย้งด้านข้อมูล ประกอบด้วย ๑) ความขัดแย้งเกี่ยวกับแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ ๒) ความขัดแย้งเกี่ยวกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และ ๓) ความขัดแย้งเกี่ยวกับกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ดังจะได้นำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งเกี่ยวกับแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕)

แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ หรือที่เรียกว่า แผน PDP๒๐๑๕ เป็นโครงการที่กระทรวงพลังงานได้ทำโครงการขึ้นเพื่อจัดหาพลังงานไฟฟ้ามาสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน โดยเฉพาะในภาคใต้นั้นมีความเสี่ยงในด้านพลังงานไฟฟ้าไม่เพียงพอ^{๑๒๓} ซึ่งในอนาคตการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมองเรื่องพลังงานไฟฟ้าเป็นหลัก การดึงนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามานั้น ปัจจัยแรกที่ต้องพิจารณาคือ กำลังไฟฟ้ามีเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ การพิจารณาเลือกพื้นที่ตั้งโรงไฟฟ้าในภาคใต้นั้นมี ๒ พื้นที่หลัก ๆ คือ พื้นที่โรงไฟฟ้าเดิมในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา^{๑๒๔} โดยเฉพาะจังหวัดกระบี่นั้น ในแผน PDP ๒๐๑๕ ได้กำหนดขนาดโรงไฟฟ้า ๘๐๐ เมกกะวัตต์ ซึ่งแต่เดิมพื้นที่บริเวณอำเภอเหนือคลองเคยเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าลิกไนต์^{๑๒๕} การดำเนินการตามแผน PDP ๒๐๑๕ จะต้องดำเนินไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพราะอนาคตหากไฟฟ้ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ความเสี่ยงจะเกิดขึ้นกับประเทศเป็นสำคัญ^{๑๒๖} โดยพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบันมีความจำเป็นต้องสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มเติม โดยเฉพาะในภาคใต้ กำลังการผลิตไฟฟ้าจากทุกประเภท ณ ปัจจุบันผลิตได้ ๒,๒๐๐ เมกกะวัตต์ แต่อัตราการใช้ไฟฟ้าสูงสุดอยู่ที่ระดับ ๒,๕๐๐ เมกกะวัตต์ จึงจำเป็นต้องซื้อไฟฟ้าจากมาเลเซียและไฟฟ้าจากภาคกลางมาช่วย เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ไฟฟ้าดับทั้งภาคใต้เหมือนที่เคยเกิดขึ้นนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมขึ้นที่จังหวัดกระบี่ บริเวณโรงไฟฟ้าถ่านหินเดิม^{๑๒๗} จากการดำเนินการตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP ๒๐๑๕) ของกระทรวงพลังงาน พบว่ามีความขัดแย้งออกเป็น ๒ ฝ่ายหลัก ๆ ดังนี้

ข้อมูลจากฝ่ายสนับสนุนแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕) ได้ให้เหตุผลถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการตามแผน PDP๒๐๑๕ เพราะสถานการณ์ไฟฟ้าในประเทศไทยโดยเฉพาะภาคใต้ต้องพึ่งพาไฟฟ้าจากมาเลเซียในบางส่วนและ

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์นายเชมณูติ ยมานันตกุล ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายสวาสดี ร่มรื่น อดีตพนักงานโรงไฟฟ้าลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์นายเชมณูติ ยมานันตกุล ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

ปริมาณการใช้ในอนาคตเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ^{๑๒๘} เมื่อเปิดประชาคมอาเซียน การลงทุนย่อมมีมากขึ้น นักลงทุนต้องการสรรหาพื้นที่ลงทุนธุรกิจ หากภาคใต้ของประเทศไทยที่มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการลงทุน แต่มีกระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอ มีความเสี่ยงต่อธุรกิจ ความเสียหายจากเม็ดเงินลงทุนส่วนนี้ ประเทศชาติเป็นฝ่ายเสียหายอย่างหนัก^{๑๒๙} การสร้างโรงไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงทางด้านการผลิตไฟฟ้า ราคาไม่สูงและมีเพียงพอต่อความต้องการ แม้จะเป็นการนำเข้าจากต่างประเทศ ตัวเลือกนั้นคือ โรงไฟฟ้าถ่านหิน เพราะเมื่อผลิตไฟฟ้ามาแล้ว ค่าไฟฟ้าต่อหน่วยไม่สูงเกินจนเป็นภาระของผู้บริโภค^{๑๓๐}

ข้อมูลจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕) มองว่า การนำเสนอข้อมูลแผนพัฒนากำลังผลิตกระแสไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP ๒๐๑๕) นั้น ประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ได้รับข้อมูลตั้งแต่แรก เพิ่งมารับรู้ข้อมูลเมื่อโครงการลงมาถึงพื้นที่แล้ว^{๑๓๑} และข้อมูลที่ชาวบ้านได้รับรู้ กับข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในแผน PDP ๒๐๑๕ นั้นมีความแตกต่างกัน^{๑๓๒} ความต้องการพลังงานตามแผน PDP ๒๐๑๕ กระทรวงพลังงานต้องทบทวนใหม่ การวางแผนการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยตามข้อมูลของแผน PDP๒๐๑๕ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ปริมาณกำลังไฟฟ้าสำรองนั้นมีอยู่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในบางช่วงปีมีกำลังไฟฟ้าสำรองสูงกว่ามาตรฐานกำลังการผลิตที่กำหนดไว้ถึง ๒ เท่า ภาระจะตกอยู่กับประชาชนในรูปแบบของการค่าไฟฟ้า^{๑๓๓} นอกจากนี้ ข้อมูลจากฝ่ายไม่เห็นด้วยกับแผน PDP๒๐๑๕ ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียน ซึ่งจังหวัดกระบี่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ เมกะวัตต์ ซึ่งจังหวัดกระบี่มีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุดที่ ๒๗๐ เมกะวัตต์^{๑๓๔} พลังงานหมุนเวียนนั้นได้จากพลังงานแสงอาทิตย์ ไบโอดีเซล ไบโอดีลจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานปาล์มในจังหวัดกระบี่ที่กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอของจังหวัดกระบี่^{๑๓๕} ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมพ์, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนและผู้ศึกษา Carbon Footprint กฟผ., ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิ้นไต้กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์นายเขมณูชาติ ยมานันตกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล, นักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทกุล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

“จังหวัดกระบี่มีศักยภาพพลังงานหมุนเวียนมาก ผมเป็นเกษตรกรปลูกปาล์ม
เมื่อก่อนทางปาล์ม ทะลายปาล์ม น้ำเสียจากปาล์ม จากโรงงานยางเราไม่เคยเห็น
คุณค่า แต่เมื่อเรารู้ว่าสามารถนำมาเป็นผลิตไฟฟ้าได้ ผมคิดว่ามันดีนะ ช่วยชาวสวน
ปาล์มสวนยางได้มาก รายได้เพิ่มขึ้น”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดกระบี่มีวัตถุดิบเหลือใช้ที่
สามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแผน PDP ๒๐๑๕ จึงพยายามหยิบยกข้อมูล
ส่วนนี้ขึ้นมา ประเด็นให้กระทรวงพลังงานได้พิจารณาถึงศักยภาพของจังหวัดกระบี่ในการผลิต
กระแสไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน แต่ถึงกระนั้น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนยังมีข้อจำกัด
โดยเฉพาะภาคใต้ของไทย ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของสายส่งไฟฟ้า และยังขาดการพัฒนาอย่างจริงจัง
จากภาครัฐ อันเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนเกิดขึ้นได้ยาก^{๑๓๖}

การนำเสนอข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักข้างต้นจะเห็นได้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา
กำลังผลิตกระแสไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP ๒๐๑๕) ผู้วิจัยมองว่า ข้อมูลของ
แต่ละฝ่ายนั้นมีเหตุผลและมองถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก แต่ลักษณะความขัดแย้ง
ดังกล่าวเป็นปัญหาที่ปลายเหตุ ต้นธารของความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่แต่ละฝ่ายไม่ได้ร่วมกัน
กำหนดแผนที่ดีตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแผนที่ดีไม่แพร่หลายเท่าที่ควร
เมื่อแผนดังกล่าวไปสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติ ทำให้เกิดข้อถกเถียง เกิดประเด็นที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง
เกี่ยวกับข้อมูลของแผนที่ดี ดังนั้น ความขัดแย้งจากการนำเสนอข้อมูลแผนที่ดี ๒๐๑๕ จึงเป็น
ความขัดแย้งที่แต่ละฝ่ายมองปัญหาต่างมุม และนำเสนอข้อมูลในส่วนที่ตนเห็นด้วย และมีความ
พยายามในการเสนอชุดข้อมูลที่ตนเองเห็นว่าเกิดประโยชน์และสามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้
ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้าง

๒) ความขัดแย้งเกี่ยวกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือ
บ้านคลองรี อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
และสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่

การศึกษารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรี
อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
(EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลที่ทำให้
เห็นถึงความขัดแย้งอย่างชัดเจน โดยแยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

๒.๑ ประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำ
เทียบเรือบ้านคลองรี อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่

รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรี อำเภอนือ
คลอง จังหวัดกระบี่ เป็นการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสร้างท่าเทียบเรือขนส่งถ่านหิน ซึ่ง
แต่เดิมเคยเป็นท่าเรือขนส่งน้ำมันตามผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับโรงไฟฟ้ากระบี่ โครงการทำเทียบเรือ
ขนส่งถ่านหินบ้านคลองรีจะใช้เรือบรรทุกถ่านหินขนาดประมาณ ๕๐,๐๐๐ ตัน ถึง ๑๐๐,๐๐๐ ตัน

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายอิทธิพล คำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

เวทตัน ขนส่งถ่านหินคุณภาพดีจากแหล่งถ่านหินประเทศอินโดนีเซีย ออสเตรเลีย หรือแอฟริกาได้มายังจุดจอดเรือกลางทะเลห่างจากชายฝั่งเกาะปอมากกว่า ๕ กิโลเมตร ในระบบขนถ่ายและลำเลียงถ่านหินที่ใช้งาน จะมีอุปกรณ์ขนถ่ายจากเรือบรรทุกถ่านหินขนาด ๓,๐๐๐ เดทเวทตัน ที่ท่าเทียบเรือจำนวน ๒ เครื่อง แต่ละเครื่องสามารถขนถ่ายถ่านหินได้ไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ ตัน/ชั่วโมง เป็นแบบชนิดทำงานแบบต่อเนื่องเพื่อป้องกันการฟุ้งกระจายของถ่านและถ่านตกลงน้ำ ใช้ระบบไฟฟ้าและติดตั้งอยู่บนระบบราง^{๑๓๗} มีโครงสร้างปิดมิดชิดเพื่อป้องกันการตกหล่นของถ่านหิน ซึ่งสถานที่ตั้งของท่าเทียบเรือขนส่งถ่านหินอยู่ห่างจากโรงไฟฟ้าเป็นระยะทาง ๘ กิโลเมตร

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ ฝ่ายขัดแย้งได้ให้ข้อมูลที่แย้งกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยมองว่า มีการศึกษาผลกระทบที่ครบถ้วนและมีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นเป็นอย่างดี เช่น การป้องกันการรั่วกระจายของถ่านหินลงสู่ทะเล มีการขนส่งโดยใช้เรือที่เป็นระบบปิดอย่างดี เมื่อนำขึ้นสู่สายพานขนส่งไปยังโรงไฟฟ้าก็ใช้ระบบปิดเช่นกัน ป้องกันการฟุ้งกระจายและการเกิดประกายไฟโดยการฉีดน้ำโซลอมอยู่สม่ำเสมอ^{๑๓๘} การศึกษาข้อมูลในรายงานฯ ได้ศึกษาข้อมูลครบถ้วน คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการลำเลียงถ่านหินผ่านจุดสำคัญ เช่น ชุมชน ป่าชายเลน มีการหลีกเลี่ยงและป้องกันให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด^{๑๓๙}

การให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ประเด็นเกี่ยวกับเส้นทางการลำเลียงถ่านหินพาดผ่านจุดที่เป็นป่าชายเลนและพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก โดยจะทำการขุดเจาะอุโมงค์เพื่อให้สามารถลำเลียงถ่านหินได้ ซึ่งในส่วนนี้อาจเกิดการสั่นสะเทือนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ เพราะประสิทธิภาพการรับรู้ของสัตว์น้ำจะรับรู้แรงสั่นสะเทือนได้ดี อีกประการหนึ่งโครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้วต้องดำเนินการสร้างเส้นทางลำเลียงถ่านหินไปสู่โรงไฟฟ้า จำเป็นต้องมีการทำลายป่าชายเลน ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ โดยพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญทั้งทางชีวภาพและทางจิตใจของชาวกระบี่ และในกระบวนการเผาไหม้ถ่านหินจำเป็นต้องใช้น้ำจากคลองปกาสัยเข้าไปหล่อเย็น ซึ่งอาจจะทำให้สัตว์น้ำตัวเล็กๆ ติดเข้าไปด้วย^{๑๔๐} ดังนั้น ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณท่าเทียบเรือบ้าน

^{๑๓๗} การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (รายงานฉบับหลัก) ท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว, (นนทบุรี: ฝ่ายสื่อสารองค์กร กฟผ., ๒๕๕๗), หน้า ๒-๑๙.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์นายเขมณูชาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์โครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ดร.เรณู เวชรชต์พิมล, นักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

คลองรั้วไม่ได้มีความกังวลเฉพาะเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่รวมไปถึงการทำอาชีพประมงที่เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“พื้นที่ตรงนี้เราทำประมงมานาน มีสัตว์น้ำให้จับมากมาย เราเรียกพื้นที่ประมงตรงนี้ว่าเป็น ATM ของเรา”

จากการให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยมองว่า ประชาชนมีความกังวลต่อวิถีชีวิตที่อาจเปลี่ยนไป หากมีการดำเนินการสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว บริเวณชายฝั่งทะเลแห่งนี้ มีระบบนิเวศแบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสลับซับซ้อน มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ปลาพบมากถึง ๒๐๐ ชนิด หอย ๘๔ ชนิด กุ้ง ๒๒ ชนิด ปู ๒๘ ชนิด และหมึก ๗ ชนิด ซึ่งความหลากหลายนี้ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาในรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว^{๑๔๑} นอกจากนี้ ความขัดแย้งที่ฝ่ายไม่เห็นด้วยเกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใสของรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ การเผยแพร่ข้อมูลของราชการของ กฟผ. และการปิดกั้นโอกาสการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ภาคประชาชนได้จัดโครงการประชุมเสวนาเพื่อจัดทำข้อเสนอต่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฯ กรณีโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือขนถ่านหิน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ณ ห้องประชุม จุฬารัตน-พันธ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงต้องการได้เอกสารฉบับที่ส่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อพิจารณา มาศึกษา เพราะมีข้อมูลของชุมชนพื้นที่ได้รับผลกระทบอยู่น้อย และไม่เป็นความจริง ซึ่งพบมาตั้งแต่ศึกษาเอกสารรายงานประกอบการรับฟัง ค.๓ แต่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ให้เหตุผลว่า ไม่สามารถให้เอกสารได้ เพราะอยู่ในขั้นตอนพิจารณาของ สผ. อาจมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประชาชนมีความเข้าใจในประเด็นนี้ จึงพยายามติดตามทางโทรศัพท์และขอไปรับที่ กฟผ. จังหวัดกระบี่ แต่ก็ไม่ได้เอกสารตามต้องการ หากต้องการเอกสารดังกล่าวให้ไปอ่านได้ที่สำนักงานใหญ่ กฟผ. บางกรวย และอ่านได้เท่านั้น ห้ามคัดลอกหรือคัดพิมพ์ไปเด็ดขาด^{๑๔๒}

๒.๒ ประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

จากการให้ข้อมูลหลักของผู้สนับสนุนข้อมูลรายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้กล่าวถึงการใช้ถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้าโดยไม่ได้ปฏิเสธว่าการใช้ถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้าจะไม่มีส่วนที่ตกค้างหรือไม่ส่งผลอันตราย แต่ให้พิจารณาตามความเป็นจริงว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้โรงไฟฟ้าสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๑๔๓} สามารถกักจับมลสารอยู่ในระดับมาตรฐาน จึง

^{๑๔๑}ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ, อันดามัน : นิเวศวิทยาของชาวประมงพื้นบ้านและความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุขภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้าคำนำ.

^{๑๔๒}สัมภาษณ์ รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล, นักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๓}สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนานตกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ต้องพิจารณาข้อมูลจากทุกฝ่ายให้ครบถ้วนและเป็นกลาง^{๑๔๔} การศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานอีไอเอ และรายงานอีเอชไอเอ ต้องเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เชื่อถือได้ และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้^{๑๔๕} ดังนั้น การจัดทำรายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องแก้ไขในจุดที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ชี้แจงและต้องอยู่ภายใต้กระบวนการทางกฎหมาย เคารพความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย^{๑๔๖} เพราะเมื่อเกิดผลเสียขึ้นจะกระทบทั้งภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม ภาคประมง ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเรียกได้ว่ามีผลกระทบในองค์รวม^{๑๔๗}

การให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับรายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เห็นว่าข้อมูลเกี่ยวกับรายงานฯ ทั้งมี ปัญหาเกิดขึ้นทุกฉบับ มีการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง^{๑๔๘} ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และต่อมนุษย์ หากการดำเนินโครงการเกิดขึ้นจริง การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนรอบโรงไฟฟ้าเป็นไปในแนวทางที่ไม่ยุติธรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น น้อยมาก^{๑๔๙} การศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานฯ จะต้องศึกษาข้อมูลอย่างครบถ้วน และคำนึงถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ไม่เช่นนั้นจะได้ไม่คุ้มเสีย^{๑๕๐} นอกจากนี้ ผู้วิจัยมองว่า การศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น จะจำกัดอยู่ในวงรัศมีรอบโรงไฟฟ้า ๕ กิโลเมตรไม่ได้ ต้องมองถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นทั้งจังหวัดกระบี่ และจังหวัดใกล้เคียง^{๑๕๑} และยังเกิดข้อสงสัยถึงแผนพัฒนาที่กำหนดให้มีการสร้างโรงไฟฟ้าในภาคใต้ถึง ๙ โรง ว่าเป็นการสร้างเพื่อรองรับอุตสาหกรรมหนักในอนาคต หรือไม่^{๑๕๒}

ฝ่ายขัดแย้งทุกฝ่ายพยายามนำเสนอข้อมูลขึ้นมาสนับสนุนแนวคิดของฝ่ายตน ฝ่ายสนับสนุนได้ยกประเด็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของถ่านหิน การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเข้ามาจัดการ กับกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้วและ โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ พยายามนำเสนอข้อมูลที่ฝ่ายตนเห็นว่ายังเป็นจุดบกพร่องของ

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางนฤมล คำฝอย, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ดร.จีมา ศรลัมพ์, นักวิชาการผู้พิจารณารายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้าน คลองรั้ว จังหวัดกระบี่, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายธวัชชัย ขาวสุข, กรรมการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสือ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นายวิทยา ขุนสัน, หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางสมพร เอ่งฉ้วน, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทูล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

รายงาน และได้เสนอแนะเพื่อให้เกิดการแก้ไข อีกประการหนึ่งเป็นความกังวลต่อพื้นที่ทำกิน พื้นที่ประกอบอาชีพของฝ่ายตน ดังนั้น เมื่อพิจารณาการนำเสนอข้อมูลของแต่ละฝ่าย ทำให้เห็นว่า การจัดทำรายงานอีไอเอและรายงานอีเอชไอเอ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการศึกษาที่ครบถ้วนและเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่จริง มิฉะนั้น ปัญหาความขัดแย้งในลักษณะนี้จะมีขึ้นมาเรื่อยๆ และเป็นปัญหาที่พบเจอประจำเมื่อมีโครงการของรัฐลงสู่พื้นที่

๓) ความขัดแย้งเกี่ยวกับกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนการจัดทำรายงานทั้ง ๒ ฉบับ ผู้วิจัยมองว่า กระบวนการรับฟังความคิดเห็นด้วยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย ๑) ผู้รับผลกระทบจากโครงการ ๒) หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ได้แก่ เจ้าของโครงการ และนิติบุคคลผู้มีสิทธิจัดทำรายงานฯ ๓) หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานฯ ๔) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ๕) องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระ และ ๖) สื่อมวลชน และ๗) ประชาชนทั่วไป^{๑๕๓} กระบวนการรับฟังความคิดเห็นทุกขั้นตอนได้กระทำการภายใต้ระเบียบและข้อกฎหมายทุกประการ เปิดให้มีการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นกับทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง^{๑๕๔} แต่มีข้อสังเกตว่าฝ่ายของประชาชนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดทำรายงานฯ ได้นำพาคนนอกพื้นที่ที่มีแนวคิดไม่สนับสนุนการจัดทำรายงานฯ เข้ามาร่วมประชุม^{๑๕๕} ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า

“ในเวทีการประชุมเพื่อทำรายงาน ค.๑-ค.๓ อีกฝ่ายพาคนจากที่อื่นมาเข้าร่วมด้วย เป็นกลุ่มที่ต่อต้านเราอยู่แล้ว เรามองว่าเขาอาจจะมาเพื่อล้มการประชุม”^{๑๕๖}

จากการให้ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่า ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อจัดทำรายงานทั้ง ๒ ฉบับ แต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมประชุมต้องการหาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อให้ขั้นตอนต่างๆ ดำเนินไปได้ภายใต้กรอบเวลาที่กำหนดไว้แล้ว แต่การนำพาคนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามาประชุมเพื่อกดดันให้เกิดการทบทวน เป็นการทำให้ระยะเวลาในการดำเนินการต้องล่าช้าออกไปอีก^{๑๕๗}

จากการให้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกัน คือ ไม่เห็นด้วยกับการจัดทำรายงานทั้ง ๒ ฉบับ ผู้วิจัยมองว่า ในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอ

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ดร.จีมา ศรลัมพ์, นักวิชาการผู้พิจารณารายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายเขมณูชาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๗} นายไพโรจน์ บุตรผิวน, สมาชิกชมรมชาวลิกไนต์กระบี่, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

เหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เกิดความไม่โปร่งใสขึ้น การรับฟังความคิดเห็นที่ให้เวลาน้อยมาก ทั้งที่ประเด็นที่จัดทำรายงานฯ ยังไม่ชัดเจนครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมด^{๑๕๘} นอกจากนี้ ยังมีการใช้กำลังทำร้ายร่างกาย และข่มขู่ประชาชนที่คัดค้านโครงการในเวทีรับฟังความคิดเห็น มีการใช้กำลังเจ้าหน้าที่หลายร้อยนายเข้ามาควบคุมผู้เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนร่างรายงานฯ ของโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมาก ไม่สามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นในเวทีนี้ได้^{๑๕๙}

จะเห็นได้ว่า ทุกฝ่ายขัดแย้งมีจุดยืนของตนเองในการให้เหตุผลของการสร้างหรือไม่สร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ บางกรณีมีเหตุผลที่สวนทางกันโดยในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการฯ เห็นว่า การก่อสร้างตามโครงการฯ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นหลักและประชาชนได้รับประโยชน์ ส่วนฝ่ายต่อต้านเห็นว่าการสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมจะก่อให้เกิดปริมาณไฟฟ้าที่เกินมาตรฐานความจำเป็น ซึ่งภาระจะตกมาอยู่ที่ประชาชนทั่วประเทศเช่นเดียวกัน และควรหาทางออกที่เหมาะสมที่ดีกว่าการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน เนื่องจากศักยภาพพลังงานหมุนเวียนในพื้นที่จังหวัดกระบี่มีเพียงพอ ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลของแต่ละฝ่ายพยายามหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายของตน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะหาทางออกของความขัดแย้งได้ เนื่องจากแต่ละฝ่ายไม่ได้เสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปออกมาเป็นตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ความขัดแย้งด้านข้อมูล โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นความขัดแย้ง	ข้อมูลจากฝ่ายสนับสนุน	ข้อมูลจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย
๑. แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕)	๑. แผนงานการสร้างโรงไฟฟ้าภาคใต้ต้องการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานโดยไม่ต้องพึ่งพาไฟฟ้าจากต่างประเทศ	๑. พลังงานไฟฟ้าในภาคใต้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึง ๒ เท่าตัว ๒. การสร้างโรงไฟฟ้าถึง ๙ โรงที่บรรจุอยู่ในแผนฯ เป็นการสร้างเพื่อรองรับอุตสาหกรรมหนัก

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล, นักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์นายธีรพจน์ กิษิวัฒน์, นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๔.๑ แสดงความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (ต่อ)

ความขัดแย้งด้านข้อมูล โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นความขัดแย้ง	ข้อมูลจากฝ่ายสนับสนุน	ข้อมูลจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย
	๒. การสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อรองรับการเติบโตทางธุรกิจ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม ซึ่งต้องอาศัยพลังงานไฟฟ้าเป็นหลักสำคัญ ๓. พื้นที่ตั้งโรงไฟฟ้าจังหวัดกระบี่เคยเป็นที่ตั้งโรงไฟฟ้าลิคไนต์เก่า ปัจจุบันเป็นโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำมันเตา	๓. บทเรียนจากโรงไฟฟ้าลิคไนต์ยังส่งผลกระทบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมนุษย์มาจนถึงปัจจุบัน ๔. ศักยภาพพลังงานหมุนเวียนในจังหวัดกระบี่สามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากกว่าการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน
๒. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้วอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	๑. การขนส่งถ่านหินเข้าสู่ท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้วเป็นระบบปิดทั้งหมด ๒. เส้นทางขนส่งถ่านหินส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมน้อย ๓. โรงไฟฟ้ากระบี่ใช้เทคโนโลยีที่ได้มาตรฐานมากำจัดมลสารจากถ่านหิน ๔. การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านพลังงานไฟฟ้า	๑. เส้นทางขนส่งถ่านหินอาจส่งผลกระทบต่อประมงในพื้นที่ ๒. การขนส่งถ่านหินต้องผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าชายเลนซึ่งเป็นพื้นที่อนุบาลสัตว์น้ำ และเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ๓. โรงไฟฟ้ากระบี่มีการใช้น้ำเข้ามาหล่อเย็น ซึ่งอาจมีตัวสัตว์เล็กๆ ติดเข้ามา ๔. การให้ข้อมูลรายงานฯ ไม่โปร่งใส
๓. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	๑. กฟผ.เปิดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ๒. การจัดทำร่างรายงานฯ มีการเก็บข้อมูลครบถ้วน และมีการจัดเวทีขึ้นหลายรอบ ๓. มีการนำคนต่างพื้นที่เข้ามาเข้าประชุมโดยมีจุดประสงค์ให้การจัดทำร่างรายงานฯ ต้องล่าช้าออกไป	๑. การเก็บข้อมูลร่างรายงานฯ ไม่ครบถ้วน ๒. ฝ่ายไม่เห็นด้วยพยายามนำเสนอข้อมูลในส่วนที่ขาดหาย ๓. มีการกักกันไม่ให้เข้าร่วมเวทีแสดงความความคิดเห็นร่างรายงานฯ มีการทำร้ายร่างกาย พาเจ้าหน้าที่มาควบคุมไม่ให้เข้างาน

จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย มีการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกัน ทำให้เห็นความขัดแย้งกันของข้อมูลได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ การพิจารณาข้อมูลของแต่ละฝ่ายขัดแย้งต่างฝ่ายต่างยึดมั่นอยู่ในชุดข้อมูลของตน การจะแก้ไขความขัดแย้งด้านข้อมูลนั้น ต้องอาศัยความเข้าใจ การเปิดใจ และมองถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าการนำเสนอข้อมูลที่น่าไปสู่จรรยาของฝ่ายตน

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลไม่ได้มีความซับซ้อน แกนหลักของปัญหาที่แท้จริงเกิดจากการนำเสนอข้อมูลของแต่ละฝ่ายขัดแย้งที่เป็นข้อเท็จจริง แต่เป็นข้อเท็จจริงบางส่วน ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือเพื่อหาทางออกร่วมกันของทุกฝ่าย ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไขแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านข้อมูล	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕) ๒. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ๓. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	- การไกล่เกลี่ยคนกลาง - การเผชิญหน้ากัน - การร่วมมือกัน - กระบวนการออกกฎหมาย - กระบวนการมีส่วนร่วม	๑. การนำ คู่ขัดแย้ง เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ๒. การเผชิญหน้ากันเพื่อหาข้อขัดแย้ง ๓. การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้ง ๔. การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้การดำเนินการอยู่ในกรอบของกฎหมาย ๕. กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
ผลลัพธ์ : แพ้-แพ้	ผลลัพธ์ : ชนะ-ชนะ	

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยสรุปแล้วประกอบด้วย ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลที่เกิดจากแผน PDP ๒๐๑๕ และเกิดจากรายงาน EIA โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการได้มาของแผน PDP ๒๐๑๕ และรายงานฯ ทั้ง ๒ ฉบับ ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งทางด้านข้อมูลที่ต่างฝ่ายต่างปะทะกันด้วยข้อมูล

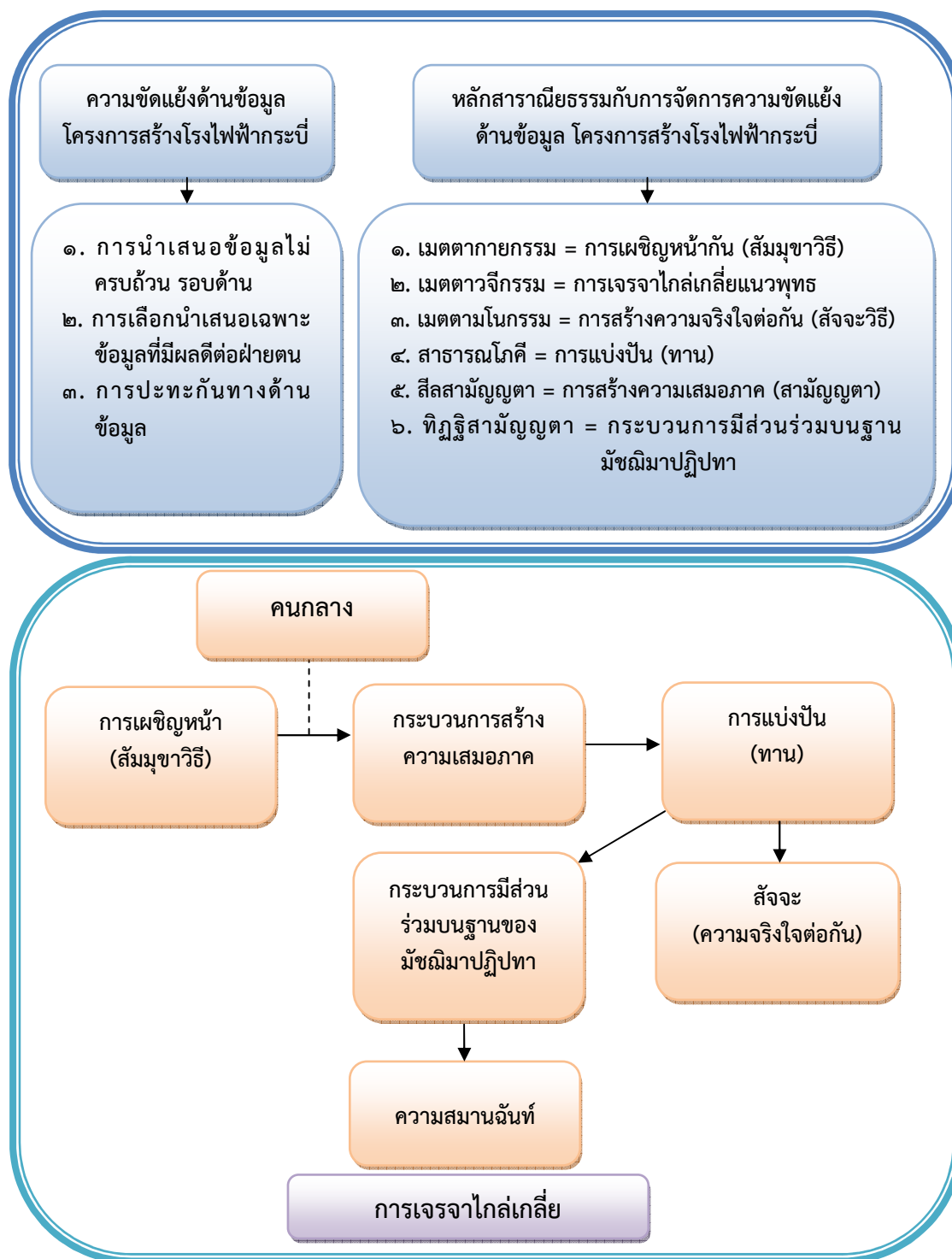
กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

การนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นกระบวนการที่มีคนกลางที่เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับจากฝ่ายขัดแย้งทุกฝ่ายเข้ามาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคู่ขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องเอาคู่ขัดแย้งเข้าสู่วงแห่งการไกล่เกลี่ย จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนการเผชิญหน้ากันเพื่อหาข้อขัดแย้ง ความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ ขั้นตอนต่อมาคือการให้คู่กรณีได้เผชิญหน้ากัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเผชิญหน้ากันเพื่อรับรู้ถึงความต้องการของแต่ละฝ่าย เมื่อสามารถหาข้อสรุปความต้องการของทุกฝ่ายขัดแย้งได้แล้ว การแก้ปัญหาก็สามารถทำได้ถูกทาง การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้ง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการเผชิญหน้า การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้งเป็นการสร้างความรู้สึกว่า ทุกฝ่ายมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ความยุติธรรม ความเสมอภาคเกิดขึ้น และการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้การดำเนินการอยู่ในกรอบของกฎหมาย แม้ว่าแผน PDP ๒๐๑๕ และขั้นตอนการจัดทำรายงานฯ ทั้ง ๒ ฉบับ จะดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายแล้วก็ตาม แต่สิ่งสำคัญคือการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์ กติกา กฎหมาย อัตลักษณ์ วิถีชีวิต เพื่อให้ขั้นตอนการพิจารณาแผน PDP๒๐๑๕ และขั้นตอนการจัดทำรายงานฯ ทั้ง ๒ ฉบับ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีความขัดแย้งน้อยที่สุด ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือ กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เป็นขั้นตอนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะข้อมูลต่าง ๆ ได้รับการพิจารณา การแก้ไข การหาจุดร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกแล้ว ผลจากการหารือ พิจารณาร่วมกันจึงตกผลึกออกมาเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายหลัง

ผลลัพธ์ของความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากข้อมูลตามแผน PDP๒๐๑๕ และได้ร่างรายงาน EIA โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ไม่ได้รับการแก้ไข ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้งจะออกมาเป็น แพ้-แพ้ ในขณะเดียวกัน หากความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้รับการแก้ไข หาทางออกตามวิธีการข้างต้น ผลลัพธ์ของความขัดแย้งจะออกมาในรูปแบบ ชนะ-ชนะ ทั้งสองฝ่าย

การใช้หลักพุทธสันติวิธีมาแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูล เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์เป็นมรรควิธีที่สำคัญและสามารถแก้ปัญหาได้จริง ซึ่งโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ได้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางด้านข้อมูล เช่น การนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน การนำเสนอข้อมูลที่มี

ประโยชน์ต่อฝ่ายตน เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งและแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ จากการศึกษาประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นความขัดแย้งด้านข้อมูล ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภูมิ ต่อไปนี้ ดังรูปภาพที่ ๔.๑

รูปภาพที่ ๔.๑ แสดงกระบวนการการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่

จากรูปภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูล ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้า (สัมมุขาวีธี) เป็นวิธีการที่สำคัญในการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธี หลักสัมมุขาวีธี คือ การเผชิญหน้ากัน โดยอาศัยความพร้อมหน้าขององค์ประกอบ ดังนี้

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมุขาวีธีจะขาดเสียไม่ได้คือการที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกันโดยไม่เกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใส และเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ข้อมูลร่วมกัน

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการดำเนินการต่างๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูลและช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และคลายความสงสัยของประชาชนได้

คนกลาง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยคนกลางที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

๑) **คนกลางที่ปราศจากอคติ** คือ การทำหน้าที่คนกลางที่ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำหน้าที่คนกลางโดยยึดหลักความถูกต้องโดยไม่ลำเอียงด้วยเหตุผลเพราะ

- ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก เพราะมีความพึงพอใจกับคู่ขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจมีเหตุผลอื่นๆ แอบแฝงอยู่ การลำเอียงลักษณะนี้ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งยิ่งเลวร้ายขึ้น

- โทสาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบ การทำหน้าที่คนกลางต้องยึดมั่นในความถูกต้องเป็นหลัก การใช้อารมณ์เข้ามาตัดสินไม่ใช่วิธีการที่ดี ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พึงใจ ไม่พึงใจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เป็นความรู้สึกของปัจเจกบุคคล ไม่สามารถที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินความขัดแย้งได้

- โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้ องค์ประกอบหนึ่งของคนกลางในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล คือ การศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นกลาง การทำหน้าที่คนกลางอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องรู้เท่าทันข้อมูลของคู่ขัดแย้งและสามารถอธิบาย โต้แย้ง ชี้แนะ ข้อมูลต่าง ๆ ได้เหมาะสมและเกิดความพึงพอใจของคู่ขัดแย้งได้

- ภัยาคติ ลำเอียงเพราะความกลัว การทำหน้าที่คนกลางในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลต้องอาศัยความถูกต้องเป็นหลัก แม้ว่าการทำหน้าที่คนกลางอาจก่อให้เกิดผลเสียหยาต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ แต่การทำหน้าที่คนกลางโดยยึดมั่นในความถูกต้อง ตัดสินตามความเป็นจริงโดยไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ย่อมไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในภายหลัง

๒) สังคหัตถุธรรม คุณสมบัติของคนกลางในการยึดเหนี่ยวใจของคู่ขัดแย้ง เป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ทำให้ผู้ทำหน้าที่คนกลางนั้นมีความน่าเชื่อถือ และสร้างความมั่นใจให้กับคู่ขัดแย้งว่าบุคคลผู้ทำหน้าที่คนกลางสามารถนำพาไปสู่ทางออกของความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจได้ ซึ่งประกอบด้วย

- ทาน การให้ความรู้ ความเข้าใจ จะทำให้คู่ขัดแย้งเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน อันจะนำไปสู่บรรยากาศของการให้อภัยกัน การปลูกถ่ายองค์ความรู้จำทำให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน อันส่งผลในเชิงบวกให้คู่ขัดแย้งเกิดความสมานฉันท์และเชื่อมสมานความเข้าใจกันและกันมากขึ้น อันจะส่งผลดีต่อการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของกันและกัน

- ปิยวาจา การทำหน้าที่คนกลางจำเป็นต้องอาศัยวิธีการในการพูดที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างคู่ขัดแย้ง การทำหน้าที่เจรจาต่อรองเพื่อแสวงหาฉันทามติ ผู้ทำหน้าที่คนกลางจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่อาจนำไปสู่การขัดแย้งกันมากขึ้น โดยต้องคำนึงถึงการใช้คำพูดที่เป็นคำพูดที่เป็นข้อมูลจริง ไพเราะ เหมาะสมกับกาลเวลา เป็นคำพูดที่ประสานความสามัคคีและประกอบไปด้วยเมตตาธรรม เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ย ระวังความขัดแย้งด้านข้อมูลสัมฤทธิ์ผลได้

- อตถจริยา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ของคนกลาง เป็นคุณธรรมหนึ่งส่งเสริมให้ผู้ทำหน้าที่คนกลางมีจิตใจที่ประกอบด้วยความเมตตา มุ่งประสงค์ให้เกิดความสามัคคีของคู่ขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล ผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางต้องประกอบด้วยพื้นฐานทางจิตใจที่มีความบริสุทธิ์ มุ่งช่วยเหลือคู่ขัดแย้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ

- สมานัตตตา การวางตนเป็นกลางของผู้ทำหน้าที่คนกลางในการจัดการความขัดแย้งของคู่กรณี เพราะเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง การเข้าไปทำหน้าที่เป็นคนกลางไม่ใช่มีหน้าที่ในการตัดสินถูกผิด แต่การทำหน้าที่คนกลางต้องไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยให้เกิดความสมนัยของประโยชน์ร่วมกัน อันเป็นทางออกของความขัดแย้ง

กระบวนการสร้างความเสมอภาค เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลของคู่ขัดแย้งมักจะนำเสนอข้อมูลของฝ่ายตน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและน้ำหนักของข้อมูล การสร้างความเสมอภาคเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญกับข้อมูลของคู่ขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

๑) การฟังอย่างลึกซึ้งหรือการฟังอย่างตั้งใจ

การฟังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) โดยการตั้งใจฟังจากผู้อื่น (ปรโตโฆสะ) อันเป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (โยนิโสมนสิการ) สามารถแยกแยะสิ่งทั้งหลายให้เห็นตามความเป็นจริงตามความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยของเหตุการณ์ต่าง ๆ การฟังอย่างลึกซึ้งโดยใช้ปัญญาและใช้เหตุผลอย่าง

รอบด้านจำเป็นต้องฟังอย่างตั้งใจเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นการยอมรับฟังถึงความต้องการ ความทุกข์ ที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจของแต่ละคนได้เปิดเผยออกมาอย่างเป็นอิสระ การฟังจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของกันและกัน ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการฟังไม่ทัน ฟังไม่หมด ไม่ยอมฟัง ไม่ตั้งใจฟัง คิดแต่จะทำอย่างเดียว แย่งกันพูดแย่งกันทำจนลืมที่จะสนใจเสียงของผู้อื่น

๒) การเคารพ การให้เกียรติชีวิตของผู้อื่นและสัตว์อื่น

การเคารพและรักผู้อื่นให้เหมือนกับที่รักตนเอง เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความเข้าใจกัน เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การที่คู่ขัดแย้งมีข้อมูลดี น่าเชื่อถือเพียงใดก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญคือการเห็นอกเห็นใจกัน มองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สาเหตุของความขัดแย้งมักเกิดจากการไม่เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งการทำลายล้างและการประหัตประหารกัน

๓) การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น

เป็นการกระทำที่มีลักษณะไม่แก่งแย่ง คุกคาม หรือช่วงชิงทรัพย์สินของผู้อื่น โดยการประกอบสุจริตธรรม รวมทั้งไม่ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น อันเนื่องมาจากความโกรธแค้น ทั้งนี้ การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นยังรวมถึงการไม่ทุจริตคอร์รัปชันอันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ที่กระทำด้วยความโลภ ไม่ซื่อสัตย์ เป็นการลักทรัพย์จากภาษีอากรของประชาชน

การแบ่งปัน (ทาน) – การจริงใจต่อกัน (สัจจะ)

การแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความจริงใจ เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากคู่ขัดแย้งมีข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องการนำเสนอข้อมูลของฝ่ายตนให้เป็นที่ยอมรับ แต่เมื่อเกิดความแตกต่างกันของข้อมูล ความขัดแย้งก็ก่อตัวขึ้น วิธีการหนึ่งที่คู่ขัดแย้งสามารถหันหน้าเข้าหากันได้คือการแบ่งปันข้อมูลกันโดยอาศัยหลักของความจริงใจต่อกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถหาทางออกของความขัดแย้งร่วมกันได้ วิธีการนี้มองแล้วเหมือนจะง่ายในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่คู่ขัดแย้งจะยอมเปิดเผยข้อมูลของฝ่ายตน มองว่าคู่ขัดแย้งเมื่อรับรู้ข้อมูลของฝ่ายตนแล้ว อาจตั้งประเด็นปัญหาขึ้นมาใหม่อีก และต่างฝ่ายต่างขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่สามารถตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัจจะได้ วิธีการดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องเกิดจากความตั้งใจ ความจริงใจของคู่ขัดแย้งเป็นสำคัญ

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล เนื่องจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ มีจุดเริ่มต้นมาจากข้อมูลของแผนพัฒนาการผลิตกระแสไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-พ.ศ. ๒๕๗๔ (PDP๒๐๑๕) และข้อมูลอีไอเอ อีเอชไอเอ โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ตั้งแต่ ค.๑ ถึง ค.๓ จนแตกตัวเป็นข้อมูลที่คู่ขัดแย้งต่างหยิบยกขึ้นมาสนับสนุนแนวคิดของตนเอง ก่อตัวเป็นความขัดแย้งในที่สุด พระพุทธศาสนาสอนเรื่องการดับทุกข์ที่ต้นเหตุของทุกข์ ความขัดแย้งก็เช่นเดียวกัน ต้องแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของความขัดแย้ง จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวมัชฌิมาปฏิปทาเข้ามาบูรณาการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ การคิดหาแนวทางการจัดหาพลังงานไฟฟ้าที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และเป็นมิตรต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภาคส่วน เป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันความขัดแย้ง เนื่องจากทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทและเสนอแนวทางที่เหมาะสมและยอมรับได้ เพื่อต่อยอดไปสู่การค้นหาข้อมูลของการสร้างโรงไฟฟ้าที่เหมาะสมต่อไป

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ โดยการร่วมกันกำหนดกรอบของข้อมูลผลกระทบที่ต้องการศึกษา และดำเนินการตามกรอบนั้นร่วมกัน การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้อาจดูเหมือนยุ่งยากเพราะมีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นวิธีการที่จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในภายหลัง เพราะทุกกลุ่ม ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น และกำหนดกรอบขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีต ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นที่โครงการพัฒนาไปสู่พื้นที่

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน ร่วมกันแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เติมเต็มในส่วนของข้อมูลที่ขาดหาย และตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการอุดรูรั่วของข้อมูล ป้องกันการหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งขึ้นมาโต้แย้ง และเป็นการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เรียบร้อยในขั้นตอนเดียว ไม่จำเป็นต้องกลับมาทบทวนให้เสียเวลา และสามารถดำเนินโครงการได้โดยไม่มีฝ่ายใดโต้แย้ง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านข้อมูลมีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในขั้นตอนที่นำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นเหตุให้การพัฒนาเกิดความล่าช้าอันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

การเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้อาศัยหลักพุทธสันติวิธีเข้ามามีบทบาททำให้เกิดความสมานฉันท์ ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเมื่อมีการใช้ภายใต้กรอบของการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยเฉพาะคนกลางที่ทำหน้าที่เจรจาต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ความขัดแย้งสามารถแปรเปลี่ยนเป็นความสมานฉันท์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและสามารถพัฒนาโครงการพัฒนาของรัฐลงสู่พื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยคนกลางที่สามารถไว้วางใจได้เข้ามาทำหน้าที่ในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้ง และกระบวนการมีส่วนร่วมยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการป้องกันความขัดแย้งตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ไปจนถึงขั้นตอนการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ดังนั้น การสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ สามารถทำได้โดยอาศัยความร่วมมือจากคู่ขัดแย้ง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศตามกรอบที่ได้กำหนดร่วมกันไว้

๔.๓.๒ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้านผลประโยชน์

ผู้วิจัยมองว่า ด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ผลประโยชน์ของภาครัฐ ๒) ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ๓) ผลประโยชน์ในชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ดังจะได้นำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

๑) ผลประโยชน์ของภาครัฐ

การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยตรง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านพลังงานไฟฟ้า เพื่อใช้ประโยชน์ในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะความจำเป็นในภาคธุรกิจขนาดใหญ่ โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อดึงดูดนักลงทุนอันจะบังเกิดเป็นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ^{๑๖๐} การพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าตามแผนพัฒนากำลังไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP๒๐๑๕) พบว่ามีแนวโน้มความต้องการไฟฟ้าที่สูงขึ้นและภาครัฐโดยกระทรวงพลังงานและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จะต้องเร่งดำเนินการในขั้นตอนของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนเพิ่มเติมจากปัจจุบัน และมีแผนในการผลิตหลายโรงโดยเริ่มต้นที่จังหวัดกระบี่เป็นแห่งแรก

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ของภาครัฐที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยผู้วิจัยมองว่าการพัฒนาประเทศในอนาคตต้องอาศัยเศรษฐกิจจากหลาย ๆ ส่วน โดยเฉพาะในภาคใต้ มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว การลงทุนอุตสาหกรรมในอนาคต และศักยภาพด้านอื่นๆ ทั้งนี้ ทุกภาคส่วนต้องอาศัยกระแสไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญ^{๑๖๑} ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“อนาคตข้างหน้า ประเทศต้องเดินหน้าไปเรื่อย การพัฒนาประเทศถ้าไม่มีไฟฟ้าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าไม่มีไฟฟ้าใครจะมาเที่ยว ใครจะมาลงทุน เราจะอยู่กันอย่างไรถ้าไฟฟ้าติด ๆ ดับ ๆ”

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่า ภาครัฐมองถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก เพราะโครงการสร้างโรงไฟฟ้าไม่ว่าจะสร้างเสร็จได้ในเวลา ๑-๒ ปี ต้องผ่านการพิจารณา การวางแผนงาน จนกว่าจะดำเนินการได้ใช้เวลายาวนาน และใช้เวลาในการก่อสร้างไม่ต่ำกว่า ๓-๕ ปี ฉะนั้นการไฟฟ้าฯ จึงต้องสร้างโรงไฟฟ้าขึ้นมาทดแทนโรงไฟฟ้าเก่าที่ปลดระวาง และสร้างโรงไฟฟ้าใหม่เพื่อรองรับความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าในอนาคต^{๑๖๒} นอกจากนี้ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ายังมีผลตอบแทนเงินลงทุนหรือ ROIC (Return On Invested Capital) อยู่ในระดับร้อยละ ๔-๖

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นายเขมณูชาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

โดยประมาณ^{๑๖๓} ซึ่งชี้ให้เห็นว่า หากมีการลงทุนจะก่อให้เกิดอัตราผลตอบแทนแม้จะไม่สูงมาก แต่หากมีการลงทุนใน หลาย ๆ โครงการโดยเฉพาะโครงการใหญ่ ๆ ย่อมจะเกิดผลประโยชน์ที่มากขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของการไฟฟ้าหากมีการดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP๒๐๑๕) โดยเริ่มจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดโรงไฟฟ้าใหม่หลายโรงด้วยกัน ซึ่งผลประโยชน์ที่เป็นผลตอบแทนการลงทุนก็ย่อมที่จะสูงขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน^{๑๖๔}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ของภาครัฐที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยผู้วิจัยมองว่า ภาครัฐเร่งรัดการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่และโรงไฟฟ้าอื่น ๆ ในภาคใต้ เนื่องจากต้องการสร้างภาคใต้เป็นศูนย์รวมกำลังไฟฟ้าเพื่อรองรับอุตสาหกรรมหนักและยังมีแนวคิดจะเปลี่ยนภาคใต้เป็นแบตเตอรี่เอเชีย ส่งขายไฟฟ้าไปยังต่างประเทศ ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลที่ระบุว่าต้องการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน^{๑๖๕} การดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นการดำเนินการโดยมองถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ความมั่นคงทางด้านพลังงานเป็นสิ่งที่ต้องมี แต่ต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์อื่น ๆ ของภาคประชาชนด้วยเป็นสำคัญ^{๑๖๖}

๒) ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมองว่า ศักยภาพของจังหวัดกระบี่ทางการท่องเที่ยวนั้นถือเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ ส่วนในด้านเศรษฐกิจนั้นประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ด้านอุตสาหกรรมยาง ปาล์ม ด้านการประมง ด้านสินค้าและบริการ เป็นต้น^{๑๖๗} ศักยภาพดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญที่หนุนให้จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่มีรายได้สูง และมีชื่อเสียงอยู่ในปัจจุบัน

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยมองว่า การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมากขึ้น เพราะในทุกขั้นตอนของการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมาก เกิดการจ้างงาน ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่สร้างโรงไฟฟ้าดีขึ้น^{๑๖๘} เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จเกิดการจ้างงานในโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ เมื่อความมั่นคงทางด้านพลังงานเกิดขึ้น การลงทุนย่อมมีมากขึ้น ด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจมากขึ้นและไม่รู้สึกถึง

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ดร.จีมา ศรลัมพ์, นักวิชาการผู้พิจารณารายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นายเขมณูชาติ ยมนานตกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ เจดานัง, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

อันตรายจากโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน เนื่องจากหลาย ๆ พื้นที่ในหลายประเทศก็มีโรงไฟฟ้าตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ^{๑๖๙} ธุรกิจการท่องเที่ยวของกระบี่อยู่แล้ว การจะมีโรงไฟฟ้าหรือไม่มีโรงไฟฟ้าไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่อย่างแน่นอน^{๑๗๐}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ โดยได้นำเสนอข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น ๓ ภาคส่วน คือ

(๑) ภาคส่วนเศรษฐกิจของจังหวัดกระบี่ มีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านการทำประมง ผลประโยชน์ของชุมชน ประเด็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของการทำประมงพื้นบ้านของอันดามัน ซึ่งเป็นพื้นที่แถบทะเลอันดามันโดยเฉพาะบริเวณจังหวัดกระบี่ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นพื้นที่ทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้านโดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับชนิดพันธุ์สัตว์น้ำระบบการขึ้น-ลงของน้ำ พื้นที่ และฤดูกาล^{๑๗๑} การประมงพื้นบ้านได้ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ มีคนได้ประโยชน์หลายกลุ่ม ทั้งครอบครัวชาวประมงพื้นบ้าน ช่างต่อเรือ คนรับจ้างออกทะเล คนขายอาหารในชุมชน ขณะที่ห่วงโซ่การค้าอาหารทะเลมี คนเข้ามาเกี่ยวข้องหลายระดับ ทั้งเจ้าของแพปลา คนแปรรูปอาหาร ผู้ค้าเร่ เจ้าของร้านอาหาร โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล โรงงานแปรรูปอาหารทะเลที่หาดใหญ่และสมุทรสงคราม ห่วงโซ่สินค้าอาหารที่มีคนหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ ได้ทำให้มูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้นและสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับคนแต่ละกลุ่ม^{๑๗๒} จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทะเลอันดามัน เป็นเสมือนแหล่งชุมทรัพย์ที่สำคัญอันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่เป็นแหล่งสำคัญ ก่อให้เกิดรายได้ทั้งในชุมชน ในประเทศตลอดถึงการส่งออกอาหารทะเลไปยังต่างประเทศ ชาวบ้านในชุมชนใกล้โรงไฟฟ้าจึงมีความกังวลว่า หากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินซึ่งนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศ ขนส่งมาทางเรือมาขึ้นที่ท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา สัตว์น้ำเศรษฐกิจ ซึ่งหากเกิดผลกระทบขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวบ้านในระยะยาว^{๑๗๓}

(๒) ภาคการเกษตร จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากเป็นอันดับ ๒ ของประเทศ บ่งบอกถึงศักยภาพของวัตถุดิบที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า หากภาครัฐให้ความสำคัญกับศักยภาพของวัตถุดิบในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จะเป็นการกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคประชาชนได้ในวงกว้างโดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศมาผลิตกระแสไฟฟ้า^{๑๗๔} ศักยภาพ

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ เจดามัง, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นายรัชชัย ขาวสุข, กรรมการสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทกุล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายอิทธิฤทธิ์ คำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ปาล์มน้ำมันในการนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าของจังหวัดกระบี่ มีศักยภาพที่เพียงพอต่อความต้องการไฟฟ้าของจังหวัดกระบี่^{๑๗๕} และปัจจุบันมีโรงงาน ผู้ประกอบการที่รับซื้อปาล์มทะเลลายได้ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ผลิตไฟฟ้าจากชีวมวลและเศษวัสดุเหลือใช้ในกระบวนการสกัดน้ำมันปาล์ม^{๑๗๖}

(๓) ภาคการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่ พบว่า นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดกระบี่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี และกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวจีน รัสเซียและมาเลเซียเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่เพิ่มมากขึ้น เริ่มมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันจังหวัดกระบี่ควรมีการจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและหากมีการเปิด AEC แล้ว คาดว่านักท่องเที่ยวจาก AEC จะเดินทางมาเที่ยวกระบี่เพิ่มขึ้น^{๑๗๗} เมื่อพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่จาก ๓๗ ประเทศ ส่วนใหญ่มักจะมาเที่ยวกันเป็นกลุ่มคณะ ใช้เวลาอยู่ที่เกาะลันตาระหว่าง ๙๐ วัน หรือ ๑๒ สัปดาห์ มีมูลค่าเม็ดเงินจากการท่องเที่ยวรวมกันเป็นสกุลเงินไทย ทั้งหมด ๑๔๘ ล้านบาทโดยประมาณ^{๑๗๘}

๓) ผลประโยชน์ในชุมชนรอบโรงไฟฟ้า

ผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ยังส่งผลต่อประชาชนในพื้นที่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีภารกิจหลักที่สำคัญคือ การจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน รวมทั้งการพัฒนาระบบผลิต และระบบส่งไฟฟ้าให้มีความมั่นคง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนรอบโรงไฟฟ้า การก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ในพื้นที่ของชุมชนนั้น มีระเบียบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จากกองทุนพัฒนาไฟฟ้า และประโยชน์อื่น ๆ ที่ชุมชนจะได้รับโดยช่วงระหว่างก่อสร้าง (ระยะเวลาประมาณ ๕ ปี) กฟผ. จะนำส่งเงินเข้ากองทุนฯ ตามกำลังการผลิตติดตั้งในอัตรา ๕๐,๐๐๐ บาท/เมกะวัตต์/ปี ตัวอย่างเช่น โรงไฟฟ้ากระบี่กำลังการผลิตติดตั้ง ๘๐๐ เมกะวัตต์ กฟผ. จะนำส่งเงินเข้ากองทุนประมาณ ๔๐ ล้านบาท/ปี ซึ่งเมื่อคิดรวมระยะเวลา ๕ ปี จะคิดเป็นประมาณ ๒๐๐ ล้านบาท^{๑๗๙} หลังจากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าแล้วเสร็จ สามารถเดินเครื่องได้ กฟผ. ยังมีเงินทุนให้ต่อเนื่อง ซึ่งเงินส่วนนี้ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเสนอโครงการชุมชน เพื่อใช้จ่ายเงินกองทุนในการพัฒนาหรือฟื้นฟูท้องถิ่น^{๑๘๐} นอกจากนี้ กองทุนดังกล่าวสามารถสร้างประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรม

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายพิทักษ์พงษ์ ตาดทอง, ผู้จัดการโรงงาน ไทยอินโดปาล์มออยล์ จำกัด, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑากุล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายธีรพจน์ กษิรวัฒน์, นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นายเขมณูติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

โครงการ ที่การไฟฟ้าได้เข้ามาช่วยเหลือและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนรอบโรงไฟฟ้าให้สูงขึ้น^{๑๘๑} การเข้ามาของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่เป็นโครงการที่ดีนะ คนที่อยู่ในเขตโรงไฟฟ้ามีสิทธิพิเศษนะ มีรถรับ-ส่งนักเรียนให้ เขาช่วยเหลืออย่าง อย่างดิฉันนี้เป็นแม่ค้าอาหารตามสั่ง พอมีคนเข้ามาทำงานโรงไฟฟ้าเยอะ ดิฉันก็ขายข้าวได้ รายได้ดีขึ้น เด็กแถวนี้หลายคนก็ได้ทำงานโรงไฟฟ้า ไม่ไกลบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว”

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลประโยชน์จากการสร้างโรงไฟฟ้าได้ทำให้เกิดรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม รายได้จากการผลิตไฟฟ้าเพื่อจำหน่ายได้กลับคืนสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ ช่วยเหลือทุกชุมชนรอบโรงไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า

“โรงไฟฟ้าเรามีเงินกองทุน หน้าแล้งช่วยเหลือน้ำ หน้าฝนช่วยเหลือของวัดมีงานก็ไปช่วย มีสอยมีงานก็ไปช่วย”^{๑๘๒}

ส่วนข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนมีมากกว่าเงินกองทุนของการไฟฟ้าฯ หรือการช่วยเหลือสิ่งต่าง ๆ ผลประโยชน์จากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่โดยรวมแล้วเกิดผลประโยชน์ต่อประเทศชาติ เกิดผลประโยชน์ในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า ต่อประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ แต่ต้องพิจารณาว่า ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มาก นั่นคือ นายทุนเหมืองถ่านหิน^{๑๘๓} และสิ่งสำคัญ คือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน หากเกิดผลกระทบต่อมนุษย์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม^{๑๘๔} กระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ภาคเกษตรกรรม ภาคการประมง ก็เกิดความเสียหายมากกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างแน่นอน^{๑๘๕} ทั้งนี้ ภาคประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มองไปถึงผลประโยชน์บางประการที่เป็นผลจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เช่น ผลประโยชน์จากค่า ROIC เป็นต้น^{๑๘๖} ภาครัฐต้องพิจารณาถึงทรัพยากรที่มีในพื้นที่ ต้องมองถึงผลประโยชน์ของ

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระนิชิต วิสุทธรสโร, เจ้าอาวาสวัดปากสาย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสือ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ประชาชนในพื้นที่ด้วย หากการดำเนินการของภาครัฐยังเป็นรูปแบบเดิม ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด^{๑๘๗}

การขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเหมืองแร่บ้านคลองรีว จึงเป็นความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างพยายามรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตน แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน และขาดการหาจุดร่วมที่เป็นไปในลักษณะของการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งเมื่อสรุปผลประโยชน์ของฝ่ายขัดแย้ง ผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาได้ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายสนับสนุนของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเหมืองแร่บ้านคลองรีว จังหวัดกระบี่กับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเหมืองแร่บ้านคลองรีว จังหวัดกระบี่

ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นด้านผลประโยชน์	ฝ่ายสนับสนุนโครงการฯ	ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๑) ผลประโยชน์ของภาครัฐ	๑. ความมั่นคงทางด้านพลังงาน ๒. ผลประโยชน์ตอบแทน ROIC ๓. ผลประโยชน์ด้านการลงทุนในอนาคต	๑. ผลประโยชน์ของภาครัฐแต่มีผลเสียกับชุมชน ๒. การสร้างภาคใต้เป็นศูนย์กลางพลังงานไฟฟ้าของเอเชีย ขัดแย้งกับการพัฒนากระบี่
๒) ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว	๑. มีหรือไม่มีโรงไฟฟ้า การท่องเที่ยวก็เดินหน้าต่อไปได้ ๒. การสร้างโรงไฟฟ้าไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและภาคส่วนเศรษฐกิจของกระบี่	๑. การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่อาจทำให้นักท่องเที่ยวลดลง ๒. ภาคการประมงมีความอุดมสมบูรณ์ สร้างรายได้ให้ชุมชน ๓. ภาคอุตสาหกรรมปาล์ม ยาง มีศักยภาพในการผลิตพลังงานหมุนเวียนได้
๓) ผลประโยชน์ในชุมชนรอบโรงไฟฟ้า	๑. การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีเงินกองทุนให้พัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าและพัฒนาด้านอื่นๆ ๒. การสร้างโรงไฟฟ้าสามารถสร้างงานให้คนในชุมชน ๓. สวัสดิการที่ชุมชนได้รับจากโรงไฟฟ้า	๑. ผลประโยชน์จากการสร้างโรงไฟฟ้าตกอยู่ที่นายทุนเหมืองถ่านหิน ๒. ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ประมงให้ผลประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นายอริราชกูร์ คำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่มีจุดประสงค์เพื่อจัดหาแหล่งพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและการวางแผนสำหรับอนาคต เมื่อมองถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในระดับประเทศ กล่าวคือ การจัดหาพลังงานไฟฟ้าเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศ และลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากต่างประเทศซึ่งมีความผันผวนตลอดเวลา ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนหนึ่งมีความกังวลถึงผลกระทบจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ซึ่งอาจส่งผลโดยตรงต่อระบบนิเวศวิทยาอันเป็นแหล่งทำมาหากินของประชาชนในเขตรอบโรงไฟฟ้าและภายในจังหวัดกระบี่ จึงพยายามแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์อันเป็นแหล่งทำมาหากินของตนไว้ แต่ก็มีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่เห็นว่าโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ส่งผลดีให้แก่ประชาชนโดยรอบโรงไฟฟ้าและเกิดผลดีต่อชุมชนในหลายๆ ด้าน จึงแสดงออกถึงการเห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว เมื่อพิจารณาแต่ละฝ่ายแล้วจะเห็นได้ว่า ผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายนั้นแตกต่างกัน ทศนคติในการมองปัญหาที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน อันเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันทางด้านผลประโยชน์

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลไม่ได้มีความซับซ้อน แก่นหลักของปัญหาที่แท้จริงเกิดจากการนำเสนอข้อมูลของแต่ละฝ่ายขัดแย้งที่เป็นข้อเท็จจริง แต่เป็นข้อเท็จจริงบางส่วน ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือเพื่อหาทางออกร่วมกันของทุกฝ่าย ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไขแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านข้อมูล	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕)	- การไกล่เกลี่ยคนกลาง - การเผชิญหน้ากัน - การร่วมมือกัน - กระบวนการออกกฎหมาย - กระบวนการมีส่วนร่วม	๑. การนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ๒. การเผชิญหน้ากันเพื่อหาข้อขัดแย้ง ๓. การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้ง ๔. การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้การดำเนินการอยู่ในกรอบของกฎหมาย

ตารางที่ ๔.๔ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (ต่อ)

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านข้อมูล	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๒. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่		๕. กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
๓. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่		
ผลลัพธ์ : แพ้-แพ้		ผลลัพธ์ : ชนะ-ชนะ

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยสรุปแล้วประกอบด้วย ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูลที่เกิดจากแผน PDP๒๐๑๕ และเกิดจากรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการได้มาของแผน PDP๒๐๑๕ และรายงานฯ ทั้ง ๒ ฉบับ ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งทางด้านข้อมูลที่ต่างฝ่ายต่างปะทะกันด้วยข้อมูล

กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

การนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นกระบวนการที่มีคนกลางที่เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับจากฝ่ายขัดแย้งทุกฝ่ายเข้ามาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคู่ขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องเอาคู่ขัดแย้งเข้าสู่เวทีการไกล่เกลี่ย จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนการเผชิญหน้ากันเพื่อหาข้อขัดแย้ง ความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ ขั้นตอนต่อมาคือการให้คู่กรณีได้

เผชิญหน้ากัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเผชิญหน้ากันเพื่อรับรู้ถึงความต้องการของแต่ละฝ่าย เมื่อสามารถหาข้อสรุปความต้องการของทุกฝ่ายขัดแย้งได้แล้ว การแก้ปัญหาก็สามารถทำได้ถูกต้อง การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้ง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการเผชิญหน้า การร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้งเป็นการสร้างความรู้สึกว่า ทุกฝ่ายมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ความยุติธรรม ความเสมอภาคเกิดขึ้น และการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้การดำเนินการอยู่ในกรอบของกฎหมาย แม้ว่าแผน PDP๒๐๑๕ และขั้นตอนการจัดทำรายงาน ทั้ง ๒ ฉบับ จะดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายแล้วก็ตาม แต่สิ่งสำคัญคือการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์ กติกา กฎหมาย อัตลักษณ์ วิถีชีวิต เพื่อให้ขั้นตอนการพิจารณาแผน PDP ๒๐๑๕ และขั้นตอนการจัดทำรายงาน ทั้ง ๒ ฉบับ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีความขัดแย้งน้อยที่สุด ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือ กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เป็นขั้นตอนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะข้อมูลต่าง ๆ ได้รับการพิจารณา การแก้ไข การหาจุดร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกแล้ว ผลจากการหารือ พิจารณาร่วมกันจึงตกผลึกออกมาเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายหลัง

ผลลัพธ์ของความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากข้อมูลตามแผน PDP ๒๐๑๕ และร่างรายงาน EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ไม่ได้รับการแก้ไข ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้งจะออกมาเป็น แพ้-แพ้ ในขณะเดียวกัน หากความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้รับการแก้ไข หาทางออกตามวิธีการข้างต้น ผลลัพธ์ของความขัดแย้งจะออกมาในรูปแบบ ชนะ-ชนะ ทั้งสองฝ่าย

กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เกิดจากการที่คู่ขัดแย้งมองผลประโยชน์ในมุมมองที่แตกต่างกัน ต่างฝ่ายต่างเชื่อว่าผลประโยชน์ของฝ่ายตนจะทำให้เกิดความยั่งยืนและเป็นการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไขแก้ปัญหความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านผลประโยชน์	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงด้านพลังงาน ๒. ผลประโยชน์ตอบแทน ROIC ๓. ผลประโยชน์ด้านการลงทุนในอนาคต ๔. ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ๕. ผลประโยชน์ในชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่	- กระบวนการอนุญาตตุลาการ - การเจรจาต่อรอง - การประนีประนอม - การร่วมมือหรือการแก้ปัญหา - กระบวนการทางกฎหมาย	๑. กระบวนการอนุญาตตุลาการให้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยตัดสินแก้ปัญหาด้านผลประโยชน์ ๒. การเจรจาต่อรองของคู่ขัดแย้งโดยการให้แต่ละฝ่ายแสดงเหตุผลของแต่ละฝ่าย เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรับทราบความต้องการของกันและกัน ๓. การประนีประนอมเพื่อหาจุดร่วมที่ทำให้ความขัดแย้งสลายไปได้ อาจทำให้คู่ขัดแย้งได้บ้างเสียบ้าง ๔. การร่วมมือหรือการแก้ปัญหาเป็นการแก้ปัญหาเชิงรุกเพื่อให้สามารถแบ่งสรรผลประโยชน์กันได้ ๕. ใช้กระบวนการกฎหมายเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแบ่งสรรผลประโยชน์
ผลลัพธ์ : แพ้-ชนะ		ผลลัพธ์ : ชนะ-ชนะ, แพ้-ชนะ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเด็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วยผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่สามารถสร้างแล้วเสร็จและเดินเครื่องได้ จะเกิดผลประโยชน์ต่อประเทศชาติด้านความมั่นคงทางด้านพลังงาน ผลประโยชน์ตอบแทน ROIC และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ส่วนผลประโยชน์ที่อีกฝ่ายขัดแย้งตระหนักถึงเป็นผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและผลประโยชน์ที่มีอยู่เดิมในชุมชน ดังนั้นประเด็นความขัดแย้งจึงสรุปได้ว่า ต่างฝ่ายต่างมองผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประการแรกต้องอาศัยบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่ในการตัดสินแก้ปัญหาด้านผลประโยชน์ ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ ดังนั้น การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งต้องอาศัยภาครัฐ ภาคเอกชน

และภาคประชาสังคม ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการเข้ามาทำหน้าที่เป็นบุคคลที่สาม โดยใช้วิธีการเจรจาต่อรองให้คู่ขัดแย้งได้แสดงออกถึงความต้องการของฝ่ายตน เมื่อได้คำตอบที่เป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งแล้ว การประนีประนอมเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการหาจุดร่วมเพื่อให้ได้ผลประโยชน์กันทุกฝ่าย จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการร่วมมือกันเพื่อหาทางออกของความขัดแย้ง แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน หากวิธีการดังกล่าวข้างต้นไม่สามารถจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ได้ การใช้กระบวนการทางกฎหมายเป็นคำตอบสุดท้ายที่จะทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้

ผลลัพธ์จากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ไม่ได้รับการแก้ไข ปลายทางของปัญหามักจะออกมาในรูปแบบ แพ้-แพ้ แต่หากได้รับการแก้ปัญหาตามวิธีการข้างต้น ปลายทางของความขัดแย้งมีอยู่ ๒ รูปแบบคือ ชนะ-ชนะ และ แพ้-ชนะ

การจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ด้วยหลักพุทธสันติวิธี เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้จนถึงระดับจิตใจ โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ นับเป็นอีกโครงการหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นจากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ทั้งที่เป็นผลประโยชน์สาธารณะระดับท้องถิ่น และผลประโยชน์ระดับชาติ ซึ่งต้องการการแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางที่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง และสามารถถอนรากความขัดแย้งได้ ซึ่งจากการศึกษาประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ผู้วิจัยได้สรุปดังรูปภาพที่ ๔.๒

รูปภาพที่ ๔.๒ แสดงการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

จากสภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

กระบวนการการมีส่วนร่วม การจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มโครงการจนถึงขั้นตอนการนำโครงการ แผนงาน ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบ คือ

๑. กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการ เพื่อการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและเกิดการยอมรับได้ของทุกฝ่าย ซึ่งวิธีการนี้อาจเกิดความขัดแย้งบ้างในขั้นเริ่มต้น แต่จะส่งผลดีในระยะยาว เนื่องจากเกิดการตกลงของแนวความคิดที่ทุกภาคส่วนได้กำหนดแผนงานโครงการขึ้นร่วมกัน

๒. กระบวนการมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ แผนงาน เป็นวิธีการที่ทุกภาคส่วนร่วมกันศึกษารายละเอียดของโครงการ แผนงาน พิจารณาถึงผลดี ผลกระทบ และทางออกของการพัฒนาที่เหมาะสม การใช้วิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน เนื่องจากทุกภาคส่วนต่างมีข้อมูลที่ฝ่ายตนเห็นว่าเกี่ยวข้องและเกิดประโยชน์ต่อโครงการ แผนงาน จึงเกิดเป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษา

๓. กระบวนการมีส่วนร่วมในการนำโครงการ แผนงาน ลงไปสู่การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ทุกภาคส่วนได้ดำเนินการตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งผ่านการศึกษารายละเอียดและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นไว้อย่างครบถ้วนแล้ว ขั้นตอนนี้จะเป็นตัวกำหนดและเป็นตัวแปรที่บ่งบอกว่าโครงการ แผนงานนั้นๆ เป็นโครงการที่ดี เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และสร้างคุณภาพการแก่สังคมโดยรวมได้

๔. กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลของโครงการ แผนงาน เป็นขั้นตอนที่จะเป็นตัวตัดสินว่าโครงการ แผนงานนั้นควรควรดำเนินการต่อไปหรือต้องพิจารณาปรับปรุงใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนมากที่สุด

กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงเอาภาคส่วนต่างๆ เข้ามาระดมความคิด หาทางออกของปัญหาร่วมกัน วิธีการมีส่วนร่วมจึงเป็นทางออกสำคัญของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพราะหากกระริเริ่มโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกกระยะ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้น้อย เพราะแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดโรงไฟฟ้า ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและนำผลจากการระดมความคิดที่ตกผลึกแล้ว นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ

หลักสามัญญตา การสร้างความเสมอภาค เป็นทางออกหนึ่งของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เนื่องจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งคู่ขัดแย้งได้มองเห็นถึงผลประโยชน์ที่ฝ่ายของตน ๆ จะได้รับ จึงได้แสดงออกถึงความต้องการของฝ่ายตน อันเป็นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น การสร้างความ

เสมอภาคจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้คู่ขัดแย้งมองเห็นได้ถึงความยุติธรรมตั้งแต่แรกเริ่ม กระบวนการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งหลักความเสมอภาคหรือหลักสามัญญตา จำเป็นต้องมีความเสมอภาค ดังนี้

๑. ทัศนวิสัยสามัญญตา จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งเกิดจากความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม จนก่อให้เกิดเป็นทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกถึงความไม่เป็นถูกต้อง ดังนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงจำเป็นต้องแก้ที่ต้นเหตุคือความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติเป็นสำคัญ กระบวนการที่นำคู่ขัดแย้งสู่แนวทางของทัศนวิสัยสามัญญตาเป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่นของคู่ขัดแย้ง เป็นการหลีกหนีความรุนแรงของความรู้สึกแบ่งแยก ความรู้สึกถึงการสูญเสียผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งวิธีการนี้เป็นการนำพาคู่ขัดแย้งเข้าสู่แนวทางป้องกันสู่การสลายความขัดแย้ง

๒. สีสสามัญญตา เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งได้ปฏิบัติตามแนวทางเดียวกัน มีพื้นฐานที่เหมือนกัน ไม่เกิดความรู้สึกแบ่งแยก หลักสีสามัญญตาจึงเป็นแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางด้านการแสดงออก และเป็นการให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงจำเป็นต้องสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้ความรู้สึกถึงความเป็นธรรม ความเสมอภาค และการตระหนักถึงประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓. ลากสามัญญตา เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้การพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าเป็นไปตามทิศทางที่ฝ่ายของตนได้เสนอขึ้น ดังนั้น แนวทางที่ดีที่สุดคือการที่คู่ขัดแย้งได้หันหน้าเข้าหากันเพื่อหาทางออกที่ทำให้ทุกฝ่ายได้สมประโยชน์ร่วมกัน และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ส่วนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คู่ขัดแย้งถือเป็นประเด็นรอง การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจึงต้องอยู่ภายใต้ประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นหลัก เพราะโครงการสร้างโรงไฟฟ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอกับความต้องการของคนทั้งประเทศ ส่วนวิธีการได้มาซึ่งไฟฟ้านั้น จะต้องหาแนวทางที่ทำให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด มีผลกระทบน้อยที่สุด แต่ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด

กระบวนการปรโตโมสะและโยนิโสมนสิการ หลักปรโตโมสะ การเปิดใจรับฟังผู้อื่นเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเก็บเกี่ยวเอาความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้วิทยาการอื่น ๆ มาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาหาความจริง ปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่เปิดใจรับฟังผู้อื่น ยึดมั่นในหลักการของตนเอง ทำให้ปัญหาความขัดแย้งไม่สามารถแก้ไขได้ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก็เช่นเดียวกัน ความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการเกิดจากการที่แต่ละฝ่ายไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกันและกัน มุ่งแต่จะดำเนินการตามแผนงานของตน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมหนีไม่พ้นจากความขัดแย้งไปได้ ดังนั้น หลักปรโตโมสะ จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเปิดใจรับฟังเสียงจากภายนอก รับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจบริบทของความขัดแย้งอย่างแท้จริง ส่วนหลักโยนิโสมนสิการ การพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้คู่กับหลักปรโตโมสะ เมื่อเปิดใจรับฟังผู้อื่นทำให้เห็นทัศนะ เห็นถึงความต้องการของผู้อื่น แล้วนำมาพิจารณาหาเหตุผลอย่างแยบคายโดยมีสติและปัญญาเป็นเครื่องควบคุม การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการนี้ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาหาทางออกของปัญหา มิใช่เป็นการคิดพิจารณาเฉพาะส่วนงานที่เป็นเจ้าภาพหลักอย่างเดียวเท่านั้น

ดังนั้น วิธีการลักษณะนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้งด้วยตัวเอง เป็น การยกระดับจิตใจไม่ให้ยึดมั่นอยู่ในหลักการของตนเองโดยไม่ฟังเหตุผลของผู้อื่น

การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการดำเนินโครงการอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ระบบ นิเวศวิทยา การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ซึ่งปัญหาจากความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ เจ้าของโครงการได้ก้าวล้ำผลประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การทำประมงของชาวบ้านที่อาศัยความอุดม สมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอาชีพหล่อเลี้ยงชีวิต การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีการ นำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศมาเป็นเชื้อเพลิง เส้นทางขนส่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบ นิเวศของสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งทำประมง อันเป็นข้อกังวลและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากการต้องการรักษาแหล่งผลประโยชน์ของตนเอาไว้

การแบ่งปันทรัพยากร หรือสิ่งอื่น เพื่อเป็นการชดเชยหรือเยียวยา เป็นทางออกของการ แก้ปัญหาความขัดแย้งที่ต่อเนื่องมาจากการเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น โดยเฉพาะ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้คนและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหลาย ประการ ซึ่งมีทั้งด้านที่เป็นผลดีและด้านที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศวิทยาและ สิ่งแวดล้อม การแบ่งปันทรัพยากรจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ โดยการหาทางออกให้ทุกฝ่ายสมประโยชน์ด้วยกันทั้งสิ้น เช่น โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็น โครงการที่ต้องการจัดหาพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทางเลือกของการผลิตไฟฟ้ามีหลายทาง ภาคส่วนต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันปรึกษาหารือเพื่อให้ได้วิธีการ ได้มาซึ่งกระแสไฟฟ้าที่ทุกฝ่ายขัดแย้งเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ ขั้นตอนหลังจากกระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เป็นขั้นตอน ของกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธีแล้ว การแบ่งปันและการ ยอมรับความแตกต่าง เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง ซึ่งรูปแบบ การดำเนินการไปสู่แนวทางของการแบ่งปันนั้น คู่ขัดแย้งสามารถแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การแบ่งปันความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เป็นการสลายความขัดแย้งโดยใช้หลัก ของความเมตตาต่อกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และคำนึงถึงพื้นฐานของมนุษย์ที่รักสุขเกลียดทุกข์ เหมือนกัน ความปรารถนาดีต่อกันย่อมก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะการดำเนินโครงการ สร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องสร้างความรู้สึกร่วมถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อจะได้รักษา ดูแล และใช้ ประโยชน์ร่วมกันได้

๒. การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ เพราะ ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมไม่ต้องการการเอาเปรียบ ต้องการความเสมอภาคและความ ยุติธรรม การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

๓. การแบ่งปันความรู้สึก ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บ่อยครั้งที่การพัฒนาของภาครัฐทำให้ ความรู้สึกระหว่างประชาชนกับภาครัฐเกิดความบาดหมาง ความไม่เข้าใจกัน การปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากการที่แต่ละภาคส่วนขาดการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน ทำให้ เกิดความรู้สึกแบ่งแยกและคัดค้านทางด้านความรู้สึกจนอาจก่อตัวจนแสดงออกมาทางพฤติกรรมของ คนในสังคมได้

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพและความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ความเชื่อ ดังนั้น เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไรภายใต้ความแตกต่างกันทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน การปรับความรู้สึก ปรับจิตใจของตนให้มองเห็นถึงความแตกต่างและอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง

การจัดกระบวนการสุนทรียสนทนา เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถจัดการกับความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้ โดยที่คนกลางจะต้องให้คู่ขัดแย้งจะต้องร่วมกันหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบ ๒ ประการสำคัญ ได้แก่

๑. เป้าหมาย คู่ขัดแย้งต้องร่วมกันตั้งเป้าหมายว่าโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ แท้จริงแล้วมีเป้าหมายคืออะไร คู่ขัดแย้งต้องการเดินไปสู่เป้าหมายเดียวกันหรือไม่ มุ่งผลประโยชน์อย่างเดียวกันหรือไม่ ผลประโยชน์ใดที่สอดคล้องกัน แต่ละกลุ่มจะดำรงอยู่บนเป้าหมายที่แตกต่างกันหรือจะผ่อนปรนเป้าหมายที่แตกต่างกันแล้วไปยึดจุดที่สอดคล้องกันได้หรือไม่ หากแต่ละกลุ่มขัดแย้งปฏิเสธ ก็จำเป็นต้องให้แต่ละกลุ่มไปค้นหาคำตอบอีกครั้ง แต่เมื่อใดที่แต่ละกลุ่มมองว่า มีบางจุดที่สามารถหาทางออกหรือพูดคุยกันได้ จึงสามารถดำเนินการขั้นตอนต่อไปได้

๒. วิธีการหรือกระบวนการ (สันติวิธี) แต่ละกลุ่มขัดแย้งจะต้องร่วมกันกำหนด หรือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อที่จะตอบคำถามให้ได้ว่า กลุ่มหรือสังคมจะสามารถหาวิธีการหรือแนวทางที่จะเดินไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างไร ทำอย่างไรที่จะทำให้แต่ละกลุ่มขัดแย้งสมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย เพราะเรื่องของผลประโยชน์ต้องไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ จะมีก็แต่ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ภายใต้ความพึงพอใจและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักใหญ่ วิธีการนี้จะต้องเป็นไปตามหลักสันติวิธี โดยแต่ละกลุ่มขัดแย้งต้องร่วมกันกำหนดทางเลือกหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ทางออกอย่างสันติที่แต่ละกลุ่มต้องการ แต่ละกลุ่มยอมรับที่จะให้ใช้ทางเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อจะนำไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกัน

กระบวนการสุนทรียสนทนานี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยคนกลางเข้ามาช่วยให้คู่ขัดแย้งได้มีส่วนร่วมในการคิดพิจารณา โดยการตั้งเป้าหมายร่วมกันและหาแนวทางในการเดินทางไปสู่เป้าหมายนั้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการจัดการความขัดแย้งที่แต่ละกลุ่มขัดแย้งได้ร่วมกันคิด พิจารณา วิเคราะห์ส่วนได้ส่วนเสีย และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนบางส่วนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมที่ทุกฝ่ายจะต้องสมประโยชน์ร่วมกัน อันเป็นการคลายความขัดแย้งและสร้างกระบวนการสันติวิธีให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นโครงการที่ต้องการจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น คู่ขัดแย้งต้องร่วมกันตั้งเป้าหมายของการจัดหาพลังงานไฟฟ้าร่วมกัน และคู่ขัดแย้งต้องร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าโดยที่ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์ร่วมกัน เช่น ภาครัฐได้จัดหาพลังงานไฟฟ้าได้เพียงพอ ส่วนภาคประชาชนได้ใช้ไฟฟ้าและดำรงชีวิตได้โดยที่การจัดหาพลังงานไฟฟ้านั้นไม่กระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตมากเกินไป เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งในระดับกายภาพและในระดับจิตใจ สิ่งสำคัญของการจัดการความขัดแย้งคือกระบวนการการมีส่วนร่วม เพราะเมื่อคู่ขัดแย้งได้มาเผชิญหน้ากัน แลกเปลี่ยนแนวคิด ความต้องการของกันและกันแล้ว

ก็จะสามารถหาทางออกร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่บาดหมางกัน ไม่ไว้วางใจกัน และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การสร้างความสมานฉันท์เกิดขึ้นได้คือ การตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพราะการพัฒนาของภาครัฐมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก แต่จะหาให้อย่างไรให้พัฒนานั้นเป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างความรู้สึกรถึงความเป็นเจ้าของมากกว่าการแบ่งแยกของเราของเขา และจึงที่จะหาข้อบกพร่องของกันและกันมาหักล้างกันไม่สิ้นสุด

๔.๓.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้านค่านิยม

ผู้วิจัยมองว่า ด้านค่านิยม ความขัดแย้งด้านค่านิยม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ค่านิยมการประท้วง ๒) บทเรียนจากโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังจะได้นำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

๑) ค่านิยมการประท้วง

การดำเนินโครงการของภาครัฐ บ่อยครั้งมักเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ และมักทำให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนเกิดความสั่นคลอน เมื่อเกิดความรู้สึกที่ไม่เห็นด้วยขึ้น ต่างฝ่ายต่างมีวิธีการของตนในการแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วย โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ต่างฝ่ายต่างแสดงออกถึงค่านิยมของตน จากการเก็บข้อมูลความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้พบวาทกรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านค่านิยม ทัศนคติ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ แสดงวาทกรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

วาทกรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	
วาทกรรมของฝ่ายสนับสนุนโครงการฯ	วาทกรรมของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
“ถ่านหินสะอาด”	“ถ่านหินสกปรก”
“เทคโนโลยีโรงไฟฟ้ามีมาตรฐาน”	“มลสารจากถ่านหินเป็นอันตรายต่อมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม”
“ความมั่นคงด้านพลังงาน”	“พลังงานไฟฟ้ามีมากเกินไปมาตรฐาน”
“พลังงานหมุนเวียนไม่มั่นคง”	“พลังงานหมุนเวียนมีศักยภาพมากพอ”
“ฝ่ายไม่เห็นด้วยมี NGO หนุนหลัง”	“ฝ่ายสนับสนุนเป็นคนของ กฟผ.”
“ผลประโยชน์ของชาติ”	“ขั้นตอนการศึกษาผลกระทบไม่โปร่งใส”

จากวาทกรรมดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้แต่ละฝ่ายขัดแย้งต่างยึดมั่นอยู่ในแนวคิด ทัศนคติ และเชื่อถือชุดข้อมูลที่ตนมี เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดของแต่ละฝ่ายขัดแย้ง ผู้วิจัยสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่าการดำเนินการของ กฟผ. ไปเป็นตามระเบียบข้อกฎหมายทุกประการ ข้อมูลที่ศึกษาได้มีการค้นคว้ารวบรวมอย่างครบถ้วน^{๑๘๘} การแสดงออกถึงค่านิยม ทัศนคติ ของฝ่ายที่สนับสนุนเห็นได้ชัดจากกรณี

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

ของการยื่นรายชื่อสนับสนุน การได้มาของรายชื่อผู้สนับสนุนมาจากชมรมชาวลิกไนต์กระบี่ ได้ให้สมาชิกแต่ละท่านล่ำรายชื่อผู้สนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า และจากสถานศึกษาสายอาชีพที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับไฟฟ้า วิศวกรรม และสาขาที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับตำแหน่งงานในโรงไฟฟ้ากระบี่^{๑๘๙} ทางออกสำหรับการดำเนินโครงการโดยให้เกิดการประท้วงหรือการแสดงออกที่ไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การพูดคุยกันในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประท้วง การไม่เห็นด้วยเป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้เกิดการทบทวนโครงการอีกครั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย^{๑๙๐} การนำเอาข้อเท็จจริงมาเปิดเผยเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ ทำความเข้าใจ และหาทางออกไปร่วมกัน^{๑๙๑}

ผลจากการแสดงออกถึงค่านิยมทำให้เห็นถึงการประท้วงเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นการประกาศให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่รอบที่ตั้งโรงไฟฟ้ากระบี่นั้น มีกลุ่มคนที่สนับสนุนอยู่ไม่น้อยมีการเขียนป้ายผ้าสนับสนุนตลอดเส้นทางเข้าโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏดังรูปภาพที่ ๔.๓

รูปภาพที่ ๔.๓ แสดงภาพป้ายผ้าสนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

รูปภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประชาชนที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้ออกมาตอบโต้กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพราะเห็นว่า การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะเกิดผลดีอย่างแน่นอน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า

“แต่ก่อนแถบนี้ไม่มีอะไรเลย เป็นสวนปาล์มสวนยาง ไม่มีใครอยากมาอยู่เพราะมันลำบากแต่พอมีโรงไฟฟ้าเข้ามา ทุกอย่างเปลี่ยนไป ความเจริญมากขึ้น เรามีงานทำ แม้ค่าขายของได้ ผมย้ายจากจังหวัดตรังมาทำงานที่นี่ พาครอบครัวมาอยู่ที่นี่เลย”^{๑๙๒}

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นายมาหนาบ จงจิตร, อีหาม่าประจำมัสยิดบ้านควน, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นายไพโรจน์ บุตรเพียน, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้มองว่า การดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ของหน่วยงานภาครัฐอย่าง กฟผ. มีการดำเนินการที่ไม่ได้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เป็นการทำให้ครบตามกระบวนการ^{๑๙๓} ซึ่งกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยได้แสดงออกถึงค่านิยมทัศนคติและความต้องการของฝ่ายตน จากการรวบรวมการแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยโดยการประท้วง ผู้วิจัยได้รวบรวมและอธิบายไปตามลำดับเหตุการณ์ (Time line) ดังตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการแสดงออกทางค่านิยมของผู้ที่ไม่เห็นด้วยของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

การแสดงออกทางค่านิยมของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	
ลำดับเหตุการณ์	รูปแบบการประท้วง
๑-๒ ธ.ค.๕๕	คัดค้านเวทีรับฟังความคิดเห็น (ค.๒) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน
๒ ก.พ.๕๖	กลุ่มพิทักษ์ป่าสัย การจัดเวทีปราศรัยค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่
๑๑ ก.พ.๕๖	กลุ่มพิทักษ์ป่าสัย จำนวนประมาณ ๕๐๐ คน ได้ไปยื่นหนังสือคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน พร้อมรายชื่อผู้คัดค้านจำนวน ๑,๐๐๐ คน ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
๙ มี.ค.๕๗	คัดค้านเวทีรับฟังความคิดเห็น (ค.๑) โครงการทำเทียบเรือถ่านหินบ้านคลองรี
๕ เม.ย.๕๗	เกิดกลุ่มรักษ์คลองรี ชุมนในพื้นทีโครงการทำเทียบเรือถ่านหิน
๓ พ.ค.๕๗	ชาวบ้านรวมเรือป้องกันการขุดเจาะทางทะเลของ กฟผ.
๕ พ.ค.๕๗	เกิดเครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหินของชาวบ้านจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการจาก ต.ปากสัย เกาะลันตา และบ้านคลองรี ต.ตลิ่งชัน
๗ พ.ค.๕๗	การเดินรณรงค์เรียกร้องของเครือข่ายต่างๆ ให้รัฐบาลปลดถ่านหินจากแผน PDP๒๐๑๕
๑๒ มิ.ย.๕๗	เครือข่ายปกป้องอันดามันจากถ่านหินยื่นหนังสือถึงหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
๑๘ มิ.ย.๕๗	๑๐ องค์กรภาคเอกชนยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ เสนอวิสัยทัศน์ Krabi go Green
๒๘ ก.ย.๕๗	เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน และเครือข่ายปกป้องพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ประมาณ ๗๐๐ คน ไม่ได้เข้าร่วมในเวที ค.๓ แต่มีการนั่งร่วมหน้าห้องประชุมโดยแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในการคัดค้านโครงการ ด้วยการนั่งปิดปากด้วยสก็อตเทปที่หน้าศาลาประชาคม(จัดเวที ค.๓)
๑๒ ต.ค.๕๗	การไม่เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็น (ค.๓) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ เพื่อแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วย
๑๙ ม.ค.๕๘	เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน เดินทางจากภาคใต้ขึ้นไปแสดงออกเชิงสัญลักษณ์หน้ากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา “ท่องเที่ยวกระบี่ตายแล้ว”
๖ มี.ค.๕๘	ชาวบ้านแสดงสัญลักษณ์นอนตาย “เรากำลังเข้าสู่หายนะการพัฒนา รัฐบาลกำลังคิดอะไร? ที่หน้าสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖ มี.ค.๕๘	เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน ยื่นหนังสือ และ รายชื่อผู้ร่วมคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่กว่า ๔๔,๐๐๐ รายชื่อ ที่หน้าสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒๕ เม.ย.๕๘	การห้ามเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าเข้าพื้นที่เพราะเป็นการไฟฟ้าเป็นสาเหตุให้คนในชุมชนแตกแยกกัน

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายณัฐพล กรดเสื่อ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการแสดงออกทางค่านิยมของผู้ที่ไม่เห็นด้วยของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (ต่อ)

การแสดงออกทางค่านิยมของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	
ลำดับเหตุการณ์	รูปแบบการประท้วง
๒๕ พ.ค. ๕๘	รณรงค์ปกป้องอันตามันจากถ่านหิน ขบวนการชูปเปอร์กว่า ๕๐๐ คนรณรงค์ปกป้องรอบเกาะลันตา
๖ มิ.ย. ๕๘	จุดเริ่มต้นเครือข่ายปกป้องอันตามันจากถ่านหิน(สตูล-ตรัง-กระบี่-พังงา-ภูเก็ต-ระนอง) รวมตัวกันที่จังหวัดกระบี่ กว่า ๑,๕๐๐ คน
๑-๕ ก.ค. ๕๘	รณรงค์หยุดถ่านหินกระบี่กับคนกรุงเทพ ด้วยคำ “ใครฆ่าอันตามัน”
๑๐-๒๔ ก.ค. ๕๘	เครือข่าย กว่า ๒๐๐ องค์กรทั่วประเทศ ทำหนังสือเปิดผนึกต่อสื่อ สนับสนุนการ อดอาหารเพื่อปกป้องอันตามันจากถ่านหิน
๑๐-๒๔ ก.ค. ๕๘	นายประสิทธิ์ชัย หนูพลและนายอัครเดช ฉากจินดา ตัวแทนของเครือข่าย อดอาหารเพื่อประท้วงที่บริเวณด้านหน้ากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจากนั้นได้เคลื่อนมายังประตู ๑ ทำเนียบรัฐบาล
๕ ก.ย. ๕๘	ชาวบ้านหมู่ที่ ๓ ต.ปกาไสย ขึ้นป้ายหน้าบ้านไม่เอาถ่านหินเพิ่ม เพื่อยืนยันเจตนารมณ์การคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่
๑๓ ก.พ. ๖๐	การชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้ากระบี่ ๘๗๐ เมกะวัตต์ ที่ลานปูดำ
๑๗ ก.พ. ๖๐	ม็อบต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน ประกาศปิกหลักชุมนุม จนกว่าจะยุติโครงการ

จากตารางลำดับเหตุการณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ฝ่ายผู้ไม่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้พยายามแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยด้วยการประท้วงในรูปแบบต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ภาครัฐทบทวนโครงการสร้างโรงไฟฟ้าและเห็นความสำคัญของข้อเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่^{๑๙๔} ภาคประชาชนไม่ได้ต้องการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้า แต่ต้องการให้เกิดกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า

“เราไม่ได้คัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้า แต่เราคัดค้านการเอาถ่านหินมาผลิตไฟฟ้า”

การแสดงออกถึงทัศนคติ ความคิดเห็นของประชาชนเป็นสิ่งที่ทำได้ตามสิทธิ เสรีภาพตามกฎหมาย ดังนั้น การพัฒนาใด ๆ ก็ตาม หากสิ่งนั้นไปขัดกับความรู้สึก ขัดกับอัตลักษณ์ของชุมชน ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีจำนวนมาก แต่เนื่องจากชาวบ้านมักจะเชื่อผู้นำชุมชน ผู้นำมีความเห็นอย่างไรก็คล้อยตามความคิดเห็นนั้น ไม่กล้าแสดงออกเพราะกลัวผลกระทบที่อาจได้รับในอนาคต^{๑๙๕} แต่กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ส่วนหนึ่งได้แสดงออกอย่างชัดเจนถึงการไม่เห็นด้วย จึงออกมาประท้วง^{๑๙๖} เพราะเชื่อว่า การต่อต้าน การประท้วง

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทกุล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายณัฐพร กรดเสื่อ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

หรือการกระทำใด ๆ ที่แสดงออกให้เห็นถึงความไม่เห็นด้วย จะนำไปสู่การทบทวนโครงการฯ ใหม่ และเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง^{๑๙๗} ความไม่ชัดเจนของหน่วยงานรัฐ ขาดกระบวนการสร้างความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนต้องออกมาต่อสู้ประท้วง จนเป็นเหตุให้การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ต้องชะงักลงไป^{๑๙๘} การมองต่างมุมระหว่างหน่วยงานเจ้าของโครงการกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดการขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา ภาครัฐที่เป็นเจ้าของโครงการฯ มองถึงความมั่นคงทางด้านพลังงาน ในขณะที่ภาคประชาชนในพื้นที่มองถึงความมั่นคงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ช้ำอู่น้ำ ที่คนในพื้นที่ใช้เลี้ยงชีพ^{๑๙๙} ปัจจุบันประชาชนขาดความไว้วางใจภาครัฐ เพราะวิธีการ แนวทาง การแสดงออกของภาครัฐนั้นต้องการผลักดันการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน^{๒๐๐} ซึ่งภาพลักษณ์ในอดีตยังส่งผลให้เห็น ตั้งแต่สมัยโรงไฟฟ้าลิกไนต์กระบี่ส่งผลทำให้ยางพาราผลัดใบปีละสองครั้ง ตากผ้าต้องตากเป็นเวลา และการแสดงออกของภาครัฐไม่ค่อยใส่ใจกับความรู้สึกของประชาชน จึงเป็นผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน^{๒๐๑} การประท้วงจึงเป็นทางออกหนึ่งที่จะทำให้ภาครัฐหันมาให้ความสนใจ และเป็นแนวทางเดียวที่ประชาชนจะได้แสดงออกถึงความต้องการของตน^{๒๐๒}

ดังนั้น วาทกรรมที่ทั้ง ๒ ฝ่ายขัดแย้งได้แสดงออกให้เห็นนั้น เป็นการตอบโต้กันโดยใช้ทัศนคติ แนวคิด ชุดความคิด ที่ฝ่ายของตนตระหนักรู้ และการประท้วงในรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นทางออกหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การจะตัดสินว่าวาทกรรมของฝ่ายใดถูกผิดนั้นคงทำได้ยาก แต่สิ่งหนึ่งที่คู่ขัดแย้งคิดเห็นตรงกันคือ การสร้างความเจริญให้กับประเทศชาติ ภายใต้ขั้นตอนที่ฝ่ายตนเห็นว่าเหมาะสม สมควร

๒) บทเรียนจากโรงไฟฟ้ากระบี่จากอดีตสู่ปัจจุบัน

การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จนเกิดความขัดแย้งขึ้นนั้นไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ แต่สิ่งหนึ่งที่จะมองข้ามไม่ได้คือ บทเรียนในอดีต ภาพฉายในอดีตกำลังจะกลับมาสู่ชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ที่จะมีคนที่เห็นด้วยและเห็นต่างกับโครงการดังกล่าว

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก มองว่า โรงไฟฟ้ากระบี่ในอดีตเป็นโรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนต์ที่ขุดขึ้นจากพื้นที่โรงไฟฟ้า เทคโนโลยีในสมัยก่อนไม่ได้มีประสิทธิภาพเท่าปัจจุบัน ส่งผล

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นายวิทยา ขุนสัน, หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสื่อ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นายอิทธิสาร คำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นายอัศรเดช ฉากจินดา, ตัวแทนกลุ่มผู้ประท้วงหน้ากระทรวงการท่องเที่ยว, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

กระทบให้เถาถ่านหินฟุ้งกระจาย เป็นอันตรายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรวม^{๒๐๓} แต่ก็มี การช่วยเหลือเยียวยาจากโรงไฟฟ้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“เมื่อก่อนโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ไม่ได้พัฒนามาอย่างนี้ ตากผ้าต้องตากเป็นเวลา ไม่อย่างนั้นผ้าดำหมด เพราะเถาถ่านหินลอยมาถึง แต่เขาก็มีเสียงเตือนให้รู้ก่อนนะ”

โรงไฟฟ้ากระบี่มีการพัฒนาเรื่อยมา จากโรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนต์เปลี่ยนเป็นโรงไฟฟ้า น้ำมันเตา จนมาถึงปัจจุบันมีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินเข้ามาอีกครั้ง ปัจจุบันเทคโนโลยี โรงไฟฟ้าถ่านหินใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถดักจับมลสารจากถ่านหินได้เป็นอย่างดี เรียกได้ว่าเมื่อ กรองอากาศแล้วสะอาดกว่าอากาศในพื้นที่ทั่วไปอีก^{๒๐๔} ดังนั้น ในอดีตไม่อาจปฏิเสธได้ว่า บทเรียน จากโรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนต์ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ แต่ในปัจจุบัน เทคโนโลยีดีขึ้น สามารถดักจับมลสาร เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนอย่างแน่นอน^{๒๐๕}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มองว่า บทเรียนจากโรงไฟฟ้าถ่านหินในอดีตส่งผลมาถึงปัจจุบัน ซึ่งประชาชนรอบโรงไฟฟ้าส่วนหนึ่งเกิดความ กังวลเมื่อทราบว่าโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินจะกลับมาตั้งในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“เมื่อตอนที่โรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนต์ หมู่บ้านที่ผมอยู่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใต้ลม รับควันเถาถ่านหินโดยตรง คนในหมู่บ้านเป็นโรคทางเดินหายใจจำนวนมาก และ ที่โรงเรียนต้องล้างถังคิไล่น้ำทุกปี พอเทน้ำออกมาปรากฏว่ามีเศษขี้เถาถ่านหินนอน เป็นตะกอนอยู่ข้างล่างเกือบครึ่งถัง”^{๒๐๖}

จากการให้ข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า บทเรียนจากโรงไฟฟ้าถ่านหินได้สร้างรอยร้าวใน จิตใจของประชาชนรอบโรงไฟฟ้า แม้เทคโนโลยีจะมีประสิทธิภาพเพียงใด แต่ประชาชนเลือกที่จะ ดำรงชีวิตอยู่โดยปราศจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน^{๒๐๗} อีกประการหนึ่ง ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยมองว่า การ ดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐนั้น ไม่ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนแรก ประชาชนรับรู้ข้อมูลเมื่อโครงการฯ ได้ลงมาสู่พื้นที่แล้ว จึงเป็นเหตุให้ประชาชนไม่ไว้วางใจหน่วยงาน ภาครัฐ^{๒๐๘}

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นายสวาสดี ร่มริน, อดีตพนักงานโรงไฟฟ้าลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นายเชมณูติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ นายแห้ม โกยสะอาด, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสื่อ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ นางแพรวพันธ์ เวชกามา, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางพรรณี นักร, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

การขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมได้ก่อให้เกิดกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ และกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ จนนำไปสู่การแสดงออกทางด้านค่านิยมที่ต่างฝ่ายต่างเห็นว่า สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรอง เพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความสนใจและอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ซึ่งต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในแนวทางของตนและดำเนินการตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว คู่ขัดแย้งต่างก็ปฏิบัติไปในทิศทางของตนโดยที่ไม่ได้แสวงหาจุดร่วมของปัญหาร่วมกันและนำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งนั้น ดังนั้น ความขัดแย้งด้านค่านิยมที่เกิดจากการที่คู่ขัดแย้งไม่ได้หันหน้าเข้าหากัน สุดท้ายก็ต้องตกอยู่ภายใต้วังวนของความขัดแย้งไม่มีสิ้นสุด ผู้วิจัยได้สรุปความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ออกมาได้ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ แสดงความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยม	ค่านิยมของฝ่ายสนับสนุนโครงการฯ	ค่านิยมของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๑. ค่านิยมการประทุง	๑. กฟผ.ดำเนินการตามระเบียบทุกขั้นตอนอย่างโปร่งใส และมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ๒. การแสดงออกถึงค่านิยมของฝ่ายตนเป็นการโต้ตอบว่าโครงการสร้างโรงไฟฟ้ามีประชาชนส่วนหนึ่งสนับสนุน	๑. การประทุงเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ๒. ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ไม่ไว้วางใจหน่วยงานภาครัฐ
๒. บทเรียนจากโรงไฟฟ้ากระบี่จากอดีตสู่ปัจจุบัน	๓. บทเรียนในอดีต กฟผ.ได้แก้ไขและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการกำจัดมลสารถ่านหิน	๓. บทเรียนในอดีตทำให้เกิดความกังวลต่อการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน แม้จะมีเทคโนโลยีที่ดีก็ตาม

ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ทำให้เห็นว่าแต่ละฝ่ายขัดแย้งพยายามแสดงจุดยืน อุดมการณ์ของตนเอง ผลจากการกระทำในลักษณะนี้ทำให้เห็นถึงความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน การประทุง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ตลอดถึงการใช้ความรุนแรงในบางกรณี เพื่อเป็นการแสดงพลังมวลชนของฝ่ายตนอันจะส่งผลต่ออำนาจในการต่อรอง เมื่อพิจารณาถึงค่านิยมของฝ่ายขัดแย้งแล้ว จะเห็นว่า วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้นั้นไม่ได้เป็นวิธีการในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง แต่เป็นวิธีการที่นำมาซึ่งความขัดแย้งที่ขยายวงกว้างออกไป ซึ่งสุดท้ายแล้วผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ คู่ขัดแย้งยังตกอยู่ภายใต้วังวนของความไม่ไว้วางใจกัน หวาดระแวงกัน และเกิดความระแวงกันที่เป็นความขัดแย้งไปในระยะยาว

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมเกิดทัศนคติ ความเห็น และภาพลักษณ์ของโรงไฟฟ้ากระบี่ในอดีต ส่วนประกอบเหล่านี้ ทำให้แต่ละฝ่ายขัดแย้งยึดมั่นอยู่ในอุดมการณ์ของตนเอง และไม่เชื่อมั่นฝ่ายตรงข้าม การขัดแย้งด้านค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลานาน เพราะความรู้สึก ทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากแนวความคิดได้หยั่งรากลงในจิตใจของบุคคลไปแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษา

กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไข
แก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมด้วยสันติวิธีของโครงการสร้าง
โรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้าน ค่านิยมของโครงการสร้าง โรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความ ขัดแย้งด้านค่านิยม	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ความขัดแย้งด้านค่านิยม ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า กระบี่
๑. ค่านิยมการประท้วง ๒. บทเรียนจากโรงไฟฟ้ากระบี่จาก อดีตสู่ปัจจุบัน	๑. การจัดการความขัดแย้งเชิง อารมณ์ ๒. การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง	๑. การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดย การลดอารมณ์แห่งความไม่ พอใจ ใช้เหตุผลมากกว่า อารมณ์ ๒. การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โดยการเจรจาที่มีคนกลางมา ช่วยจัดการความขัดแย้ง
ผลลัพธ์ : แพ้-ชนะ		ผลลัพธ์ : ชนะ-ชนะ, แพ้-แพ้

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้าง
โรงไฟฟ้ากระบี่ เกิดผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การประท้วง เพื่อแสดงออกให้เห็นว่าฝ่ายของตนนั้นมี
ทัศนคติ ความเชื่อ แนวคิดอย่างไรกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ นอกจากนี้ ผลจากการดำเนินการ
ผลิตกระแสไฟฟ้าของจังหวัดกระบี่ในอดีตที่เป็นโรงไฟฟ้าลิกไนต์ มีผลต่อเนื่องต่อความรู้สึกของ
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ภาพลักษณ์ในอดีตของโรงไฟฟ้า อาจยังอยู่ในความทรงจำของคนที่ได้รับ
ผลกระทบจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพียงใด แต่สิ่งหนึ่งที่ประชาชน
ผู้ได้รับผลกระทบยังตระหนักอยู่ คือ การดูแล เอาใจใส่ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบของโรงไฟฟ้าที่
มีต่อประชาชนมีมากเพียงใด ประชาชนในพื้นที่เท่านั้นที่สามารถตัดสินได้

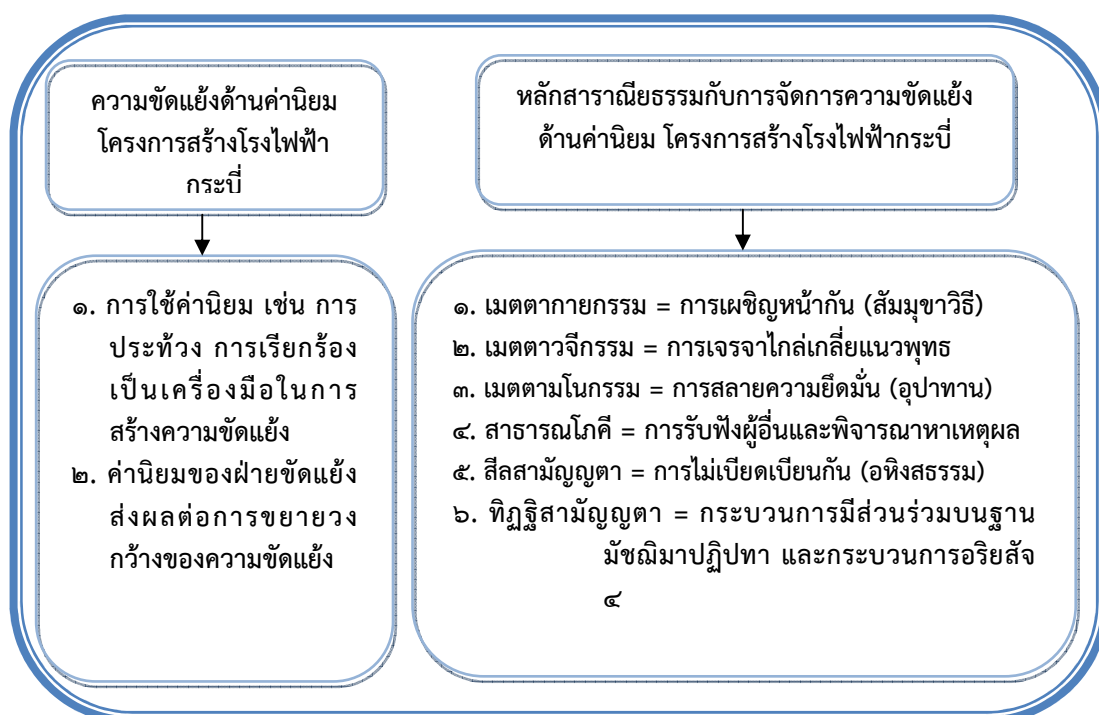
กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้
พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประการแรกคือ
การจัดการความขัดแย้งเชิงอารมณ์ เนื่องจากเรื่องของค่านิยมเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคล การ
เปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ แนวคิดของคนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก แต่การจัดการกับอารมณ์เป็นสิ่งที่ต้อง
จัดการก่อน แม้ว่า จัดการกับอารมณ์ของฝ่ายขัดแย้งได้แล้ว แต่เมื่อใดที่เรื่องค่านิยมถูกสะกิดขึ้นมาอีก
ครั้ง ความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจก็อาจเกิดขึ้นอีกครั้ง ดังนั้น การเปิดใจรับข้อมูลใหม่ ๆ เปิดใจรับฟังผู้อื่น
ด้วยใจที่เป็นกลาง จะทำให้อารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติเดิม ๆ ที่เคยยึดถือไว้ อาจได้รับการ
เปลี่ยนแปลง การหล่อหลอมชุดความคิดใหม่จากการรับข้อมูลใหม่ ประการต่อมาคือ การเจรจาไกล่
เกลี่ยคนกลางโดยการเจรจาที่มีคนกลางมาช่วยจัดการความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยม
ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายขัดแย้งต่างต้องการแสดงออกทางความคิดของ

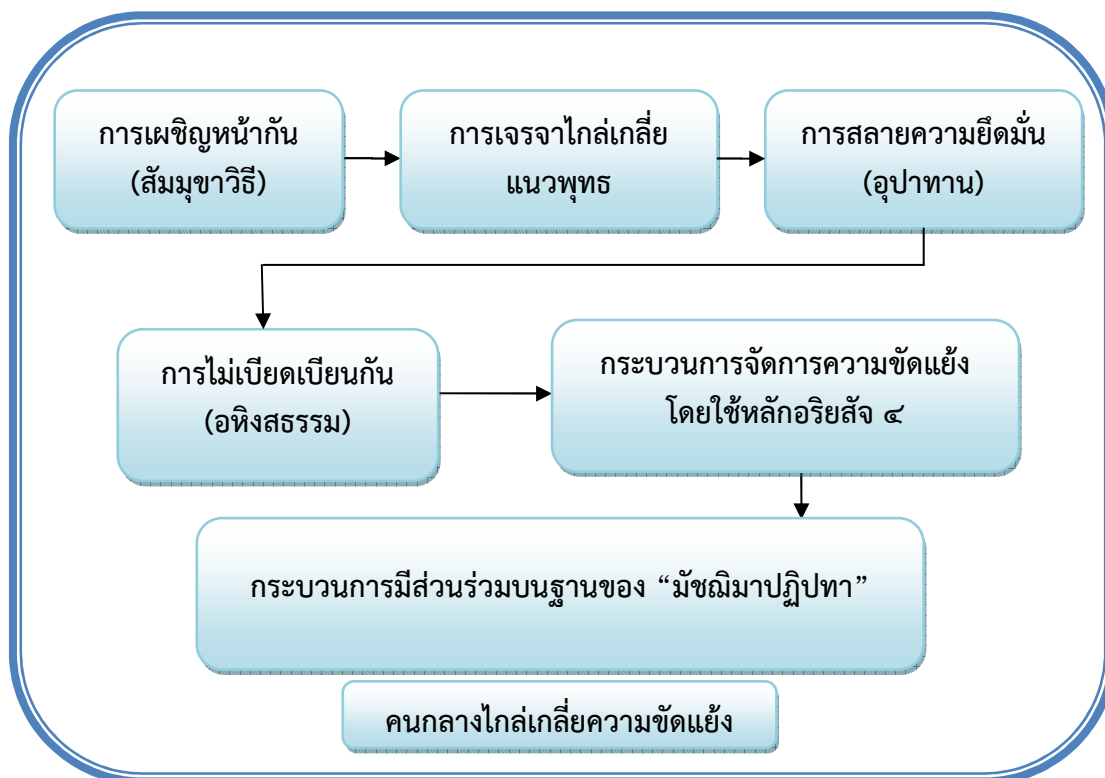
ฝ่ายตนออกมาทางการกระทำ เช่น การประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เพื่อเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความคิดที่ขัดแย้งกัน จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข การอาศัยคนกลางเข้ามาทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งของคู่ขัดแย้ง จำเป็นต้องนำข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมานำเสนอต่อทุกฝ่าย ให้ความสำคัญกับข้อมูลของฝ่ายขัดแย้ง และหาจุดร่วมด้วยกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ และให้คู่ขัดแย้งมีเจตนารมณ์เดียวกันคือ ถอนตัวออกจากความขัดแย้ง

ผลลัพธ์จากความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจสร้างรอยร้าวในจิตใจของคู่ขัดแย้งต่อไป ปลายทางของความขัดแย้งด้านค่านิยมมีลักษณะแพ้-ชนะ แต่เมื่อจัดการกับความขัดแย้งได้แล้ว ผลลัพธ์อาจเกิดขึ้นได้ ๒ รูปแบบ คือ ชนะ-ชนะ หรือ แพ้-แพ้

การจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยม เป็นการจัดการความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ ความต้องการ การแก้ปัญหาจากภายในจิตใจนี้ ในทางพระพุทธศาสนาได้ปรากฏวิธีการแก้ปัญหาคความขัดแย้งลักษณะดังกล่าว ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้เกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งคู่ขัดแย้งได้พยายามแสดงออกทางค่านิยมเพื่อให้อีกฝ่ายขัดแย้งได้เห็นถึงความต้องการของฝ่ายตน ซึ่งส่งผลให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างออกไป และไม่สามารถที่จะหาทางออกของปัญหาได้อย่างทันท่วงที จากการศึกษาประเด็นความขัดแย้งของโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นความขัดแย้งด้านค่านิยม ผู้วิจัยได้สรุปดังรูปภาพที่ ๔.๔

รูปภาพที่ ๔.๔ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

รูปภาพที่ ๔.๔ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (ต่อ)

จากรูปภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยม ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้ากัน (สัมมนาวิธี) เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่นำคู่ขัดแย้งขึ้นสู่เวทีแห่งการเจรจาเพื่อหาทางออกของปัญหา โดยอาศัยความพร้อมหน้ากันของคู่กรณี และองค์ประกอบสำคัญของการพร้อมหน้า คือ

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมนาวิธีจะขาดเสียไม่ได้คือการที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกันโดยไม่เกิดความรู้สึกลังการไม่โปร่งใส และเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ข้อมูลร่วมกัน

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูลและช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และคลายความสงสัยของประชาชนได้

การสลายอุปาทาน เป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติดในความคิด การกระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีจุดเริ่มต้นมาจากความรู้สึกภายในจิตใจเป็นหลัก จิตใจของมนุษย์มีแนวความคิด ทศนคติ ความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งจะแสดงออกมาทางกาย ทางวาจา และทางพฤติกรรมให้ปรากฏเห็น ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงบ่อเกิดความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นจึงเป็นคำตอบที่ดีที่สุดของบ่อเกิดความขัดแย้ง ประกอบด้วย

๑) กามุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การยึดมั่นอยู่ในผลประโยชน์ของตน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่ขัดแย้งสามารถแสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน ซึ่งอาจเกิดความขัดแย้งที่บ้านปลายขึ้น ดังเช่นในกรณีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ คู่ขัดแย้งพยายามรักษาสถาปัตยกรรมของฝ่ายตน โดยการแสดงออกถึงความหวงแหน การปกป้อง ป้องกันไม่ให้อีกฝ่ายกระทำการในสิ่งที่อาจทำให้ฝ่ายของตนสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้

๒) ทิณูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในความเห็น แนวคิด หรือหลักการของฝ่ายตนว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของใคร ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม เช่น การทำลายล้างคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับตน เป็นต้น การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก็เช่นเดียวกัน คู่ขัดแย้งมีความยึดมั่นอยู่ในแนวคิดของตน พยายามยกเหตุผลของฝ่ายตนขึ้นมาประกอบกับการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่ฝ่ายตนพยายามนำเสนอ หรือการแสดงออกด้านค่านิยมของฝ่ายตนว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

๓) สิลัพพตูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง เป็นการยึดมั่นในหลักการที่ตนได้ปฏิบัติมาเท่านั้นว่าถูกต้อง หลักการ กฎเกณฑ์ของผู้อื่นผิดหมด หากมีผู้ไม่เห็นขัดแย้ง ไม่ยึดตามหลักการของตนก็จะหาทางกลั่นแกล้งหรือขจัดออกไป การยึดมั่นในหลักการของตนนี้เกิดขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยคู่ขัดแย้งพยายามนำเสนอหลักการของฝ่ายตนว่าถูกต้อง ฝ่ายหนึ่งพยายามนำเสนอข้อมูลถึงความมั่นคงด้านพลังงานหากนำถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิง และสามารถใช้นโยบายถ่านหินสะอาดมาใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า อีกฝ่ายหนึ่งพยายามนำเสนอผลกระทบจากการใช้ถ่านหินมาผลิตกระแสไฟฟ้า และนำเสนอศักยภาพของพลังงานหมุนเวียนที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่ มากกว่าที่จะนำเข้าถ่านหินมาจากต่างประเทศ ซึ่งแนวทางที่คู่ขัดแย้งนำมาเสนอนั้นสวนทางกันอย่างชัดเจน

๔) อัตตวาทุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในวาตะว่าตัวตน ในแง่ของความขัดแย้ง ลักษณะเป็นการยึดมั่นในตัวตนสูง คิดว่าตนเองเป็นผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล มีพลัง สามารถทำอะไรก็ได้ ไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองนำไปสู่ความรุนแรง เพราะต่างก็เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ ไม่มีใครยอมใคร ในที่สุดก็ต้องใช้กำลังเข้าตัดสินกัน ฝ่ายใดมีอำนาจมีกำลังมากกว่าก็เป็นฝ่ายที่ได้เปรียบ ฝ่ายที่มีศักยภาพน้อยกว่าก็เกิดความรู้สึกไม่พอใจ อันเป็นวัฏจักรของความเคียดแค้นไม่สิ้นสุด

การไม่เบียดเบียนกัน (อหิงสธรรมวิธี) กระบวนการที่ต่อเนื่องจากการสลายอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น คือการอาศัยหลักอหิงสธรรม คือ การไม่เบียดเบียนกัน กล่าวคือ เมื่อความขัดแย้งก่อตัวขึ้นภายในจิตใจแล้ว การจะระงับความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก วิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งในเบื้องต้นคือ การใช้หลักอหิงสธรรม ซึ่งเป็นหลักการปรับจิตใจไม่ให้คิดร้าย พุดร้าย หรือทำร้ายผู้อื่น อันจะทำให้ความขัดแย้งมีระดับที่รุนแรงขึ้น บ่อยครั้งที่มนุษย์ไม่สามารถยับยั้งสติอารมณ์ของตนเองไว้ได้ เนื่องจากการที่จะปรับจิตใจให้เป็นปกติโดยไม่ตอบโต้มันทำได้ยาก ดังนั้นหลักอหิงสธรรม จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งที่เกี่ยวกับค่านิยม เพราะจุดเริ่มต้นจากการแสดงออกด้านค่านิยมของคู่ขัดแย้ง เริ่มมาจากภายในจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติเป็นหลัก ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมจึงต้องแก้ปัญหาในระดับจิตใจของคู่ขัดแย้งก่อนเป็นลำดับแรก

กระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักอริยสัจ ๔

เป็นกระบวนการที่ให้คู่ขัดแย้งได้ร่วมกันตระหนักถึงต้นเหตุของความขัดแย้ง สาเหตุของความขัดแย้ง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และความสมานฉันท์ระหว่างคู่ขัดแย้ง ซึ่งกระบวนการของอริยสัจ ๔ สามารถนำมาวิเคราะห์หาความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

(๑) ทุกขสัจ : ความขัดแย้งคืออะไร

การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก่อให้เกิดกลุ่มที่เห็นด้วยกับโครงการฯ และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างแสดงออกถึงเจตนารมณ์ ความต้องการของฝ่ายตน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสนับสนุน การคัดค้าน การประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ทั้งสิ้น ดังนั้นสิ่งที่คู่ขัดแย้งจะต้องร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า อะไรคือความขัดแย้ง คุณลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นอย่างไร มีมิติใดบ้าง และต้องยอมรับความจริงว่าความขัดแย้งนั้นๆ คู่ขัดแย้งเป็นผู้สร้างขึ้นมา เป็นผู้ทำให้ความขัดแย้งก่อตัวขึ้น

(๒) สมุทัยสัจ : อะไรคือรากเหง้าของความขัดแย้ง

เมื่อคู่ขัดแย้งได้ทำความเข้าใจแล้วว่าความขัดแย้งคืออะไร ลำดับขั้นต่อมาคือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งย่อมหนีไม่พ้นโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่เลือกพิกัดจัดตั้งโครงการที่จังหวัดกระบี่ จนเป็นเหตุทำให้เกิดกระแสการสนับสนุนและกระแสต่อต้านโครงการ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้ออกมาแสดงออกทางด้านค่านิยมที่ฝ่ายตนเห็นว่าจะจะเป็นพลังในการต่อรองกับฝ่ายตรงข้ามได้ ดังนั้น สาเหตุหรือรากเหง้าของความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีสาเหตุมาจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงหลัก ก่อเกิดเป็นปรากฏการณ์แสดงออกมาเป็นการสนับสนุน การประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ จนเกิดผลลัพธ์คือความขัดแย้งขยายวงกว้างที่ยากแก่การแก้ไขสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

(๓) นิโรธสัง : ความสงบบังเกิดขึ้นได้จากความขัดแย้ง

เมื่อคู่ขัดแย้งสามารถค้นหาความขัดแย้งและสาเหตุแห่งความขัดแย้งได้แล้ว ลำดับต่อมา คือ การสร้างความเข้าใจ การสลายความขัดแย้ง ความสมานฉันท์ระหว่างกัน อันเป็นการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้นแล้วมิใช่จะเกิดผลเสียเสมอไป เมื่อมีความขัดแย้งก็ถือเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างความเข้าใจ สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นเพื่อจัดการกับรากเหง้าของความขัดแย้ง เครื่องมือที่ดีที่สุดในการสลายรากเหง้าของความขัดแย้ง คือ การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น การละวางผลประโยชน์ส่วนตน มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนรวม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันค้นหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เหล่านี้คือ กระบวนการในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น และเป็นการแก้ปัญหาทางด้านค่านิยม โดยการออกแบบการพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของคนในสังคมทุกภาคส่วน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๔) มรรคสัง : แนวทางการแก้ปัญหาเพื่อสร้างแนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมที่ดีที่สุดคือการฝึกกำลังทางความคิดของคู่ขัดแย้งให้ได้ เพราะความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่คนในสังคมมีทัศนคติ แนวคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น จำเป็นต้องแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก โดยการปรับพฤติกรรมของกันและกัน ดังนี้

- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้ถูกต้องและเกิดการยอมรับของทุกฝ่ายขัดแย้ง ตามแนวทางของสัมมาทิฐิ
- ร่วมกันสร้างแนวความคิดที่ปราศจากความต้องการผลประโยชน์มาสู่ตนเองและพวกพ้องโดยปราศจากคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ตามแนวทางของสัมมาสังกัปปะ
- รู้จักใช้วาจา เจริญกันในทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนามากกว่าการใช้วาจาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ตามแนวทางของสัมมาวาจา
- รู้จักประพฤติตนอยู่ในหลักของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนคู่ขัดแย้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวทางของสัมมาภีมะณะ
- คู่ขัดแย้งต้องร่วมกันดำเนินตามแนวทางหรือดำเนินโครงการโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เกิดผลกระทบต่อนุชย์และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ตามแนวทางของสัมมาภีมะณะ
- คู่ขัดแย้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกลับเข้าสู่วงจรของความขัดแย้ง เพราะหากทุกฝ่ายรู้จักการเสียสละอย่างเท่าเทียมกัน ความขัดแย้งก็จะไม่ก่อตัวขึ้นอีก ตามหลักสัมมาวายามะ
- คู่ขัดแย้งต้องรู้จักควบคุมจิตใจของตน แม้บางสถานการณ์อาจนำไปสู่ความบาดหมาง ความขุ่นข้องในจิตใจ มีสติกำกับการแสดงออก การพูด การนึกคิดอยู่เสมอ ตามหลักสัมมาสติ
- คู่ขัดแย้งต้องอาศัยกระบวนการร่วมใจกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง และสลายค่านิยมที่นำไปสู่ความขัดแย้งดังเช่นในอดีต มีจิตใจที่มั่นคงต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นจากการที่คู่ขัดแย้งได้ร่วมใจกันแก้ปัญหา ตามหลักสัมมาสมาธิ

กระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยม เนื่องจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้จุดชนวนความขัดแย้งที่มีลักษณะของการแสดงออกด้านค่านิยมที่ต่างฝ่ายต่างต้องการเรียกร้องตามแนวทางของตน เช่น การประท้วง การรวมกลุ่มต่อต้าน การรวมกลุ่มสนับสนุน การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นต้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมจึงเป็นทางออกสำหรับการสลายค่านิยมอันไม่พึงประสงค์ โดยมีกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยม ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่เป็นไปในทิศทางทางพัฒนาที่สร้างความพึงพอใจกันทุกฝ่าย เป็นกระบวนการที่นำเอาคู่ขัดแย้งมานั่งร่วมโต๊ะเพื่อหาทางออกของการพัฒนาที่เหมาะสมและเกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย ซึ่งโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อเกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายแล้ว จะไม่มีฝ่ายใดที่จะแสดงออกถึงค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์อีก เพราะทุกฝ่ายมีความพึงพอใจร่วมกัน และสามารถพัฒนาโครงการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและไม่เกิดความขัดแย้ง

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้าโดยมีค่านิยมเดียวกัน คือ การพัฒนาที่เหมาะสมและสมประโยชน์กันทุกฝ่าย การกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกันนับเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทุกฝ่ายได้มีบทบาทในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาของสังคม ภายใต้การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย วิธีการดังกล่าวนี้ เป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนอื่น ๆ เนื่องจากการกำหนดทิศทางพัฒนานั้น ได้กำหนดกรอบในการดำเนินการไว้ชัดเจนแล้ว ซึ่งฝ่ายต่าง ๆ ได้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันแล้ว การจะหักท้วงหรือแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยย่อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการวางระเบียบปฏิบัติ และติดตาม ตรวจสอบ รับผิดชอบร่วมกันทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้ร่มเงาของสันติภาพ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการอุดรูรั่วของข้อมูล ป้องกันการหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งขึ้นมาโต้แย้ง และป้องกันการแสดงออกทางด้านค่านิยมต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านค่านิยมมีต้นเหตุมาจากการต้องการแสดงออกถึงแนวคิด ทศนคติของฝ่ายตนเป็นหลัก โดยไม่ได้สนใจว่าแนวคิด ทศนคติของตนจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างหรือไม่ การจัดการกับความขัดแย้งของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่การปรับแนวคิด ทศนคติ และการเปิดใจซึ่งกันและกัน จะทำให้เห็นถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด อันจะทำให้การพัฒนาภายใต้โครงการของภาครัฐจะก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ภายใต้การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธี เป็นกระบวนการที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตใจของมนุษย์ได้ เพราะพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนต้องการให้ตนเองได้สมประโยชน์ตามแนวทางที่

ตนเองพิจารณาว่าเหมาะสม การแสดงออกด้านค่านิยมมิใช่จะเป็นวิธีการที่ส่งผลด้านลบอย่างเดียว แต่เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิธีการดีต่อแฟ่ง กล่าวคือ เป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของฝ่ายตน ทำให้อีกฝ่ายได้กลับมาทบทวนบทบาทของตนเองและปรับปรุงวิธีการใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาที่เป็นโครงการของภาครัฐ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายที่ขัดแย้ง เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทั้งในด้านดีและด้านลบ

๔.๓.๔ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้านความสัมพันธ์

ผู้วิจัยมองว่า ด้านความสัมพันธ์ มีความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ซึ่งประกอบไปด้วย

๑) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับชุมชน ๒) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงไฟฟ้ากระบี่กับชุมชน และ ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน ดังจะได้นำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับชุมชน

โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ดำเนินการตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕) ซึ่งภาครัฐโดยกระทรวงพลังงานได้จัดทำแผนดังกล่าวขึ้นเพื่อต้องการจัดหาแหล่งพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต แต่ในขณะที่แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าฯ กำลังดำเนินการศึกษาโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่อยู่นั้น ได้เกิดความขัดแย้งขึ้น เนื่องจากมีทั้งกลุ่มผู้เห็นด้วยและกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ทำให้ของภาครัฐในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเข้าไปแก้ปัญหาความขัดแย้งกลับทำให้ระดับความขัดแย้งเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ที่เป็นกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วย รู้สึกได้ว่าภาครัฐขาดความเป็นกลางและความจริงใจต่อการเข้ามาเป็นคนกลาง แต่ในขณะเดียวกัน ฝ่ายประชาชนผู้เห็นด้วยก็มีท่าทีที่เห็นด้วยกับการที่ภาครัฐได้เข้ามาแก้ปัญหาและได้เป็นแรงสนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ด้วย เมื่อพิจารณาถึงท่าทีการดำเนินการของภาครัฐทำให้ประชาชนเห็นถึงความไม่เป็นกลางและต่างฝ่ายต่างไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้รวบรวมเหตุการณ์ทำแสดงให้เห็นถึงท่าทีของภาครัฐกับท่าทีของประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ

ท่าทีของหน่วยงานภาครัฐ	ท่าทีของชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘ ๑. รัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีเพื่อศึกษาเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว	๑. เครือข่ายชุมชนมองว่ามีการเร่งรัดสรุปผลการศึกษา โดยประธานกรรมการไตรภาคี โดยที่ยังไม่ศึกษาข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้านและโปร่งใส
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ๒. รัฐบาลสั่งยกเลิกรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๒. เครือข่ายชุมชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เกิดความไม่ไว้วางใจในกระบวนการทำงานของภาครัฐและเกรงว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบจะไม่ดำเนินการตามคำสั่งของรัฐบาล
๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ๓. นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้กล่าวถึงกรณีความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และได้สั่งการให้ไปดูแลนำ ๒ คนที่อดข้าวประท้วงว่าอดจริงหรือไม่	๓. เกิดกระแสการรวมกลุ่มต่อต้านทั้งจากชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ และกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ ในภาคใต้ ร่วมกันกดดันรัฐบาล จนในที่สุดฝ่ายรัฐบาลได้ตอบรับข้อเรียกร้องบางข้อและตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อพิจารณา
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ขึ้นป้ายสนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	๔. กลุ่มเครือข่ายผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ มองว่าผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะพ่อเมืองกระบี่ ต้องวางตัวเป็นกลาง ดูแล้วเหมาะสม และไม่ขัดต่อนโยบายสร้างความปรองดอง จึงเรียกร้องให้เอาป้ายออกเพื่อลดกระแสความขัดแย้ง
๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ๕. ปลัดอำเภอเหนือคลองมีคำสั่งให้ผู้นำชุมชนเกณฑ์คนหมู่บ้านละ ๒๐ คน ไปสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่	๕. กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ มองว่าส่วนราชการที่สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่มีการเลือกข้างอย่างชัดเจน การที่หน่วยงานราชการได้ปรากฏหนังสือออกมานี้ ทำให้ประชาชนเริ่มเห็นได้ถึงความรู้สึกไม่เป็นกลางและไม่สามารถไว้วางใจได้

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ท่าทีของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต่อโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่เป็นกลาง ดังจะเห็นได้จากการไม่ไว้วางใจของกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ลักษณะการแสดงออกถึงท่าทีของภาครัฐได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกภายใน อันเป็นการสร้างความรู้สึกถึงการแบ่งฝ่าย ไม่ไว้วางใจ และรู้สึกได้ถึงความรู้สึกที่กระตุ้นจากการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าว

จากการที่ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า การกระทำของภาครัฐเป็นไปเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การดำเนินแผนงานโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดำเนินการมาแล้วหลายขั้นตอน การจะยกเลิกทั้งหมดนั้นคงทำได้ยาก ต้องอาศัยกระบวนการพิจารณา การปรับปรุงแก้ไข การตัดสินใจจากส่วนงานที่มีอำนาจ^{๒๐๙} การที่มีบุคลากรทางภาครัฐเห็นด้วยนั้นเป็นสิทธิโดยชอบธรรม แต่ไม่มีอำนาจในการชักนำคนในสังคมให้คล้อยตามแนวคิดของตนเอง^{๒๑๐}

จากการให้ข้อมูลของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มองว่า การกระทำของภาครัฐ บุคลากรทางภาครัฐ ไม่อาจสร้างความเชื่อใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้ เพราะผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ รู้สึกถึงความไม่เป็นกลางของภาครัฐ^{๒๑๑} ความสัมพันธ์ที่ดีก็เกิดขึ้นได้ยาก หากภาครัฐยังคงตัดสินใจดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ต่อไป อาจเป็นการสร้างรอยร้าวจนนำไปสู่ความแตกแยก^{๒๑๒} เพราะคนที่เห็นด้วยก็มีจำนวนหนึ่ง คนที่ไม่เห็นด้วยก็มีจำนวนหนึ่ง ทุกวันนี้เห็นรอยแห่งความขัดแย้งเริ่มชัดเจน^{๒๑๓} ตั้งแต่ระดับผู้ใหญ่ในจังหวัดกระบี่ไม่นั่งโต๊ะเดียวกันแล้ว ไม่คุยกัน มีการแบ่งแยกแบ่งพรรคแบ่งพวกกันชัดเจน ประชาชนแบ่งข้าง ครอบครัวไม่สามัคคีกันดังเดิม หากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ไม่ได้รับการแก้ไข ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต^{๒๑๔}

๒) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงไฟฟ้ากระบี่กับชุมชน

โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ดำเนินการโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งในขั้นตอนต่างๆ ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ จนกระทั่งเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในกระบวนการต่าง ๆ มีกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เห็นว่า กระบวนการต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบสิ่งแวดล้อมและต่อมนุษย์ในระยะยาว ส่วนกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ได้ให้การสนับสนุนและแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการที่จะมีโรงไฟฟ้า เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชนทั้งที่เป็นความสัมพันธ์อันดีและที่เป็นความสัมพันธ์ที่แตกร้าวก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจ และทำให้ความสัมพันธ์แตกหักได้ในอนาคต

การดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือการสร้างความเข้าใจ การสร้างความไว้วางใจ และการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ, ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์โครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นายไพโรจน์ บุตรเทียน, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายณัฐพล กรดเสือ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นางพรรณิ นกกร, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสือ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทกุล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สามารถดำเนินโครงการไปได้ แต่บ่อยครั้งที่โครงการพัฒนาของภาครัฐนำพาความขัดแย้งลงมาสู่พื้นที่เกิดความไม่ไว้วางใจกัน ความสัมพันธ์อันดีต้องขาดลง โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถที่จะร่วมมือกันได้ กระบวนการการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ยากหรือไม่เกิดขึ้นเลย และยังเป็นปัญหาสำคัญที่รอการแก้ไข จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับท่าทีของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าของโครงการฯ กับท่าทีของชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อให้เห็นถึงความขัดแย้งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่	
ท่าทีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)	ท่าทีของชุมชนรอบโรงไฟฟ้ากระบี่
๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ๑. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ประชาสัมพันธ์ข้อกล่าวหาประชาชนให้เห็นถึงภาวะขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าและแนวโน้มของพลังงานไฟฟ้าในอนาคต ปี ๒๕๕๔ ๒. การขนส่งถ่านหินจะไม่ส่งผลกระทบต่อทางท้องเที่ยว การทำประมงและไม่เกิดการรั่วไหลของถ่านหินลงสู่ทะเล ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ๓. เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้นำแพชุดเจาะสำรวจพื้นที่ เพื่อสร้างท่าเทียบเรือขนส่งถ่านหินบ้านแหลมหิน ต.ตลิ่งชัน อ.เหนือคลอง จ.กระบี่	๑. ชุมชนรอบโรงไฟฟ้ามองเห็นถึงศักยภาพของพลังงานหมุนเวียนที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่ที่มีสูงมาก และมองว่าการเร่งรัดสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินนั้น มีเหตุผลที่มากกว่าการผลิตไฟฟ้าเพื่อนำไปใช้หรือมีเหตุผลอื่นแอบแฝง ซึ่งสร้างความไม่ไว้วางใจให้เกิดขึ้น ๒. ชุมชนรอบโรงไฟฟ้าพยายามเรียกร้องให้มีการศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านโดยมีธรรมาภิบาล แต่หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และดำเนินการอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมได้ ๓. ประชาชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เกิดความไม่ไว้วางใจต่อการกระทำของ กฟผ. และได้เข้าปิดล้อมเพื่อกดดันให้ยุติการขุดสำรวจพื้นที่

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ท่าทีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในฐานะเจ้าของโครงการ ไม่สามารถสร้างความไว้วางใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนรอบโรงไฟฟ้าได้ ส่วนหนึ่งอาจเห็นด้วยกับโครงการฯ แต่อีกส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เป็นหน้าที่ของ กฟผ. ที่จะต้องทบทวนบทบาทของตนเองว่าเหตุใดที่ประชาชนไม่ไว้วางใจและมีกระแสต่อต้านอยู่เสมอ และค้นหาแนวทางในการทำความเข้าใจ พัฒนาความสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความสำคัญของโครงการฯ และมีความรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของมากกว่าที่จะมีความรู้สึกถึงการคุกคาม

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า การดำเนินการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีจุดประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ไฟฟ้าในปัจจุบัน และโรงไฟฟ้ากระบี่ในปัจจุบันยังดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติ การวัดคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ และการวัดค่าต่าง ๆ เป็นภารกิจที่จะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ^{๒๑๕} เรียกได้ว่า ปัจจุบันการอยู่ใกล้กับโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินไม่ได้ส่งผลกระทบเหมือนอย่างเช่นในอดีตแล้ว^{๒๑๖} กฟผ.ได้สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี เป็นผู้ให้มากกว่าจะเป็นผู้รับ มีการสนับสนุนสิ่งของ เงินทุน และปัจจัยอื่น ๆ ตามสมควรอยู่เป็นประจำ^{๒๑๗} ต่างฝ่ายต่างรับฟังกัน เพราะโรงไฟฟ้ากับชุมชนต้องอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ขัดแย้งกัน พึ่งพาอาศัยกัน และสนับสนุนให้คนในพื้นที่ได้มีงานทำอย่างทั่วถึง^{๒๑๘} การอาศัยความเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจกันจะเป็นทางออกที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันสามารถพัฒนาไปเป็นการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมจากชุมชน^{๒๑๙}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ได้เกิดความบาดหมางตั้งแต่โครงการฯ ได้เข้ามาสู่พื้นที่^{๒๒๐} เพราะภาครัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับความคิดเห็น เสียงของประชาชนเท่าที่ควร ได้ตั้งธงไว้แล้วว่าต้องการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินในพื้นที่จังหวัดกระบี่ให้ได้^{๒๒๑} ภาครัฐเป็นส่วนงานที่ต้องรับฟังเสียงของประชาชน แต่หากภาครัฐไม่ฟังเสียงของประชาชนแล้ว จึงเกิดคำถามตามมาว่า สุดท้ายแล้ว ภาครัฐทำหน้าที่เพื่อใคร^{๒๒๒} ภาคประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการพยายามเสนอทางออกของปัญหาและเป็นทางออกที่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นได้ แต่ภาครัฐสนใจพลังงานที่ต้องซื้อจากต่างประเทศเป็นหลัก พลังงานที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนส่วนรวม^{๒๒๓}

๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม ด้วยเหตุที่สมาชิกของชุมชนมีแนวคิด ทักษะคติ มุมมองที่แตกต่างกัน ทำให้อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ เป็นอีกโครงการหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน เนื่อง

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าภาคใต้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางอัยรัตน์ โนชัยวงศ์, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระนิชิต วิสุทฺธิสโร, เจ้าอาวาสวัดปากสัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ นายธวัชชัย ขาวสุข, กรรมการสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นางสมพร เองฉ้วน, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่,

๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ นายอิทธิสาร คำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ด้วยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเกิดความไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ที่เป็นโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ในระยะยาว จึงได้เสนอแนะให้สร้างโรงไฟฟ้าที่ไม่ใช้ถ่านหินหรือรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่ ซึ่งมีศักยภาพสูง ขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน เพราะเห็นว่าการสร้างโรงไฟฟ้าจะทำให้ชุมชนบริเวณรอบโรงไฟฟ้าตลอดถึงจังหวัดกระบี่มีความเจริญ มีไฟฟ้าเพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และเกิดการสร้างงานขึ้นกับคนในพื้นที่ จึงได้แสดงออกถึงการสนับสนุน ทำให้ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ต่างฝ่ายต่างแสดงออกถึงความต้องการในฝ่ายของตน แสดงจุดยืนของกลุ่มตนเองอย่างชัดเจน วิฤตการณ์ลักษณะนี้ทำให้ความสัมพันธ์ การติดต่อสัมพันธ์กัน หรือการไปมาหาสู่กันต้องสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีระหว่างกันกลับกลายเป็นความหวาดระแวง และมองฝั่งตรงข้ามเปรียบเสมือนศัตรูกัน ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เห็นถึงความบาดหมาง ความไม่ลงรอยกัน เพื่อให้เห็นภาพของความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ประมวลเหตุการณ์ที่เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนโครงการฯ กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ระหว่างชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนโครงการฯ กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ	
ท่าทีของฝ่ายชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนโครงการฯ	ท่าทีของฝ่ายชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๑. กลุ่มประชาชนรอบโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนโครงการฯ ได้ยื่นป้ายเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเห็นด้วยกับโครงการฯ	๑. กลุ่มประชาชนรอบโรงไฟฟ้าที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ได้ยื่นป้ายเพื่อแสดงให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ
๒. ฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการเห็นว่ากระบวนการร่วมรับฟังความคิดเห็นเพื่อจัดรายงานอีไอเอและอีเอชไอเอของโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ และโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้ดำเนินการถูกต้องชอบธรรม และทุกฝ่ายต่างมีโอกาสได้เข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นแล้ว	๒. ฝ่ายผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เห็นว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อจัดรายงานอีไอเอและอีเอชไอเอของโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ และโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำกัดสิทธิเฉพาะคนที่สนับสนุน แต่เสียงของผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ กลับไม่ได้รับความสนใจ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนรอบโรงไฟฟ้าทั้งที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย ได้แสดงท่าทีของฝ่ายตนเองอย่างชัดเจน ตั้งแต่การยื่นป้าย การแสดงออกถึงการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน การปฏิสัมพันธ์ การไว้วางใจกันและความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีมาต้องขาดลง ความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกันเนื่องจากความคิดเห็นที่สวนทางกัน

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า การขึ้นป้ายสนับสนุนเป็นสิทธิของคนในชุมชนในการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของตนเอง ซึ่งฝ่ายสนับสนุนเห็นว่าการดำเนินการโครงการฯ ของ กฟผ. มีความถูกต้องและมีรายละเอียดครบถ้วนแล้ว^{๒๒๔} ในอดีตชุมชนรอบโรงไฟฟ้ามีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^{๒๒๕} ช่วยเหลือกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ชมรมลิกไนต์พัฒนาชุมชน ที่มีนายบุญเที่ยง บัวเลิศเป็นประธานชมรม ได้ออกทุนทรัพย์ส่วนตัวของสมาชิกภายในชมรม ร่วมกันจัดซื้อเสื้อผ้า ชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่มีความลำบากขาดแคลน และได้สร้างเสาดงให้กับโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนรอบโรงไฟฟ้า^{๒๒๖} แต่ในขณะเดียวกันโรงไฟฟ้าต้องแก้ไขภาพลักษณ์ความสัมพันธ์กับชาวบ้านในอดีต เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมีเห็นภาพในอดีตที่โรงไฟฟ้าแจกสิ่งของช่วยเหลือในส่วนต่าง ๆ แต่ไม่ได้ให้ความรู้ ข้อมูลกับชาวบ้านเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเชื่อผู้นำเป็นหลัก ผู้นำมีแนวคิดอย่างไรก็คล้อยตามแนวคิดนั้น ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นจึงไม่เกิดขึ้น^{๒๒๗}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ปัจจุบันเมื่อมีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ด้วยพลังงานถ่านหินเข้ามาสู่พื้นที่ หมู่บ้านรอบโรงไฟฟ้าทะเลาะกันรุนแรงขึ้น เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวเป็นต้นมา^{๒๒๘} ประชาชนรอบโรงไฟฟ้าที่เห็นถึงปัญหาพยายามเรียกร้องให้เกิดการจับเข้าคุยกันระหว่างผู้ที่เห็นด้วยกับผู้ที่ไม่เห็นด้วย มาพิจารณาร่วมกันโดยปราศจากกลุ่ม NGO หรือกลุ่มใด ๆ^{๒๒๙} เพราะสุดท้ายแล้ว โรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินจะเกิดขึ้นหรือไม่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ เพราะประชาชนรอบโรงไฟฟ้ายังต้องดำเนินชีวิตต่อไป ความเป็นเครือญาติ เป็นเพื่อนบ้านกันยังคงอยู่ เพราะหากไม่มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน สังคมก็ล่มสลาย^{๒๓๐}

การสร้างความสัมพันธ์อันดีเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เมื่อใดก็ตามที่ความสัมพันธ์ระหว่างกันในโครงสร้างทางสังคมถูกทำลายลง การไว้วางใจกัน ปฏิสัมพันธ์อันดีที่เคยปฏิบัติกันมาย่อมขาดลงก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในทุกระดับของสังคม การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยสามารถประมวลออกมาตามประเด็นสำคัญดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๓

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ เจดามัง, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ นายแห้ม โกยสะอาด, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ, ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙. ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นางอัยยรัตน์ โนชัยวงศ์, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นางพรรณิ นกจกร, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นางแพรวพันธ์ เวชกามา, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑาทูล, ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นความขัดแย้ง	ความขัดแย้งจากฝ่ายสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่	ความขัดแย้งจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. ความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับชุมชน	ภาครัฐดำเนินการตามระเบียบและคำนึงถึงผลกระทบอันจะเกิดกับชุมชน	การดำเนินการของภาครัฐไม่อาจสร้างความไว้วางใจให้กับคนในชุมชนได้
๒. ความขัดแย้งระหว่างกฟผ. กับชุมชน	กฟผ. ดูแลชุมชนทั่วถึง มีการวัดคุณภาพอากาศ น้ำ เป็นประจำ ช่วยเหลืองานสาธารณอยู่เสมอ	กฟผ. ดำเนินงานโดยมุ่งจะสร้างโรงไฟฟ้าโดยไม่คำนึงถึงเสียงของประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ การเปิดใจรับฟังมีน้อย
๓. ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับชุมชน	คนในชุมชนมีสิทธิในการแสดงออกถึงความคิดเห็น ทศนคดี และมีเสรีภาพที่จะสนับสนุนโครงการฯ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีน้อยลง เพราะมีแนวความคิดที่สวนทางกัน การปฏิสัมพันธ์ในชุมชนเริ่มจางลงไป

การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่และโครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทัศนคติของคนในสังคม ชุมชนรอบโรงไฟฟ้าต่างรับรู้ถึงการเข้ามาของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่และโครงการสร้างท่าเทียบเรือขนส่งถ่านหิน ส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคมมีความรู้สึกเห็นด้วยกับโครงการฯ โดยยกเหตุผลสนับสนุนและแสดงออกถึงการเห็นด้วยอย่างชัดเจน แต่อีกส่วนหนึ่งสมาชิกในสังคมมีความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ โดยยกเหตุผลขึ้นมาให้เห็นถึงผลเสียของการดำเนินโครงการฯ และแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์ที่แต่ละฝ่ายมีทัศนคติที่ต่างกัน ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น ความสัมพันธ์อันดีที่เคยสั่งสมไว้ในอดีตเป็นต้นมา กลับกลายเป็นการสร้างกำแพงแห่งความขัดแย้งขึ้นมาขวางกั้นความสัมพันธ์อันดี ปัญหาเหล่านี้ผู้วิจัยมองว่า เป็นปัญหาที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไข เพราะการดำเนินชีวิตในสังคม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูล การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน ส่วนการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงไฟฟ้าฯ ภาครัฐ ภาคส่วนต่าง ๆ มีความสำคัญรองลงไป

เมื่อพิจารณาถึงความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่าปัญหาด้านความสัมพันธ์เป็นที่น่าวิตกกังวล เพราะพื้นฐานทางสังคม ชุมชนแต่ละชุมชนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปฏิสัมพันธ์กันเป็นปกติตามแนววิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ แต่เมื่อโครงการพัฒนาของภาครัฐลงไปสู่พื้นที่ การสนับสนุนโครงการและการไม่เห็นด้วยกับโครงการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา และอาจเป็นสิ่งที่ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกันและลุกลามไปถึงความสัมพันธ์ในระดับที่สูงขึ้นไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไขกับปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับชุมชน สันคลอน เกิดความไม่ไว้วางใจภาครัฐ ๒. ความสัมพันธ์ระหว่าง กฟผ. กับชุมชน เกิดความรู้สึกลังเลถึงความไม่โปร่งใสในการดำเนินการขั้นตอนของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ๓. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน เกิดความรู้เป็นศัตรูกัน ไม่ปฏิสัมพันธ์กัน แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่เอื้อเฟื้อกัน	๑. การเจรจาต่อรอง ๒. การประนีประนอม ๓. การร่วมมือกัน ๔. การมีส่วนร่วม	๑. การเจรจาต่อรองเพื่อกำจัดความขัดแย้งและสร้างสัมพันธภาพขึ้นใหม่ ๒. การประนีประนอม ลดทฤษฎีมานะลง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ๓. การร่วมมือกันพิจารณาความขัดแย้ง ผลจากการขัดแย้งกันและหาทางออกจากวงจรขัดแย้งร่วมกัน ๔. การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ
ผลลัพธ์ : แพ้-แพ้		ผลลัพธ์ : ชนะ-ชนะ

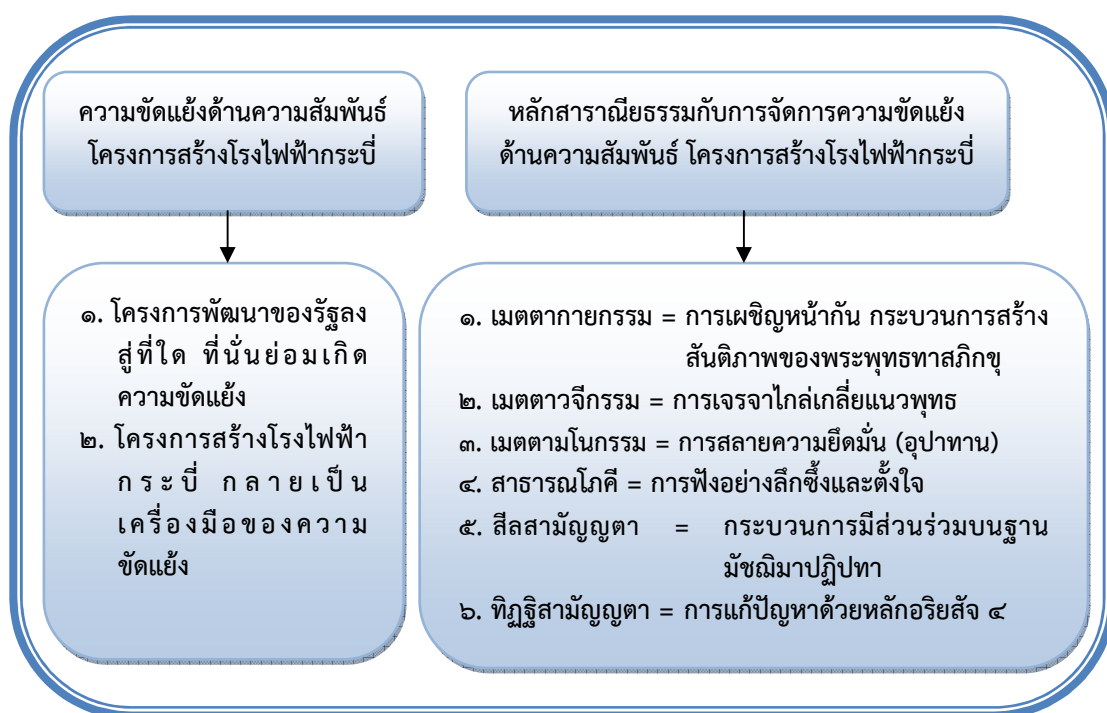
จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่เกิดขึ้นจากการไม่ไว้วางใจกัน แบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจน และแนวความคิดว่าผู้ที่เห็นต่างคือศัตรู โดยไม่ได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เคยมีมาอย่างยาวนาน ความสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคมทุกระดับเป็นสิ่งที่ควรแก่การรักษาไว้ เพราะการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม จำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้

กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

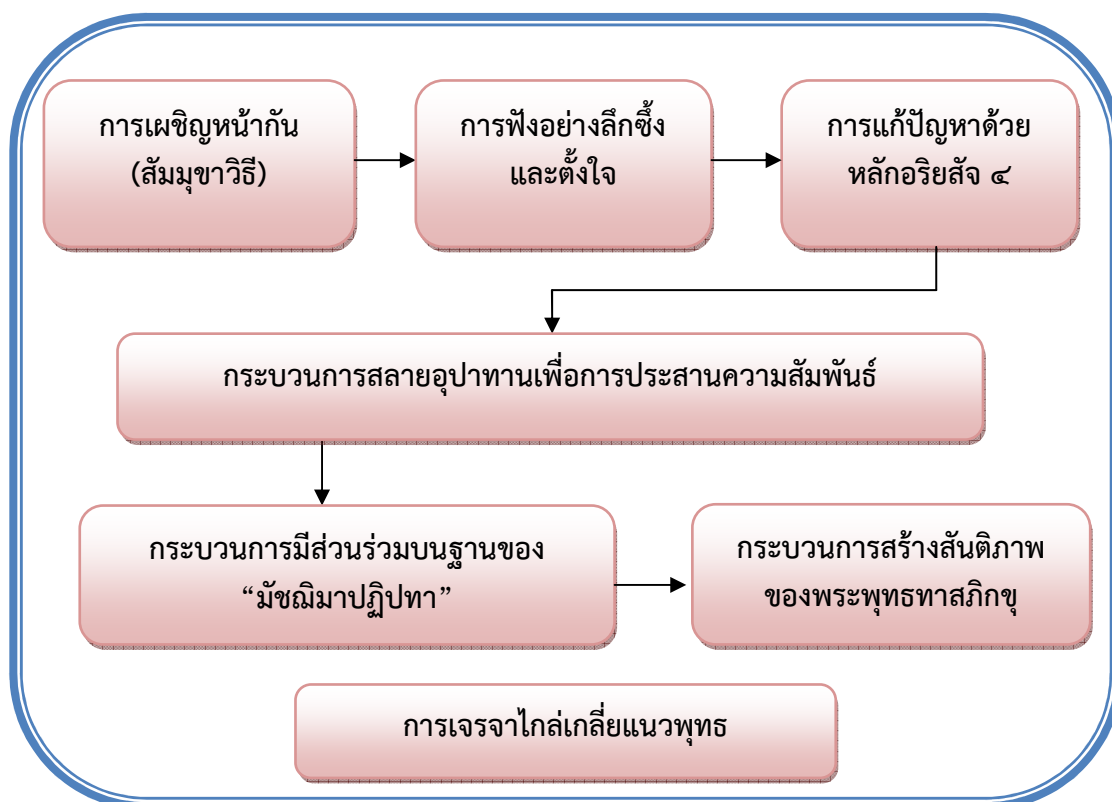
กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประการแรก คือ การเจรจาต่อรองเพื่อลดความขัดแย้ง เนื่องจากคู่ขัดแย้งเกิดความไม่ไว้วางใจกัน แบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจน การเจรจาต่อรองเป็นแนวทางในการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการเจรจา เพื่อค้นหาสาเหตุของความขัดแย้ง จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการประนีประนอม เป็นการยอมลดทฤษฎีของคู่ขัดแย้ง ให้สามารถหาจุดร่วมที่เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายและสามารถอยู่ร่วมกันได้ ลำดับต่อไปเป็นกระบวนการร่วมมือกัน โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องลดอัตตาของแต่ละฝ่ายลง ใช้แนวทางประนีประนอม เปิดใจรับฟังกัน และขั้นตอนสุดท้ายคือกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นธารของโครงการฯ จนกระทั่งนำไปสู่การปฏิบัติการติดตามผล ประเมินผล และการตัดสินใจต่อไป การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การหล่อหลอมทัศนคติ แนวคิด ความรู้สึกถึงความเป็นมิตรนั้นทำได้ยาก แต่เมื่อได้มีโอกาสกระทำการสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ อาจเกิดสัมพันธภาพใหม่ขึ้นมาได้

ผลลัพธ์ของความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่หากไม่ได้รับการแก้ไขจะมีลักษณะ แพ้-แพ้ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีจะเป็นหนทางสู่ความบาดหมาง ความไม่ลงรอยกันและไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ในที่สุด แต่หากความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้รับการแก้ไขตามกระบวนการข้างต้น อาจทำให้สัมพันธภาพที่เคยขาดสะบั้นลง กลับกลายเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นเหนียวดังเดิม ปลายทางของความขัดแย้งจะออกมาในลักษณะ ชนะ-ชนะ

การจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นการจัดการความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของความรู้สึกภายในและการแสดงออกภายนอกของคู่ขัดแย้ง เพราะเรื่องของความสัมพันธ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความไว้วางใจ ความเชื่อใจ และความศรัทธาต่อบุคคลองค์กร ซึ่งเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างกันเกิดความสั่นคลอน ย่อมส่งผลกระทบทำให้ความรู้สึกแนบแน่น ความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อใจ ต้องเกิดรอยร้าว แม้ว่าจะยังไม่ถึงขั้นตัดขาดจากกัน แต่การปฏิสัมพันธ์ต่อกันเกิดสะดุดลง ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์จึงต้องแก้ไขที่ภายในจิตใจของบุคคลเป็นหลัก การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องใช้วิธีการ แนวทางในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับบุคคล จนไปถึงความสมานฉันท์ของคนในสังคมได้ จากการศึกษาประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้สรุปดังรูปภาพที่ ๔.๕

รูปภาพที่ ๔.๕ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

รูปภาพที่ ๔.๕ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (ต่อ)

จากรูปภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้ากัน (สัมมุขาวีธี) เป็นวิธีการที่สำคัญในการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการเพื่อแก้ปัญหาคัดแย้งร่วมกัน โดยเฉพาะความขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ การจะประสานรอยร้าวด้านความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด คือ การเผชิญหน้ากัน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธี หลักสัมมุขาวีธี คือ การเผชิญหน้ากัน โดยอาศัยความพร้อมหน้าขององค์ประกอบ ดังนี้

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมุขาวีธีจะขาดเสียไม่ได้คือการที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกันโดยไม่เกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใส ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้งจะทำให้บรรยากาศของการแก้ปัญหาคัดแย้งเกิดความชัดเจนขึ้น เนื่องจากแต่ละฝ่ายขัดแย้งได้รับรู้ข้อมูล ความรู้สึกนึกคิดของกันและกัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูลและช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คลายความสงสัยของประชาชนได้ และช่วยให้แต่ละฝ่ายขัดแย้งได้เห็นอกเห็นใจกัน อันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันใหม่

กระบวนการไกล่เกลี่ยแนวพุทธ กระบวนการไกล่เกลี่ยแบบพุทธที่ได้ผลและก่อให้เกิดความสมานฉันท์ด้านความสัมพันธ์ขึ้นนั้น ต้องประกอบด้วยวิธีการ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ให้ความสำคัญกับ “คน” หรือมิติทางด้านอารมณ์

แม้ว่าประเด็นปัญหาหรือข้อเรียกร้องจะเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง แต่เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว อุปสรรคที่ทำให้ความขัดแย้งแก้ได้ยาก ก็คืออารมณ์ของคู่ขัดแย้ง ซึ่งบ่อยครั้งกลับมีความสำคัญยิ่งกว่าประเด็นปัญหา และมักทำให้คู่ขัดแย้งยากที่จะทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาได้ ตรงตามความจริงหรือคำนึงถึงความถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง ๒ ฝ่ายถูกอารมณ์เข้ามาบดบัง ดังนั้นการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จึงต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคู่ขัดแย้งเป็นสำคัญ เพราะเมื่อคู่ขัดแย้งเกิดความรู้สึกถึงการให้ความสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็จะเริ่มก่อตัวขึ้นอีกครั้ง

๒) การกำจัดอกุศลมูลในใจคู่ขัดแย้ง

การแก้ไขความขัดแย้ง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่สำคัญประการแรกคือขจัดอกุศลมูลในคู่ขัดแย้งให้หมดไป ไม่ว่า โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งนี้โดยให้กุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ เข้ามาแทนที่ มีหลักธรรมหลายข้อที่สามารถขจัดอกุศลมูล หรือเปลี่ยนให้เป็นอกุศลมูลได้

กระบวนการลดโทสะ การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์จะต้องแก้ไขที่อารมณ์ภายในคือโทสะ ความขัดแย้งนำมาซึ่งความโกรธ ความไม่พึงพอใจกัน การลดโทสะโดยการพิจารณาความต้องการของอีกฝ่าย เอาใจเขามาใส่ใจเรา และสร้างบรรยากาศของการใช้เมตตาต่อกัน ในการปรับความเห็น ความเข้าใจ และประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการในการจัดการกับความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การเจรจาไกล่เกลี่ยต้องชี้ให้เห็นว่าคู่ขัดแย้งไม่ใช่ศัตรู ควรปรับทัศนคติระหว่างกันให้เกิดความปรองดองซึ่งจะเกิดประโยชน์มากกว่า

กระบวนการลดโมหะ เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งได้พิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริง การตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ใช่หนทางที่ดี เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กัน แต่ละฝ่ายขัดแย้งต้องพิจารณาให้เห็นว่าแต่ละฝ่ายต้องการอะไร เหตุใดจึงเกิดความขัดแย้ง และชี้ให้เห็นถึงมุมมองของอีกฝ่าย เพื่อให้แต่ละฝ่ายบรรลุถึงจุดประสงค์ ความต้องการว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร

กระบวนการลดโลภะ คู่ขัดแย้งต้องตระหนักถึงคุณค่าอย่างอื่นที่ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางวัตถุ หรือชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ ระยะยาวยิ่งกว่าคำนึงถึงผลได้ระยะสั้น การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้จะเป็นสิ่งที่สามารถเกื้อกูลกันได้ การทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุข้อเรียกร้องในที่สุดอาจได้ไม่คุ้มเสีย เพราะถึงจะได้ตามข้อเรียกร้องแต่ก็ต้องแลกด้วย ความร้าวฉานสูญเสียยาวนานนักการ เช่น มีศัตรูเพิ่มขึ้น หรืออยู่อย่างหวาดระแวงซึ่งกันและกันไปตลอด

๓) การกระตุ้นให้ฉุกละหุก

การกระตุ้นความรู้สึกภายในให้ฉุกละหุกระหว่างคู่ขัดแย้งเป็นกระบวนการที่สำคัญ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นสิ่งที่คู่ขัดแย้งต้องกลับมาทบทวนว่าเหตุใดเมื่อโครงการพัฒนาของภาครัฐลงมาสู่พื้นที่ ความขัดแย้งจะต้องเป็นสิ่งที่ตามมาเสมอ เมื่อเกิดความขัดแย้งเหตุใดคนในพื้นที่จึงแบ่งแยกเป็นศัตรูกัน ความเป็นมิตรขาดหายไป คงเหลือเพียงแค่ความหวาดระแวง การแบ่งพรรคแบ่งพวก การเอาชนะกัน ความสัมพันธ์ที่เคยมีมาอย่างยาวนานต้องมาจบสิ้นเพียงเพราะมีโครงการเข้ามาในพื้นที่โดยที่ต่างฝ่ายต่างไม่ได้เอาเหตุผลเข้ามาคุยกัน

๔) กระบวนการที่คู่ขัดแย้งหาคำตอบด้วยตนเอง

คู่ขัดแย้งควรช่วยกันหาคำตอบและบรรลุข้อตกลงด้วยตนเอง เพราะการจะสลายความขัดแย้งได้นั้น จะต้องเกิดขึ้นจากความพึงพอใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความสัมพันธ์ จะต้องช่วยกันหาคำตอบของความขัดแย้งด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์และนำพาเอาบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรกลับคืนสู่สังคม

๕) การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง

ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์คือการขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความหวาดระแวงกัน ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ดังนั้น การสร้างความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐจะต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับประชาชน การนำเอาโครงการพัฒนาไปสู่พื้นที่จะต้องตระหนักถึงผลกระทบทางด้านความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เนื่องจากโครงการพัฒนาของภาครัฐเมื่อลงไปสู่พื้นที่ใดก็ตามต้องคำนึงถึงความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ หากการดำเนินโครงการไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ การสำนึกรักเป็นเจ้าของโครงการก็ไม่เกิดขึ้น ซ้ำยังเป็นการทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับประชาชน ประชาชนต่อประชาชนด้วยกัน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับสังคมองค์กรรวม ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณากระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทาแล้ว สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ได้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันริเริ่มโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ การร่วมกันตัดสินใจ โดยเริ่มจากหน่วยย่อยของสังคมคือประชาชนในพื้นที่ไปจนถึงหน่วยงานที่เป็นเจ้าของโครงการ วิธีการนี้จะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข้อมูลและร่วมกันหาแนวทางในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าที่เหมาะสม เมื่อการปรึกษาหารือตงผลึกแล้ว การดำเนินโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้าจะลงมาในพื้นที่เมื่อใด เวลาใดก็ได้ โดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่รู้สึกรังการบีบบังคับ อันเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ได้

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับคนในพื้นที่ ให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา การสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของจะทำให้ประชาชนรู้สึกหวงแหนและต้องการรักษาไว้ เกิดกระบวนการสอดส่องดูแลและให้คำปรึกษา คำแนะนำ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน การมีจิตสำนึก รับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าที่เกิดจากการร่วมกันพัฒนา ร่วมกันแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เติมเต็มในส่วนที่ขาดหาย และตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์มีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่างๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในขั้นตอนที่นำไปสู่การปฏิบัติ ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดีดังเดิม เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ไม่ไว้วางใจ จนเป็นเหตุให้การพัฒนาเกิดความล่าช้าอันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

กระบวนการสลายอุปาทานเพื่อการประสานความสัมพันธ์ เป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติดในความคิด การกระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์มีจุดเริ่มต้นมาจากความรู้สึกภายในจิตใจเป็นหลัก จิตใจของมนุษย์มีแนวความคิดทัศนคติ ความเชื่อที่แตกต่างกัน และการได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่ไว้วางใจ ความไม่พอใจ และความหวาดระแวง จนพัฒนาไปสู่การทำลายความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เมื่อพิจารณาถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา การสลายอุปาทาน จึงเป็นหนทางในการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย

๑) การอุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การสลายความยึดมั่นอยู่ในผลประโยชน์ของตน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่ขัดแย้งสามารถแสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน กรณีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ฝ่ายหนึ่งมีแนวคิดในการสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นหลัก โดยการพัฒนาโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการ อีกฝ่ายหนึ่งมองว่า การพัฒนาใดก็ตามต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ต้องได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เพราะผลจากการดำเนินโครงการจะตกอยู่กับคนในพื้นที่ หากการพัฒนานั้นเกิดจากคนเพียงกลุ่มเดียว ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกผูกพันกับการพัฒนาของภาครัฐ

ได้ ช้ำยังทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกันจนหมดสิ้น เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ห่วงใยในความรู้สึกของกันและกัน

๒) ทิฐฐุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การสลายความยึดมั่นในความเห็น แนวคิด หรือหลักการของฝ่ายตนว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของใคร ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้า กระบี่ก็เช่นเดียวกัน คู่ขัดแย้งมีความยึดมั่นอยู่ในแนวคิดของตน พยายามยกเหตุผลของฝ่ายตนขึ้นมา ประกอบกับการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่ฝ่ายตนพยายามนำเสนอ ทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยกกัน เกิดความหวาดระแวง ส่งผลไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันที่อาจเกิดความสั่นคลอนได้

๓) สิลัพพตูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การสลายความยึดมั่นในหลักการที่ตนได้ปฏิบัติมาเท่านั้นว่าถูกต้อง หลักการ กฎเกณฑ์ของผู้อื่นผิดหมด หากมีผู้ไม่เห็นขัดแย้ง ไม่ยึดตามหลักการของตนก็จะหาทางกลั่นแกล้งหรือขจัดออกไป การยึดมั่นในหลักการของตนนี้เกิดขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยคู่ขัดแย้งพยายามนำเสนอหลักการของฝ่ายตนว่าถูกต้อง ฝ่ายหนึ่งพยายามดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อความมั่นคงด้านพลังงาน หากนำถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิง และสามารถใช้เทคโนโลยีถ่านหินสะอาดมาใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า อีกฝ่ายหนึ่งพยายามนำเสนอผลกระทบจากการใช้ถ่านหินมาผลิตกระแสไฟฟ้า และนำเสนอศักยภาพของพลังงานหมุนเวียนที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่ มากกว่าที่จะนำเข้าถ่านหินมาจากต่างประเทศ ซึ่งแนวทางที่คู่ขัดแย้งนำมาเสนอนั้นสวนทางกันอย่างชัดเจน

๔) อุตตาวาทูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การสลายความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตนในแง่ของความขัดแย้ง ลักษณะที่เป็นการยึดมั่นในตัวตนสูง คิดว่าตนเองเป็นผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล มีพลัง สามารถทำอะไรก็ได้ ไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองที่นำไปสู่ความรุนแรง และการทำลายความสัมพันธ์ เพราะต่างก็เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ ไม่มีใครยอมใคร ในที่สุดก็ต้องใช้กำลังเข้าตัดสินกัน ฝ่ายใดมีอำนาจ มีกำลังมากกว่าก็เป็นฝ่ายที่ได้เปรียบ ฝ่ายที่มีศักยภาพน้อยกว่าก็เกิดความรู้สึกไม่พอใจ และเกิดเป็นความริ้วร้าวทางด้านความสัมพันธ์กันที่สุดในที่สุด

กระบวนการสร้างสันติภาพของพระพุทธศาสนิกชน การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นถือว่าเป็นงาน เป็นภารกิจของคนในสังคมที่จะต้องช่วยกันสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องสร้างแนวทางสู่สันติภาพให้เกิดขึ้น ซึ่งพระพุทธศาสนิกชนได้เสนอแนวความคิดกระบวนการในการสร้างสันติภาพไว้น่าสนใจ ดังมีขั้นตอนต่อไปนี้

๑) **กระบวนการที่หนึ่ง การอยู่ร่วมกันในสังคม** เป็นการตั้งคำถามให้กับคนในสังคมได้ตระหนักว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องอาศัยการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน ปัจจุบันเราติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้นเพียงใด เราเข้ากันได้เพียงใด แต่สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันแม้ในกลุ่มของพวกเราเองก็ยังเข้ากันไม่ค่อยได้ เช่นเดียวกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะสังเกตได้ว่ากลุ่มขัดแย้งไม่ค่อยได้ติดต่อสัมพันธ์กันเท่าที่ควร มุ่งแสดงออกอยู่แต่ในมุมของตน ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกันได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น กระบวนการสร้างความสามัคคีจำเป็นต้องให้ทุกกลุ่มขัดแย้งวางปัญหาลงก่อน แล้วร่วมกันคิด ร่วมกัน

พัฒนา ร่วมกันหาทางออกของปัญหาร่วมกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไว้วางใจกัน อันจะเป็นทางออกของ ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน

๒) กระบวนการที่สอง การอยู่ร่วมกับคนที่มีอุดมคติต่างกัน แน่นอนว่าการอยู่ ร่วมกันในสังคมย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้น เนื่องจากแต่ละคนมีความคิด ทักษะที่แตกต่างกัน ปัญหา คือ เราจะอยู่ร่วมกับคนที่มีความคิด อุดมคติที่ต่างกัน โดยเฉพาะมีผลประโยชน์ที่ขัดกันอย่างหลักรณี ไม่พ้นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มขัดแย้งมี อุดมคติที่แตกต่างกัน เมื่อกลุ่มขัดแย้งที่เคยมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีแนวคิด ทักษะ แนวทางที่ แตกต่างกัน กลับทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีที่เคยมีมาต้องขาดลง โจทย์ใหญ่ที่จะต้องร่วมกันคิดคือ จะทำ อย่างไรที่จะให้กลุ่มขัดแย้งสามารถอยู่ร่วมกันได้กับคนที่มีอุดมคติแตกต่างกัน ดังนั้น กระบวนการใน การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันโดยสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและประสาน ประโยชน์ให้ทุกฝ่ายรู้สึกได้ถึงความสะดวก สามารถยอมรับในความแตกต่างกันได้

๓) กระบวนการที่สาม การปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้ง เยาวชน ในปัจจุบัน ไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจ สิ่งที่สามารถทำให้เกิดความขัดแย้ง ตลอดถึงไม่เข้าใจความหมายหรือ เจตนารมณ์ของคำว่า การเข้ากันได้ เนื่องจากเยาวชนต่างมีความคิดที่จะวิ่งไปข้างหน้าอย่างเดียวน บทเรียนจากความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นบทเรียนใหญ่ให้ เยาวชนได้ศึกษาว่า ปัญหาที่แท้จริงเกิดจากอะไร ในฐานะเยาวชนซึ่งต่อไปจะเติบโตใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ จะทำอะไรไม่ให้เกิดความขัดแย้งในลักษณะนี้ขึ้นอีก และจะหาแนวทางอย่างไรให้เกิดการพัฒนาที่ ก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด เหล่านี้คือสิ่งที่เยาวชนจะต้องตระหนักและศึกษาเพื่อให้รู้เท่าทัน สภาวะการณ์ของสังคม และพลวัตทางสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น กระบวนการปลูกฝังเยาวชนต้อง สร้างความรู้ความเข้าใจว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสังคม กระบวนการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ภายใต้อาณัติแตกต่างทางความคิด ทักษะ อุดมคติ เป็นเสมือนสิ่งมีค่าสำหรับตัดปัญหาของการที่เข้า หากันไม่ได้ มองหน้ากันไม่ได้ หรือร่วมกันทำอะไร ๆ ไม่ได้

กระบวนการเหล่านี้เป็นการทบทวนความคิด ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อหันกลับมาตั้ง คำถามว่า ทำอย่างไรจะอยู่ร่วมในหมู่พวกเราเองได้ ทำอย่างไรจะอยู่ร่วมกันคนที่มีอุดมคติต่างกัน หรือขัดกัน และทำอย่างไร เยาวชนจะมีความรู้ในข้อนี้ เพื่อจะสร้างโลกในอนาคต ให้น่าดู งดงาม และ เกิดสันติภาพขึ้นอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้ามาแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ การทำลาย ความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย แต่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง ต้อง อาศัยระยะเวลาและความไว้วางใจกัน การปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถรู้สึกได้ถึง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้น การพัฒนาใดก็ตามที่ไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นที่ตั้งโครงการ มุ่งเอาประโยชน์ฝ่ายตน ไม่ได้เป็นการริเริ่มโครงการที่เกิดจากหน่วยย่อยของสังคม คือประชาชน เป็นโครงการที่เกิดจากแนวคิดของคนเพียงกลุ่มเดียว ความขัดแย้งก็ย่อมติดตามไป เปรียบเสมือนเงาติดตามตัว การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง

๔.๓.๕ การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ด้านโครงสร้าง

ผู้วิจัยมองว่า ด้านโครงสร้าง มีความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ซึ่งปรากฏความขัดแย้งระหว่างนโยบายกระทรวงพลังงานกับยุทธศาสตร์กระบี่สีเขียว (Krab Go Green) ดังจะได้นำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งระหว่างนโยบายกระทรวงพลังงานกับยุทธศาสตร์กระบี่สีเขียว (Krab Go Green)

(๑) ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๙ (PDP ๒๐๑๕)

กระทรวงพลังงานได้วางกรอบบูรณาการพลังงานแห่งชาติ โดยจัดทำเป็น ๕ แผนหลัก ได้แก่ ๑) แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (Thailand Power Development Plan: PDP) ๒) แผนอนุรักษ์พลังงาน (Energy Efficiency Development Plan: EEDP) ๓) แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก (Alternative Energy Development Plan: AEDP) ๔) แผนการจัดหาก๊าซธรรมชาติของไทย และ ๕) แผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง ทั้งนี้การจัดทำแผนบูรณาการพลังงานแห่งชาติ และแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๗๙ (แผน PDP ๒๐๑๕) จะให้ความสำคัญในประเด็น^{๒๓๑} ดังนี้

๑) ด้านความมั่นคงทางพลังงาน (Security) ตอบสนองปริมาณความต้องการไฟฟ้าเพื่อรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจะสอดคล้องกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราการเพิ่มของประชากร และอัตราการขยายตัวของเขตเมือง รวมถึงการกระจายสัดส่วนเชื้อเพลิง (Fuel diversification) ที่ใช้ผลิตไฟฟ้าให้มีความเหมาะสม

๒) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสม ประชาชนและภาคธุรกิจยอมรับได้และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว การใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพในภาคเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อชะลอการสร้างโรงไฟฟ้าและลดการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ

๓) ด้านสิ่งแวดล้อม (Ecology) ต้องลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อหน่วยการผลิตไฟฟ้าจากการปลดปล่อยของโรงไฟฟ้า

การจัดทำแผน PDP ๒๐๑๕ ต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจัดทำและประมาณการโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้คาดการณ์ว่าจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจระยะยาวที่ร้อยละ ๓.๙๔ ต่อปี และในส่วนของการบูรณาการกับแผนพลังงานที่เกี่ยวข้องคาดว่าจะผลการเพิ่มประสิทธิภาพตามแผนอนุรักษ์พลังงาน จะส่งผลให้การใช้ไฟฟ้าลดลงประมาณ ๘๙,๖๗๒ ล้านหน่วย (GWh) ในปี พ.ศ. ๒๕๘๙

^{๒๓๑} กระทรวงพลังงาน, แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนพลังงาน, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ตามแผน PDP ๒๐๑๕ ผู้วิจัยมองว่า การกำหนดแผนพัฒนาที่เกี่ยวกับการจัดหาพลังงานไฟฟ้า ต้องบรรจุเป็นวาระแห่งชาติ มีการถกเถียงกันในสภาจนตกผลึก ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม จึงจะเป็นการพัฒนาที่ลดความขัดแย้งและสามารถดำเนินการได้ทันเวลา^{๒๓๒} เพราะกรอบเวลาในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศ ยิ่งในด้านพลังงานไฟฟ้าก็มีส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลต่อการลงทุนในอนาคต^{๒๓๓}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ตามแผน PDP๒๐๑๕ ผู้วิจัยมองว่า แผน PDP ๒๐๑๕ ได้กำหนดไว้ว่าอนาคตภาคใต้จะเป็นเมืองอุตสาหกรรม ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้ต้องการการพัฒนาในรูปแบบนั้น^{๒๓๔} ซึ่งปัญหานี้ผู้วิจัยมองว่า นโยบาย แผนงาน โครงการของรัฐส่วนใหญ่เมื่อลงมาถึงพื้นที่แล้วมักเกิดความขัดแย้ง เพราะนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ควรถูกกำหนดหรือร่วมกันกำหนดจากประชาชนในพื้นที่ไปจนถึงระดับผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เพราะนั่นคือ การกำหนดแผนการพัฒนาจากพื้นที่จริง ประชาชนมีส่วนร่วมจริง^{๒๓๕} ธรรมชาติของ โปรงใส มีการถกเถียง แลกเปลี่ยนข้อมูลจนตกผลึกแล้วนำไปสู่การปฏิบัติได้^{๒๓๖} รัฐจึงต้องทบทวนแล้วว่าเหตุใดโครงการพัฒนาของภาครัฐหลายโครงการจึงมีคนไม่เห็นด้วย มีกระแสต่อต้าน มีความขัดแย้ง จะต้องปรับวิธีการบริหารใหม่ ปรับนโยบายให้ประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด^{๒๓๗}

(๒) วิสัยทัศน์กระบี่ปี ๒๐๒๐ เกิดขึ้นจากการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดกระบี่ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อจังหวัดกระบี่ จึงได้ร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาภายใต้การระดมความคิดและทำงานร่วมกัน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แก้ไขปัญหา และพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืน โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อจังหวัดกระบี่ จึงได้ร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาภายใต้การระดมความคิดและทำงานร่วมกัน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แก้ไขปัญหา และพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืน การจัดทำวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ ได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนร่วมมือกันจัดทำ เพื่อขยายผลไปสู่เป้าหมายการพัฒนา

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนันทกุล, ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ ไหมดำ, ผู้นำศาสนาอิสลาม, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสือ, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ นางกนกวรรณ แซ่เอี้ยว, ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นายวิทยา ขุนสัน, หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

จังหวัดกระบี่ที่ได้วางไว้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ซึ่งได้กำหนดเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วนสำคัญ^{๒๓๘} ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) และเพิ่มศักยภาพให้ได้มาตรฐานในระดับสากล

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตด้านการเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร ควบคู่กับการพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมสะอาด

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตประชาชนสู่สังคมน่าอยู่ และปรับตัวรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลง

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ผู้สนับสนุนโครงการฯ และผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ มองมิติของการพัฒนาในมุมมองที่ต่างกัน ฝ่ายสนับสนุนมองถึงความมั่นคงด้านพลังงาน การจ้างงาน ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ แต่ในมุมมองของผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ ผู้วิจัยได้มองการพัฒนาว่า ต้องมองถึงศักยภาพของพื้นที่ รวมไปถึงจุดเด่นของจังหวัดกระบี่ คือ การท่องเที่ยว ดังนั้น เมื่อการตั้งจุดมุ่งหมายของการพัฒนาแตกต่างกันแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นไม่สิ้นสุด^{๒๓๙}

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมองว่า ภาครัฐต้องมองถึงศักยภาพของพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดกระบี่ถือเป็นเมืองท่องเที่ยว หากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ภาคการเกษตร การประมง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะแก้ไขอย่างไร^{๒๔๐} จังหวัดกระบี่มีการร่างแนวคิดกระบี่สีเขียว Krabi Go Green ซึ่งเป็นแผนงานที่ทางจังหวัดเห็นว่า สอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัดกระบี่ จึงเป็นโจทย์ให้กับภาครัฐว่าจะมีแนวทางอย่างไรที่จะจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้สอดคล้องกับศักยภาพในพื้นที่ อันเป็นทางออกของความขัดแย้ง^{๒๔๑} ภาครัฐต้องเข้าใจโครงสร้างการบริหารงานว่ามีปัญหาที่ขั้นตอนใด ประชาชนในจังหวัดกระบี่ส่วนหนึ่งพยายามหาทางออกและผลักดันการใช้พลังงานหมุนเวียนมาผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งจังหวัดกระบี่มีความพร้อม แต่เกิดการหยุดรับซื้อโดยไม่ทราบสาเหตุ^{๒๔๒}

การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงพลังงานกับแผนยุทธศาสตร์กระบี่สีเขียว (Krabi Go Green) ทำให้เห็นภาพของความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน ภาครัฐพยายามดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์โดยมองเรื่องความมั่นคงทางด้านพลังงานเป็นหลัก ซึ่งต้องรักษามลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ เพราะพลังงานถือเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้าที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถดำเนินต่อไปได้ แต่เมื่อมองในด้านของท้องถิ่น การ

^{๒๓๘} จังหวัดกระบี่, วิสัยทัศน์กระบี่ ปี ๒๐๒๐, (กระบี่: มปพ., ๒๕๕๗), หน้า ๒๖-๒๗.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ นายไพโรจน์ บุตรเฟียน, ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นายประจวบ โมฆรัตน์, ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๑๐ จังหวัดตรัง, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทวรการ, นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ นายอิทธิสาร ดำดี, ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

รวมตัวของภาคส่วนท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง โดยมองถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาใดๆก็ตาม ต้องไม่ส่งผลกระทบที่เป็นการรบกวนธรรมชาติมากเกินไปจนขอบเขต ดังนั้น ปัญหาความขัดแย้งในด้านโครงสร้างจึงทำให้เห็นว่า แต่ละฝ่ายต่างต้องการพัฒนาภายใต้รูปแบบที่ตนเองกำหนดขึ้น ทั้งนี้ ต้นธารของปัญหาเกิดขึ้นเพราะขาดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ส่งผลมาถึงปลายทางที่คาดเดาได้ไม่ยากคือ ความขัดแย้ง ความไม่ลงรอย ความแตกแยกทางความคิดและแนวปฏิบัติ เมื่อประมวลปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยสามารถประมวลได้ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่		
ประเด็นความขัดแย้ง	ฝ่ายสนับสนุนโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	ฝ่ายไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
ความขัดแย้งระหว่างนโยบายกระทรวงพลังงานกับยุทธศาสตร์กระบี่สีเขียว (Krabi Go Green)	กระทรวงพลังงานมุ่งเน้นให้เกิดความมั่นคงทางด้านพลังงานไฟฟ้า โดยเลือกเอาโรงไฟฟ้าที่คุ้มค่ามากที่สุดและไม่เป็นภาระของประชาชนผู้บริโภค	โครงการพัฒนาของรัฐในการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ขัดแย้งกับวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดกระบี่ ฝ่ายผู้ไม่เห็นด้วยมีเจตนาให้ภาครัฐทบทวนพลังงานหมุนเวียน พลังงานทางเลือกอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดกระบี่ และเป็นการพัฒนาที่ไม่ส่งผลเสียต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่อมนุษย์และธุรกิจการท่องเที่ยว

แผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ ที่เป็นโครงสร้างในการบริหารงานตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น บางประการมีความสอดคล้องกัน แต่ยังมีบางส่วนที่แผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์แต่ละฉบับไม่สอดคล้องกัน มีลักษณะต่างคนต่างกำหนดโครงสร้างของตนเอง ซึ่งการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ ลักษณะนี้มีความขัดแย้งกันในตัวของมันเอง เมื่อมองถึงปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเห็นรูปแบบความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน โดยภาครัฐมักมองถึงผลประโยชน์ในภาพรวม ยิ่งการแสวงหาพลังงานไฟฟ้าต้องมั่นใจได้ว่า พลังงานชนิดนั้น ๆ สามารถสร้างความเชื่อมั่นถึงความมั่นคงทางด้านพลังงานได้ แต่เมื่อมองถึงโครงสร้างในส่วนล่าง คือ ในระดับท้องถิ่นได้มีแนวทางในการบริหารจัดการและนำเสนอศักยภาพของตนเองให้เห็นว่า ความมั่นคงทางพลังงานไฟฟ้าสามารถแสวงหาได้จากทรัพยากรในพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เมื่อต่างฝ่ายมองต่างมุมย่อมจะเกิดความขัดแย้งขึ้น ดังนั้น โครงสร้างการบริหารงานที่ดีไม่ใช่โครงสร้างที่มองมาจากบนลงล่าง (Top Down) แต่เป็นการกำหนดโครงสร้างที่มองจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานโดยที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเกิดกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจและช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า โครงสร้างการพัฒนาของภาครัฐได้มองถึงการพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยการเลือกก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินนำเข้าจากต่างประเทศ โดยมีโครงการสร้างที่อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ บนพื้นที่โรงไฟฟ้าลิกไนต์เก่าที่ปิดตัวลง ในปัจจุบันเป็นโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำมันเตา แต่ในขณะเดียวกัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดกระบี่ของภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดกระบี่ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์กระบี่ ๒๐๒๐ เพื่อพัฒนาจังหวัดกระบี่ตามแนวทางของท้องถิ่น หนึ่งในข้อมูลวิสัยทัศน์กระบี่ ๒๐๒๐ ได้ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดกระบี่ภายใต้การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม พัฒนาเป็นจังหวัดสีเขียว ซึ่งสวนทางการแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP ๒๐๑๕) เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งด้านโครงสร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดของนักวิชาการ นักคิดที่โดดเด่น ที่สามารถนำมาแก้ไขแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างด้วยสันติวิธีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	เครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์	แนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
๑. ความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินตามแผน PDP๒๐๑๕ จนกลายเป็นโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งสวนทางกับวิสัยทัศน์กระบี่ ๒๐๒๐	๑. กระบวนการมีส่วนร่วม	๑. กระบวนการมีส่วนร่วมของตัวแทนทุกภาคส่วน ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดโครงการแผนงาน จนนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ การประเมินผล และการตัดสินใจ
๒. วิสัยทัศน์กระบี่ ๒๐๒๐ เป็นโครงการที่ประชาชนจังหวัดกระบี่ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการของรัฐพยายามผลักดันแผนวิสัยทัศน์	๒. กระบวนการทางศาล ๓. กระบวนการทางกฎหมาย	๒. กระบวนการทางศาลเป็นการมอบอำนาจให้ศาลตัดสินโดยที่คู่กรณีไม่ต้องจัดการ ๓. การออกกฎหมาย กำหนดกติกาทางสังคม
ผลลัพธ์ : ชนะ-แพ้		ผลลัพธ์ : ชนะ-แพ้

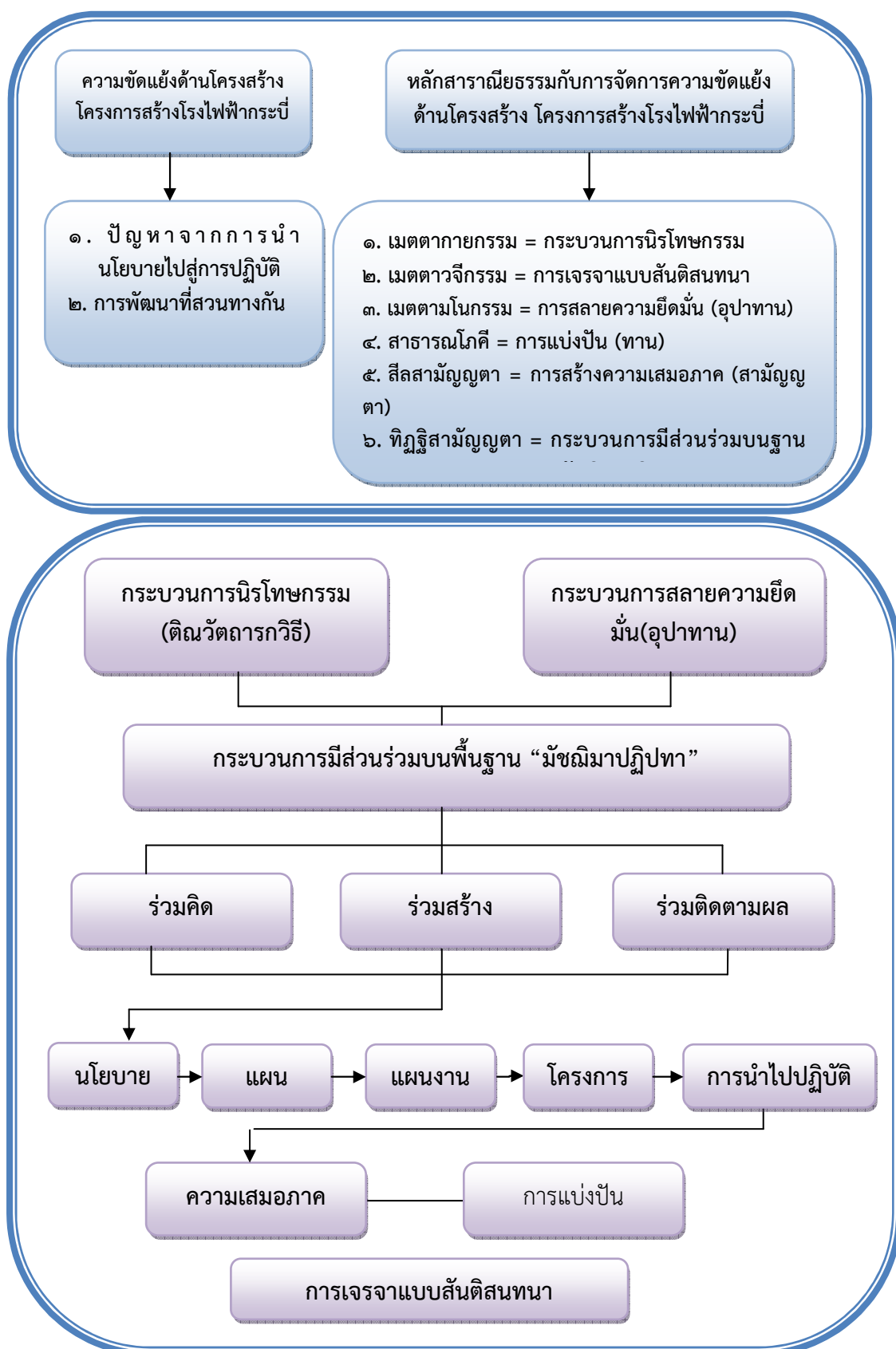
จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เกิดจากการพัฒนาที่สวนทางกัน ต่างฝ่ายต่างต้องการพัฒนาในรูปแบบ แนวทางของตนเอง จนนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับโครงสร้าง แม้ว่าต่างฝ่ายต่างเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ แต่หากการดำเนินการสวนทางกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งก็เป็นไปได้ยากและอาจยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น

กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยมีกระบวนการ ดังนี้

การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประการแรกคือ อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดแผน PDP๒๐๑๕ โดยการเลือกตัวแทนจากทุกภาคส่วน เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้มีสิทธิ์มีเสียง และเกิดการพิจารณา ถกเถียง หาข้อสรุปจนตกผลึกไปสู่แนวการปฏิบัติที่บรรลุผลร่วมกันโดยไม่เกิดความขัดแย้ง ในกรณีที่กระบวนการมีส่วนร่วมใช้ไม่ได้ผล จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางศาล โดยให้ศาลเป็นผู้ตัดสินปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ผลจากการตัดสินของศาลจะเป็นบรรทัดฐานสู่การปฏิบัติที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับ และเพื่อป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอีก จึงเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการออกกฎหมายเพื่อเป็นการกำหนดกติกา ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการดำเนินการที่ไม่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน และมนุษย์ในอนาคต

ผลลัพธ์ของความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่หากไม่ได้รับการแก้ไขจะมีลักษณะ ชนะ-แพ้ เนื่องจากการดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐสามารถกระทำได้โดยการอ้างเหตุของการพัฒนาของประเทศ ซึ่งเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักสำคัญที่สามารถใช้เป็นเครื่องต่อรองกับคู่ขัดแย้งได้ ซึ่งหากความขัดแย้งทางโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้รับการแก้ไขตามกระบวนการข้างต้น ปลายทางของความขัดแย้งอาจออกมาในรูปแบบ ชนะ-แพ้ ขึ้นอยู่กับว่าคู่ขัดแย้งจะยอมรับวิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือไม่ ซึ่งหากปลายทางที่สุดของความขัดแย้งไม่สามารถตกลงกันได้ กระบวนการทางกฎหมายจะเป็นเครื่องตัดสินว่าฝ่ายใดจะชนะหรือจะพ่ายแพ้

การจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นการจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ บ่อยครั้งที่โครงการพัฒนาของภาครัฐลงมาถึงพื้นที่ใดย่อมจะเกิดความขัดแย้งตามมาอยู่เสมอ สาเหตุเพราะการพัฒนาของภาครัฐเน้นกระบวนการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) กล่าวคือ การก่อตัว การริเริ่มโครงการเกิดจากการดำเนินการของผู้มีอำนาจในระดับสูง เมื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาได้แล้วจึงเริ่มทำการศึกษาผลกระทบและขั้นตอนอื่น ๆ จนถึงขั้นตอนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่เห็นด้วยขึ้น เนื่องจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคประชาสังคมขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก ภาคประชาสังคมเป็นเพียงผู้รับผลกระทบจากการนำนโยบายลงสู่พื้นที่ ทั้งผลกระทบด้านดีและผลกระทบด้านลบ ดังนั้น ความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงมีสาเหตุในลักษณะเดียวกัน ซึ่งได้แผ่ขยายความขัดแย้งในวงกว้าง ยากต่อการควบคุมและจัดการกับปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ การนำหลักพุทธสันติวิธีเข้ามาแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องใช้วิธีการ แนวทางในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ จากการศึกษาประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สรุปดังรูปภาพที่ ๔.๕

รูปภาพที่ ๔.๖ แสดงกระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

จากรูปภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

กระบวนการนิรโทษกรรม (ติณวัตรการวิธี) เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการยุติปัญหาความขัดแย้งในอดีตให้เป็นโมฆะ และเริ่มต้นจัดการความขัดแย้งกันใหม่โดยไม่เอาข้อมูลในอดีตขึ้นมาตัดสินอีกต่อไป ซึ่งเรียกวิธีการนี้ได้ชื่อว่า เป็นการนิรโทษกรรมให้กับคู่ขัดแย้ง ซึ่งวิธีการนี้จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากกรณีที่คู่ขัดแย้งต้องการจัดการกับปัญหาด้วยกันทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการติณวัตรการวิธีนี้จะต้องประกอบไปด้วย

- ๑) คู่ขัดแย้งจะต้องมาพร้อมหน้ากันทั้งหมดทุกฝ่าย
- ๒) ผู้ทำหน้าที่คนกลางชี้แจงถึงเหตุผลในการนิรโทษกรรม
- ๓) คู่ขัดแย้งประกาศเจตนารมณ์ของการจัดการความขัดแย้งโดยการนิรโทษกรรม
- ๔) การประสานความร่วมมือโดยปราศจากความขัดแย้ง

วิธีการดังกล่าวนี้ ถือเป็นการแก้ปัญหาโดยการนิรโทษกรรมในส่วนที่เป็นความขัดแย้งที่ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง และเห็นว่า เป็นปัญหาที่เล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถยอมความกันได้ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาโดยการนิรโทษกรรม เป็นวิธีการที่สมควรอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในส่วนของความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการ ทั้งนี้ มิใช่ว่าเมื่อนิรโทษกรรมแล้ว จะสามารถดำเนินโครงการต่อไปได้ ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการริเริ่มโครงสร้างการบริหารใหม่ที่เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในวงจรเดิมอีก

กระบวนการสลายความยึดมั่น (อุปาทาน) การสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติด ในความคิด การกระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นอยู่ในแนวทางของตนและพยายามที่จะดำเนินการตามแนวทางของตนให้ได้ การจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องสลายความขัดแย้งเพื่อเริ่มต้นกำหนดโครงสร้างการพัฒนาใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งของภาครัฐและของคนในพื้นที่ เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาภายใต้การประสานความร่วมมือ และก่อให้เกิดความสำนึกรักในการพัฒนานั้นๆ รู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงบ่อเกิดความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นจึงเป็นสิ่งที่คู่ขัดแย้งจะต้องขจัดออกไปสู่วงจรแห่งการแก้ปัญหา ประกอบด้วย

๑) กามอุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การยึดมั่นอยู่ในผลประโยชน์ของตน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่ขัดแย้งสามารถแสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน ซึ่งอาจเกิดความขัดแย้งที่บ้านปลายขึ้น ดังเช่นในกรณีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ คู่ขัดแย้งต้องการดำเนินการโครงการโรงไฟฟ้ากระบี่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อฝ่ายตน ทั้งนี้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้ตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ต้องการให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้า

๒) ทิฏฐูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในความเห็น แนวทาง หรือหลักการของฝ่ายตนว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก็เช่นเดียวกัน คู่ขัดแย้งมีความยึดมั่นอยู่ในแนวคิดของตน พยายามยกเหตุผลของฝ่ายตนขึ้นมาประกอบกับการ

แสดงออกที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่ฝ่ายตนพยายามนำเสนอ หรือการดำเนินโครงการตามโครงสร้างการนโยบายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการตอกย้ำความขัดแย้งที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มทวีความรุนแรงขึ้น

๓) สลัฟฟุดูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง เป็นการยึดมั่นในหลักการที่ตนได้ปฏิบัติมาเท่านั้นว่าถูกต้อง หลักการ กฎเกณฑ์ของผู้อื่นผิดหมด หากมีผู้ให้เห็นขัดแย้ง ไม่ยึดตามหลักการของตนก็จะหาทางกลั่นแกล้งหรือขจัดออกไป การยึดมั่นในหลักการของตนนี้เกิดขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยคู่ขัดแย้งพยายามนำเสนอหลักการของฝ่ายตนว่าถูกต้อง เช่น ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้านั้นดำเนินการมาถูกต้องตามหลักการแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งมองว่า พลังงานทางเลือกอื่นๆ ที่ไม่ใช่ถ่านหินจะเป็นทางออกที่ดีกว่าโดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

๔) อัตตวาทุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน ในแง่ของความขัดแย้ง ลักษณะเป็นการยึดมั่นในตัวตนสูง คิดว่าตนเองเป็นผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล มีพลัง สามารถทำอะไรก็ได้ ไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองที่นำไปสู่ความรุนแรง เพราะต่างก็เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ ไม่มีใครยอมใคร กรณีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก็มีการดำเนินการโดยเจ้าของโครงการซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินโครงการในขั้นตอนต่างๆ ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการพยายามกระทำการตามวิถีทางของตนเพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการการบริหารจัดการโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องแก้ไขปรับปรุงก่อนดำเนินการต่อไป

กระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เนื่องจากจุดเริ่มต้นของปัญหาเกิดขึ้นจากการกระทำของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นส่วนงานโดยตรงกับโครงการ ตั้งแต่กระทรวงพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และส่วนงานอื่นๆ จนมาถึงกระบวนการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้เกิดความขัดแย้งเพราะประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการในขั้นตอนต่าง ๆ จึงต้องเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวมัชฌิมาปฏิปทา ดังมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันคิดและร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ตั้งแต่กระบวนการการเกิดขึ้นของนโยบายผ่านขั้นตอนของการจัดทำแผน ไปจนถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหากภาคส่วนต่างเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ ร่วมกันดำเนินการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้า โดยทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและกำหนดกรอบขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบ จารีต ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นที่โครงการพัฒนาลงไปสู่พื้นที่

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันติดตามผลการดำเนินโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้า และรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของมากกว่าความรู้สึกรถึงการแบ่งแยกโดยไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ขั้นตอนดังกล่าวนี้จะเป็นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนและร่วมกันตัดสินใจว่าจะดำเนินการตามแนวโครงการเดิมต่อไปหรือจะร่วมกันหาแนวทาง ช่องทางการพัฒนาใหม่ที่ดีกว่าเดิม

ขั้นตอนหลังจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมสร้างแนวทาง และร่วมติดตามผล มาโดยลำดับจนถึงขั้นตอนของการแก้ปัญหาโครงสร้างการบริหารจัดหาพลังงานไฟฟ้าของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ กลุ่มขัดแย้งทุกกลุ่ม และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ จนไปสู่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หากเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมและเกิดความยุติธรรม จะทำให้ความขัดแย้งลดน้อยลงไป เนื่องจากการก่อเกิดของโครงการพัฒนาเกิดขึ้นจากแนวคิดของทุกภาคส่วนที่กลั่นกรองมาก่อนที่จะถึงขั้นตอนนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น โครงสร้างการพัฒนาที่ดีต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรมและมีความพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

เห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านข้อมูลมีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ จนกลายไปสู่การนำไปปฏิบัติ ดังนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะต้องคิดในมุมกลับคือ ต้องศึกษาข้อมูลตั้งแต่ในระดับพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโครงการ อาศัยความร่วมมือของประชาชน จนก่อเกิดเป็นโครงการ เป็นแผนงาน แผน และเสนอเป็นนโยบายให้ภาครัฐได้รับทราบและตัดสินใจในที่สุด

กระบวนการสร้างความเสมอภาค เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ กระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้ความเสมอภาคย่อมทำให้เกิดความเข้าใจกันและก่อเกิดแนวทางการพัฒนาที่มีความขัดแย้งน้อยลง การสร้างความเสมอภาคจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญกับคู่ขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

๑) การฟังอย่างลึกซึ้งหรือการฟังอย่างตั้งใจ

การฟังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) โดยการตั้งใจ ฟังจากผู้อื่น (ปรโตโฆสะ) อันเป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (โยนิโสมนสิการ) สามารถแยกแยะสิ่งทั้งหลายให้เห็นตามความเป็นจริงตามความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยของเหตุการณ์ต่าง ๆ การฟังอย่างลึกซึ้งโดยใช้ปัญญาและใช้เหตุผลอย่างรอบด้าน ดังเช่นความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ รับฟังความต้องการแนวทางการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่กลุ่มขัดแย้งได้นำเสนอออกมาและมีอุดมการณ์อันแน่วแน่ในโครงสร้างการพัฒนาเหล่านั้น ดังนั้น กระบวนการฟังอย่างลึกซึ้งและตั้งใจ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้กลุ่มขัดแย้งได้รับฟังความต้องการของกันและกัน และพิจารณาแนวทางที่อาจจะนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกันหรือเกิดความพึงพอใจร่วมกันในที่สุด ก่อเกิดเป็นโครงสร้างการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด

๒) การเคารพ การให้เกียรติชีวิตของผู้อื่นและสัตว์อื่น

การเคารพและให้เกียรติผู้อื่นถือเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่จะไปสู่ทางออกของความขัดแย้งด้านโครงสร้างการพัฒนา ดังเช่นโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ กลุ่มขัดแย้งต่างมีแนวทางในการพัฒนาภายใต้โครงสร้างการพัฒนาที่กลุ่มของตนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น การที่ทุกกลุ่มขัดแย้งเคารพและให้เกียรติในแนวคิด รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มต่าง ๆ เปิดใจรับฟังความต้องการของกันและกัน จะทำให้บรรยากาศของความขัดแย้งเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ก่อเกิดเป็นการเห็นอกเห็นใจกัน และร่วมกันหาทางออกด้วยความบริสุทธิ์ใจและมองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

๓) การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น

การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่นในลักษณะของความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นการมองถึงทรัพย์สินส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ดังเช่น กลุ่มขัดแย้งที่เป็นกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่เป็นโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหิน มองเห็นว่าการใช้ถ่านหินผลิตไฟฟ้าอาจกระทบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และอาจกระทบต่อการท่องเที่ยว การทำประมง การทำเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่กลุ่มขัดแย้งดังกล่าวมีความห่วงหาและต้องการรักษาไว้ ส่วนกลุ่มขัดแย้งที่เป็นเจ้าของโครงการ มีความต้องการจัดหาพลังงานไฟฟ้าเพื่อรองรับความต้องการใช้ไฟฟ้าในอนาคต และทดแทนโรงไฟฟ้าเดิมที่กำลังจะหมดอายุและปิดตัวลง กลุ่มขัดแย้งดังกล่าวต้องการรักษาสภาพประโยชน์ของชาติไว้ เพราะความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการลงทุนในภาคธุรกิจ อันเป็นรายได้ของประเทศชาติ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าต่างฝ่ายต่างต้องการการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของฝ่ายตนเอง ทิศทางการพัฒนาจึงต้องเป็นไปในรูปแบบที่ก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดและได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

การแบ่งปัน เมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธีแล้ว การแบ่งปันเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง ซึ่งรูปแบบการดำเนินการไปสู่แนวทางของการแบ่งปันนั้น คู่ขัดแย้งสามารถแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การแบ่งปันความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เป็นการสลายความขัดแย้งโดยใช้หลักของความเมตตาต่อกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และคำนึงถึงพื้นฐานของมนุษย์ที่รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน ความปรารถนาดีต่อกันย่อมก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องสร้างความรู้สึกลึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อจะได้รักษา ดูแล และใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

๒. การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ย่อมไม่ต้องการการเอาเปรียบ ต้องการความเสมอภาคและความยุติธรรม การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

๓. การแบ่งปันความรู้สึก ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บ่อยครั้งที่การพัฒนาของภาครัฐทำให้ความรู้สึกระหว่างประชาชนกับภาครัฐเกิดความบาดหมาง ความไม่เข้าใจกัน การปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากการที่แต่ละภาคส่วนขาดการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน ทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยกและคัดค้านทางด้านความรู้สึกจนอาจก่อตัวจนแสดงออกมาทางพฤติกรรมของคนในสังคมได้

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพและความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ความเชื่อ ดังนั้น เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไรภายใต้ความแตกต่างกันทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน การปรับความรู้สึก ปรับจิตใจของตนให้มองเห็นถึงความแตกต่างและอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นภายใต้การพัฒนาตามโครงสร้างที่เกิดจากความพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

การเจรจาแบบสันติสนทนา **เจรจาแบบสันติสนทนา** กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้น จะสำเร็จได้ต้องอาศัยการเจรจาแบบสันติสนทนา ซึ่งการใช้หลักสันติสนทนาเข้ามาจัดการกับความขัดแย้งนั้น คู่เจรจาหรือคนกลางต้องอาศัยทักษะ เทคนิคโดยเริ่มจากการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการ หรือจุดมุ่งหมายของคู่ขัดแย้ง การสนทนากันโดยอาศัยหลักสันติวิธีนั้น หากจะให้ได้ผลดีนั้นควรนั่งคุยกันเป็นวงกลม ไม่ควรนั่งเจรจาแบบแบ่งข้าง เพราะการนั่งเป็นวงกลมจะให้ความรู้สึกหรือบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียดหรือไม่เกิดความรู้สึกแบ่งฝ่าย ฉะนั้น หลักสันติสนทนาสามารถเข้าถึงความรู้สึกหรือความต้องการของทุกฝ่ายได้ดีที่สุด

การสื่อสารอย่างสันติ เป็นเทคนิควิธีการที่สำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งสามารถคลี่คลายลงได้ การสื่อสารแบบสันตินี้เป็นวิธีการที่ใช้กันแพร่หลายและได้ผลดี สิ่งสำคัญของเครื่องมือชนิดนี้คือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางต้องไม่มีอคติหรือต้องไม่ได้รับผลประโยชน์จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การสื่อสารแบบสันตินี้ ประกอบด้วย

๑. การสังเกต การสื่อสารหรือพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติของความขัดแย้ง จำเป็นต้องอาศัยการสังเกตกิริยาอาการ ท่าที หรือการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า การพูดคุยหรือการสื่อสารนั้นทำให้ความขัดแย้งลดลงได้ คนกลางต้องทำหน้าที่สังเกตคู่ขัดแย้งว่ามีเจตนาธรรมเป็นไปในทิศทางใด

๒. ความต้องการ ความขัดแย้งด้านโครงสร้างการพัฒนาเกิดขึ้นได้ ก็เพราะทุกฝ่ายต้องการให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดและต้องการการพัฒนาไปในทิศทางที่กลุ่มของตนได้กำหนดขึ้น ดังนั้น การสื่อสารแบบสันตินี้ ต้องทราบความต้องการของทุกฝ่ายเป็นเบื้องต้นก่อน เพราะเมื่อทราบความต้องการแล้ว ก็จะสามารถดึงเข้าสู่การสื่อสารแบบสันติได้โดยง่าย

๓. ความรู้สึก การเจรจาหรือการแก้ปัญหาความขัดแย้งจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกของทุกฝ่าย การจะจัดการกับความขัดแย้งนั้น ต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้ทุกฝ่ายที่ขัดแย้งรู้สึกได้ว่า การสื่อสารหรือการพูดคุยนั้น นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างแท้จริง

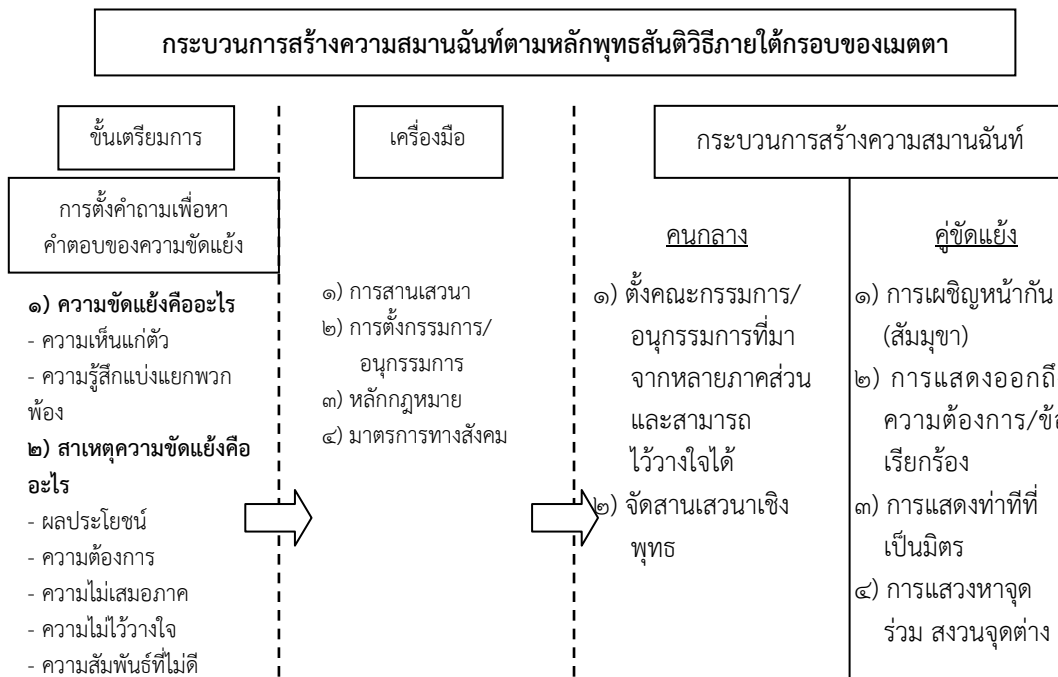
๔. การร้องขอ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง บางกรณีจำเป็นต้องอาศัยการโอนอ่อนผ่อนตามหรือการหาจุดร่วมของทุกฝ่ายขัดแย้ง การร้องขอก็เป็นหนทางหนึ่งในการสื่อสารเพื่อยุติความขัดแย้ง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเจรจาหรือทำหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จำเป็นต้องหาทางในการลดการยึดมั่นในทัศนคติของตนเองลงให้ได้ โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านโครงสร้างการพัฒนา คนกลางต้องทำหน้าที่ในการร้องขอให้คู่ขัดแย้งได้อ่อนอ่อนลงเพื่อให้คู่ขัดแย้งยอมเสียเปรียบในบางส่วนแต่ให้ได้รับประโยชน์อีกส่วนร่วมกันอย่างยุติธรรม การพัฒนาใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นจากความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยฝ่ายเดียว ย่อมนำมาซึ่งความขัดแย้ง แต่การพัฒนาใดที่เกิดขึ้นจากการประสานประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ความบริสุทธิ์ยุติธรรม การพัฒนานั้นจะทำให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด เพราะทุกฝ่ายทุกกลุ่มได้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายแล้ว

จะเห็นได้ว่า การเจรจาแบบสันติสนทนา หัวใจสำคัญของกระบวนการ นี้คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดการความขัดแย้ง ต้องอาศัยกระบวนการดังกล่าวข้างต้นในการแก้ปัญหา ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางต้องอาศัยเทคนิค วิธีการ ให้สามารถนำพาคู่ขัดแย้งออกจากปัญหาได้ และแสวงหาแนวทางที่ทำให้คู่ขัดแย้งสามารถรับรู้ ประเมินผล แปรผล ข้อมูลต่าง ๆ ได้ตรงกัน

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้าไปแก้ปัญหานั้น ใจความสำคัญของการแก้ปัญหาคือการจริงจังต่อกัน มีความบริสุทธิ์ใจในการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และศึกษาผลกระทบต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งและส่งผลให้การดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการสามารถดำเนินไปได้โดยไม่ยืดเยื้อ ดังนั้นกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งต้องแก้ที่ตัวบุคคลเป็นลำดับแรก เพราะคนเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบให้ดำเนินต่อไปได้ การพัฒนาใดที่คำนึงถึงเสียงของประชาชน การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดผลเป็นรูปธรรม แต่การพัฒนาใดที่คำนึงถึงผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง การพัฒนานั้นย่อมหนีไม่พ้นวงจรของความขัดแย้ง

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การวิจัยพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้ศึกษาข้อมูลความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ เพื่อต้องการสังเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งให้เกิดความชัดเจน จากนั้นจึงคัดสรรกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือในการประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปัญหาความขัดแย้งให้เกิดความสมานฉันท์ให้ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ออกมาเป็นกระบวนการ ดังแผนภาพที่ ๔.๗

แผนภาพที่ ๔.๗ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ภายใต้กรอบของเมตตาทายกรรม

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาทายกรรม เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหา วิธีการแก้ไข ที่เป็นไปตามหลักเมตตา และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

ขั้นตอนนี้ต้องการที่จะสืบค้นหาต้นตอของความขัดแย้งว่าเกิดจากอะไร มีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งในประเด็นนี้ความขัดแย้งมีลักษณะเป็นความเห็นแก่ตัวและความรู้สึกแบ่งแยกพวกพ้อง ซึ่งเมื่อคู่กรณีมีลักษณะดังกล่าวแล้ว ทำให้อีกฝ่ายเกิดความรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมและเกิดการแบ่งแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของความขัดแย้งลักษณะนี้มักเกิดจากความต้องการด้านผลประโยชน์ ความไม่เสมอภาค ความไม่ไว้วางใจ และความสัมพันธ์ที่สั่นคลอน เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว การแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ย่อมเป็นเครื่องบ่งบอกถึงระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง และจะแสดงออกให้อีกฝ่ายเห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกัน

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาทายกรรมนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

- การสานเสวนา เป็นการ จัดสานเสวนา โดยเป็นไปตามหลักการทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นการสนทนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างคู่ขัดแย้ง เป็นการเปิดใจรับฟังอย่างมีสติ ผู้พูดก็ต้องพูดอย่างมีสติ และเป็นการเปิดใจเพื่อรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ร่วมใจกัน เปิดใจรับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติหรือความรู้สึกที่เกิดการแบ่งแยกกัน ซึ่งในการสานเสวนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น เน้นให้ผู้เข้าร่วมสานเสวนาได้เข้าใจซึ่งกันและกัน และร่วมใจกันหาทางออกอย่างสร้างสรรค์ หัวใจหลักของการสนทนา คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้เปิดเผยความในใจของตนเองออกมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการ จุดประสงค์ของทุกฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ผู้เข้าร่วมจำเป็นต้องมีชั้นธรรมในใจ เนื่องจากการสานเสวนามีลักษณะที่เป็นการฟังมากกว่าการพูด และทุกคำที่พูดออกมาต้องประกอบด้วยประโยชน์และมีสติกำกับอยู่เสมอ

- การตั้งกรรมการ อนุกรรมการ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญพื้นฐานคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ปราศจากอคติ คือ ความลำเอียง และมีอุเบกขาธรรม ชั้นธรรม และเมตตาธรรม การตั้งกรรมการ อนุกรรมการ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น สมาชิกต้องเป็นบุคคลที่เป็นสมาธิภูมิ พระพุทธศาสนาเน้นหนักในเรื่องของการตั้งตัวแทน กรรมการขึ้นมัตตสิน ไม่ได้เน้นที่เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์อย่างเดียว แต่เสียงข้างมากนั้นต้องเป็นเสียงจากฝ่ายที่มีสมาธิภูมิมากกว่าฝ่ายที่ไม่ใช่ฝ่ายสมาธิภูมิ

- หลักกฎหมาย การใช้หลักกฎหมายมาตัดสินจะใช้ก็ต่อเมื่อความขัดแย้งนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามาตัดสินชี้ขาดว่าฝ่ายใดถูกผิด ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ไม่สนับสนุนการตัดสินแบบแพ้-ชนะ แต่เน้นให้ทุกฝ่ายได้เกิดความพึงพอใจร่วมกัน กระบวนการใช้กฎหมายมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาตามแนวพุทธนั้น จะต้องเป็นกฎ กติกาที่จัดตั้งขึ้น โดยได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันว่าสิ่งนั้นผิด สิ่งนั้นไม่ผิด อันเป็นกฎ กติกาที่ทุกคนในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งที่กำหนดไว้โดยคนหมู่มาก

- มาตรการทางสังคม การแก้ปัญหาความขัดแย้งอีกประการหนึ่ง คือ มาตรการทางสังคม อันเป็นกฎ กติกาที่สังคมได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่งอาจไม่มีในสังคมอื่น แต่ในสังคมนี้ได้มีการกำหนดขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงเห็นถึงความสำคัญข้อนี้ ดังสังเกตได้จากหากมีข้อพิพาท ความขัดแย้งเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาคือพระวินัยเป็นลำดับแรก และได้ทรงกำหนดให้ศึกษาในแต่ละสังคมว่าในสังคมนั้น ๆ มีมาตรการทางสังคมอย่างไร มีข้อห้ามอะไรบ้าง การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากตัวบทกฎหมายด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาภาวนากรรมนั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนของผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางและส่วนของผู้ขัดแย้ง ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะเอาไว้ ดังนี้

- ผู้ทำหน้าที่เป็นตนกลางในการจัดการความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ โดยการจัดตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการที่มีความเที่ยงธรรม ซื่อตรง และสามารถสร้างความไว้วางใจให้กับคู่กรณีทุกฝ่ายได้ พร้อมทั้งอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมในการพิจารณาหาข้อสรุปของความขัดแย้ง เพื่อให้เป็นประจักษ์พยานและนำความจริงออกสู่สาธารณชนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การจัดสานเสวนาเชิงพุทธ เป็นการเชิญคู่ขัดแย้งเข้ามาพูดคุยทำความเข้าใจ เปิดเผยถึงความต้องการและสภาพปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง การสานเสวนาเชิงพุทธนั้นจำเป็นต้องใช้สติในทุกขั้นตอน และต้องมีความอดทน พร้อมทั้งจะรับฟังผู้อื่นด้วยใจที่เป็นกลาง

- ส่วนของคู่ขัดแย้งนั้น การจัดการความขัดแย้งที่ดีที่สุดคือการหันหน้าเข้าหากันพูดคุยทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะการเผชิญหน้า (สัมมุข) เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งโดยการทำทำความเข้าใจและรับฟังความต้องการของคู่กรณี และสามารถร่วมกันหาทางออกของความขัดแย้งระหว่างกันได้โดยไม่ปล่อยให้ความขัดแย้งนั้นลุกลามจนแก้ไขได้ยาก นอกจากนี้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งนั้นต้องวางใจให้เป็นกลางและแสดงออกด้วยความเป็นมิตร จุดประสงค์หลักของการเผชิญหน้ากันระหว่างคู่กรณีนั้นก็เพื่อ ต้องการหาจุดร่วมที่เกิดความพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาทายกรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น มุ่งเน้นให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายโดยไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ เพราะการแพ้ชนะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งในประเด็นอื่น ๆ ตามมาอีก ดังพุทธสุภาษิตที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า ขยิ เวรํ ปสวติ ทุกฺขิ เสติ ปราชิโต อุปสนโต สุขิ เสติ หิตวา ขยปราชยิ แปลว่า ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ คนละความชนะและความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข^{๒๔๓} ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีมากกว่าการตัดสินแพ้ชนะ เพราะการดำรงอยู่ในสังคม การสร้างสัมพันธภาพที่ดีมีค่ามากกว่าการสร้างศัตรูที่มีความบาดหมางกัน

^{๒๔๓} ดูรายละเอียดใน พ.ร. (ไทย) ๒๕/๒๕/๓๕-๓๖.

**กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของ
เมตตาวจีกรรม**

ขั้นเตรียมการ	เครื่องมือ	กระบวนการสร้างความสมานฉันท์	
การตั้งคำถามเพื่อหา คำตอบ ของความขัดแย้ง ๑) ความขัดแย้งคืออะไร - การเรียกร้อง - การต่อสู้กันทางวาจา ๒) สาเหตุความขัดแย้งคืออะไร - ผลประโยชน์ทางวัตถุ - อำนาจ ศักดิ์ศรี - ความเชื่อ ลัทธิ - อุดมการณ์ - ความต้องการ - อภุศลมูล ๓ (โลภะ โทสะ โมหะ)	๑) หลักปยวจา ๒) การเจรจาตนเอง ๓) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ๔) การไต่สวน/กระบวนการทางศาล ๕) กฎหมาย/กติกาสังคม ๖) อนุญาโตตุลาการ	คนกลาง ๑) คนกลาง/กรรมการ/อนุกรรมการที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและได้รับการยอมรับ ๒) จัดเวทีเจรจาไกล่เกลี่ย ๓) จัดสานเสวนา	คู่ขัดแย้ง ๑) การลดอคติ ๒) การแสดงออกถึงความต้องการ/ข้อเรียกร้อง ๓) การยอมรับคำตัดสิน ๔) การแสดงออกด้วยเมตตา ขันติ สติและสัจจะ

แผนภาพที่ ๔.๘ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของเมตตาวจีกรรม

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาวจีกรรม เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหา วิธีการแก้ไข ที่เป็นไปตามหลักเมตตา และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

การแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์นั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือการค้นหาต้นตอของความขัดแย้ง ซึ่งในประเด็นนี้ความขัดแย้งมีลักษณะที่แสดงออกมาในรูปแบบของการเรียกร้อง การวิวาทกันหรือการต่อสู้กันด้วยวิวาทะ เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการอุดมการณ์ ทัศนคติของฝ่ายตน และแสดงให้เห็นจุดยืนของฝ่ายตน ความขัดแย้งลักษณะนี้มีจุดประสงค์ก็เพื่อแสดงออกถึงความต้องการ เช่น อำนาจ ผลประโยชน์ ศักดิ์ศรี ความเชื่อ ลัทธิอุดมการณ์ ซึ่งมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นเชื้อไฟที่ก่อความขัดแย้งให้ปะทุขึ้น การขัดแย้งกันด้วยวิวาทะ หรือการต่อสู้กันด้วยคำพูด เป็นความขัดแย้งประการหนึ่งที่มีความสำคัญและยากต่อการควบคุม เนื่องจากคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง ยึดมั่นในหลักการของตนเอง การที่จะระงับความขัดแย้งโดยการหันหน้าเข้าหากันจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาวชิรกรรมนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

๑) หลักปยวจา การใช้หลักปยวจาในการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเจรจาเพื่อตกลงร่วมกัน การใช้ปยวจาเป็นการป้องกันและควบคุมความร้อนแรงในการพูดคุยเจรจา และเป็นการป้องกันการใช้คำพูดที่อาจทำให้เกิดความเกลียดชัง (Hate Speech) ซึ่งหลักปยวจานั้นเน้นคำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นคำพูดที่คู่ขัดแย้งฟังแล้วเกิดความรู้สึกถึงความเป็นมิตรและความจริงใจ มีความต้องการที่จะระงับความขัดแย้งเพื่อดำเนินไปสู่ความสมานฉันท์ระหว่างกันได้

๒) การเจรจากันเอง วิธีการนี้เป็นการระงับความขัดแย้งไม่ให้เกิดความบานปลาย และควบคุมระดับของความขัดแย้งไม่ให้ขยายวงกว้าง การเจรจากันเองเป็นเครื่องมือหนึ่งที่คู่ขัดแย้งมองเห็นแล้วว่า หากปล่อยให้ความขัดแย้งลุกลามอาจแก้ไขได้ยาก จึงมีความต้องการที่จะเจรจากันเองเพื่อให้ปัญหาสามารถหาทางแก้ไขได้ทันท่วงที

๓) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง วิธีการนี้นำมาใช้ก็ต่อเมื่อการเจรจากันเองไม่ได้ผลหรือไม่สามารถเจรจากันเองได้ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจึงต้องแสวงหาคคนกลางที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความเที่ยงตรง ปราศจากอคติ และมุ่งประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่ายขัดแย้ง ดังนั้น วิธีการนี้จะต้องสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเข้ามาทำหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและเกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย

๔) การไต่สวน/กระบวนการทางศาล วิธีการนี้ถูกนำมาใช้เมื่อความขัดแย้งขยายวงกว้าง ต้องอาศัยกระบวนการทางศาล การไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพิจารณาตัดสินปัญหา การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนากับการไต่สวนหรือกระบวนการทางศาลนั้น จำเป็นต้องพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ โดยหาสาเหตุของความขัดแย้งลึกลงไปถึงระดับความรู้สึกนึกคิด จิตใจของคู่ขัดแย้ง เพื่อค้นหาต้นตอของความขัดแย้ง และดำเนินการไต่สวน แก้ไข ให้ความขัดแย้งสงบระงับ อันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ระหว่างกัน

๕) กฎหมาย/กติกาสังคม วิธีการนี้ถูกนำมาใช้เมื่อความขัดแย้งมีระดับที่รุนแรงขึ้น ทำให้ต้องอาศัยกฎหมาย กติกาสังคม เข้ามาช่วยตัดสินข้อพิพาท หรือวิวาทะระหว่างคู่ขัดแย้ง การใช้กฎหมายทำให้เกิดความยุติธรรม เนื่องจากเป็นกติกาสังคมที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และทำให้เห็นได้ชัดว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายที่ละเมิดหรือทำผิดกติกาสังคม

๖) อนุญาโตตุลาการ เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งสมัครใจให้บุคคลที่สามเข้ามาเป็นคนกลางในการจัดการความขัดแย้ง ระบุข้อพิพาท โดยที่ผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีระงับข้อพิพาทที่มีบรรยากาศของความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการจะทำให้กระบวนการอนุญาโตตุลาการสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยคำนึงถึงความรู้สึกของคู่กรณี การร่วมกันหาทางออกโดยปราศจากอคติต่อกัน และเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

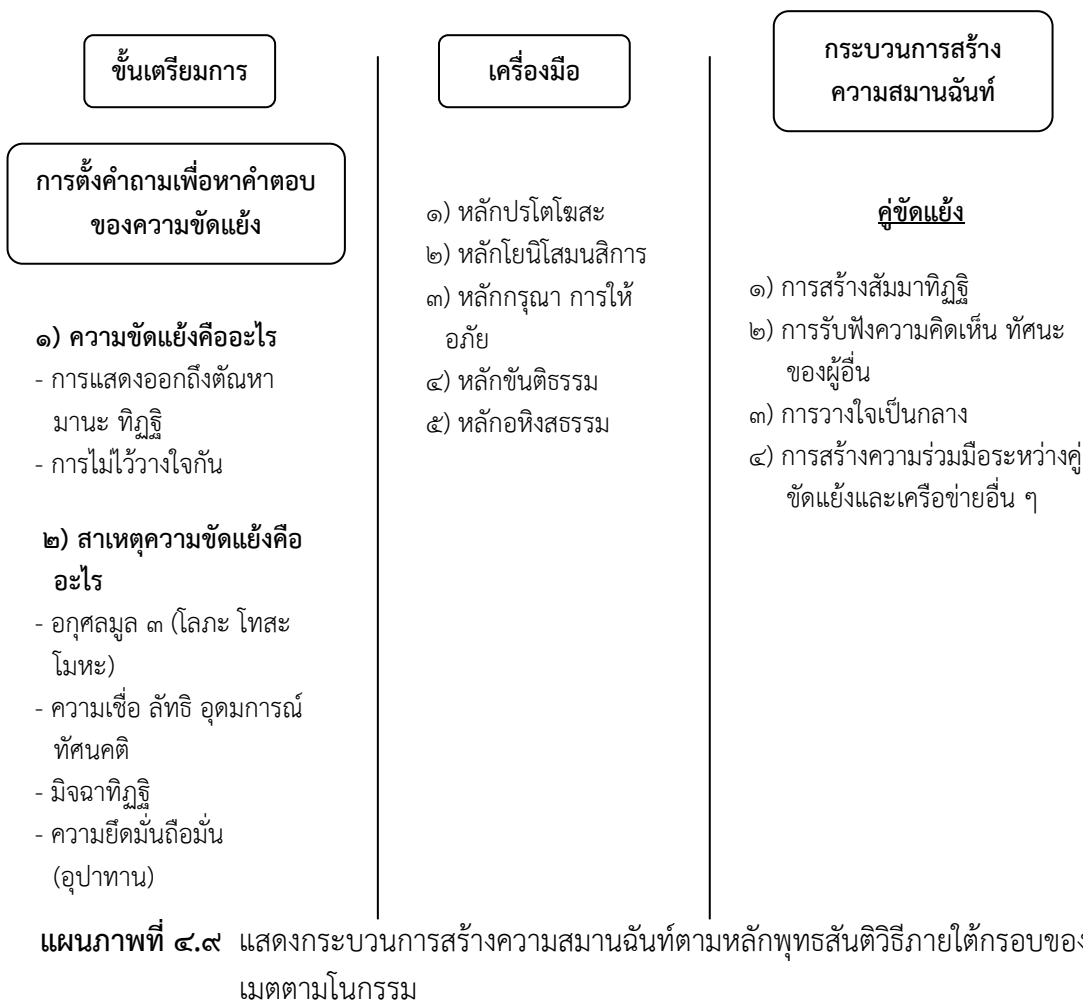
กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาจริยธรรมนั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนของผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางและส่วนของคู่ขัดแย้ง ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะเอาไว้ ดังนี้

- ผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ภายใต้การจัดตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ ต้องดำรงตนเป็นที่น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อการทำหน้าที่ เนื่องจากการระงับความขัดแย้งนั้น คู่กรณีต้องการคนกลางที่สามารถไว้วางใจได้ และตัดสินปัญหาอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่ขัดแย้ง นอกจากนี้ การจัดเวทีเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดสานเสวนา ต้องเป็นไปเพื่อการหาทางออกร่วมกัน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย ทั้งที่เป็นคู่ขัดแย้ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน มีเจตนารมณ์เดียวกันในการแสวงหาทางออกของปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์แก่ทุกฝ่ายโดยปราศจากการระแวง การไม่ไว้วางใจกันหรือการไม่ยอมรับกติกาในภายหลัง

- ผู้ที่เป็นคู่ขัดแย้ง เมื่อเข้าสู่เวทีของการเจรจาไกล่เกลี่ย เข้าสู่วงเสวนาหรืออยู่ในบรรยากาศของการแก้ไขปัญหา คู่ขัดแย้งจะต้องลดอคติอคตมูล คือ โลภะ โทสะ และโมหะภายในจิตใจให้ลดน้อยลง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เมื่อเข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการแสดงทัศนะ ความต้องการของฝ่ายตน ต้องแสดงทัศนะให้เห็นถึงความต้องการ สิ่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คู่กรณีสามารถพิจารณาเห็นว่าได้ว่าคู่กรณีอีกฝ่ายต้องการอะไร มีจุดประสงค์อย่างไร เมื่อเข้าสู่กระบวนการตัดสินปัญหา คู่ขัดแย้งต้องยอมรับในคำตัดสินของคนกลาง โดยมองถึงประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน และสิ่งสำคัญ คือ ในทุกขั้นตอนของการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น คู่กรณีต้องอาศัยหลักเมตตาธรรมเป็นลำดับแรก มีความอดทนอดกลั้น พร้อมรับฟังผู้อื่นด้วยจิตใจที่ไม่มีความอาฆาต พยาบาท หรือแสดงออกมาทางสีหน้า ท่าทาง การกระทำว่าไม่เห็นด้วย การจะทำ พูด คิด สิ่งใดต้องประกอบด้วยสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ไม่เอาอารมณ์อยู่เหนือเหตุผล และมีสัจจะ ความจริงใจ น้อมรับคำตัดสิน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการจัดการความขัดแย้งอันจะนำไปสู่การสร้างสมานฉันท์ต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาธรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาธรรมนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะการเจรจา การพูดคุยทำความเข้าใจ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นทางออกหนึ่งของการระงับความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผชิญหน้ากันและได้พูดคุยกันเพื่อหาทางออกของปัญหา ต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายอย่างตั้งใจและเปิดใจรับฟัง ทำให้ได้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ ความขัดแย้งบางกรณีอาจตกลงกันได้ตั้งแต่ระดับการเจรจาไกล่เกลี่ยกันเองระหว่างคู่กรณี บางกรณีอาจแก้ปัญหาได้โดยการอาศัยคนกลางมาทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ย บางกรณีต้องอาศัยหลักกฎหมาย กติกาสังคมมาเป็นตัวตัดสิน ทั้งนี้ การแก้ปัญหาคความขัดแย้งความขัดแย้งส่วนใหญ่มักเลือกใช้วิธีการเจรจาพูดคุย ใช้คำพูดในการสื่อสารทำความเข้าใจปัญหา แม้ในพระพุทธศาสนาได้ปรากฏอยู่หลายกรณีที่ได้ใช้วิธีการพูดคุย เจาหา ทำความเข้าใจในข้อพิพาท การวิวาทะ ทั้งที่ปรากฏว่าพระพุทธเจ้าได้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วยพระองค์เอง หรือในภายหลังสาวกได้แก้ปัญหาด้วยการพูดคุยเจรจากัน จนเกิดความสงบ สุข ความสันติสุข ความสมานฉันท์ในหมู่สงฆ์ ก็ด้วยการพูดคุย เจาหาทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน จนสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้

**กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้
กรอบของเมตตามโนกรรม**

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตามโนกรรม เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหาวิธีการแก้ไข ที่เป็นไปตามหลักเมตตา และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี ขั้นตอนแรกจำเป็นต้องค้นหาคำตอบของความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งที่จัดอยู่ในกรอบของหลักเมตตามโนกรรมนั้น ไม่มีรูปแบบที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม มักจะเป็นความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ในจิตใจเป็นหลัก เรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งความขัดแย้งที่เป็นมโนกรรมนั้น

เป็นการแสดงออกถึงตัณหา มานะ ทิฐิ อันเป็นปัจจัยสำคัญของความขัดแย้ง ผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดจากภายในจิตใจของคู่ขัดแย้งตามหลักการทางพระพุทธศาสนาองว่ามีจุดเริ่มต้นจากอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ก่อเกิดเป็นความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ทำให้เกิดความเชื่อ ลัทธิ อุดมการณ์ ทศนคติที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล เมื่อมีอกุศลมูลเป็นพื้นฐานสำคัญแล้ว มิจฉาทิฐิย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นชนวนทำให้เกิดความขัดแย้งตั้งแต่ระดับจิตใจ จนแสดงออกมาทางการกระทำ คำพูด พฤติกรรม ที่สามารถมองเห็นได้

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาวชิกรรมนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

๑) หลักปรโตโฆสะ การเปิดใจรับฟังผู้อื่นเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเก็บเกี่ยวเอาความรู้สึนึกคิด ความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้วิทยาการอื่น ๆ มาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาหาความจริง ปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่เปิดใจรับฟังผู้อื่น ยึดมั่นในหลักการของตนเอง ทำให้ปัญหาความขัดแย้งไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้น หลักปรโตโฆสะ จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเปิดใจรับฟังเสียงจากภายนอก รับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจบริบทของความขัดแย้งอย่างแท้จริง

๒) หลักโยนิโสมนสิการ การพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้คู่กับหลักปรโตโฆสะ เมื่อเปิดใจรับฟังผู้อื่นทำให้เห็นทัศนะ เห็นถึงความต้องการของผู้อื่น แล้วนำมาพิจารณาหาเหตุผลอย่างแยบคายโดยมีสติและปัญญาเป็นเครื่องควบคุม ดังนั้น วิธีการลักษณะนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้งด้วยตัวเอง เป็นการยกระดับจิตใจไม่ให้ยึดมั่นอยู่ในหลักการของตนเองโดยไม่ฟังเหตุผลของผู้อื่น

๓) หลักกรุณา การให้อภัย วิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับจิตใจคือการให้อภัยกัน มีความกรุณาซึ่งกันและกัน ปัญหาความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือจะเป็นความขัดแย้งระดับที่สูงขึ้นไป แท้จริงแล้วมีจุดกำเนิดมาจากจิตใจของมนุษย์ทั้งสิ้น การยกระดับจิตใจให้มีความกรุณา รู้จักให้อภัยต่อผู้อื่น เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการตัดวงจรของความขัดแย้งไม่ให้ลุกลามใหญ่โตขึ้นไป

๔) หลักขันติธรรม ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในระดับใด สิ่งหนึ่งที่มนุษย์สามารถควบคุมได้คือ จิตใจของตนเอง เนื่องจากไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้มนุษย์มีความสุขทั้งหมด ย่อมมีสิ่งที่ทำให้เกิดความขุ่นในใจ เกิดความรู้สึกไม่พอใจ รู้สึกต่อต้านหรือไม่เห็นด้วย เครื่องมืออย่างหนึ่งในการระงับความรู้สึกเหล่านั้นคือ การมีขันติคือความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พอใจ ขันติธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้เกิดออกมาในทางที่ไม่ดี และเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่ควรมีในมนุษย์ทุกคน

๕) หลักอหิงสธรรม หลักการหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับบุคคลคือ การไม่เบียดเบียนกัน กล่าวคือ เมื่อความขัดแย้งก่อตัวขึ้นภายในจิตใจแล้ว การจะระงับความขัดแย้งนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก วิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งในเบื้องต้น คือ การใช้หลักอหิงสธรรม ซึ่งเป็นหลักการปรับจิตใจไม่ให้คิดร้าย พุดร้าย หรือทำร้ายผู้อื่น อันจะทำให้ความขัดแย้งมีระดับที่รุนแรงขึ้น บ่อยครั้งที่มนุษย์ไม่สามารถยับยั้งสติอารมณ์ของตนเองไว้ได้ เนื่องจากการที่ปรับจิตใจให้เป็นปกติ โดยไม่ตอบโต้มันทำได้ยาก ดังนั้น หลักอหิงสธรรม จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตามโนกรรมนั้น เป็นการจัดการความขัดแย้งที่อยู่ภายในจิตใจของคู่ขัดแย้งเป็นหลัก ดังนั้น การจะระงับความขัดแย้งเพื่อไม่ให้ลุกลามบานปลายนั้นมียุทธวิธี ดังนี้

กระบวนการสร้างสัมมาทิฐิ อาศัยกระบวนการปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เพื่อค้นหาความขัดแย้งและพิจารณาตามเหตุปัจจัย พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยจิตที่เป็นกุศล วิธีการนี้อาจทำได้ยาก แต่หากพิจารณาตามหลักการดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจนั้น จำเป็นต้องเปิดใจรับฟังผู้อื่นให้มาก โดยไม่ยึดติดกับความคิดของตนเอง จากนั้นจึงพิจารณาหาเหตุปัจจัยของความขัดแย้งพร้อมทั้งพิจารณาหาทางออกของปัญหาไว้ในใจเป็นลำดับแรก

ลำดับต่อมาเป็นกระบวนการสร้างความร่วมมือร่วมใจกับคู่ขัดแย้ง โดยการเปิดใจเปิดเผยปัญหาและความต้องการของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งกัน เพื่อให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย จากนั้นจึงร่วมมือกันหาทางออกของความขัดแย้งโดยการวางใจเป็นกลาง มีขันติธรรม และมีความกรุณาต่อกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเดินทางไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ได้ เนื่องจากธรรมชาติของความขัดแย้งนั้นย่อมมีผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holders) การแก้ปัญหาในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นการแก้ปัญหาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสมประโยชน์ด้วยทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ เมื่อมีฝ่ายหนึ่งได้ ฝ่ายหนึ่งเสีย ฝ่ายที่เสียประโยชน์ย่อมต้องการหาวิธีการให้ตนเองได้บ้างไม่มากนักน้อย ซึ่งจะทำให้ความขัดแย้งไม่สิ้นสุด

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตามโนกรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาวชิรกรรมนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งที่จัดได้ว่าเป็นวาระเร่งด่วน กล่าวคือ ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่แต่ละฝ่ายขัดแย้งมีความคิด ทศนคติ อุดมการณ์ที่ต่างกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีจุดกำเนิดมาจากภายในตัวบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุจึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม หากสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตใจได้ ก็จะไม่ปรากฏความขัดแย้งที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม กระบวนการสร้างความสมานฉันท์โดยการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับจิตใจจึงเป็นตัวเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้สามารถสงบระงับได้จริงโดยไม่ทิ้งเชื้อแห่งความขัดแย้งไว้

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้
กรอบของสาธารณโกศ

ขั้นเตรียมการ	เครื่องมือ	กระบวนการสร้างความสมานฉันท์	
การตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ ของความขัดแย้ง ๑) ความขัดแย้งคืออะไร - การเสียผลประโยชน์ - ความต้องการ - ความยุติธรรม ๒) สาเหตุความขัดแย้งคืออะไร - อภุศลมูล ๓ (โลภะ โทสะ โมหะ) - ความเห็นแก่ตัว - การใช้อำนาจไม่เป็นธรรม	๑) สัมมาทิฐิ ๒) ความเคารพและให้เกียรติ ๓) การแบ่งปัน ๔) ความรัก ๕) กฎหมาย/กติกาสังคม	<u>คนกลาง</u> ๑) การวางตนเป็นกลางและมีความน่าเชื่อถือ ๒) จัดสานเสวนา ๓) การพิจารณาหาเหตุผล	คู่คู่ขัดแย้ง ๑) การรับฟังอย่างตั้งใจและพิจารณาหาเหตุผล ๒) การแสดงออกถึงความต้องการ/ข้อเรียกร้อง ๓) การยอมรับคำตัดสิน ๔) การเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันในทุกด้าน ๕) การรู้ถอยนความยืดหยุ่นถ้อยมั่น

แผนภาพที่ ๔.๑๐ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของสาธารณโกศ

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาภาวกรรม เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหา วิธีการแก้ไข ที่เป็นไปตามหลักเมตตา และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

กระบวนการหาคำตอบของความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหลักสาธนาธณโกคิ ทำเห็นว่าความขัดแย้งมีรูปแบบเกี่ยวกับผลประโยชน์เป็นหลัก ในบางกรณีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลประโยชน์ของส่วนร่วมหรือเป็นผลประโยชน์ระดับประเทศ ดังนั้น เมื่อมีบุคคลใด กลุ่มใด ต้องการแสวงหาผลประโยชน์เหล่านั้น ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น เมื่อพิจารณาถึงความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหลักสาธนาธณโกคิ จะมีรูปแบบของความต้องการแสวงหาประโยชน์เข้าสู่ตนเอง การเสียผลประโยชน์ และเกิดจากความอยุติธรรมในการจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น อุกุศลมูลที่เป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง ความเห็นแก่ตัว และการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งทั้งสิ้น ดังนั้น การหาคำตอบของความขัดแย้งจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการแก้ปัญหา สิ่งสำคัญคือ ต้องหาคำตอบที่เป็นต้นตอที่แท้จริงของความขัดแย้งให้ได้ เพื่อที่จะจัดการกับปัญหาได้อย่างตรงจุด

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสาธนาธณโกคินั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

๑) สัมมาทิฐิ สิ่งสำคัญในการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นได้นั้น ปัจจัยสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ความคิด ให้ถูกต้องตามหลักทำนองคลองธรรม ซึ่งเรียกสิ่งนั้นว่า สัมมาทิฐิ การจะเปลี่ยนแปลงความคิดของมนุษย์ให้เป็นสัมมาทิฐิได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ได้แล้ว ความขัดแย้งก็สามารถสงบระงับลงได้ เพราะปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อ ทัศนคติที่ไม่ตรงกัน อันจะนำไปสู่การแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยและต้องการที่จะแสดงออกถึงความเชื่อ ทัศนคติของตนเองเป็นหลัก

๒) ความเคารพและให้เกียรติ การปฏิบัติต่อกันในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกเดียวกัน แสดงออกด้วยความเป็นมิตรและปราศจากความคิดที่เป็นศัตรูกัน นึกถึงใจเขาใจเรา อย่างนี้เรียกว่าการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน อันเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์รู้จักที่จะปฏิสัมพันธ์ต่อกัน รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ สถานภาพ การจัดการความขัดแย้ง การสร้างความสมานฉันท์จึงขาดไม่ได้ที่คู่ขัดแย้งจะต้องมีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

๓) การแบ่งปัน การจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ในหลักของสาธนาธณโกคินั้น จำเป็นต้องมีการแบ่งสรรสิ่งต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน การแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ หรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นของส่วนรวมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำ ผู้มีอำนาจจะต้องรู้จักการจัดสรร เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายหลัง ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดจากการการใช้ทรัพยากรส่วนรวม มักเกิดความขัดแย้งเพราะผู้มีอำนาจขาดความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเท่าเทียม เมื่อมีฝ่ายหนึ่งได้มากกว่า อีกฝ่ายได้น้อยกว่าแน่นอนว่าความขัดแย้งย่อมปรากฏขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๔) ความรัก วิธีการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมคือการแบ่งปันความรัก ความเมตตาให้แก่คนในสังคม เนื่องจากเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น มักจะเกิดความรู้สึกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มองอีกฝ่ายว่าเป็นศัตรู แท้จริงแล้วทุกคนต่างเป็นเพื่อร่วมโลกด้วยกันทั้งสิ้น การแบ่งปันความรัก ความเมตตาจึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม

๕) กฎหมาย/กติกาสังคม การแบ่งปันผลประโยชน์หรือสาธารณสมบัติ บางกรณีไม่สามารถที่จะแบ่งปันกันได้โดยวิธีการปกติ จำเป็นต้องใช้กฎหมาย กติกาสังคม เป็นตัวตัดสิน ซึ่งมีความเที่ยงตรงและได้รับการยอมรับจากคนในสังคม โดยเฉพาะในกรณีที่ความขัดแย้งบานปลายไม่สามารถแก้ไขได้ จึงจำเป็นต้องใช้กฎหมายเป็นบทบัญญัติและเป็นทางออกของความขัดแย้ง

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักสาธารณโภคินั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนของผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางและส่วนของผู้ขัดแย้ง ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะเอาไว้ ดังนี้

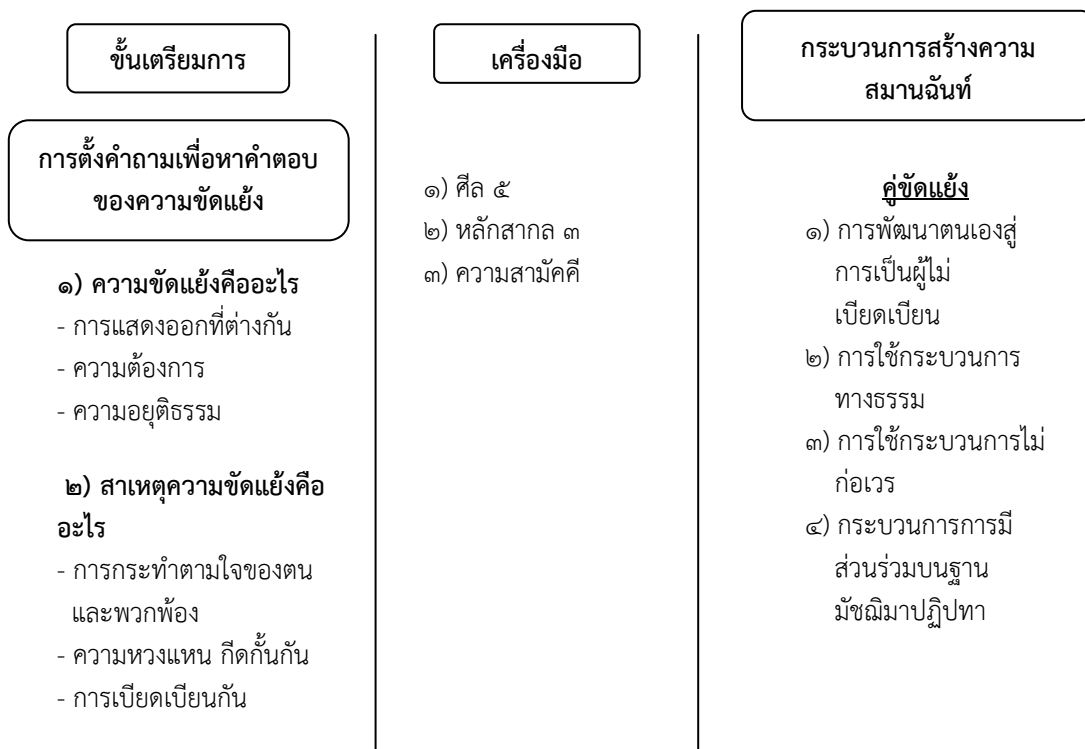
- ผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดการความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากผู้ขัดแย้งมีความต้องการที่จะจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางจึงจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่ทางออกของปัญหา เช่น การจัดสานเสวนาเป็นการนำผู้ขัดแย้งเข้าสู่วงสนทนาเพื่อเปิดใจรับฟังความต้องการ ความคิด ทัศนคติของอีกฝ่ายอย่างเข้าใจ และสร้างบรรยากาศของความเป็นมิตร ส่วนผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางต้องพิจารณาหาเหตุผลหาหัวใจหลักของการเสวนา โดยการรับฟังปัญหาและช่วยชี้แนะทางออกที่เหมาะสม โดยเฉพาะในการจัดสรรผลประโยชน์สาธารณะ จำเป็นต้องใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ เข้ามาช่วยในการตัดสินปัญหา และไม่ควรที่จะมีฝ่ายใดที่ได้มากกว่า น้อยกว่า แต่ควรให้ผู้ขัดแย้งได้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมและมีความเท่าเทียมกัน อันเป็นทางออกที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ได้

- ส่วนผู้ขัดแย้งนั้น เมื่อเข้าสู่กระบวนการจัดการความขัดแย้ง จำเป็นต้องปฏิบัติตนให้เห็นว่ามีความต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการคลายความขัดแย้ง โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วงเสวนา กระบวนการไต่สวน กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในวิธีการต่าง ๆ ต้องรับฟังอย่างตั้งใจและคิดพิจารณาหาเหตุผล แม้บางครั้งการรับฟังนั้นจะทำให้เกิดความไม่พอใจ เกิดความขุ่นเคืองใจ ต้องอาศัยขันติธรรมเป็นตัวช่วยหลัก เมื่อถึงขั้นตอนการแสดงทัศนะหรือแนวคิด ความต้องการของตนต้องแสดงเหตุผลให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายตน เพื่อให้คนกลางหรือผู้ขัดแย้งได้เห็นถึงความต้องการของอีกฝ่ายได้ชัดเจน เมื่อเข้าสู่กระบวนการตัดสิน คู่กรณีทุกฝ่ายจะต้องเคารพในคำตัดสินและปฏิบัติตามคำตัดสินนั้น โดยรื้อถอนแนวคิดเดิม ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง รื้อถอนความยึดมั่นถือมั่นที่มีอยู่เดิม กระบวนการสุดท้ายเป็นการสร้างความสมานฉันท์โดยการให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน อันจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสาธารณโภคินั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการ

จัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหมวดของสาธารณโกศนั้น มีประเด็นหลักที่ต้องทำความเข้าใจคือ เป็นการแบ่งปันประโยชน์สาธารณะให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย เพราะความขัดแย้งในประเด็นนี้เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับประโยชน์ การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องแบ่งปันประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย ดังนั้น การบูรณาการวิธีการ แนวทาง เทคนิค และความสามารถของคนกลางที่ทำหน้าที่เข้ามาจัดการกับความขัดแย้ง จะเป็นทางออกที่สำคัญที่ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและสามารถสลายความขัดแย้งลงได้ และดึงคู่ขัดแย้งออกมาจากวังวนและนำไปสู่พื้นที่แห่งความสมานฉันท์ได้

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของสี่สามัญญดา

แผนภาพที่ ๔.๑๑ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของสี่สามัญญดา

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักสี่สามัญญดา เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหา วิธีการแก้ไขที่เป็นไปตามหลักของศีล และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในกรอบของหลักสี่สามัญญดา จำเป็นต้องหาคำตอบของความขัดแย้ง เมื่อพิจารณาลักษณะของความขัดแย้งในรูปแบบดังกล่าว มักปรากฏในรูปแบบของการแสดงออกที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม แต่ละฝ่าย มีทัศนคติ การแสดงออกที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงแสดงออกถึงความต้องการที่แตกต่างกัน อีกประการหนึ่ง ความขัดแย้งลักษณะนี้เกิดจากความอยุติธรรม ความไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของความขัดแย้งพบว่า เกิดจากกระทำตามความต้องการของตนเองและพรรคพวกของตนเอง เกิดความหวงแหน กีดกันผู้อื่น เกิดการเบียดเบียนกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้ง อันเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสี่สามัญญดานั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

๑) ศีล ๕ ถือเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธุ์ใดก็ตาม ย่อมไม่ต้องการเบียดเบียนจากผู้อื่น ต้องการดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข หลักศีล ๕ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม และเป็นเครื่องขัดเกลาให้คนในสังคมมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ศีลจึงเป็นเสมือนเครื่องมือสู่การสร้าง ความสมานฉันท์ให้กับสังคม เป็นเครื่องจรรโลงสังคมให้มีความเป็นปกติเรียบร้อย

๒) หลักสากล ๓ เป็นหลักการสากลที่ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ หลักการดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อปรับแนวคิดของมนุษย์ให้เห็นว่า แท้จริงแล้วมนุษย์ทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลกด้วยกันทั้งสิ้น ควรที่จะมีความเมตตาต่อกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยไม่แบ่งแยกเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ อุดมการณ์ ชาติพันธุ์ใด การปรับแนวคิดลักษณะนี้ทำให้มนุษย์มองข้ามความแตกต่างในด้านต่าง ๆ และมีความปรารถนาดีต่อกัน ยึดมั่นในหลักการที่เป็นสากลคือ เมื่อกระทำความผิดย่อมได้รับการลงโทษ ดังนั้น หลักสากล ๓ ประการจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะเป็นหลักการที่สนับสนุนความเท่าเทียมกันของมนุษย์

๓) ความสามัคคี กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างคู่ขัดแย้งและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้กลุ่มคนดังกล่าวสามารถร่วมมือกัน กระบวนการ นั้นคือ ความสามัคคี ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ตั้งแต่กระบวนการแรกคือการนำเอาคู่ขัดแย้งมาสู่วงสนทนา การร่วมคิด ร่วมออกความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา ลักษณะอย่างนี้ต้องอาศัยความสามัคคีทั้งสิ้น กระบวนการสร้างความสมานฉันท์จึงจำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีมาเป็นแกนหลักอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักสี่สัจธรรมนั้น เป็นการจัดการความขัดแย้งที่อยู่ภายในจิตใจของคู่ขัดแย้งเป็นหลัก ดังนั้น การจะระงับความขัดแย้งเพื่อไม่ให้ลุกลามบานปลายนั้นมิใช่วิธีการ ดังนี้

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในหลักสี่สัจธรรมนั้น จำเป็นต้องปรับจิตใจของคู่ขัดแย้งโดยมุ่งสู่การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ คู่ขัดแย้งต้องดำรงอยู่บนฐานของความเสมอภาค เท่าเทียม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันทุกทาง ทั้งนี้ การดำเนินสู่เส้นทางของความเสมอภาคนั้น จำเป็นต้องยึดหลักสากล คือ กระบวนการทางธรรม อันเป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งต้องถือเอาหลักสากล อันได้แก่ กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ โครงสร้าง ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ยอมรับความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องใจ ซึ่งเมื่อคู่ขัดแย้งสามารถปรับใจให้ยอมรับกับความจริงสากล หลักสากลได้แล้ว กระบวนการไม่ก่อเวรก็สามารถดำเนินไปได้ ไม่ว่าผลการตัดสินความขัดแย้งจะออกมาในรูปแบบใด คู่ขัดแย้งสามารถทำใจยอมรับได้และไม่มีการต่อต้านในภายหลัง

อีกกระบวนการหนึ่งที่สำคัญคือ กระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่มจนถึงสิ้นสุด เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการที่คู่ขัดแย้งขาดการมีส่วนร่วม ยิ่งในการบริหารงานภาครัฐ หากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ความขัดแย้งมักเกิดขึ้นตามมา ดังนั้น หัวใจหลักของการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ ต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพราะคนในสังคมมีความแตกต่างกันทั้งอำนาจ ความคิด ทักษะ และโอกาส ทำให้แต่ละคนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ยิ่งถ้าแผนงาน กิจกรรมนั้น ๆ ส่งผลกระทบต่ออีกฝ่ายที่ไม่ได้มีส่วนร่วม ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้ง เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์และสันติสุขในสังคม

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสี่สัจธรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เป็นอีกกระบวนการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ โดยเฉพาะคู่ขัดแย้งจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการปรับแนวคิด ทักษะ และการแสดงออกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การแก้ปัญหาในลักษณะนี้จะทำให้คู่ขัดแย้งรู้สึกได้ว่า แต่ละฝ่ายมีความเสมอภาคและไม่สามารถเอารัดเอาเปรียบต่อกันได้ ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสี่สัจธรรม เป็นการบูรณาการเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม เสมอภาค และมีส่วนร่วมด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคกัน และมีสิทธิอำนาจเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของทฤษฎีสамัญญาตา

แผนภาพที่ ๔.๑๒ แสดงกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีภายใต้กรอบของทฤษฎีสамัญญาตา

จากแผนผังภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักทฤษฎีสамัญญาตา เป็นกระบวนการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุ ต้นตอของปัญหา วิธีการแก้ไขที่เป็นไปตามหลักของการแก้ปัญหาเกี่ยวกับทฤษฎี และเป็นการนำเอาพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ โดยการหาคำตอบของความขัดแย้ง

กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในกรอบของหลักทฤษฎีสамัญญาตา จำเป็นต้องหาคำตอบของความขัดแย้ง เมื่อพิจารณาลักษณะของความขัดแย้งในรูปแบบดังกล่าว มักปรากฏในรูปแบบของการมีทัศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ต่างฝ่ายต่างพยายามแสดงจุดยืนของตนเองหรือฝ่ายตน เพื่อให้อีกฝ่ายได้เห็นถึงเจตนารมณ์ของตน การยึดมั่นหรือเชื่อมั่นในความคิด แนวทางของตนนั้น อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น ข้อมูล ประวัติศาสตร์ แนวคิดเดิม เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในมีสาเหตุมาจากมิจฉาทิฐิ ซึ่งมีจุด

กำเนิดมาจากอกุศลมูล ๓ ประการ คือ โลภะ โทสะ โมหะ จนก่อเกิดเป็นความถือตัว ยึดมั่นถือมั่นในความคิดของตน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางความคิด ทศนคติ ล้วนเกิดขึ้นเนื่องจากแต่ละฝ่ายที่จัดแย้งกันไม่พยายามเปิดใจรับข้อมูล ความคิดเห็นของผู้อื่น ลักษณะการกระทำดังกล่าวนี้ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งจนขยายวงกว้างออกไปได้ และเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักทฤษฎีสามัญญทานั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทเพื่อการแก้ปัญหา โดยเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นประกอบด้วย

๑) อริยสัจ ๔ การแก้ปัญหาความขัดแย้งจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ ค้นหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบที่แท้จริงของความขัดแย้ง กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ เป็นวิธีการหนึ่งในการร่วมกันวิเคราะห์ความขัดแย้ง และแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและเกิดความพึงพอใจของคู่ขัดแย้ง ดังนั้น อริยสัจ ๔ ประการ จึงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาได้ทุกระดับ ตั้งแต่ความขัดแย้งระดับปัจเจกบุคคล ไปจนถึงความขัดแย้งในระดับที่สูงขึ้นไป

๒) ความถูกต้อง ๑๐ ประการ การแก้ปัญหาความขัดแย้งต้องทำความเข้าใจกับปัญหาเสียก่อน เมื่อเข้าใจถึงปัญหาความขัดแย้งแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการสู่การสร้างความถูกต้องซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง ๑๐ ประการ โดยเป็นการปรับเปลี่ยนปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งตั้งแต่การปรับความคิด ทศนคติให้ถูกต้อง การปรับการกระทำ พฤติกรรมให้ถูกต้อง และการปรับวิธีการคิด วิธีการพิจารณาให้ถูกต้อง และสิ่งสำคัญ คือ การปรับความรู้ ข้อมูล ให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเป็นสากลและความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การสร้างสมานฉันท์ต่อไป

๓) หลักปณิธาน ๓ ประการ เป็นหลักการสากลที่ทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความเป็นสากล เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการแสวงหาวัตถุต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของตนที่มีไม่สิ้นสุด หลักปณิธาน ๓ ประการ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญ มุ่งเน้นให้คนในสังคมทำความเข้าใจกับตนเองเป็นลำดับแรก ทำความเข้าใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา และประการสุดท้ายเป็นการควบคุมความโลภในใจของตนเอง วัตถุต่าง ๆ ทรัพยากรต่าง ๆ ในโลกเพียงพอสำหรับมนุษย์ที่อยู่ในโลก แต่หากมีคนใดคนหนึ่งแสวงหาทรัพยากรเหล่านั้นจนเกินขอบเขต จนล้ำเส้นของผู้อื่น ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น หลักปณิธานดังกล่าวจึงเป็นหลักในการปรับตนเองไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น และรู้จักควบคุมพฤติกรรมและจิตใจของตนเองไม่ให้กระทำการที่เดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างความสมานฉันท์

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่อยู่ในขอบข่ายของหลักทฤษฎีสามัญญทานั้น เป็นการจัดการความขัดแย้งที่อยู่ภายในจิตใจของคู่ขัดแย้งเป็นหลัก ดังนั้น การจะระงับความขัดแย้งเพื่อไม่ให้ลุกลามบานปลายนั้นมิใช่วิธีการ ดังนี้

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้งจำเป็นต้องใช้วิธีการปรับจิตใจของคู่ขัดแย้งให้มีพื้นฐานที่เท่าเทียมกันก่อน เนื่องจากสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งเกิดจากภายในจิตใจ ความคิดทัศนคติของแต่ละบุคคล การดึงจิตใจของคู่ขัดแย้งให้ออกมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลงสามารถทำได้โดยการให้คู่ขัดแย้งได้ใช้กระบวนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทดลองเปลี่ยนบทบาทว่าหากเราเป็นอีกฝ่ายที่ขัดแย้งเราจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร วิธีการนี้ทำให้สามารถเห็นปัญหาได้ชัดเจนว่าเกิดจากอะไร สามารถหาจุดร่วมของการสร้างความสมานฉันท์ได้อย่างไรบ้าง และร่วมกันหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างสุจริตใจกันทุกฝ่าย

กระบวนการต่อมาเป็นการเปิดใจของคู่ขัดแย้งโดยใช้หลักความเป็นสากล คิดพิจารณาตามหลักสากลของโลกว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ มีความต้องการเช่นเดียวกับเรา การเอารัดเอาเปรียบ ความอยุติธรรม ความไม่เท่าเทียม เป็นสิ่งที่เราไม่ปรารถนาอันใด ผู้อื่นก็ไม่ปรารถนาอันนั้น และควรเปิดใจให้กว้างกับทุกคนที่คิดเห็นเหมือนกับเรา กับคนที่เห็นต่างจากเรา ไม่มองเขาว่าเป็นศัตรู แต่เป็นเพื่อนร่วมโลกด้วยกันทั้งสิ้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การดึงจิตใจของตนไม่ให้มีความโลภจนเกินตัว ไม่หลงใหลวัตถุสิ่งของที่ตอบสนองความต้องการของตนเองจนทำให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทั้งนี้ กระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจะสัมฤทธิ์ผลไม่ได้หากการกระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์และสันติสุขในสังคม ซึ่งเมื่อพิจารณากระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักดังกล่าวแล้วสามารถสังเคราะห์ได้เป็น ๓ กรอบ ได้แก่

๑) กระบวนการควบคุมพฤติกรรมของคู่ขัดแย้งให้เป็นปกติ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยอาศัยศีลเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรม อาศัยการกระทำที่สุจริตเป็นตัวขัดเกลาบุคคลให้สามารถใช้ชีวิตโดยปกติได้

๒) กระบวนการพัฒนาความคิด ระบบการคิดพิจารณาหาเหตุผล ตั้งแต่ระดับการวิเคราะห์ปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผลกระทบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๓) กระบวนการควบคุมจิตใจ เป็นการตัดวงจรของความขัดแย้งไม่ให้ก่อตัวขึ้น วิธีการนี้อาจทำได้ยาก แต่เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นการปรับจิตใจของคนในสังคมไม่ให้หลงไปตามอำนาจของความโลภ โกรธ หลง รู้จักควบคุมจิตใจของตนให้เป็นปกติสุข

การชี้ชัดถึงความขัดแย้งด้านต่าง ๆ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาและชี้ชัดลงไปให้เห็นว่า ตัวละคร (Actor) แห่งความขัดแย้งคือใคร^{๒๔๔} ขัดแย้งกันประเด็นไหน โดยการอาศัยข้อมูลจากคู่ขัดแย้งทุกระดับ และครอบคลุม^{๒๔๕} ซึ่งเมื่อพิจารณาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มักจะเกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากผลประโยชน์เป็นหลักใหญ่ เพราะหากการแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อใดที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความขัดแย้งย่อมจะเกิดขึ้น และเป้าหมายของแต่ละกลุ่มจะเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของความ

^{๒๔๔} สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ, อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สันติ อุณจะนา, อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ขัดแย้ง^{๒๔๖} ประเด็นการใช้ถ่านหินมาผลิตไฟฟ้ายังคงเป็นภาพหลอนตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมา อันตรายจากถ่านหินในอดีตยังตามมาส่งภาพหลอนมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การวิเคราะห์ความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์เอาคู่ขัดแย้งออกมา^{๒๔๗} เพื่อจะได้ศึกษาถึงลักษณะของความขัดแย้ง สาเหตุของความขัดแย้ง พลวัตของความขัดแย้งและความต้องการของแต่ละฝ่ายขัดแย้ง เพื่อจะได้แก้ปัญหาความขัดแย้งได้ตรงจุด

การค้นหาระบบการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธี เป็นการสังเคราะห์เอาพุทธวิธีในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น เป็นการนำหลักพุทธวิธีมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เป็นกลาง และใช้หลักธรรมให้สอดคล้องเหมาะสม^{๒๔๘} โดยเฉพาะหลักธรรมที่สามารถสังเคราะห์เข้าไปในหลักสาราณียธรรมนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง และกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีต้องนำมาแก้ปัญหาความขัดแย้งทั้ง ๕ ด้าน ให้ชัดเจน^{๒๔๙} ดังนั้น เพื่อให้ได้กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่สามารถนำไปใช้ได้จริง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาที่เป็นสากล เพื่อให้สามารถใช้ได้ทั่วไป เป็นภาษาธรรมดาที่ไม่ใช่ทางพระพุทธศาสนามากนัก^{๒๕๐} ดังนั้น กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีต้องเป็นกระบวนการที่เป็นสากล แก้ปัญหาได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักทฤษฎีสамัญญทานั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหลักทฤษฎีสамัญญตาจำเป็นต้องกำจัดการต้นเหตุสำคัญของความขัดแย้ง ได้แก่ อกุศลมูล ๓ ประการ ความยึดมั่นถือมั่น ความถือตัว การยึดมั่นในทฤษฎีของตนเอง ซึ่งต้นเหตุเหล่านี้เป็นฉนวนสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งปะทุขึ้น ส่วนวิธีการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น หลักความเป็นสากล กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมรรคมืองค์ ๘ เป็นต้น ประการสำคัญของการสร้างความสมานฉันท์โดยใช้หลักพุทธสันติวิธีนี้คือ การที่คู่ขัดแย้งมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน โดยสลัดความอคติ ความคิดเห็น ทัศนคติที่ตนยึดถือออกไปก่อน คงเหลือไว้แค่แนวคิดในการหาทางออกและมีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน ดังนั้น

^{๒๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.สมบุญ ณ อยุธยา, อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทะขาลี, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทะขาลี, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เดชชาติ ศรีทรัพย์, ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทะขาลี, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

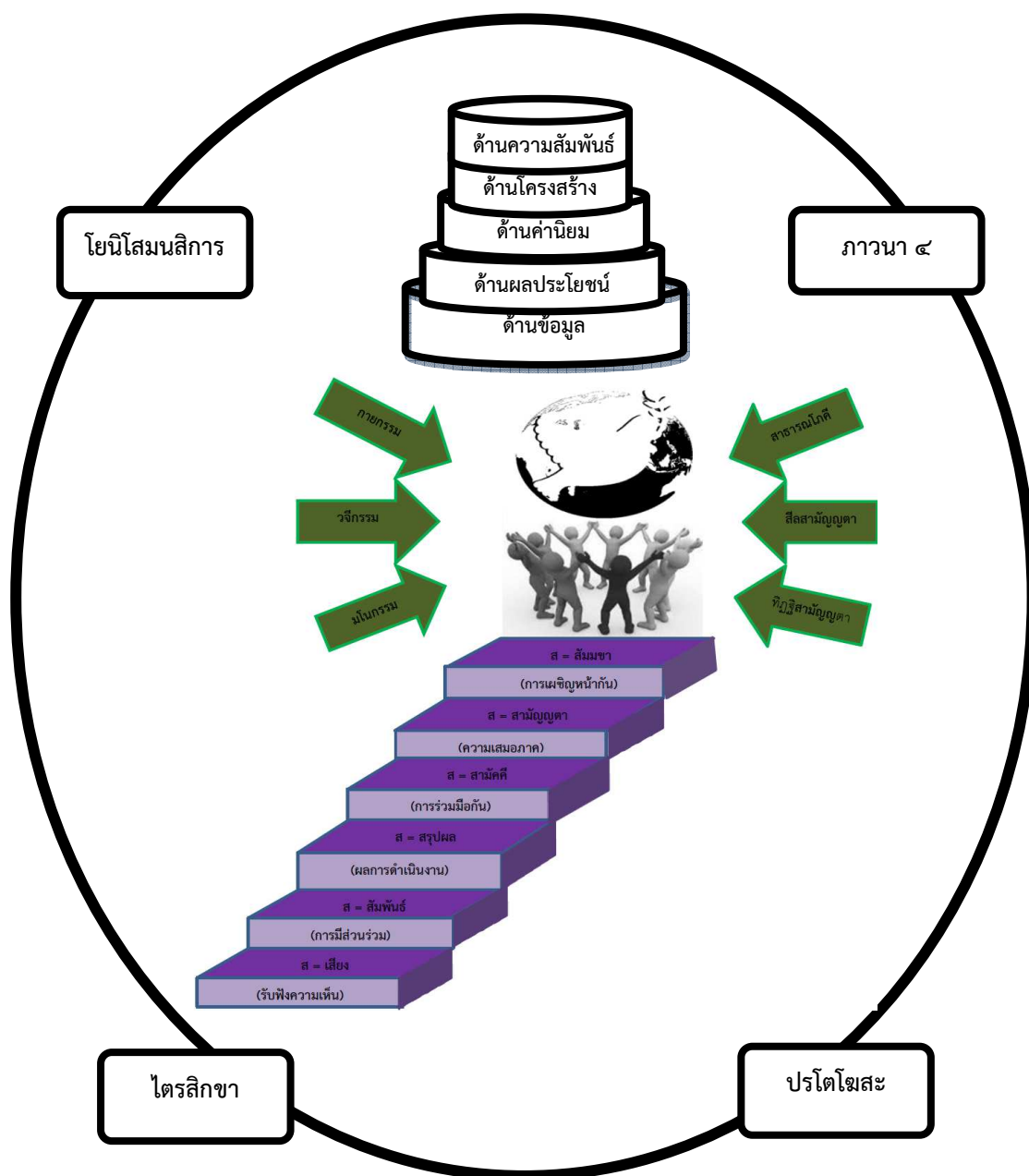
การสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในหลักทฤษฎีสัมมัตถาจะสัมฤทธิ์ผลไม่ได้หากขาดความร่วมมือจาก คู่ขัดแย้งและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่หากทุกฝ่ายตระหนักถึงผลกระทบของความขัดแย้งแล้ว ร่วมกันสร้างแนวทางใหม่ในทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกพึงพอใจและไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นใหม่ ความสมานฉันท์ก็เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี โดยเฉพาะโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะสลายความขัดแย้งได้ ต่อเมื่อทุกภาคส่วนสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบทิศทางพัฒนาไปจนถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีความสามัคคีเป็นแกนหลัก ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเกิดการพัฒนาต่อไปได้ และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม บุคคลในสังคมต้องเป็นคนที่มีความสันติภาพ ๒ ระดับ คือ สันติภาพภายใน เกิดขึ้นจากการกระทำ คำพูด ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ในการปรับพฤติกรรมของตนไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อีกประการคือ สันติภาพภายนอก เป็นสิ่งที่คนในสังคมร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันก่อร่างสร้างขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นเกราะป้องกันความขัดแย้งในสังคม และนำมาซึ่งความสงบสุขอันเป็นสันติภาพที่ทุกคนถวิลหา

บทสรุป

โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นโครงการที่หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการ เช่น การจัดทำร่างรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และร่างรายงานผลกระทบสุขภาพสิ่งแวดล้อม (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้ากระบี่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ จนเกิดผลกระทบ มีประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น แสดงออกถึงการสนับสนุนโครงการ และมีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยออกมาแสดงความคิดเห็นด้วยกับโครงการ และเรียกร้องให้มีการทบทวนโครงการใหม่ จากการศึกษาวิจัยได้ค้นพบความขัดแย้ง ๕ ประการ ประกอบด้วย ๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ๓) ความขัดแย้งด้านค่านิยม ๔) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ และ ๕) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และในส่วนของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ ได้ค้นหากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ด้วยสันติวิธี ซึ่งได้ค้นพบวิธีการจัดการความขัดแย้งทั้ง ๕ ด้าน ดังกล่าวโดยสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งท้ายที่สุดปัญหาความขัดแย้งหากไม่มีการหาทางออกที่ชัดเจนได้ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามาจัดการกับความขัดแย้ง เพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถดำเนินต่อไปได้

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภูมิที่ ๔.๑๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพประกอบที่ ๔.๑๓ เห็นได้ว่าการค้นหาคำตอบ กระบวนการ ทางออกของการจัดการความขัดแย้งด้วยหลักพุทธสันติวิธีนั้น มีกระบวนการที่สามารถทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดสันติสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยมีความขัดแย้งกันน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานวิจัยเรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และผลการสนทนากลุ่มเฉพาะไปโดยลำดับดังต่อไปนี้

รูปแบบความขัดแย้ง (Conflict Patterns) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดแบ่งประเภทของความขัดแย้งตามแนวคิดของคริสโตเฟอร์ มัวร์ (Christopher Moore) ซึ่งประกอบด้วยประเภทของความขัดแย้ง ๕ ด้านหลัก ๆ คือ

๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เกิดความขัดแย้งด้านข้อมูลเกิดขึ้นจากทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยกับโครงการและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ก่อเกิดเป็นการปะทะกันทางด้านข้อมูล ซึ่งต่างฝ่ายต่างพยายามยกเอาข้อมูลที่ฝ่ายของตนเห็นว่าเป็นประโยชน์ขึ้นมาเสนอทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นเป็นวงกว้าง และยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่จะเป็นทางออกให้กับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้

๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรม ภาคประชาสังคม ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มองเห็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ต่างฝ่ายต่างตั้งข้อสังเกตถึงผลประโยชน์ที่อาจจะได้รับการดำเนินการโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะดำเนินต่อไปได้หรือต้องยุติลง แต่ฝ่ายขัดแย้งได้มองการณ์แล้วว่าอาจได้รับผลประโยชน์ไม่ทางใดทางหนึ่ง แต่หากมองถึงผลประโยชน์ของประเทศชาตินั้นถือเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุด พลังงานไฟฟ้าถือเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาประเทศทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

๓) ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Value Conflict) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านค่านิยม โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อมต่างมีรูปแบบการแสดงออกต่อโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่แตกต่างกันออกไป แต่สุดท้ายทุกฝ่ายต่างยืนอยู่ในมุมของตน ๆ เพราะมีค่านิยมว่าฝ่ายของตนถูกต้อง เหมาะสม และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อไปหรือจะยุติโครงการลงในที่สุด

๔) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relation-ship Conflict) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่มีต่อความสัมพันธ์กันในทุกรูปแบบ ทุกระดับทางสังคม ตั้งแต่หน่วยย่อยที่สุดในสังคมคือระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับประเทศ ผู้วิจัยมองว่า เมื่อโครงการพัฒนาของภาครัฐลงสู่พื้นที่ใดแล้ว หากโครงการเหล่านั้นขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มโครงการแล้ว ความสำเร็จของโครงการเหล่านั้นย่อมเป็นไปได้ยาก และอาจเป็นชนวนเหตุสำคัญที่จะทำลายความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีมา จำต้องแตกสลายหรือเกิดรอยร้าวจนนำพาความขัดแย้งเข้าสู่พื้นที่สังคมในที่สุด

๕) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่เกิดขึ้นจากโครงสร้างการพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างจริงจัง แต่ละภาคส่วนต่างมียุทธศาสตร์ ข้อกำหนด ทิศทาง แนวทางการพัฒนาตามที่ฝ่ายของตนเห็นว่าเหมาะสม สมควร และเกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเมื่อโครงการพัฒนาของภาครัฐได้ลงมาถึงพื้นที่ตามแผนยุทธศาสตร์ โครงสร้างการพัฒนาที่กำหนดไว้ ความขัดแย้งมักเกิดขึ้นเป็นผลตามมาอยู่เป็นประจำ ดังนั้น โครงสร้างการพัฒนาจำเป็นต้องมองให้เห็นความสำคัญของทุกภาคส่วน ดึงเอาศักยภาพของบุคลากร ศักยภาพทรัพยากร และกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

มาเป็นส่วนผสมสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศชาติ จะเป็นทางออกหนึ่งที่จะลดความขัดแย้งและลดระยะเวลาในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการนั้น ๆ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ทันต่อโลกปัจจุบัน

กระบวนการพุทธสันติวิธี (Buddhist Peace Process) การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยโดยการค้นหากระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง โดยแบ่งกรอบใหญ่ ๆ ตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประการมาเป็นหลักในการจัดแบ่งประเภทของหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักเมตตาทายกรรม เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่เป็นลักษณะของการแสดงออก การกระทำที่เป็นไปเพื่อการขจัดความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำกระบวนการเหล่านี้มาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ

๒) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักเมตตาวจีกรรม เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่เป็นลักษณะของการเจรจา พุดคุย หรือวิธีการใด ๆ ที่สามารถสงเคราะห์เข้าในหลักของเมตตาวจีกรรมได้ ซึ่งวิธีการเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อดึงเอากระบวนการเหล่านี้มาแก้ปัญหความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นได้

๓) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักเมตตามโนกรรม เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่เป็นลักษณะของการแก้ปัญหาจากภายในจิตใจ หรือกระบวนการใด ๆ ที่สงเคราะห์เข้าในหลักของเมตตามโนกรรมได้ ซึ่งวิธีการเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา โดยการเลือกเอากระบวนการเหล่านั้นมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม

๔) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักสาธารณโกศล เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่มีลักษณะของการแบ่งปันผลประโยชน์ให้เกิดความเท่าเทียม ไม่เอาเปรียบกัน และเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งวิธีการเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา วิธีการเหล่านั้นล้วนแต่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักศีลสามัญญตา เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่มีลักษณะของความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และการปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎหมายเดียวกัน หรือวิธีการใด ๆ ที่จัดเข้าในหลักศีลสามัญญตาได้ ทั้งนี้วิธีการเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ที่ก่อให้เกิดแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๖) กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีภายใต้หลักทฤษฎีสัมมัญญาตา เป็นการค้นหากระบวนการทางพุทธสันติวิธีที่มีลักษณะของการมีทัศนคติ แนวคิด ความเห็นที่เป็นไปในบรรยากาศของสัมมาทิฐิ หรือวิธีการใด ๆ ที่สามารถสงเคราะห์เข้าในหลักของทฤษฎีสัมมัญญาตาได้ ทั้งนี้ วิธีการเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว หลักการทางพระพุทธศาสนามีความโดดเด่นในด้านของการแก้ปัญหาจากภายในตัวปัจเจกบุคคลเป็นหลัก และเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่จุดเริ่มต้น คือ ภายในจิตใจ โดยการปรับทัศนคติ แนวคิด ให้ถูกต้องตามกรอบของกฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคม

พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ (Reconciliation By Buddhist Peace For Krabi Power Plant) การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้บูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อเป็นแนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ซึ่งเมื่อได้จัดแบ่งประเภทของความขัดแย้งตามแนวคิดตะวันตกแล้ว ทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เมื่อสามารถสกัดเอาความขัดแย้งออกมาได้แล้ว จึงใช้กระบวนการทางพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการแก้ปัญหา อันเป็นการสร้างบรรยากาศของการแก้ปัญหาที่มีลักษณะของการแก้ปัญหาจากภายในตัวปัจเจกบุคคล จนถึงระดับที่ใหญ่ขึ้นต่อไป ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่สามารถดำเนินไปได้บนเส้นทางของความเข้าใจ เห็นใจ และมีเหตุผลที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ การนำหลักปรัโตโฆสะมาพิจารณาถึงทางออกของปัญหา เพราะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้นมีขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ได้รู้เข้าใจคิดหาเหตุผล และคิดหาประโยชน์หรือคิดหาทางออกจากปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเสรี ซึ่งสามารถมองเห็นข้อเสียของแต่ละสถานการณ์โดยมี ผลรวมมากกว่าความสามารถในการมองเห็นข้อดีหรือข้อดีของของแต่ละสถานการณ์ที่เป็นเช่นนี้ เพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีหรือเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารสามารถกระตุ้นให้เกิดข่าวเท็จมากมาย การนำหลักปรัโตโฆสะเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเปิดใจรับฟังเสียงจากภายนอก รับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจบริบทของความขัดแย้งอย่างแท้จริง ส่วนหลักโยนิโสมนสิการ การพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้ง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการนี้ ตลอดจนหลักภาวนา ๔ ที่นำมาใช้ในการต่อรองเจรจาด้วยปัญญาเพื่อแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม และการนำไตรสิกขามาสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการด้านปัญญาให้มีสติ รู้จักควบคุมทิสทั้งหลาย และนำไปสู่อุเบกขาไมยินดียินร้ายต่อคำยุแหย่ การอยู่ในสังคมหมู่ที่มีแต่อดีตนั้น ต้องมีการยืดหยุ่น มีสติ และรู้จักใช้ปัญญาเป็น ปัญญาชนที่รู้จักยกระดับจิตใจไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่นบ้าง ถือว่าช่วยลดความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง

บทที่ ๕

สรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลผ่านการวิเคราะห์จากบทต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น เข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นวิธีการที่มีฐานคติและแนวคิดบนพื้นฐานการอุปนัย เหมือนกัน แต่มีจุดเด่นที่แตกต่างกันมาไว้ด้วยกัน คือ การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Research) เพื่อทำความเข้าใจสาระหรือโครงสร้างประสบการณ์สำคัญของบุคคลโดยได้ทำการวิเคราะห์ความขัดแย้งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มาเป็นกรอบของการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๓. เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๔. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำสรุปผลได้ ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความขัดแย้ง

ทฤษฎีความขัดแย้งเป็นทฤษฎีใหม่อีกทฤษฎีหนึ่ง มีความเห็นขัดแย้งกับทฤษฎีอื่น โดยเฉพาะทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม แต่ก็มีประโยชน์ใช้สอยอย่างกว้างขวาง ครบทั้งสามประเภทของประโยชน์ คือ ทั้งด้านวิชาการ การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จากลักษณะของทฤษฎีความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม และในแต่ละบริบทของสังคมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลักษณะของความขัดแย้งแตกต่างกันออกไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีหรืออาจเป็นไปในทิศทางที่เลวร้ายลง

สาเหตุของการขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลงในสังคมเกิดจากการที่บางครั้งอำนาจมีอยู่น้อย หายาก กลุ่มย่อยต่าง ๆ จึงต้องแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ได้มา ดังนี้

๑) ระบบสังคม (เข้าใจง่าย ๆ ว่า คือ สังคมมนุษย์) มีสภาพการขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง

๒) ความขัดแย้งนั้นเกิดจากการขัดกันผลประโยชน์ ซึ่งติดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม

๓) ผลประโยชน์ที่ขัดกันนั้นสืบเนื่องมาจากการได้รับส่วนแบ่งอำนาจไม่เท่ากัน ระหว่างกลุ่มเหนือ (Dominant) กับกลุ่มใต้ (Subjugated)

๔) ผลประโยชน์ต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะแยกออกเป็นสองฝ่ายที่ขัดกัน

๕) ความขัดแย้งเป็นแบบวิภาษวิธี ซึ่งมิติของความขัดแย้งครั้งหนึ่ง จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่ตรงกันข้ามกันขึ้น อันจะส่งผลให้มีความขัดแย้งคราวต่อไปอีก ภายใต้งานไขเฉพาะอย่างหนึ่ง

๖) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ (Ubiquitous) ของระบบสังคม และจะทำให้เกิดการขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในองค์การสังคมทุกระดับ ซึ่งเป็นเรื่องของวิภาษวิธี

ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าทางสังคมหลายด้าน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหลายมิติด้วยกัน ทฤษฎีการขัดแย้งเกิดจากการเรียนรู้ของคนในสังคม โดยเฉพาะนักคิดได้คิดทฤษฎีการขัดแย้งขึ้นมาเพื่ออธิบายบริบทของสังคม ปรากฏการณ์ของสังคม และตีความให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติ แล้วนำมาตีความจากทฤษฎีการขัดแย้ง เพื่อประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคมเหล่านั้น

๒) การจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งตามแนวคิดตะวันตกและแนวคิดตะวันออกนั้น สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยการประยุกต์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อต้องการจำกัดความขัดแย้งและสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งสามารถเลือกใช้ได้หลากหลายวิธีการ ให้เหมาะสมกับบริบทของความขัดแย้ง ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ความขัดแย้งคืออะไร เกิดขึ้นจากใคร ที่ไหน อย่างไร ที่ต้องเผชิญกับความขัดแย้ง จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างไรบ้าง ซึ่งได้จำแนกวิธีการจัดการความขัดแย้งออกเป็น ๕ แนวทาง ประกอบด้วย

๑) การเอาชนะ (Competition) เมื่อเราพบกับความขัดแย้งจะมีบางคนที่พยายามแก้ไขความขัดแย้งนั้น ด้วยวิธีการเอาชนะชนะของตนเองเป็นสำคัญ จึงพยายามใช้อิทธิพลวิธีการหรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้คู่กรณียอมแพ้หรือพ่ายแพ้นเองให้ได้ การแก้ไขความขัดแย้งในแนวทางนี้ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ในลักษณะชนะ-แพ้

๒) การยอมรับ (Accommodation) จะเป็นพฤติกรรมที่เน้นเอาใจผู้อื่น อยากรับที่ยอมรับและได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจให้แก่คู่กรณีโดยที่ตนเองจะยอมเสียสละ แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งบนแนวทางนี้จะเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ แพ้-ชนะ

๓) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่มีลักษณะไม่สู้ปัญหา ไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตนอยู่เหนือความขัดแย้ง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งลักษณะนี้มักเกิดผลลัพธ์แบบ แพ้-แพ้ เป็นส่วนใหญ่

๔) การร่วมมือ (Collaboration) เป็นการจัดการความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพึงพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย วิธีการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในลักษณะนี้ เป็นการแก้ปัญหาที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ ชนะ-ชนะ ทั้งสองฝ่าย

๕) การประนีประนอม (Compromising) เป็นการจัดการความขัดแย้งที่มีความพยายามให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับความพอใจบ้างและต้องยอมเสียสละบ้าง ผลลัพธ์ในการจัดการความขัดแย้งลักษณะนี้มีรูปแบบ แพ้-แพ้ หรือ แพ้-ชนะ

เห็นได้ว่า การแสวงหาวิธีการ เครื่องมือจัดการความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดการแบ่งสันปันส่วนที่ยุติธรรม แก้ปัญหาโดยให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและเงินให้น้อยที่สุด อย่างน้อยเมื่อสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้แล้ว ความโกรธ ความบาดหมาง หรือความไม่พอใจ จะได้สงบระงับลงได้ ส่วนความสัมพันธ์หลังจากยุติความขัดแย้งได้แล้ว ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่าจะสานสัมพันธ์หรือขาดความสัมพันธ์กันไปเลย

๓) สันติวิธี

พุทธสันติวิธี มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ทั้งที่แยกส่วนอธิบายถึงหลักสันติวิธี สันติวิธี คือ การละทิ้งหรือการไม่เลือกที่จะใช้ความรุนแรงเมื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต แนวคิดสันติวิธีนั้นเกิดขึ้นเพื่อท้าทายกระบวนทัศน์เดิมที่ใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้ง ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะสร้างเกณฑ์การประเมินว่าสันติวิธีสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งได้ในระดับใดบ้าง มีรายละเอียด ดังนี้

๑) การบรรลุเป้าหมายที่กลุ่มตั้งเอาไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ เป้าหมายสูงสุด เป้าหมายระหว่างดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดและเป้าหมายเฉพาะหน้า เช่น เป้าหมายสูงสุดของกลุ่มอาจจะเป็นการที่อีกฝ่ายยอมมอบเอกราชให้ภายใต้เป้าหมายสูงสุดนั้นจะมีเป้าหมายอีก ๒ ประการย่อย คือ เป้าหมายระหว่างดำเนินการ อันหมายถึง ในการที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั้น จะต้องทำอะไรบ้าง เช่น จะต้องสามารถระดมความสนับสนุนของประชาชน ส่วนเป้าหมายเฉพาะหน้าอันเป็นเป้าหมายย่อยอีกประการนั้น หมายความว่า ในเหตุการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้น เช่น มีการจู่โจมเกิดขึ้น เป้าหมายเฉพาะก็อาจจะเป็นการชุมนุมอย่างสงบเพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม McCarthy ให้ความเห็นว่า เป้าหมายเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องชัดเจนเสมอไป และอาจมีความแตกต่างกันไปในผู้เข้าร่วมแต่ละคน ซึ่งในประการหลังนั้น หมายความว่า บางคนอาจจะมีเป้าหมายสูงสุดแค่การปล่อยตัวคนที่ถูกจู่โจม ในขณะที่คนอื่น ๆ ต้องการเอกราชก็เป็นได้

๒) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอำนาจสมบูรณ์และอำนาจ โดยสัมพัทธ์ของคู่ขัดแย้ง นั้น คือ คู่ขัดแย้งที่มีอำนาจแบบอสมมาตรในตอนแรกของการใช้ปฏิบัติการสันติวิธีนั้นเริ่มที่จะมีอำนาจที่ไม่แตกต่างกันมากนักหรืออาจจะมีอำนาจโดยเท่าเทียมกัน คือ มีการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคู่ขัดแย้งเกิดขึ้นหรือไม่ ภายหลังจากการใช้แนวทางสันติวิธี ในการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง

๓) ความเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มในเรื่องพื้นที่อิทธิพลและระดับความเห็นอกเห็นใจจากภายนอกที่มีต่อเป้าหมายของกลุ่ม หมายความว่า คู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายสามารถที่จะรุกล้ำเข้าไปในอาณาเขตอิทธิพลทางความคิดและทรัพยากรต่าง ๆ ของฝ่ายตรงข้ามได้หรือไม่ นอกจากนั้นแต่ละฝ่ายยังสามารถที่จะขยายอิทธิพลของตนไปในส่วนสาธารณะได้มากน้อยเพียงใด และสามารถทำให้บุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยตรงให้ความเห็นอกเห็นใจได้มากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า สันติวิธี คือ มุมมองในการจัดการกับความขัดแย้งที่ยึดมั่นในวิถีแห่งสันติโดยปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบซึ่งรวมถึงการไม่ตอบโต้อีกฝ่ายโดยใช้ความรุนแรงแม้ว่าจะถูก

กระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม สันติวิธีเป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการที่ปราศจากความรุนแรง เป็นวิธีการที่สามารถยุติความขัดแย้งได้อย่างทรงพลัง นั้นเป็นเพราะสันติวิธีเป็นวิธีการที่เป็น การเปิดหมวกความคิด เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้เห็นถึงความต้องการ จุดมุ่งหมายของฝ่ายตนเอง และสามารถเจรจาหาจุดร่วมที่จะได้รับประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย วิธีการนี้จะได้ผลลัพธ์เป็นชนะทั้งสองฝ่าย เสมอ

๔) โครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อพิจารณา คัดเลือกสถานที่ตั้งโรงไฟฟ้า ตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP) ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๗๓ ซึ่งพื้นที่บริเวณที่ตั้งโรงไฟฟ้ากระบี่เดิมเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพในการก่อสร้างโรงไฟฟ้า เทคโนโลยีถ่านหินสะอาด ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งประมาณ ๘๗๐ เมกะวัตต์ (กำลังผลิตสุทธิ ๘๐๐ เมกะวัตต์) โดยใช้ถ่านหินนำเข้าคุณภาพดีเป็นเชื้อเพลิง เสริมความมั่นคงของระบบไฟฟ้า และการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในภาคใต้

โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เป็นทางเลือกหนึ่งของการขนถ่ายถ่านหิน ตามที่ เป็นข้อเสนอเบื้องต้นจากประชาชนในพื้นที่ ตั้งอยู่บริเวณคลังน้ำมันบ้านคลองรั้วของ กฟผ. บ้านคลอง รั้ว ตำบลลิงชัน อำเภอคลองขนาน จังหวัดกระบี่ อยู่ห่างจากโรงไฟฟ้ากระบี่ไปทางทิศตะวันตกเฉียง ใต้เป็นระยะทางประมาณ ๙ กิโลเมตร มีวัตถุประสงค์เพื่อขนถ่ายถ่านหินจากเรือบรรทุกถ่านหินขนาด ๓,๐๐๐ เดทเวตัน ที่รับขนถ่ายถ่านหินนำเข้าคุณภาพดีมาจากเรือบรรทุกถ่านหินขนาด ๕๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐ เดทเวตัน ที่จุดขนถ่ายกลางทะเล จากนั้นจะส่งถ่านหินด้วยระบบสายพานลำเลียงไปยัง อาคารเก็บถ่านหินหลักแบบปิดในบริเวณพื้นที่ของโรงไฟฟ้ากระบี่ ทั้งนี้ โครงการทำเทียบเรือบ้าน คลองรั้ว เป็นโครงการหรือกิจการที่ต้องศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ประกาศให้ทำเทียบเรือ ที่รับเรือขนาดตั้งแต่ ๕๐๐ ตันกรอส หรือความยาวหน้าทำตั้งแต่ ๑๐๐ เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ทำเทียบเรือรวมตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ตารางเมตรขึ้นไป เป็นโครงการหรือกิจการที่ จะต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และ แนวทางการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ภาครัฐโดยกระทรวงพลังงานได้ศึกษาข้อมูลและจัดทำรายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสุขภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาที่ หลายขั้นตอน และต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนรอบโรงไฟฟ้า ซึ่งขั้นตอนการศึกษาได้เกิดความขัดแย้งขึ้น ทำให้ต้อง แก้ไขความขัดแย้งและหาทางออกร่วมกัน จึงจะสามารถดำเนินโครงการต่อไปได้

๒. การนำหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

๑) พุทธสันติวิธี

พุทธสันติวิธี คือ เมื่อกล่าวถึง สังคมแห่งสันติ จัดได้ว่า เป็นสังคมที่ไร้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สังคมดังกล่าวยังมีความขัดแย้ง และบางครั้ง หรือบางสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดที่สังคมไร้สันติ หรือปราศจากสันติ จึงมีความจำเป็นต้องใช้ วิธีเชิงสันติ เข้าไปจัดการความขัดแย้งแบบสันติ หรือจัดการความรุนแรงแบบสันติ พุทธสันติวิธีได้นำมาใช้ในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับว่าต้องการนำเครื่องมือพุทธสันติวิธีไปใช้ในบริบทใด ได้จัดแบ่งประเภทไว่น่าสนใจ ดังนี้

๑) พุทธสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือการจัดการความขัดแย้ง เป็นแนวคิด หรือการปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งใน ๒ มิติ คือ มิติความขัดแย้งที่เป็นส่วนปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายใน และมิติความขัดแย้งภายนอกอันเป็นการจัดการความขัดแย้งเชิงสังคม เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือจัดการความขัดแย้งเพื่อให้เกิดสันติในสังคม ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาได้ปรากฏว่า พระพุทธเจ้าทรงนำเครื่องมือนี้ไปใช้ด้วยเช่นกัน เช่น ในกรณีสงครามแย่งน้ำของสองเมือง สงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น

๒) พุทธสันติวิธีในความหมายของเครื่องมือในการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนานั่นสอนในเรื่องของการไม่เบียดเบียนกันเป็นพื้นฐาน เช่น ในเรื่องของศีล ๕ อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม และป้องกันไม่ให้นุชนเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ศีล ๕ นี้ จึงเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญของความสงบระงับจากความขัดแย้ง นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมคำสอนอื่นๆที่มนุษย์สามารถนำมาพัฒนาตนเองและผู้อื่น เช่น ทิศา ๖ ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ สังคหวัตถุ ๔ และพรหมวิหาร ๔ อันเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุขทั้งภายในและภายนอก

๓) พุทธสันติวิธีในความหมายของการเรียกร้องความต้องการ เป็นลักษณะของการ “คว่ำบาตร” ในทางพระพุทธศาสนา “การคว่ำบาตร” เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ลงโทษแก่คฤหัสถ์ ผู้ให้ร้ายต่อพระรัตนตรัย โดยการประกาศให้ภิกษุทั้งหลายไม่คบหา ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ และไม่รับไทยธรรมของคฤหัสถ์ผู้นั้น จนกว่าจะรู้สึกสำนึกโทษที่ตนเองได้กระทำไว้และกลับตัวประพฤติดี สงฆ์ทั้งหลายจึงประกาศระงับโทษและกลับมาคบหาได้ดังเดิมเรียกว่า “ปัตตอกุทฺฐชนกรรม” คือ การหยายบาตร เครื่องมือนี้มีได้เป็นการมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่สงฆ์หรือส่วนรวม แต่เป็นการตักเตือนสั่งสอนให้รู้ว่า เขาผู้นั้นได้กระทำผิดแล้ว ควรที่จะสำนึกผิดและกลับมากระทำที่ถูกต้อง

ความรุนแรงนั้นถูกศึกษาในลักษณะทำความเข้าใจเพื่อหาทางยับยั้งหรือขจัดให้หมดไป ในขณะที่ ความขัดแย้งถูกศึกษาในลักษณะทำความเข้าใจเช่นกัน แต่เพื่อให้สังคมยอมรับความเป็นธรรมชาติของมัน และสามารถวางท่าทีต่อความขัดแย้งได้ถูกต้องเหมาะสม โดยไม่ตกไปสู่การใช้ความรุนแรงเป็นหนทาง จัดการความขัดแย้ง ส่วนหัวข้อสันติวิธีนั้นถูกศึกษาในลักษณะหาทางออกหรือสร้างทางเลือกใหม่ ๆ แก่สังคมไทยให้มากขึ้น ดังนั้น สันติวิธีต้องอาศัยแหล่งความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่ได้

อยู่เฉพาะกาลและเทศะหรือบริบทเฉพาะของสังคมไทยหรือเฉพาะในปัจจุบัน แต่หลายครั้งได้ “นำเข้า” ประสบการณ์หรือความรู้จากต่างประเทศ เช่น civil disobedience อภัยวิถี สมานฉันท์ เป็นต้น รวมทั้ง จากภูมิปัญญาจากอดีต เช่น ศาสนธรรม เป็นต้น มาปรับประยุกต์สร้างข้อเสนอใหม่ ๆ ให้แก่สังคมอยู่เสมอ ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงและเรื่องความขัดแย้งนั้น มีแนวโน้มไปในทางการอธิบาย (Explain) ทำความเข้าใจ (Understanding) ว่าอะไรเกิดขึ้นในสังคมไทย เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ความหมายของสิ่งต่าง ๆ แวดล้อมหัวข้อศึกษานั้นเป็นอย่างไร แนวทาง (Approach) การศึกษาในเรื่องนี้ จึงเป็นไปในลักษณะตั้งแต่การศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) การตีความ (Interpretative) การศึกษาแนวประวัติศาสตร์การอ่านปรากฏการณ์ ในฐานะตัวบท (Text) รวมทั้งการศึกษาแนววาทกรรม (Discourse) แนวหลังโครงสร้างนิยมและหลังสมัยใหม่นิยม (Post-Structuralism/Post-Modernism) ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับสันติวิธีมีแนวโน้มไปในลักษณะการมีข้อเสนอแนะหรือทางออกสำหรับก้าวต่อไปข้างหน้าว่า ควรเป็นอย่างไร (Normative) ซึ่งไปกันได้กับวิธีการศึกษาแบบปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) และการศึกษาเชิงนโยบาย

สรุปได้ว่า พุทธสันติวิธี หมายถึง ชุดเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือสาวกมาเป็นรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติ เพื่อให้ความขัดแย้งนั้น ๆ สงบ ราบรื่นโดยสันติ กล่าวคือ เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งรูปแบบอื่นอาจจะแก้ปัญหาได้เฉพาะภายนอก แต่ภายในจิตใจยังคุกรุ่นอยู่กับความแค้น ไม่สามารถสงบระงับลงได้ แต่แนวทางพุทธสันติวิธีเป็นวิธีการที่แก้ไขความขัดแย้งตั้งแต่รากเหง้า ก็คือ ตัวบุคคล ต่อมาจึงแก้ปัญหาที่สภาพบริบท สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัจจัยไปสู่ความขัดแย้ง

๒) หลักพุทธสันติวิธีเหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง

หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชนให้สติปัญญาและสามารถนำไปปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงแสดงชี้ให้เห็นคุณงามความดีและความสำคัญของบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ชี้ให้เห็นสัจธรรม คือ ความจริงแท้ของชีวิตและกฎธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์ทั้งปวง และหัวใจของพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว หมั่นทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ระดับของหลักธรรม

วิธีการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนาได้นำแนวคิดพื้นฐาน หรือหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานองค์ความรู้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง สามารถสรุปเป็น ๒ ระดับ คือ

๑) ระดับบุคคล หมายถึง หลักธรรมที่ใช้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และสมรรถภาพของจิตในระดับของตัวบุคคลนั้น เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง เพราะตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะถือว่า “จิตหรือใจ” นั้น เป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ในการกระทำ การใด ๆ

๒) ระดับสังคม แนวคิด หรือหลักธรรมระดับสังคม จะเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นในระดับสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง เพื่อหวังให้เกิดผลในทางบวกทั้งต่อกลุ่ม บุคคลองค์กร สังคม และประเทศชาติ

หลักพุทธสันติวิธีด้วยสารานีธรรม ๖ ประการ

สารานีธรรม คือ ธรรมที่ทำให้ระสือถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี ๖ ประการ ประกอบด้วย

๑) เมตตาการุณยธรรม เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี ปราศจากอคติ รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ มองด้านบวกต่อกัน ไม่มีความอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติลำเอียง ก่อความพยาบาท สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะหนักเบาแค่ไหน ความคิดปราศจากอคติให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่ มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น เมตตาตามโนกรรมนี้รวมถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย

๒) เมตตาจริยธรรม เป็นการใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปราศจากอคติ รู้จักพูดให้กำลังใจกันและกันพยายามที่ต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมอง ไม่พูดจาซ้ำเติมกันถากถางในยามที่มีใครโดยเฉพาะคู่รัก คู่ชู้ชู้ชู้ ฝ่ายตรงข้ามต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียด บุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวเท่านั้น

๓) เมตตาตามโนกรรม เป็นการทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน มุ่งกระทำให้ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน มีความเสียสละต่อผู้อื่น ช่วยเหลือขนขวายการงานในสิ่งที่ตนเองสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นทุกเรื่อง รู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัย ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ระวังระมัดระวังความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ

๔) สาธารณโภคี เป็นแนวปฏิบัติให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน บริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ

๕) สีสามัญญตา เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมาย ระเบียบวินัย มีความเกรงอกเกรงใจและให้เกียรติต่อกัน ไม่กระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม

๖) ทัศนวิสัยสามัญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยการยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสวณจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ คือ สารานุกรมธรรม ๖ เป็นแนวคิดเชิงรุก ประกอบด้วย การเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อวัตถุ แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ กลยุทธ์นี้จัดได้ว่าเป็น “การป้องกันความขัดแย้งเชิงรุก” ในแง่ของการสร้างสัมพันธ์ ถือได้ว่าเป็นหัวใจประการหนึ่งของสันติวิธี นอกจากนั้นกระบวนการปรับทัศนคติ และปรับท่าทีกระบวนการทัศนียัตถ์เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยสร้างบรรยากาศของความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน “คุณสมบัติภายใน” ของแต่ละบุคคลก็มีความสำคัญ เพราะคุณสมบัติดังกล่าวจะเป็น “ภาพลักษณ์” ที่ทำให้เกิด “ความเชื่อมั่น” แก่บุคคลอื่น

๓) การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางหลักพุทธสันติวิธี

การใช้หลักพุทธสันติวิธีเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยปราศจากความรุนแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีสาเหตุของความขัดแย้งหลายประการ ปัจจุบันยังหาทางออกของความขัดแย้งได้ยาก ผู้วิจัยเห็นว่า ควรใช้หลักพุทธสันติวิธีเข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยใช้แนวคิดของ คริสโตเฟอร์ มัวร์ (Christopher Moors) บูรณาการกับหลักพุทธสันติวิธี พระพุทธศาสนาแม้จะเป็นศาสนาแห่งสันติ แต่ก็มีหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในเรื่องของความขัดแย้ง กระบวนการของความขัดแย้ง การบริหารจัดการความขัดแย้งนั้น และยังรวมไปถึงแนวปฏิบัติเมื่อความขัดแย้งนั้นยุติลงเรียกได้ว่า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาเป็นเครื่องมือหรือองค์ความรู้ที่สามารถนำมาอธิบายความขัดแย้งและแนวทางการสร้างสันติสุขได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายเป็นลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

๑) พุทธสันติวิธีกับการจัดการความขัดแย้ง

พระพุทธศาสนาได้ปรากฏหลักคำสอนที่อธิบายถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งไว้ ซึ่งหลักอภุศลมูล ๓ ประการ คือ หลักคำสอนที่สามารถอธิบายสาเหตุของความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ในพระสูตรหลายแห่ง พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า โลภะ โทสะ โมหะ คือ อภุศลมูล อันเป็นต้นเหตุของความชั่ว

โลภะ ความโลภเป็นความพยายามที่จะทำให้ภาพตัวเองเป็นจริงขึ้นมาโดยการครอบครองสิ่งที่เสริมภาพนั้น แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของภาพนั้นได้หรือไม่ แต่เราไม่สามารถทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาได้ จะเห็นได้ชัดเมื่อเกิดความรู้สึกอยากได้ อยากมี อยากเป็น หากไม่ได้ตามความต้องการก็จะรู้สึกว่ามันเลว อ่อนแอ

โมหะ ความหลงจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดอุปาทานหรือความยึดติด วงจรปฏิบัติสมบูรณ์ภาพก่อให้เกิดภวตัณหาหรือความอยากเป็นบางสิ่งบางอย่างและเกิดอุปาทานตามมา ภาพตัวเองก็จะกลายเป็นสิ่งที่คอยยึดติด เราปรุงภาพที่สวยงามในชีวิตขึ้นมา ภาพนี้จะปิดบังทุกข์และความไม่จริงยั่งยืน เชื่อของความทุกข์มาจากการที่เราพยายามใช้ชีวิตที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง เค้าวางของความขัดแย้งมีเพียงเล็กน้อย ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นที่ต่างกัน การวิจารณ์ การแสดงความหงุดหงิด ล้วน

แต่จุดชนวนความรู้สึกไม่มั่นคงในจิตใจซึ่งเกิดจากความหลง และทำให้เราทำอะไรเกินเหตุ จาก “ความไม่มั่นใจ” ว่าภาพที่ตนสังขารสร้างขึ้นมาเป็นตัวเราในฐานะผู้กระทำ เราต้องเผชิญกับประสบการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาเมื่อตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำ จากความที่คิดว่าตัวเราเป็นผู้คุมสถานการณ์ โดยทำให้ผู้อื่นด้อยกว่าตน สังขารจะถูกควบคุมโดยภวตัณหาหรือความไม่อยากเป็นคนอ่อนแอ ไม่มีค่า และอยู่รอบนอกของความเป็นจริง

โทสะ ความโกรธเป็นอาการของความไม่พอใจหรือความเกลียดชัง ซึ่งเป็นสิ่งที่บั่นทอนความรู้สึกอันดี เมื่อเราถูกขัดขวาง ความโกรธและความเกลียดชังจะก่อตัวขึ้นมา และจะปรุงแต่งให้อีกฝ่ายเป็นฝ่ายผิดหรือเป็นคนเลวโดยทันที รวมถึงทัศนคติที่ซับซ้อน เป็นสิ่งที่หล่อหลอมความเข้าใจและการแสวงหาทางออกของเรา ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ตอนหนึ่งใน สังยุตตนิกาย โดยกล่าวถึงอกุศลมูล ๓ ว่าอกุศลจะครอบงำจิตใจที่ขาดสติอย่างเหนียวแน่น โดยเปรียบอกุศลเป็นดังไฟ

นอกจากนี้ ได้สรุปสาเหตุปัจจัยของความขัดแย้งไว้ ๒ มิติใหญ่ คือ

๑) สาเหตุภายในที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ รากเหง้าของอกุศลภายในจิตใจ เช่น ความอยากมี อยากได้ อยากใหญ่ อยากเป็น ทิฐิ มานะ การถือตัวถือตน โลก โกรธ หลง การยึดมั่นในค่านิยมของสังคม หรือแม้กระทั่ง ความไม่รู้และไม่ภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยภายในจิตใจของบุคคล

๒) สาเหตุปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ การแก่งแย่งช่วงชิง การใช้อำนาจเหนือกว่า การไม่มีส่วนร่วม การขาดข้อมูล การขาดความสัมพันธ์ที่ดี การขาดความน่าเชื่อถือ การตีความที่แตกต่าง การขาดความสามัคคี การขาดความยุติธรรม ไม่เสมอภาค ไม่สมประโยชน์ การครอบงำ การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ

๒) กรณีศึกษาการจัดการความขัดแย้งตามแนวสาราณียธรรม

การจัดการความขัดแย้งสามารถกระทำได้หลากหลายวิธี ในทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ได้ปรากฏประวัติศาสตร์การจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักพุทธสันติวิธี ซึ่งก่อให้เกิดการจัดการความขัดแย้งและหาแนวทางที่เป็นทางออกของปัญหา โดยผู้นำที่ใช้หลักพุทธสันติวิธีได้สำเร็จผล คือ องค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และยังปรากฏอีกหลายท่านที่ใช้หลักพุทธสันติวิธีเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาคความขัดแย้งอีกหลายท่านตลอดมา โดยต้องมีคุณสมบัติของความเป็นนักไกลเกลี่ยดังต่อไปนี้

๑) คุณสมบัติของผู้ไกลเกลี่ยต้องเป็นอยู่อย่างมีสติ มีศีลาจรรย์ตรงดงาม

๒) ผู้ไกลเกลี่ยควรมีวัตรปฏิบัติที่ผู้ขัดแย้งไม่อาจตำหนิได้ และทำให้เป็นการยากที่จะถูกขู่เข็ญหรือสูญเสียความน่าเชื่อถือ

๓) ผู้ไกลเกลี่ยต้องสามารถพูดได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วยคุณธรรมที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายยอมรับฟัง

๔) ผู้ไกลเกลี่ยมีทักษะในการพิจารณาผู้ขัดแย้ง

๕) ผู้ไกลเกลี่ยควรมีทักษะในการถามและควบคุมเหตุการณ์โดยไม่ใช้การบีบบังคับ

๖) ผู้ไกลเกลี่ยจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารอย่างถูกต้องแม่นยำจากคู่ขัดแย้งฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง

๗) ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องราวขององค์กรภายในหรือระหว่างหน่วยงาน บุคคลที่เขากำลังไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง

๘) ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตัว เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญมากต่อทั้งกลุ่มบุคคลและเหตุการณ์ จึงเป็นการง่ายที่บุคคลจะคิดถึงตนเองในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยผู้ฉกาจ เพื่อเป็นการเสริมภาพของตัวเอง การสร้างภาพตัวตนเช่นนี้อาจมีผลต่อความระมัดระวังและความอดทนในการสื่อสารจนเกิดผลเสียตามมา

๙) ในกรณีการไกล่เกลี่ยเกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมาย ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้วย

๑๐) ผู้ไกล่เกลี่ยควรสัมพันธ์กับคู่ขัดแย้งที่มีตำแหน่งต่างกันอย่างเท่าเทียมด้วยความเคารพและมีความกรุณา

จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงบรรยายไว้นั้น สอดคล้องกับการทำหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยในปัจจุบัน เพราะความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง และการให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่าย จะเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ทำให้ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยสามารถทำหน้าที่ได้สำเร็จ

๓.๑ เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ด้านข้อมูล

ผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูล ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้า (สัมมุขาวีธี) เป็นวิธีการที่สำคัญในการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธี หลักสัมมุขาวีธี คือ การเผชิญหน้ากัน โดยอาศัยความพร้อมหน้าขององค์ประกอบ ดังนี้

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมุขาวีธีจะขาดเสียไม่ได้คือการที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกันโดยไม่เกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใส และเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ข้อมูลร่วมกัน

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูลและช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่

ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และคลายความสงสัยของประชาชนได้

คนกลาง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยคนกลางที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

๑) คนกลางที่ปราศจากอคติ คือ การทำหน้าที่คนกลางที่ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำหน้าที่คนกลางโดยยึดหลักความถูกต้องโดยไม่ลำเอียงด้วยเหตุผลเพราะ

- ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- โทสาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบ
- โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้
- ภยาคติ ลำเอียงเพราะความกลัว

๒) สังคหัตถุธรรม คุณสมบัติของคนกลางในการยึดเหนี่ยวใจของคู่ขัดแย้ง เป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ทำให้ผู้ทำหน้าที่คนกลางนั้นมีความน่าเชื่อถือ และสร้างความมั่นใจให้กับคู่ขัดแย้งว่าบุคคลผู้ทำหน้าที่คนกลางสามารถนำไปสู่ทางออกของความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจได้ประกอบด้วย

- ทาน การให้ความรู้ ความเข้าใจ
- ปิยวาจา การทำหน้าที่คนกลางจำเป็นต้องอาศัยวิธีการในการพูดที่เหมาะสม
- อุตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ประเสริฐของของคนกลาง มีคุณธรรมหนึ่ง
- สมานัตตตา การวางตนเป็นกลางของผู้ทำหน้าที่คนกลางในการจัดการความ

ขัดแย้งของคู่กรณี

กระบวนการสร้างความเสมอภาค เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลของคู่ขัดแย้งมักจะนำเสนอข้อมูลของฝ่ายตน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและน้ำหนักของข้อมูล การสร้างความเสมอภาคเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญกับข้อมูลของคู่ขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

- ๑) การฟังอย่างลึกซึ้งหรือการฟังอย่างตั้งใจ
- ๒) การเคารพ การให้เกียรติชีวิตของผู้อื่นและสัตว์อื่น
- ๓) การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล เนื่องจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ มีจุดเริ่มต้นมาจากข้อมูลของแผนพัฒนาการผลิตกระแสไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๘-พ.ศ. ๒๕๗๔ (PDP๒๐๑๕) และข้อมูลอีไอเอ อีเอชไอเอ โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และโครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่ ตั้งแต่ ค.๑ ถึง ค.๓ จนแตกตัวเป็นข้อมูลที่คู่ขัดแย้งต่างหยิบยกขึ้นมาสนับสนุนแนวคิดของตนเอง ก่อตัวเป็นความขัดแย้งในที่สุด พระพุทธศาสนาสอนเรื่องการดับทุกข์ที่ต้นเหตุของทุกข์ ความขัดแย้งก็เช่นเดียวกัน ต้องแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของความขัดแย้ง จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวมัชฌิมาปฏิปทาเข้ามาบูรณาการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม โครงการสร้างโรงไฟฟ้า ถ่านหิน จังหวัดกระบี่ การคิดหาแนวทางการจัดหาพลังงานไฟฟ้าที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และเป็นมิตรต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภาคส่วน เป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันความขัดแย้ง เนื่องจากทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทและเสนอแนวทางที่เหมาะสมและยอมรับได้ เพื่อต่อยอดไปสู่การค้นหาข้อมูลของการสร้างโรงไฟฟ้าที่เหมาะสมต่อไป

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ โดยการร่วมกันกำหนดกรอบของข้อมูลผลกระทบที่ต้องการศึกษา และดำเนินการตามกรอบนั้นร่วมกัน การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้อาจดูเหมือนยุ่งยากเพราะมีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นวิธีการที่จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในภายหลัง เพราะทุกกลุ่ม ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น และกำหนดกรอบขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีต ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นที่โครงการพัฒนาไปสู่พื้นที่

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน ร่วมกันแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เติมเต็มในส่วนของข้อมูลที่ขาดหาย และตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการอุดรูรั่วของข้อมูล ป้องกันการหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งขึ้นมาโต้แย้ง และเป็นการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เรียบร้อยในขั้นตอนเดียว ไม่จำเป็นต้องกลับมาทบทวนให้เสียเวลา และสามารถดำเนินโครงการได้โดยไม่มีฝ่ายใดโต้แย้ง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านข้อมูลมีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในขั้นตอนที่นำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นเหตุให้การพัฒนาเกิดความล่าช้าอันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

การเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า ถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้อาศัยหลักพุทธสันติวิธีเข้ามามีบทบาททำให้เกิดความสมานฉันท์ ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเมื่อมีการใช้ภายใต้กรอบของการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยเฉพาะคนกลางที่ทำหน้าที่เจรจาต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ความขัดแย้งสามารถแปรเปลี่ยนเป็นความสมานฉันท์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและสามารถพัฒนาโครงการพัฒนาของรัฐลงสู่พื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยคนกลางที่สามารถไว้วางใจได้เข้ามาทำหน้าที่ในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้ง และกระบวนการมีส่วนร่วมยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการป้องกันความขัดแย้งตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ไปจนถึงขั้นตอนการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ดังนั้น การสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ สามารถทำได้โดยอาศัยความร่วมมือจากคู่ขัดแย้ง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศตามกรอบที่ได้กำหนดร่วมกันไว้

๒) ด้านผลประโยชน์

ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

กระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มโครงการ จนถึงขั้นตอนการนำโครงการ แผนงาน ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบ คือ

- ๑) กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการ
- ๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ แผนงาน
- ๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการนำโครงการ แผนงาน ลงไปสู่การปฏิบัติ
- ๔) กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลของโครงการ แผนงาน

กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงเอาภาคส่วนต่างๆ เข้ามาระดมความคิด หาทางออกของปัญหาร่วมกัน วิธีการมีส่วนร่วมจึงเป็นทางออกสำคัญของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพราะหากกระริเริ่มโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระยะ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้น้อย เพราะแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดโรงไฟฟ้า ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและนำผลจากการระดมความคิดที่ตกผลึกแล้ว นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ

หลักสามัญญตา การสร้างความเสมอภาค เป็นทางออกหนึ่งของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เนื่องจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งคู่ขัดแย้งได้มองเห็นถึงผลประโยชน์ที่ฝ่ายของตน ๆ จะได้รับ จึงได้แสดงออกถึงความต้องการของฝ่ายตน อันเป็นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น การสร้างความเสมอภาคจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้คู่ขัดแย้งมองเห็นได้ถึงความยุติธรรมตั้งแต่แรกเริ่ม กระบวนการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งหลักความเสมอภาคหรือหลักสามัญญตา จำเป็นต้องมีความเสมอภาค ดังนี้

๑) ทิฏฐิสามัญญตา จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งเกิดจากความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม จนก่อให้เกิดเป็นทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกถึงความไม่เป็นถูกต้อง ดังนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงจำเป็นต้องแก้ที่ต้นเหตุคือความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติเป็นสำคัญ กระบวนการที่นำคู่ขัดแย้งสู่แนวทางของทิฏฐิสามัญญตาเป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่นของคู่ขัดแย้ง เป็นการหลายกำแพงของความรู้สึกแบ่งแยก ความรู้สึกถึงการสูญเสียผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งวิธีการนี้เป็นการนำพาคู่ขัดแย้งเข้าสู่แนวทางเบื้องต้นสู่การสลายความขัดแย้ง

๒) สีสสามัญญตา เป็นกระบวนการที่ให้ผู้ขัดแย้งได้ปฏิบัติตามแนวทางเดียวกัน มีพื้นฐานที่เหมือนกัน ไม่เกิดความรู้สึกแบ่งแยก หลักสีสามัญญตาจึงเป็นแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางด้านการแสดงออก และเป็นการให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงจำเป็นต้องสร้างความเสมอภาคและ

ความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้ความรู้สึกถึงความเป็นธรรม ความเสมอภาค และการตระหนักถึงประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓) ลากสามัญญตา เป็นกระบวนการที่ให้ผู้ขัดแย้งได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้การพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าเป็นไปตามทิศทางที่ฝ่ายของตนได้เสนอขึ้น ดังนั้น แนวทางที่ดีที่สุดคือการที่ผู้ขัดแย้งได้หันหน้าเข้าหากันเพื่อหาทางออกที่ทำให้ทุกฝ่ายได้สมประโยชน์ร่วมกัน และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ส่วนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ขัดแย้งถือเป็นประเด็นรอง การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจึงต้องอยู่ภายใต้ประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นหลัก เพราะโครงการสร้างโรงไฟฟ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอกับความต้องการของคนทั้งประเทศ ส่วนวิธีการได้มาซึ่งไฟฟ้านั้น จะต้องหาแนวทางที่ทำให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด มีผลกระทบน้อยที่สุด แต่ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด

กระบวนการปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ หลักปรโตโฆสะ การเปิดใจรับฟังผู้อื่น เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเก็บเกี่ยวเอาความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้วิทยาการอื่น ๆ มาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาหาความจริง ปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่เปิดใจรับฟังผู้อื่น ยึดมั่นในหลักการของตนเอง ทำให้ปัญหาความขัดแย้งไม่สามารถแก้ไขได้ โครงการสร้างโรงไฟฟ้า กระบี่ก็เช่นเดียวกัน ความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการเกิดจากการที่แต่ละฝ่ายไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกันและกัน มุ่งแต่จะดำเนินการตามแผนงานของตน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมหนีไม่พ้นจากความขัดแย้งไปได้ ดังนั้น หลักปรโตโฆสะ จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเปิดใจรับฟังเสียงจากภายนอก รับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจบริบทของความขัดแย้งอย่างแท้จริง ส่วนหลักโยนิโสมนสิการ การพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้ง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการนี้ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาหาทางออกของปัญหา มิใช่เป็นการคิดพิจารณาเฉพาะส่วนงานที่เป็นเจ้าภาพหลักอย่างเดียวเท่านั้น เป็นการยกระดับจิตใจไม่ให้ยึดมั่นอยู่ในหลักการของตนเองโดยไม่ฟังเหตุผลของผู้อื่น

การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการดำเนินโครงการอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ซึ่งปัญหาจากความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่เจ้าของโครงการได้ก้าวล้ำผลประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การทำประมงของชาวบ้านที่อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอาชีพหล่อเลี้ยงชีวิต การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีการนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศมาเป็นเชื้อเพลิง เส้นทางขนส่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งทำประมง อันเป็นข้อกังวลและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเนื่องจากการต้องการรักษาแหล่งผลประโยชน์ของตนเอาไว้

การแบ่งปันทรัพยากร หรือสิ่งอื่น เพื่อเป็นการชดเชยหรือเยียวยา เป็นทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ต่อเนื่องมาจากการเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น โดยเฉพาะโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้คนและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหลายประการ ซึ่งมีทั้งด้านที่เป็นผลดีและด้านที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม การแบ่งปันทรัพยากรจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

โดยการหาทางออกให้ทุกฝ่ายสมประโยชน์ด้วยกันทั้งสิ้น เช่น โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นโครงการที่ต้องการจัดหาพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทางเลือกของการผลิตไฟฟ้ามีหลายทาง ภาคส่วนต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันปรึกษาหารือเพื่อให้ได้วิธีการได้มาซึ่งกระแสไฟฟ้าที่ทุกฝ่ายขัดแย้งเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ ขั้นตอนหลังจากกระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนของกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธีแล้ว การแบ่งปัน และการยอมรับความแตกต่าง เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง ซึ่งรูปแบบการดำเนินการไปสู่แนวทางของการแบ่งปันนั้น คู่ขัดแย้งสามารถแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ๑) การแบ่งปันความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน
- ๒) การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน
- ๓) การแบ่งปันความรู้สึก ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- ๔) การยอมรับความแตกต่าง

การจัดกระบวนการสุนทรียสนทนา เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถจัดการกับความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้ โดยที่คนกลางจะต้องให้คู่ขัดแย้งจะต้องร่วมกันหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบ ๒ ประการสำคัญ ได้แก่

๑) เป้าหมาย คู่ขัดแย้งต้องร่วมกันตั้งเป้าหมายว่าโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ แท้จริงแล้วมีเป้าหมายคืออะไร คู่ขัดแย้งต้องการเดินไปสู่เป้าหมายเดียวกันหรือไม่ มุ่งผลประโยชน์อย่างเดียวกันหรือไม่ ผลประโยชน์ใดที่สอดคล้องกัน แต่ละกลุ่มจะดำรงอยู่บนเป้าหมายที่แตกต่างกัน หรือจะผ่อนปรนเป้าหมายที่แตกต่างกันแล้วไปยึดจุดที่สอดคล้องกันได้หรือไม่ หากแต่ละกลุ่มขัดแย้งปฏิเสธ ก็จำเป็นต้องให้แต่ละกลุ่มไปค้นหาคำตอบอีกครั้ง แต่เมื่อใดที่แต่ละกลุ่มมองว่า มีบางจุดที่สามารถหาทางออกหรือพูดคุยกันได้ จึงสามารถดำเนินการขั้นตอนต่อไปได้

๒) วิธีการหรือกระบวนการ (สันติวิธี) แต่ละกลุ่มขัดแย้งจะต้องร่วมกันกำหนด หรือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อที่จะตอบคำถามให้ได้ว่า กลุ่มหรือสังคมจะสามารถหาวิธีการหรือแนวทางที่จะเดินไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างไร ทำอย่างไรที่จะทำให้แต่ละกลุ่มขัดแย้งสมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย เพราะเรื่องของผลประโยชน์ต้องไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ จะมีก็แต่ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ภายใต้ความพึงพอใจและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักใหญ่ วิธีการนี้จะต้องเป็นไปตามหลักสันติวิธี โดยแต่ละกลุ่มขัดแย้งต้องร่วมกันกำหนดทางเลือกหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ทางออกอย่างสันติที่แต่ละกลุ่มต้องการ แต่ละกลุ่มยอมรับที่จะให้ใช้ทางเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อจะนำไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกัน

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งในระดับกายภาพและในระดับจิตใจ สิ่งสำคัญของการจัดการความขัดแย้งคือ กระบวนการการมีส่วนร่วม เพราะเมื่อคู่ขัดแย้งได้มาเผชิญหน้ากัน แลกเปลี่ยนแนวคิด ความต้องการของกันและกันแล้ว ก็จะสามารถหาทางออกร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่บาดหมางกัน ไม่ไว้วางใจกัน และสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้การสร้างความสมานฉันท์เกิดขึ้นได้คือ การตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพราะการพัฒนาของภาครัฐมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของ

ประเทศชาติเป็นหลัก แต่จะทำให้อย่างไรให้พัฒนานั้นเป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและสร้างความรู้สึกร่วมถึงความเป็นเจ้าของมากกว่าการแบ่งแยกของเราของเขา และจ้องที่จะหาข้อบกพร่องของกันและกันมาหักล้างกันไม่สิ้นสุด

๓) ด้านค่านิยม

ผู้วิจัยได้นำพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้าน ค่านิยม ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้ากัน (สัมมุขาวีธี) เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่นำคู่ขัดแย้งขึ้นสู่เวที แห่งการเจรจาเพื่อหาทางออกของปัญหา โดยอาศัยความพร้อมหน้ากันของคู่กรณี และองค์ประกอบ สำคัญของการพร้อมหน้า คือ

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมุขาวีธีจะขาดเสียไม่ได้คือการ ที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยไม่เกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใส และเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ข้อมูลร่วมกัน

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตน อยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็น ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษา โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการ ดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของ ประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูล และช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชน จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และคลายความสงสัยของประชาชนได้

การสลายอุปาทาน เป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติดในความคิด การ กระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีจุดเริ่มต้นมาจากความรู้สึกภายในจิตใจเป็นหลัก จิตใจของมนุษย์มีแนวความคิด ทศนคติ ความเชื่อที่ แตกต่างกัน ซึ่งจะแสดงออกมาทางกาย ทางวาจา และทางพฤติกรรมให้ปรากฏเห็น ดังนั้น เมื่อ พิจารณาถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นจึงเป็นคำตอบที่ ดีที่สุดของบ่อเกิดของความขัดแย้ง ประกอบด้วย

๑) กามุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง การยึดมั่นอยู่ในผลประโยชน์ของตน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่ขัดแย้งสามารถแสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน ซึ่งอาจเกิดความ ขัดแย้งที่บานปลายขึ้น ดังเช่นในกรณีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ คู่ขัดแย้งพยายามรักษา ผลประโยชน์ของฝ่ายตน โดยการแสดงออกถึงความหวงแหน การปกป้อง ป้องกันไม่ให้อีกฝ่ายกระทำ การในสิ่งที่อาจทำให้ฝ่ายของตนสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้

๒) ทิฏฐุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในความเห็น แนวคิด หรือหลักการของฝ่ายตนว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของใคร ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม เช่น การทำลายล้างคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับตน เป็นต้น การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก็เช่นเดียวกัน คู่ขัดแย้งมีความยึดมั่นอยู่ในแนวคิดของตน พยายามยกเหตุผลของฝ่ายตนขึ้นมาประกอบกับการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่ฝ่ายตนพยายามนำเสนอ หรือการแสดงออกด้านค่านิยมของฝ่ายตนว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

๓) สีสัพพตูปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง เป็นการยึดมั่นในหลักการที่ตนได้ปฏิบัติมาเท่านั้นว่าถูกต้อง หลักการ กฎเกณฑ์ของผู้อื่นผิดหมด หากมีผู้ไม่เห็นขัดแย้ง ไม่ยึดตามหลักการของตนก็จะหาทางกลั่นแกล้งหรือขจัดออกไป การยึดมั่นในหลักการของตนนี้เกิดขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยคู่ขัดแย้งพยายามนำเสนอหลักการของฝ่ายตนว่าถูกต้อง ฝ่ายหนึ่งพยายามนำเสนอข้อมูลถึงความมั่นคงด้านพลังงานหากนำถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิง และสามารถใช้เทคโนโลยีถ่านหินสะอาดมาใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า อีกฝ่ายหนึ่งพยายามนำเสนอผลกระทบจากการใช้ถ่านหินมาผลิตกระแสไฟฟ้า และนำเสนอศักยภาพของพลังงานหมุนเวียนที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่ มากกว่าที่จะนำเข้าถ่านหินมาจากต่างประเทศ ซึ่งแนวทางที่คู่ขัดแย้งนำมาเสนอนั้นสวนทางกันอย่างชัดเจน

๔) อัตตวาทุปาทาน หลักการข้อนี้ หมายถึง ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน ในแง่ของความขัดแย้ง ลักษณะเป็นการยึดมั่นในตัวตนสูง คิดว่าตนเองเป็นผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล มีพลังสามารถทำอะไรก็ได้ ไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ ความยึดมั่นในลักษณะนี้เองนำไปสู่ความรุนแรง เพราะต่างก็เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ ไม่มีใครยอมใคร ในที่สุดก็ต้องใช้กำลังเข้าตัดสินกัน ฝ่ายใดมีอำนาจ มีกำลังมากกว่าก็เป็นฝ่ายที่ได้เปรียบ ฝ่ายที่มีศักยภาพน้อยกว่าก็เกิดความรู้สึกไม่พอใจ อันเป็นวัฏจักรของความเคียดแค้นไม่สิ้นสุด

การไม่เบียดเบียนกัน (อหิงสธรรมวิธี) กระบวนการที่ต่อเนื่องจากการสลายอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น คือการอาศัยหลักอหิงสธรรม คือ การไม่เบียดเบียนกัน กล่าวคือ เมื่อความขัดแย้งก่อตัวขึ้นภายในจิตใจแล้ว การจะระงับความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก วิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งในเบื้องต้นคือ การใช้หลักอหิงสธรรม ซึ่งเป็นหลักการปรับจิตใจไม่ให้คิดร้าย พุดร้าย หรือทำร้ายผู้อื่น อันจะทำให้ความขัดแย้งมีระดับที่รุนแรงขึ้น บ่อยครั้งที่มนุษย์ไม่สามารถยับยั้งสติอารมณ์ของตนเองไว้ได้ เนื่องจากการที่จะปรับจิตใจให้เป็นปกติโดยไม่ตอบโต้มันทำได้ยาก ดังนั้นหลักอหิงสธรรม จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการระงับความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งที่เกี่ยวกับค่านิยม เพราะจุดเริ่มต้นจากการแสดงออกด้านค่านิยมของคู่ขัดแย้ง เริ่มมาจากภายในจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติเป็นหลัก ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมจึงต้องแก้ปัญหาในระดับจิตใจของคู่ขัดแย้งก่อนเป็นลำดับแรก

กระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักอริยสัจ ๔

เป็นกระบวนการที่ให้คู่ขัดแย้งได้ร่วมกันตระหนักถึงต้นเหตุของความขัดแย้ง สาเหตุของความขัดแย้ง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และความสมานฉันท์ระหว่างคู่ขัดแย้ง ซึ่งกระบวนการของอริยสัจ ๔ สามารถนำมาวิเคราะห์หาความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

๑) ทุกขสัจ : ความขัดแย้งคืออะไร

การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ก่อให้เกิดกลุ่มที่เห็นด้วยกับโครงการฯ และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างแสดงออกถึงเจตนารมณ์ ความต้องการของฝ่ายตน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสนับสนุน การคัดค้าน การประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งที่คู่ขัดแย้งจะต้องร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า อะไรคือความขัดแย้ง คุณลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นอย่างไร มีมิติใดบ้าง และต้องยอมรับความจริงว่าความขัดแย้งนั้นๆ คู่ขัดแย้งเป็นผู้สร้างขึ้นมา เป็นผู้ทำให้ความขัดแย้งก่อตัวขึ้น

๒) สมุทัยสัจ : อะไรคือรากเหง้าของความขัดแย้ง

เมื่อคู่ขัดแย้งได้ทำความเข้าใจแล้วว่าความขัดแย้งคืออะไร ลำดับขั้นต่อมาคือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งย่อมหนีไม่พ้นโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่เลือกพิกัดจัดตั้งโครงการที่จังหวัดกระบี่ จนเป็นเหตุทำให้เกิดกระแสการสนับสนุนและกระแสต่อต้านโครงการ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้ออกมาแสดงออกทางด้านค่านิยมที่ฝ่ายตนเห็นว่าจะจะเป็นพลังในการต่อรองกับฝ่ายตรงข้ามได้ ดังนั้น สาเหตุหรือรากเหง้าของความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีสาเหตุมาจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงหลัก ก่อเกิดเป็นปรากฏการณ์แสดงออกมาเป็นการสนับสนุน การประท้วง การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ จนเกิดผลลัพธ์คือความขัดแย้งขยายวงกว้างที่ยากแก่การแก้ไขสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

๓) นิโรจสัจ : ความสงบบังเกิดขึ้นได้จากความขัดแย้ง

เมื่อคู่ขัดแย้งสามารถค้นหาความขัดแย้งและสาเหตุแห่งความขัดแย้งได้แล้ว ลำดับต่อมา คือ การสร้างความเข้าใจ การสลายความขัดแย้ง ความสมานฉันท์ระหว่างกัน อันเป็นการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้นแล้วมิใช่จะเกิดผลเสียเสมอไป เมื่อมีความขัดแย้งก็ถือเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างความเข้าใจ สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นเพื่อจัดการกับรากเหง้าของความขัดแย้ง เครื่องมือที่ดีที่สุดในการสลายรากเหง้าของความขัดแย้ง คือ การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น การละวางผลประโยชน์ส่วนตน มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนรวม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันค้นหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เหล่านี้คือ กระบวนการในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น และเป็นการแก้ปัญหาทางด้านค่านิยม โดยการออกแบบการพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของคนในสังคมทุกภาคส่วน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔) มรรคสี่ : แนวทางการแก้ปัญหาเพื่อสร้างแนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้านค่านิยมที่ดีที่สุดคือการฝึกกำลังทางความคิดของคู่ขัดแย้งให้ได้ เพราะความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่คนในสังคมมีทัศนคติ แนวคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น จำเป็นต้องแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก โดยการปรับพฤติกรรมของกันและกัน ดังนี้

- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้ถูกต้องและเกิดการยอมรับของทุกฝ่ายขัดแย้ง ตามแนวทางของสัมมาทิฐิ
- ร่วมกันสร้างแนวความคิดที่ปราศจากความต้องการผลประโยชน์มาสู่ตนเอง และพวกพ้องโดยปราศจากคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ตามแนวทางของสัมมาสังกัปปะ
- รู้จักใช้วาจา เจริญกันในทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนามากกว่าการใช้วาจาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ตามแนวทางของสัมมาวาจา
- รู้จักประพฤติตนอยู่ในหลักของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนคู่ขัดแย้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวทางของสัมมากรรมันตะ
- คู่ขัดแย้งต้องร่วมกันดำเนินตามแนวทางหรือดำเนินโครงการโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เกิดผลกระทบต่อนุชย์และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ตามแนวทางของสัมมากรรมันตะ
- คู่ขัดแย้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกลับเข้าสู่วงจรของความขัดแย้ง เพราะหากทุกฝ่ายรู้จักการเสียสละอย่างเท่าเทียมกัน ความขัดแย้งก็จะไม่ก่อตัวขึ้นอีก ตามหลักสัมมาวายามะ
- คู่ขัดแย้งต้องรู้จักควบคุมจิตใจของตน แม้บางสถานการณ์อาจนำไปสู่ความบาดหมาง ความขุ่นข้องในจิตใจ มีสติกำกับการแสดงออก การพูด การนึกคิดอยู่เสมอ ตามหลักสัมมาสติ
- คู่ขัดแย้งต้องอาศัยกระบวนการร่วมใจกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง และสลายค่านิยมที่นำไปสู่ความขัดแย้งดังเช่นในอดีต มีจิตใจที่มั่นคงต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นจากการที่คู่ขัดแย้งได้ร่วมใจกันแก้ปัญหา ตามหลักสัมมาสมาธิ

กระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยม เนื่องจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ได้จุดชนวนความขัดแย้งที่มีลักษณะของการแสดงออกด้านค่านิยมที่ต่างฝ่ายต่างต้องการเรียกร้องตามแนวทางของตน เช่น การประท้วง การรวมกลุ่มต่อต้าน การรวมกลุ่มสนับสนุน การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นต้น การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมจึงเป็นทางออกสำหรับการสลายค่านิยมอันไม่พึงประสงค์ โดยมีกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยม ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่เป็นไปในทิศทางพัฒนาที่เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย เป็นกระบวนการที่นำเอาคู่ขัดแย้งมานั่งร่วมโต๊ะเพื่อหาทางออกของการพัฒนาที่เหมาะสมและเกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย ซึ่งโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อเกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายแล้ว จะไม่มีฝ่ายใดที่จะแสดงออกถึงค่านิยมที่ไม่

พึงประสงค์อีก เพราะทุกฝ่ายมีความพึงพอใจร่วมกัน และสามารถพัฒนาโครงการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและไม่เกิดความขัดแย้ง

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้าโดยมีค่านิยมเดียวกัน คือ การพัฒนาที่เหมาะสมและสมประโยชน์กันทุกฝ่าย การกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกันนับเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทุกฝ่ายได้มีบทบาทในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสังคม ภายใต้การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย วิธีการดังกล่าวนี้ เป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนอื่น ๆ เนื่องจากการกำหนดทิศทางพัฒนานั้น ได้กำหนดกรอบในการดำเนินการไว้ชัดเจนแล้ว ซึ่งฝ่ายต่าง ๆ ได้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันแล้ว การจะหักท้วงหรือแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยย่อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนา การวางระเบียบปฏิบัติ และติดตาม ตรวจสอบ รับผิดชอบร่วมกันทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้เงินของสันติภาพ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการอุดรูรั่วของข้อมูล ป้องกันการหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งขึ้นมาโต้แย้ง และป้องกันการแสดงออกทางด้านค่านิยมต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านค่านิยมมีต้นเหตุมาจากการต้องการแสดงออกถึงแนวคิด ทศนคติของฝ่ายตนเป็นหลัก โดยไม่ได้สนใจว่าแนวคิด ทศนคติของตนจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างหรือไม่ การจัดการกับความขัดแย้งของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่การปรับแนวคิด ทศนคติ และการเปิดใจซึ่งกันและกัน จะทำให้เห็นถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด อันจะทำให้การพัฒนาภายใต้โครงการของภาครัฐจะก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านค่านิยมของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ภายใต้การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธี เป็นกระบวนการที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตใจของมนุษย์ได้ เพราะพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนต้องการให้ตนเองได้สมประโยชน์ตามแนวทางที่ตนเองพิจารณาว่าเหมาะสม การแสดงออกด้านค่านิยมมิใช่จะเป็นวิธีการที่ส่งผลด้านลบอย่างเดียว แต่เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิธีการต่อสู้แย้ง กล่าวคือ เป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของฝ่ายตน ทำให้อีกฝ่ายได้กลับมาทบทวนบทบาทของตนเองและปรับปรุงวิธีการใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาที่เป็นโครงการของภาครัฐ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายที่ขัดแย้ง เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทั้งในด้านดีและด้านลบ

๔) ด้านความสัมพันธ์

ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

การเผชิญหน้ากัน (สัมมุขาวีธี) เป็นวิธีการที่สำคัญในการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน โดยเฉพาะความขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ การจะประสานรอยร้าวด้านความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด คือ การเผชิญหน้ากัน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธี หลักสัมมุขาวีธี คือ การเผชิญหน้ากัน โดยอาศัยความพร้อมหน้าขององค์ประกอบ ดังนี้

๑) ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้ง วิธีการแบบสัมมาวิธีจะขาดเสียไม่ได้คือการที่คู่กรณีหรือคู่ขัดแย้งมาเผชิญหน้ากัน เพื่อให้เกิดกระบวนการในการหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยไม่เกิดความรู้สึกถึงความไม่โปร่งใส ความพร้อมหน้าของคู่ขัดแย้งจะทำให้บรรยากาศของการแก้ปัญหาความขัดแย้งเกิดความชัดเจนขึ้น

๒) ความพร้อมของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีข้อมูลของฝ่ายตนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่แต่ละฝ่ายต่างให้การยอมรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่รอบด้าน และเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อด้อย ผลกระทบ และทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓) ความพร้อมของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ การศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วม โดยการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและต้องคำนึงถึงจารีต ประเพณี วัฒนธรรมการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ที่จะมีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

๔) ความพร้อมหน้าธารกำนัล สาธารณชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูล และช่วยกันตัดสินใจหาทางออก เนื่องจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชน จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คลายความสงสัยของประชาชนได้ และช่วยให้แต่ละฝ่ายขัดแย้งได้เห็นอกเห็นใจกัน อันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันใหม่

กระบวนการไกล่เกลี่ยแนวพุทธ กระบวนการไกล่เกลี่ยแบบพุทธที่ได้ผลและก่อให้เกิดความสมานฉันท์ด้านความสัมพันธ์ขึ้นนั้น ต้องประกอบด้วยวิธีการ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ให้ความสำคัญกับ “คน” หรือมิติทางด้านอารมณ์

แม้ว่าประเด็นปัญหาหรือข้อเรียกร้องจะเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง แต่เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว อุปสรรคที่ทำให้ความขัดแย้งแก้ได้ยาก ก็คืออารมณ์ของคู่ขัดแย้ง ซึ่งบ่อยครั้งกลับมีความสำคัญยิ่งกว่าประเด็นปัญหา และมักทำให้คู่ขัดแย้งยากที่จะทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาได้ ตรงตามความจริงหรือคำนึงถึงความถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง ๒ ฝ่ายถูกอารมณ์เข้ามาบดบัง ดังนั้นการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จึงต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคู่ขัดแย้งเป็นสำคัญ เพราะเมื่อคู่ขัดแย้งเกิดความรู้สึกถึงการให้ความสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็จะเริ่มก่อตัวขึ้นอีกครั้ง

๒) การกำจัดอคติคลุมเครือในใจคู่ขัดแย้ง

การแก้ไขความขัดแย้ง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่สำคัญประการแรกคือขจัดอคติคลุมเครือในคู่ขัดแย้งให้หมดไป ไม่ว่า โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งนี้โดยให้กุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ เข้ามาแทนที่ มีหลักธรรมหลายข้อที่สามารถขจัดอคติคลุมเครือ หรือเปลี่ยนให้เป็นอกุศลมูลได้

กระบวนการลดโทสะ การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์จะต้องแก้ไขที่อารมณ์ภายในคือโทสะ ความขัดแย้งนำมาซึ่งความโกรธ ความไม่พึงพอใจกัน การลดโทสะโดยการพิจารณาความต้องการของอีกฝ่าย เอาใจเขามาใส่ใจเรา และสร้างบรรยากาศของการใช้मतตาทอถกัน ในการปรับความเห็น ความเข้าใจ และประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการในการจัดการกับ

ความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การเจรจาไกล่เกลี่ยต้องชี้ให้เห็นว่าคู่ขัดแย้งไม่ใช่ศัตรู ควรปรับทัศนคติระหว่างกันให้เกิดความปรองดองซึ่งจะเกิดประโยชน์มากกว่า

กระบวนการลดโมหะ เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งได้พิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริง การตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ใช่หนทางที่ดี เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กัน แต่ละฝ่ายขัดแย้งต้องพิจารณาให้เห็นว่าแต่ละฝ่ายต้องการอะไร เหตุใดจึงเกิดความขัดแย้ง และชี้ให้เห็นถึงมุมมองของอีกฝ่าย เพื่อให้แต่ละฝ่ายบรรลุถึงจุดประสงค์ ความต้องการว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร

กระบวนการลดโลภะ คู่ขัดแย้งต้องตระหนักถึงคุณค่าอย่างอื่นที่ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางวัตถุ หรือชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ ระยะยาวยิ่งกว่าคำนึงถึงผลได้ระยะสั้น การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้จะเป็นสิ่งที่สามารถเกื้อกูลกันได้ การทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุข้อเรียกร้องในที่สุดอาจได้ไม่คุ้มเสีย เพราะถึงจะได้ตามข้อเรียกร้องแต่ก็ต้องแลกด้วย ความริ้วฉานสูญเสียยานนปการ เช่น มีศัตรูเพิ่มขึ้น หรืออยู่อย่างหวาดระแวงซึ่งกันและกันไปตลอด

๓) การกระตุ้นให้ลุ่มคิด

การกระตุ้นความรู้สึกภายในให้ลุ่มคิดระหว่างคู่ขัดแย้งเป็นกระบวนการที่สำคัญ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นสิ่งที่คู่ขัดแย้งต้องกลับมาทบทวนว่า เหตุใดเมื่อโครงการพัฒนาของภาครัฐลงสู่พื้นที่ ความขัดแย้งจะต้องเป็นสิ่งที่ตามมาเสมอ เมื่อเกิดความขัดแย้งเหตุใดคนในพื้นที่จึงแบ่งแยกเป็นศัตรูกัน ความเป็นมิตรขาดหายไป คงเหลือเพียงแค่ความหวาดระแวง การแบ่งพรรคแบ่งพวก การเอาชนะกัน ความสัมพันธ์ที่เคยมีมาอย่างยาวนานต้องมาจบสิ้นเพียงเพราะมีโครงการเข้ามาในพื้นที่โดยที่ต่างฝ่ายต่างไม่ได้เอาเหตุผลเข้ามาคุยกัน

๔) กระบวนการที่คู่ขัดแย้งหาคำตอบด้วยตนเอง

คู่ขัดแย้งควรช่วยกันหาคำตอบและบรรลุข้อตกลงด้วยตนเอง เพราะการจะสลายความขัดแย้งได้นั้น จะต้องเกิดขึ้นจากความพึงพอใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความสัมพันธ์ จะต้องช่วยกันหาคำตอบของความขัดแย้งด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์และนำพาเอาบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรกลับคืนสู่สังคม

๕) การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง

ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์คือการขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความหวาดระแวงกัน ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ดังนั้น การสร้างความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐจะต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับประชาชน การนำเอาโครงการพัฒนาลงไปสู่พื้นที่จะต้องตระหนักถึงผลกระทบทางด้านความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เนื่องจากโครงการพัฒนาของภาครัฐเมื่อลงไปสู่พื้นที่ใดก็ตาม

ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ หากการดำเนินโครงการไม่ได้คำนึงถึงความพึงพอใจของคนในพื้นที่ การสำนึกถึงเป็นเจ้าของโครงการก็ไม่เกิดขึ้น ซ้ำยังเป็นการทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับประชาชน ประชาชนต่อประชาชนด้วยกัน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับสังคมโดยรวม ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณากระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทาแล้ว สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ได้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันริเริ่มโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ การร่วมกันตัดสินใจ โดยเริ่มจากหน่วยย่อยของสังคมคือประชาชนในพื้นที่ไปจนถึงหน่วยงานที่เป็นเจ้าของโครงการ วิธีการนี้จะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข้อมูลและร่วมกันหาแนวทางในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าที่เหมาะสม เมื่อการปรึกษาหารือตกลงแล้ว การดำเนินโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้าจะลงมาในพื้นที่เมื่อใด เวลาใดก็ได้ โดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่รู้สึกถึงการบีบบังคับ อันเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ได้

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับคนในพื้นที่ ให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา การสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของจะทำให้ประชาชนรู้สึกห่วงแหนและต้องการรักษาไว้ เกิดกระบวนการสอดส่องดูแลและให้คำปรึกษา คำแนะนำ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าที่เกิดจากการร่วมกันพัฒนา ร่วมกันแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เติมเต็มในส่วนที่ขาดหาย และตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นการให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์มีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่างๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในขั้นตอนที่นำไปสู่การปฏิบัติ ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดีดังเดิม เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ไม่ไว้วางใจ จนเป็นเหตุให้การพัฒนาเกิดความล่าช้า อันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

กระบวนการสลายอุปาทานเพื่อการประสานความสัมพันธ์ เป็นการสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติดในความคิด การกระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์มีจุดเริ่มต้นมาจากความรู้สึกภายในจิตใจเป็นหลัก จิตใจของมนุษย์มีแนวความคิดทัศนคติ ความเชื่อที่แตกต่างกัน และการได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่ไว้วางใจ ความไม่พอใจ และความหวาดระแวง จนพัฒนาไปสู่การทำลายความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อพิจารณาถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา การสลายอุปาทาน จึงเป็นหนทางในการสร้างความ

สมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย ๑) กามุปาทาน ๒) ทิณฐุปาทาน ๓) สीलัพพตูปาทาน และ ๔) อัตตาวาทูปาทาน

กระบวนการสร้างสันติภาพของพระพุทธศาสนา การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นถือว่าเป็นงาน เป็นภารกิจของคนในสังคมที่จะต้องช่วยกันสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องสร้างแนวทางสู่สันติภาพให้เกิดขึ้น ซึ่งพระพุทธศาสนาได้เสนอแนวความคิดกระบวนการในการสร้างสันติภาพไว้น่าสนใจ ดังมีขั้นตอนต่อไปนี้

๑) กระบวนการที่หนึ่ง การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการตั้งคำถามให้กับคนในสังคมได้ตระหนักว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องอาศัยการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน ปัจจุบันเราติดต่อสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด เราเข้ากันได้เพียงใด แต่สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันแม้ในกลุ่มของพวกเราเองก็ยังเข้ากันไม่ค่อยได้ เช่นเดียวกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะสังเกตได้ว่ากลุ่มขัดแย้งไม่ค่อยได้ติดต่อสัมพันธ์กันเท่าที่ควร มุ่งแสดงออกอยู่แต่ในมุมของตน ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกันได้

๒) กระบวนการที่สอง การอยู่ร่วมกับคนที่มีอุดมคติต่างกัน แน่แน่นอนว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้น เนื่องจากแต่ละคนมีความคิด ทศนคติที่แตกต่างกัน ปัญหา คือ เราจะอยู่ร่วมกับคนที่มีความคิด อุดมคติที่ต่างกัน โดยเฉพาะมีผลประโยชน์ที่ขัดกันอย่างหลัทธิไม่พ้นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มขัดแย้งมีอุดมคติที่แตกต่างกัน เมื่อกลุ่มขัดแย้งที่เคยมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีแนวคิด ทศนคติ แนวทางที่แตกต่างกัน กลับทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีที่เคยมีมาต้องขาดลง โจทย์ใหญ่ที่จะต้องร่วมกันคิด คือ จะทำอย่างไรที่จะให้กลุ่มขัดแย้งสามารถอยู่ร่วมกันได้กับคนที่มีอุดมคติแตกต่างกัน

๓) กระบวนการที่สาม การปลุกฝังเยาวชนให้รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้ง เยาวชนในปัจจุบัน ไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจ สิ่งที่สามารถทำให้เกิดความขัดแย้ง ตลอดถึงไม่เข้าใจความหมายหรือเจตนารมณ์ของคำว่า การเข้ากันได้ เนื่องจากเยาวชนต่างมีความคิดที่จะวิ่งไปข้างหน้าอย่างเดียว บทเรียนจากความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นบทเรียนใหญ่ให้เยาวชนได้ศึกษาว่า ปัญหาที่แท้จริงเกิดจากอะไร ในฐานะเยาวชนซึ่งต่อไปจะเติบโตใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่จะทำอย่างไรไม่ให้เกิดความขัดแย้งในลักษณะนี้ขึ้นอีก และหาแนวทางอย่างไรให้เกิดการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด เหล่านี้คือสิ่งที่เยาวชนจะต้องตระหนักและศึกษาเพื่อให้รู้เท่าทันสภาวะการณ์ของสังคม และพลวัตทางสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้ามาแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ การทำลายความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย แต่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งต้องอาศัยระยะเวลาและความไว้วางใจกัน การปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถรู้สึกได้ถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้น การพัฒนาใดก็ตามที่ไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของประชาชนในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งโครงการ มุ่งเอาประโยชน์ฝ่ายตน ไม่ได้เป็นการริเริ่มโครงการที่เกิดจากหน่วยย่อยของสังคมคือประชาชน เป็นโครงการที่เกิดจากแนวคิดของคนเพียงกลุ่มเดียว ความขัดแย้งก็ย่อมติดตามไป

เปรียบเสมือนเงาติดตามตัว การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง

๕) ด้านโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้นำผู้วิจัยสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

กระบวนการนิรโทษกรรม (ติณวัตรการวิธี) เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการยุติปัญหาความขัดแย้งในอดีตให้เป็นโมฆะ และเริ่มต้นจัดการความขัดแย้งกันใหม่โดยไม่เอาข้อมูลในอดีตขึ้นมาตัดสินอีกต่อไป ซึ่งเรียกวิธีการนี้ได้ชื่อว่า เป็นการนิรโทษกรรมให้กับคู่ขัดแย้ง ซึ่งวิธีการนี้จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากกรณีที่คู่ขัดแย้งต้องการจัดการกับปัญหาด้วยกันทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการติณวัตรการ คือ

- ๑) คู่ขัดแย้งจะต้องมาพร้อมหน้ากันทั้งหมดทุกฝ่าย
- ๒) ผู้ทำหน้าที่คนกลางชี้แจงถึงเหตุผลในการนิรโทษกรรม
- ๓) คู่ขัดแย้งประกาศเจตนารมณ์ของการจัดการความขัดแย้งโดยการนิรโทษกรรม

กรรม

๔) การประสานความร่วมมือโดยปราศจากความขัดแย้ง

วิธีการดังกล่าวนี้ ถือเป็นการแก้ปัญหาโดยการนิรโทษกรรมในส่วนที่เป็นความขัดแย้งที่ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง และเห็นว่า เป็นปัญหาที่เล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถยอมความกันได้ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาโดยการนิรโทษกรรม เป็นวิธีการที่สมควรอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในส่วนของความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการ ทั้งนี้ มีไว้ว่าเมื่อนิรโทษกรรมแล้ว จะสามารถดำเนินโครงการต่อไปได้ ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการริเริ่มโครงสร้างการบริหารใหม่ที่เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในวงจรเดิมอีก

กระบวนการสลายความยึดมั่น (อุปาทาน) การสลายความยึดมั่นถือมั่น หรือการยึดติดในความคิด การกระทำของคู่ขัดแย้ง เนื่องจากเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นอยู่ในแนวทางของตนและพยายามที่จะดำเนินการตามแนวทางของตนให้ได้ การจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องสลายความขัดแย้งเพื่อเริ่มต้นกำหนดโครงสร้างการพัฒนาใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งของภาครัฐและของคนในพื้นที่ เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาภายใต้การประสานความร่วมมือ และก่อให้เกิดเป็นความสำนึกรักในการพัฒนานั้นๆ รู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงบ่อเกิดความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นจึงเป็นสิ่งที่คู่ขัดแย้งจะต้องขจัดออกไปสู่วงจรแห่งการแก้ปัญหา ประกอบด้วย

- ๑) กามอุปาทาน การยึดมั่นอยู่ในผลประโยชน์ของตน
- ๒) ทิฐูปาทาน ความยึดมั่นในความเห็น แนวทาง หรือหลักการของฝ่ายตน
- ๓) สीलัพพูปาทาน เป็นการยึดมั่นในหลักการที่ตนได้ปฏิบัติมาเท่านั้นว่าถูกต้อง
- ๔) อัตตวาหูปาทาน ความยึดมั่นในวาตะว่าตัวตน

กระบวนการมีส่วนร่วมบนฐานของมัชฌิมาปฏิปทา

กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เนื่องจากจุดเริ่มต้นของปัญหาเกิดขึ้นจากการกระทำของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นส่วนงานโดยตรงกับโครงการ ตั้งแต่กระทรวงพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และส่วนงานอื่นๆ จนมาถึงกระบวนการนำนโยบายลงมาสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้เกิดความขัดแย้งเพราะประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก ดังมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันคิดและร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ตั้งแต่กระบวนการการเกิดขึ้นของนโยบาย ผ่านขั้นตอนของการจัดทำแผน ไปจนถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหากภาคส่วนต่างเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางกรอบของข้อมูลโครงการ ร่วมกันดำเนินการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้า โดยทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและกำหนดกรอบขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีต ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นที่โครงการพัฒนาลงไปสู่พื้นที่

กระบวนการที่ ๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมกันติดตามผลการดำเนินโครงการจัดหาพลังงานไฟฟ้า และรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของมากกว่าความรู้สึกถึงการแบ่งแยกโดยไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ขั้นตอนดังกล่าวนี้จะเป็นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน และร่วมกันตัดสินใจจะดำเนินการตามแนวโครงการเดิมต่อไปหรือจะร่วมกันหาแนวทาง ช่องทางการพัฒนาใหม่ที่ดีกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระดับเริ่มต้น เพราะความขัดแย้งด้านข้อมูลมีต้นเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ จนกลายไปสู่การนำไปปฏิบัติ ดังนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างการบริหารโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะต้องคิดในมุมกลับคือ ต้องศึกษาข้อมูลตั้งแต่ในระดับพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโครงการ อาศัยความร่วมมือของประชาชน จนก่อเกิดเป็นโครงการ เป็นแผนงาน แผน และเสนอเป็นนโยบายให้ภาครัฐได้รับทราบและตัดสินใจในที่สุด

กระบวนการสร้างความเสมอภาค เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ กระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้ความเสมอภาคย่อมทำให้เกิดความเข้าใจกันและก่อเกิดแนวทางการพัฒนาที่มีความขัดแย้งน้อยลง การสร้างความเสมอภาคจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญกับคู่ขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

- ๑) การฟังอย่างลึกซึ้งหรือการฟังอย่างตั้งใจ (สมาธิปฏิบัติ)
- ๒) การเคารพ การให้เกียรติชีวิตของผู้อื่นและสัตว์อื่น
- ๓) การเคารพและให้เกียรติทรัพย์สินของผู้อื่น

การแบ่งปัน เมื่อพิจารณาตามหลักพุทธสันติวิธีแล้ว การแบ่งปันเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง ซึ่งรูปแบบการดำเนินการไปสู่แนวทางของการแบ่งปันนั้น คู่ขัดแย้งสามารถแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การแบ่งปันความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน
๒. การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน
๓. การแบ่งปันความรู้สึก ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
๔. การยอมรับความแตกต่าง

การเจรจาแบบสันติสนทนา **เจรจาแบบสันติสนทนา** กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้น จะสำเร็จได้ต้องอาศัยการเจรจาแบบสันติสนทนา ซึ่งการใช้หลักสันติสนทนาเข้ามาจัดการกับความขัดแย้งนั้น คู่เจรจาหรือคนกลางต้องอาศัยทักษะ เทคนิคโดยเริ่มจากการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการ หรือจุดมุ่งหมายของคู่ขัดแย้งการสื่อสารอย่างสันติ เป็นเทคนิควิธีการที่สำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งสามารถคลี่คลายลงได้ การสื่อสารแบบสันตินี้เป็นวิธีการที่ใช้กันแพร่หลายและได้ผลดี สิ่งสำคัญของเครื่องมือชนิดนี้คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางต้องไม่มีอคติหรือต้องไม่ได้รับผลประโยชน์จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การสื่อสารแบบสันตินี้ ประกอบด้วย

๑) การสังเกต การสื่อสารหรือพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติของความขัดแย้ง จำเป็นต้องอาศัยการสังเกตกิริยาอาการ ท่าที หรือการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า การพูดคุยหรือการสื่อสารนั้นทำให้ความขัดแย้งลดลงได้ คนกลางต้องทำหน้าที่สังเกตคู่ขัดแย้งว่ามีเจตนารมณ์เป็นไปในทิศทางใด

๒) ความต้องการ ความขัดแย้งด้านโครงสร้างการพัฒนาเกิดขึ้นได้ ก็เพราะทุกฝ่ายต้องการให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดและต้องการการพัฒนาไปในทิศทางที่กลุ่มของตนได้กำหนดขึ้น ดังนั้น การสื่อสารแบบสันตินี้ ต้องทราบความต้องการของทุกฝ่ายเป็นเบื้องต้นก่อน เพราะเมื่อทราบความต้องการแล้ว ก็จะสามารถดึงเข้าสู่การสื่อสารแบบสันติได้โดยง่าย

๓) ความรู้สึก การเจรจาหรือการแก้ปัญหาความขัดแย้งจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกของทุกฝ่าย การจะจัดการกับความขัดแย้งนั้น ต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้ทุกฝ่ายที่ขัดแย้งรู้สึกได้ว่า การสื่อสารหรือการพูดคุยนั้น นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างแท้จริง

๔) การร้องขอ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง บางกรณีจำเป็นต้องอาศัยการโอนอ่อนผ่อนตามหรือการหาจุดร่วมของทุกฝ่ายขัดแย้ง การร้องขอก็เป็นหนทางหนึ่งในการสื่อสารเพื่อยุติความขัดแย้ง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเจรจาหรือทำหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จำเป็นต้องหาทางในการลดการยึดมั่นในทัศนคติของตนเองลงให้ได้ โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านโครงสร้างการพัฒนา คนกลางต้องทำหน้าที่ในการร้องขอให้คู่ขัดแย้งได้อ่อนอ่อนลงเพื่อให้คู่ขัดแย้งยอมเสียเปรียบในบางส่วนแต่ให้ได้รับประโยชน์อีกส่วนร่วมกันอย่างยุติธรรม

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเข้าไปแก้ปัญหานั้น ใจความสำคัญของการแก้ปัญหาคือการจริงจังต่อกัน มีความบริสุทธิ์ใจในการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ให้มีความสำคัญกับกระบวนการการมีส่วนร่วม และศึกษาผลกระทบต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิด

ความขัดแย้ง และส่งผลให้การดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการสามารถดำเนินไปได้โดยไม่ยืดเยื้อ ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งต้องแก้ที่ตัวบุคคลเป็นลำดับแรก เพราะคนเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบให้ดำเนินต่อไปได้

๓.๒ การวิเคราะห์การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้เลือกเครื่องมือที่เรียกว่า พุทธสันติวิธีเข้ามาแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ โดยได้นำเสนอกระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธี ดังต่อไปนี้

๑) เมตตาการุณยธรรมกับกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาการุณยธรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น มุ่งเน้นให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายโดยไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ เพราะการแพ้ชนะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งในประเด็นอื่น ๆ ตามมาอีก ดังพุทธสุภาษิตที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทที่ว่า “ *ขยฺเหวรียสวดี ทุกฺขํ เสตี ปราชิตो อุปสนโต สุขํ เสตี หิตฺวา ขยฺปราชยฺ* ” แปลว่า ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ คนละความชนะและความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีมากกว่าการตัดสินแพ้ชนะ เพราะการดำรงอยู่ในสังคม การสร้างสัมพันธภาพที่ดีมีค่ามากกว่าการสร้างศัตรูที่มีความบาดหมางกัน

๒) เมตตาจริยธรรมกับกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาจริยธรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาจริยธรรมนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะการเจรจา การพูดคุยทำความเข้าใจ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นทางออกหนึ่งของการระงับความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผชิญหน้ากัน และได้พูดคุยกันเพื่อหาทางออกของปัญหา ต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายอย่างตั้งใจและเปิดใจรับฟัง ทำให้ได้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ ความขัดแย้งบางกรณีอาจตกลงกันได้ตั้งแต่ระดับการเจรจาไกล่เกลี่ยกันเองระหว่างคู่กรณี บางกรณีอาจแก้ปัญหาก็ได้โดยการอาศัยคนกลางมาทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ย บางกรณีต้องอาศัยหลักกฎหมาย กติกาสังคมมาเป็นตัวตัดสิน ทั้งนี้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งความขัดแย้งส่วนใหญ่มักเลือกใช้วิธีการเจรจาพูดคุย ใช้คำพูดในการสื่อสารทำความเข้าใจปัญหา แม้ในพระพุทธศาสนาได้ปรากฏอยู่หลายกรณีที่ได้ใช้วิธีการพูดคุย เจรจาทำความเข้าใจในข้อพิพาท การวิวาทะ ทั้งที่ปรากฏว่าพระพุทธเจ้าได้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วยพระองค์เอง หรือในภายหลังสาวกได้แก้ปัญหาด้วยการพูดคุยเจรจากัน จนเกิดความสงบสุข ความสันติสุข

ความสมานฉันท์ในหมู่สงฆ์ ก็ด้วยการพูดคุย เจรจาทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน จนสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

๓) เมตตามโนกรรมกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตามโนกรรมนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ภายใต้กรอบของหลักเมตตาวชิกรรมนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งที่จัดได้ว่า เป็นวาระเร่งด่วน กล่าวคือ ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่แต่ละฝ่ายขัดแย้งมีความคิด ทศนคติ อุดมการณ์ที่ต่างกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีจุดกำเนิดมาจากภายในตัวบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุจึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม หากสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตใจได้ ก็จะไม่ปรากฏความขัดแย้งที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม กระบวนการสร้างความสมานฉันท์โดยการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับจิตใจจึงเป็นตัวเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้สามารถสงบระงับได้จริงโดยไม่ทิ้งเชื้อแห่งความขัดแย้งไว้

๔) สาธารณโภคีกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสาธารณโภคีนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหมวดของสาธารณโภคีนั้น มีประเด็นหลักที่ต้องทำความเข้าใจ คือ เป็นการแบ่งปันประโยชน์สาธารณะให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย เพราะความขัดแย้งในประเด็นนี้เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับประโยชน์ การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องแบ่งปันประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย ดังนั้น การบูรณาการวิธีการ แนวทาง เทคนิค และความสามารถของคนกลางที่ทำหน้าที่เข้ามาจัดการกับความขัดแย้ง จะเป็นทางออกที่สำคัญที่ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและสามารถคลายความขัดแย้งลงได้ และดึงคู่ขัดแย้งออกมาจากวังวนและนำไปสู่พื้นที่แห่งความสมานฉันท์ได้

๕) สีสสามัญญดาภิกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในหลักสีสสามัญญดานั้น จำเป็นต้องปรับจิตใจของคู่ขัดแย้งโดยมุ่งสู่การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ คู่ขัดแย้งต้องดำรงอยู่บนฐานของความเสมอภาค เท่าเทียม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันทุกทาง ทั้งนี้ การดำเนินสู่เส้นทางของความเสมอภาคนั้น จำเป็นต้องยึดหลักสากล คือ กระบวนการทางธรรม อันเป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งต้องถือเอาหลักสากล ได้แก่ กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ โครงสร้าง ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ยอมรับความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง ซึ่งเมื่อคู่ขัดแย้งสามารถปรับใจให้ยอมรับกับความจริงสากล หลักสากลได้แล้ว กระบวนการไม่ก่อเวรก็สามารถดำเนินไปได้ ไม่ว่าผลการตัดสินความขัดแย้งจะออกมาในรูปแบบใด คู่ขัดแย้งสามารถทำใจยอมรับได้และไม่มีการต่อต้านในภายหลัง

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักสี่สัจธรรมตามนั้น ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เป็นอีกกระบวนการหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ โดยเฉพาะคู่ขัดแย้งจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการปรับแนวคิด ทศนคติ และการแสดงออกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การแก้ปัญหาในลักษณะนี้จะทำให้คู่ขัดแย้งรู้สึกได้ว่า แต่ละฝ่ายมีความเสมอภาคและไม่สามารถเอาเปรียบต่อกันได้ เพราะปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่แต่ละฝ่ายขัดแย้งต่างยึดมั่นในจุดยืนของตน แสดงออกอยู่แต่ในมุมของตนโดยไม่ได้ออกมาสัมผัสหรือรับข้อมูลของอีกฝ่าย และขาดการมีส่วนร่วม ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสี่สัจธรรมตามนั้น เป็นการบูรณาการเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม เสมอภาค และมีส่วนร่วมด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคกัน และมีสิทธิ อำนาจเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ

๖) ทัศนคติของพุทธศาสนิกชนต่อการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักทัศนคติของพุทธศาสนิกชนนั้น ประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหลักทัศนคติของพุทธศาสนิกชนจำเป็นต้องกำจัดต้นเหตุสำคัญของความขัดแย้ง ได้แก่ อกุศลมูล ๓ ประการ คือ ความยึดมั่นถือมั่น ความถือตัว และการยึดมั่นในทิฐิของตนเอง ซึ่งต้นเหตุเหล่านี้เป็นฉนวนสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งปะทุขึ้น ส่วนวิธีการแก้ปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น หลักความเป็นสากล กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของมรรคมีองค์ ๘ เป็นต้น ประการสำคัญของการสร้างความสมานฉันท์โดยใช้หลักพุทธสันติวิธีนี้คือ การที่คู่ขัดแย้งมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน โดยสละความอคติ ความคิดเห็น ทศนคติที่ตนยึดถือออกไปก่อน คงเหลือไว้แค่แนวคิดในการหาทางออกและมีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน ดังนั้น การสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในหลักทัศนคติของพุทธศาสนิกชนจะสัมฤทธิ์ผลไม่ได้หากขาดความร่วมมือจากคู่ขัดแย้งและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่หากทุกฝ่ายตระหนักถึงผลกระทบของความขัดแย้งแล้ว ร่วมกันสร้างแนวทางใหม่ที่ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกพึงพอใจและไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นใหม่ ความสมานฉันท์ก็เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง

การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้นำเอาหลักพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น การนำหลักสัจธรรมมาบูรณาการแก้ไขความขัดแย้งจะต้องทำให้เห็นภาพจริง ๆ และสามารถอธิบายให้รู้ว่าการใช้หลักสัจธรรมสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงใด และมีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใดโดยในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ นี้ ได้เชื่อมโยงไปสู่องค์ความรู้จากการวิจัย และเห็นถึงความสัมพันธ์กับสัจธรรมในแต่ละข้อบูรณาการให้เป็นการจัดจัดการความขัดแย้งที่เป็นสากล เพราะการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา จึงจำเป็นต้องใช้คำที่เป็นสากล สามารถนำไปใช้ได้

ทั่วไป ไม่ใช่จำกัดอยู่เฉพาะในวงของพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธศาสนามาบูรณาการกับสังคมสมัยใหม่ พัฒนาจิตใจ พัฒนาสังคมให้ก้าวพ้นกับดักของความขัดแย้งดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงเป็นอีกทางออกหนึ่งของการจัดการความขัดแย้งเพื่อให้การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐดำเนินต่อไปได้ในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่มีความขัดแย้งน้อยที่สุดและเป็นไปเพื่อการพัฒนาภายใต้กระบวนการของสันติวิธี

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

จากการศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า หลักสารณียธรรม ๖ ประการ คือ ธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี ๖ ประการ ประกอบด้วย ๑) เมตตาภาวกรรม เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความดีดี ๆ การมองเห็นในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ มองด้านบวกต่อกัน ไม่มีความอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติลำเอียง ก่อความพยายบาท สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะหนักเบาแค่ไหน ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่ มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น เมตตาตามโนกรรมนี้รวมถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย ๒) เมตตาวจีกรรม เป็นการใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปรารถนาดี รู้จักพูดให้กำลังใจกันและกันในขณะที่ต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมอง ไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ถากถางในยามที่มีใครโดยเฉพาะคู่รัก คู่ชดช้อย ฝ่ายตรงข้ามต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวนั่น ๓) เมตตาภินิหารกรรม เป็นการทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน มุ่งกระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน มีความเสียสละต่อผู้อื่น ช่วยเหลือชวนช่วยการทำงานในสิ่งที่ตนเองสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นทุกเรื่อง รู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัย ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ระมัดระวังความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ๔) สาธารณโภคี เป็นแนวปฏิบัติให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน บริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ ๕) สีสสามัญญตา เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหยิ่งท้าวกัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมายระเบียบวินัย มีความเกรงอกเกรงใจและให้เกียรติต่อกัน ไม่กระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่น

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม และ ๖) ทัศนคติสามัญญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ประมุขมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยการยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งสารานุกรมธรรม เป็นแนวคิดเชิงรุก ประกอบด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อวัตถุ แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ กลยุทธ์นี้จัดได้ว่าเป็น “การป้องกันความขัดแย้งเชิงรุก” ในแง่ของการสร้างสัมพันธ์ ถือได้ว่าเป็นหัวใจประการหนึ่งของสันติวิธี นอกจากนี้ กระบวนการปรับทัศนคติและปรับท่าทีกระบวนทัศน์ให้ยืดหยุ่น เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน “คุณสมบัติภายใน” ของแต่ละบุคคลก็มีความสำคัญ เพราะคุณสมบัติดังกล่าวจะเป็น “ภาพลักษณ์” ที่ทำให้เกิด “ความเชื่อมั่น” แก่บุคคลอื่น ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศดา พุกแก้ว^๑ ได้ศึกษาเรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อการเข้าถึงความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า สัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยอาศัยการมี กัลยาณมิตรและการคิดด้วยอุบายอันแยบคายหรือคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไปในทางที่ถูกต้อง มีพฤติกรรมดี ทั้งร่างกาย จิตใจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า พยาบาลจำนวนหนึ่งยังขาดความสุขในการทำงาน ซึ่งมีสาเหตุจากปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมและจากแรงกดดันทางสังคม ทำให้พยาบาลเกิดความเครียดในการทำงาน และสาเหตุจากปัจจัยภายในเกี่ยวกับมุมมอง ทัศนคติในการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อให้พยาบาลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ควรนำสัมมาทิฐิมาประยุกต์ใช้เป็นบันได R-A-E-S ก้าวสู่ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คือ การเห็นชอบ (Right View) การปรับทัศนคติ (Attitude adjustment) การเสริมพลัง (Empowerment) และการแบ่งปัน (Sharing) เมื่อพยาบาลได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ จะทำให้ใจเป็นสุข (inner peaceful mind) นับเป็นความสุขภายในอย่างแท้จริง (Inner happiness) นับเป็นคุณลักษณะของพยาบาลที่มี ความสุขตามแบบ “VARISADA”

๕.๒.๒ เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

จากการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้เลือกเครื่องมือที่เรียกว่า การสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี คือ ๑) เมตตาภาวกรรมทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เป็นกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง จะเห็นได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น มุ่งเน้นให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่ายโดยไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ เพราะการแพ้ชนะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในประเด็นอื่นๆ ตามมาอีก ๒) เมตตาวัจกรรมทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เป็นกระบวนการสร้างความ

^๑วริศดา พุกแก้ว, พุทธสันติวิธีเพื่อการเข้าถึงความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (๒๕๕๙).

สมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักเมตตาจริกรรม เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะการเจรจา การพูดคุยทำความเข้าใจ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นทางออกหนึ่งของการระงับความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผชิญหน้ากันและได้พูดคุยกัน เพื่อหาทางออกของปัญหา ต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายอย่างตั้งใจและเปิดใจรับฟัง ทำให้ได้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง ๓) เมตตาตามโนกรรมทั้งนี้อธิบายได้ว่าเป็น เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งที่จัดได้ว่าเป็นวาระเร่งด่วน กล่าวคือ ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการที่แต่ละฝ่ายขัดแย้งมีความคิด ทศนคติ อุดมการณ์ที่ต่างกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีจุดกำเนิดมาจากภายในตัวบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุจึงเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม หากสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตใจได้ ก็จะไม่ปรากฏความขัดแย้งที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม กระบวนการสร้างความสมานฉันท์โดยการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับจิตใจ ๔) สาธารณโภคคืออธิบายได้ว่าเป็น กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่จัดอยู่ในหมวดของสาธารณโภคีนั่น เป็นการแบ่งปันประโยชน์ สาธารณะให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น การบูรณาการวิธีการ แนวทาง เทคนิค และความสามารถของคนกลางที่ทำหน้าที่เข้ามาจัดการกับความขัดแย้ง จะเป็นทางออกที่สำคัญที่ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและสามารถคลายความขัดแย้งลงได้ ๕) สีสสามัญญตอธิบายได้ว่าเป็น กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่จัดอยู่ในหลักสีสสามัญญตานั้น จำเป็นต้องปรับจิตใจของคู่ขัดแย้ง โดยมุ่งสู่การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น อันเป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งต้องถือเอาหลักสากล อันได้แก่ กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ โครงสร้าง ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ยอมรับความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง ไม่ว่าผลการตัดสินความขัดแย้งจะออกมาในรูปแบบใด คู่ขัดแย้งสามารถทำใจยอมรับได้และไม่มีการต่อต้านในภายหลัง และ ๖) ทิฏฐิสามัญญตอธิบายได้ว่าเป็น กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของหลักทิฏฐิสามัญญตานั้น ประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาบูรณาการสู่การแก้ปัญหาได้จริง ต้องร่วมใจกันแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน โดยสลัดความอคติ ความคิดเห็น ทศนคติที่ตนยึดถือออกไปก่อน คงเหลือไว้แค่แนวคิดในการหาทางออกและมีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน ดังนั้น ร่วมกันสร้างแนวทางใหม่ที่ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกพึงพอใจและไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นใหม่ ความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธีที่กล่าวมาแล้วได้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชลากร เทียนส่องใจ^๒ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกออกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ ๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ ๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ถือได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา

^๒ชลากร เทียนส่องใจ, “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

บทบาทหน้าที่ของคนกลางจะเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ และพร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงได้โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ คนกลางจะไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามคำแนะนำแต่อย่างใด ๒. ในทัศนะของพระพุทธศาสนา รากเหง้าที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน คือ อกุศลธรรมและปญฺญจธรรม โดยทิวฐิซึ่งเป็นหนึ่งในปญฺญจธรรมนั้น ถือว่าเป็นแกนกลางที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ของแต่ละคน ยิ่งถ้าทิวฐินั้น ประกอบไปด้วย อกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ทิวฐินั้นก็กลายเป็นมิจฉาทิวฐิ เหตุปัจจัยภายในรวมทั้งเหตุปัจจัยภายนอก จะกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดสภาวะของความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในการปฏิบัติการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๓ วิธี คือ (๑) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (๒) อภัยทาน และ (๓) ทางเลือกอื่น ตามแนวทางแห่งพระวินัย ซึ่งได้แก่ การไต่สวน กล่าวโดยสรุป การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เป็นหนึ่งในพุทธสันติวิธี ที่ใช้นามาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแล้ว ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา

๕.๒.๓ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งได้นำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เห็นได้ว่า เมื่อได้จัดแบ่งประเภทของความขัดแย้งตามแนวคิดตะวันตกแล้ว ทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เมื่อสามารถสกัดเอาความขัดแย้งออกมาได้แล้ว จึงใช้กระบวนการทางพุทธสันติวิธีเข้ามาบูรณาการแก้ปัญหา อันเป็นการสร้างบรรยากาศของการแก้ปัญหาที่มีลักษณะของการแก้ปัญหาจากภายในตัวปัจเจกบุคคล จนถึงระดับที่ใหญ่ขึ้นต่อไป ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่สามารถดำเนินไปได้บนเส้นทางของความเข้าใจ เห็นใจ และมีเหตุมีผลที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประเสริฐ อคฺคเตโช^๓ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่อนนกุล) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำหลักสันติธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษานั้น คือ ให้เจริญสติด้วยการฝึกนั่งกรรมฐานก่อนเรียน เพื่อให้จิตสงบเย็นละเอียดอ่อน พร้อมรับการพัฒนาชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของความอดทน โดยยกตัวอย่างคนที่ไม่มีความอดทนแล้ว

^๓พระมหาประเสริฐ อคฺคเตโช, แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี(ปลื้ม-เชื่อนนกุล), **หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ตัดสินใจพลาดจนหมดอนาคต การไปทัศนศึกษาในสถานพินิจเพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการไม่อดทน จึงเกิดผลตามมาเช่นนี้ สุดท้าย คือ การปลูกฝัง ทักษะที่ดีให้กับครู ผู้ปกครอง ถึงการฝึกเยาวชนให้เรียนรู้และเข้าถึงสันติสุข คือ ความสุขทั้งภายในและ ภายนอกโดยการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ภาพที่มองเห็นได้ชัดหรือคำตอบจากงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งอยู่ ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยทั้ง ๓ ประเด็นนี้จึงมีชิ้นงานที่สมบูรณ์แบบ มีชิ้นงานซึ่งมีจุดจบที่ดีเยี่ยมหรือไร้คุณภาพอย่างสิ้นเชิง แต่งานวิจัยนี้ได้บอกเล่าเรื่องราวในเชิงประจักษ์เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งปวงได้รับรู้ว่าในช่วงเวลาหนึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ยังคงมีอยู่และรอการแก้ไข เพื่อพัฒนาให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีเช่นปัญหาต่างๆ ก็จะมีทั่วหมดทั้งจนยากที่จะแก้ไข ซึ่งหากปล่อยให้เป็นไปดังกล่าวก็นับเหมือนกับว่า **ปัญหาความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่เป็นประวัติศาสตร์จนยากที่จะแก้ไขได้** การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีความหมายและความสำคัญต่อภาคใต้เพียงเป็นจังหวัดเล็ก ๆ เท่านั้นทั้งที่เป็นเรื่องของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ด้วย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ตลอดจนนำไปศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินและโรงไฟฟ้าอื่น ๆ ที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้ตามแผนที่กำหนด ตลอดถึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ที่จะก่อสร้างโรงไฟฟ้า เปิดรับข้อมูลรอบด้าน เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเพียงด้านใดด้านหนึ่ง โดยไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบ

๒) การดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐ จำเป็นต้องศึกษาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ จุดเด่นจุดด้อย เพราะเรื่องของผลประโยชน์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันในทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นทางออกหนึ่งของการจัดการความขัดแย้ง

๓) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จำเป็นต้องรับฟังเสียงจากทุกฝ่าย เพราะการดำเนินโครงการฯ โดยปราศจากการเคารพเสียงส่วนน้อยหรือเสียงของผู้เรียกร้อง เป็นหนทางสู่การสร้าง ความขัดแย้ง อันมีผลลัพธ์คือการประท้วง การต่อต้าน ในรูปแบบต่าง ๆ ทางออกของความขัดแย้งคือ การเคารพทั้งเสียงส่วนมากและเสียงส่วนน้อย ให้มีความสำคัญกับทุกความคิดเห็น

๔. การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในพื้นที่ เพราะการเลือกพื้นที่ที่ตั้งโครงการ จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกร่วม รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน อันจะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้

๕) การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ควรศึกษาถึงโครงสร้างการพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ แผนงาน ให้ครอบคลุม และควรให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น เพราะหากการดำเนินโครงการของภาครัฐลงสู่พื้นที่โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ต้องเปิดรับข้อมูลรอบด้าน ศึกษาข้อมูลอย่างครบถ้วน พิจารณาข้อมูลอย่างเป็นกลางและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาข้อมูลร่วมกัน สร้างความเสมอภาคทางความคิดให้เกิดขึ้น

๒) ควรพิจารณาผลประโยชน์สาธารณะมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนพวกพ้อง แบ่งปันผลประโยชน์ให้ทั่วถึงทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาค หากออกที่เหมาะสมเพื่อให้สมประโยชน์ร่วมกัน

๓) ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมกันพิจารณาโครงการฯ ตัดสินใจร่วมกัน ร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน ค้นหาแนวทางที่จะเดินไปด้วยกันภายใต้ความเสมอภาคด้านความคิด การกระทำ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการลดการต่อต้าน การประท้วง

๔) หน่วยงานเจ้าของโครงการฯ ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ภายใต้กระบวนการการมีเมตตา มีความเสมอภาค และเป็นระบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันยั่งยืน

๕) ควรพิจารณาโครงสร้างพื้นฐาน รูปแบบการพัฒนาตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับภาค ระดับประเทศ การพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับระดับจุลภาคก่อนการพัฒนาระดับมหภาค จะเป็นการพัฒนาที่อิงความต้องการ เจตนารมณ์ของคนในพื้นที่ ไม่เป็นการข่มขืนจิตใจ ทำร้ายความรู้สึกของคนในพื้นที่

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่เป็นหลัก สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒) ควรศึกษาการจัดการความขัดแย้งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับเสียงสะท้อน ทั้งเสียงส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อย

๓) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง สร้างความสมานฉันท์อย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย อยู่บนแนวทางของสันติภาพ อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

๔) ควรศึกษาการจัดการความขัดแย้งอันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ สร้างแนวทางสมานฉันท์ สันติวิธี เพื่อนำมาแก้ไขความขัดแย้งจากโครงการของภาครัฐที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

กระทรวงพลังงาน. แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ (PDP๒๐๑๕).

กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนพลังงาน, ๒๕๕๘.

_____. สารบัญเรื่องพลังงานทดแทน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและ
แผนพลังงาน, ๒๕๕๐.

_____. สถานการณ์พลังงานของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายสื่อสารองค์กร. ๒๕๕๙.

กรรติกา ศิริเสนา. กัมมันตภาพรังสี พลังงานนิวเคลียร์ มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสังคม.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

กวีวงศ์. สรรณิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๐.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. โครงการทำเทียบเรือถ่านหินเทคโนโลยีสะอาดและทำเทียบเรือ
บ้านคลองรั้ว จังหวัดกระบี่. นนทบุรี: กองผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ฝ่ายสื่อสารองค์กร
กฟผ., ๒๕๕๙.

_____. โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ และทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว กำลังผลิตสุทธิไม่ต่ำ
กว่า ๗๘๐ เมกะวัตต์ จ่ายไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒. นนทบุรี: การไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๘.

_____. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม รายงานฉบับย่อ โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน
จังหวัดกระบี่. นนทบุรี: ฝ่ายสื่อสารองค์กร กฟผ., ๒๕๕๗.

_____. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม รายงานฉบับหลักทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว. นนทบุรี:
ฝ่ายสื่อสารองค์กร กฟผ., ๒๕๕๗.

_____. รายงานการสรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม Public
Scoping ค.๑ การศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการ
ทำเทียบเรือบ้านคลองรั้ว. นนทบุรี: ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้น, ๒๕๕๗.

_____. รายงานสรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใน
ขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับ
โครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้าน
คุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ ค.๒ โครงการทำเทียบเรือบ้าน
คลองรั้ว จังหวัดกระบี่. นนทบุรี: ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้น, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____. สิทธิประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับหากมีโรงไฟฟ้าในพื้นที่. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๘.
- กองสารสนเทศ ฝ่ายองค์การสื่อสาร. รู้จักไฟฟ้าอาเซียน. นนทบุรี: กองผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ฝ่ายองค์การสื่อสาร กฟผ., ๒๕๕๗.
- กิตติมา ปรีดีติติก. ทฤษฎีบริหารองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ธนะการพิมพ์, ๑๕๔๒.
- จังหวัดกระบี่. วิสัยทัศน์กระบี่ ปี ๒๐๒๐. กระบี่: มปพ., ๒๕๕๗.
- เจมส์ โค และคณะ. คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- ชาญชัย อาจันสมจาร. เทคนิคการแก้ไขความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: Sat Four, ๒๕๔๗.
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด และศุภกิจ นันทะวรการ. ธรรมชาติของการมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ ISEP และสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๓.
- ทิตินา แชมมณี. “การแก้ความขัดแย้ง”. ประมวลบทความทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ธงไชย พรหมปก. มหาตมะคานธี นักสู้ “อหิงสา”. กรุงเทพมหานคร: ต้นธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- ธีรโชติ เกิดแก้ว และคณะ. พุทธทัศน์ขจัดภัย : วิธีการสร้างเสริมชีวิตและสังคมสู่สันติสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- ประเวศ วะสี. สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.
- ประสิทธิ์ชัย หนูนวน และคณะ. ภาคใต้สีเขียว การกำหนดอนาคตการพัฒนาบนเส้นทางที่ทุกคนร่วมเดิน. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายประชาชนภาคใต้เพื่อการปกป้องสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๘.
- ปัญญา ไข่บางยาง. ธรรมชาติ เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๖.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. เชียงใหม่: ประชากรธุรกิจ, ๒๕๕๘.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. การศึกษาเพื่อสันติภาพ : คำปราศรัยในพิธีถวายรางวัล ของยูเนสโก ประจำปี ๒๕๓๗. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____. **สลายความขัดแย้ง สังคมศาสตร์ที่ยั่งยืนถึงธรรมชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๕๑.
- พระไพศาล วิสาโล และคณะ. **คู่มือสันติวิธี: ความขัดแย้งจัดการได้ด้วยมือเรา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสาธาณสุขและสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, ๒๕๔๘.
- _____. **สร้างสันติด้วยมือเรา**. นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี ศพส. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.
- _____. **สันติวิธี : วิธีแห่งอารยะ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๙.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซนจูรี่, ๒๕๕๔.
- พระสิริมงคลจารย์. **มังคลัตถปิณี ทุติโย ภาค**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พุทธทาสภิกขุ. **ธรรมะ ๔ เกลอ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์, ๒๕๔๙.
- ภิกขุ ปาเรศ. **คานธี ความรู้ฉบับพกพา**. แปลโดย อลิสา สันตสมบัติ. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์, ๒๕๕๗.
- มารค ตามไท. “ข้อคิดเกี่ยวกับความมั่นคงกับการเตรียมพร้อมเมื่อชาติมีภัย” ใน **สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง**. สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- มอริส แคทเทอรีน. **การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ**. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.
- เมเยอร์ เบิร์นบาร์ด. **พลวัตการจัดการความขัดแย้ง**. แปลโดย บรรพต ตันธีรวงศ์. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๕๓.
- ระวี ภาวิไล. **มนุษย์กับสันติภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ องค์การมหาชน. **นิวเคลียร์และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนิวเคลียร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- สถาบันยุทธศาสตร์. **สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. **การใช้กระบวนการสันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุข**. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๘.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. **ศาสนาสาคร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๘.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี ๒๕๕๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘.

สำนักนโยบายและแผนพลังงาน. แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ PDP๒๐๑๕. นนทบุรี: กระทรวงพลังงาน, ๒๕๕๘.

สุชาติ เศรษฐมาลินี. ความรุนแรง สันติภาพและความหลากหลายในโลกอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: สยาม, ๒๕๕๑.

เสฐียร พันธรังสี. ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.

โสภา เดชรัตน์. เจาะแผนพัฒนาภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

อรุณ รักธรรม. ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.

อุทัย หิรัญโต. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

ชลกร เทียนส่องใจ. “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ธาดา อุทัยเกียรติกุล. การศึกษาความเหมาะสมในการใช้พลังงานหมุนเวียนจากทะเลสาบปาล์มเพื่อการใช้งานเชิงความร้อนโดยกระบวนการก๊าซซิฟิเคชัน. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิตวิศวกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๔.

พระเทพปริยัติเมธี. “กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาสมชาย กล้วยาณมโฆ สุขแก้ว. “บูรณาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส นิธิบุญยากร. “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สายสวาท ปัจวิทย์. “ทิศทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้”. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

อุทัย สติมัน. “สันติพัฒนา: พุทธทัศน์ทางเลือกเพื่อการพัฒนาสันติสุขในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) รายงานวิจัย

จริยา เสนพงศ์ และคณะ. ความล้มเหลวของกระบวนการจัดทำรายงาน EHIA โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกำลังผลิตติดตั้ง ๘๗๐ เมกะวัตต์และท่าเทียบเรือถ่านหินที่จังหวัดกระบี่. **รายงานการวิจัย**. กรีนพีชเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ๒๕๕๙.

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ. อันดามัน : นิเวศวิทยาของชาวประมงพื้นบ้านและความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุขภาวะ. **งานวิจัยมหาวิทยาลัยเลย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๙.

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. “การใกล้เคียงข้อพิพาทโดยคณะรัฐมนตรี”. **รายงานการวิจัย** ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.

พระเทพปริยัติเมธี สุภรณ์ สิริธโร. “ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. “การศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย”. ใน **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานฉบับสมบูรณ์**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕.

สถาบันพระปกเกล้า. “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”. **รายงานวิจัย**. สถาบันพระปกเกล้า: คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕.

(๔) บทความ/วารสาร

ชลัท ประเทืองรัตนา. สันติวิธี: กำนันสไตล์. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า** ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๖๙.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. **สังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่: แนวโน้มและปัญหา**. **วารสารสังคมศาสตร์**. (สิงหาคม ๒๕๓๑): ๒๐๔.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในมิติพระพุทธศาสนา. **บทความใน “หลักศาสนากับการใกล้เคียงข้อพิพาท”**. สำนักวิจัยข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส, ๒๕๕๓.

วรวิทย์ ศรีพิพัฒน์กุล และสุทัศน์ รัตนเกื้อกังวาน. “การศึกษาต้นทุนสังคมของโรงไฟฟ้า กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าแม่เมาะ”. **วารสารวิศวกรรมศาสตร์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (มกราคม ๒๕๕๖): ๑๐.

วุฒินันท์ กันทะเตียน. “อคติ๔ กับหลักพิจารณาความยุติธรรม”. ใน **รวมบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซนจูรี, ๒๕๕๓.

สนั่น แก้วปู้วัด. “จะอย่างไรดีกับปัญหาความขัดแย้ง”. **รวมบทความทางบริหารการศึกษา เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ

กองวางแผนปฏิบัติการผลิตไฟฟ้าฝ่ายควบคุมระบบกำลังไฟฟ้า. “แผนการผลิตไฟฟ้าและใช้เชื้อเพลิง ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔”. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ PEA ปี ๒๕๕๙ PEACON 2016.

จัดโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ๑๙-๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ดวงใจ ปิยะ และคณะ. “การศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กฟผ.แม่เมาะ”. ใน เอกสารเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๒.

ไพบุลย์ ฉิ่งทองคำ ประชุม โพธิกุลและ สิทธิพงศ์ สิทธิจักร. การจัดการกับความขัดแย้ง. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงกรมสามัญศึกษา: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.

เรณู เวชรัชต์พิมล. “โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือถ่านหิน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่”. ใน เอกสารการสัมมนาประชุมเสวนาสาธารณะเพื่อจัดทำข้อเสนอต่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฯ กรณีโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือถ่านหิน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

สมนึก กรดเสื่อ. “เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน”. ใน เอกสารบันทึกการสัมภาษณ์ ๓ กันยายน ๒๕๕๗.

สำนักนโยบายและแผนพลังงาน สทพ.. “ร่างแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๗๙ PDP2015”. ใน เอกสารการสัมมนารับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าฉบับใหม่ PDP 2015. จัดโดยกระทรวงพลังงาน ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘.

สำนักนายกรัฐมนตรี. หนังสือที่ ๒/๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการศึกษาดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่. ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

สำนักนายกรัฐมนตรี. หนังสือที่ ๓๙๓/๒๕๕๘ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่. ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อรุณ รักธรรม. ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต. เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม. สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘.

เอกสารยื่นต่อผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยโดยนางกนกวรรณ แสงเอี่ยม ตัวแทนชาวบ้านผู้คัดค้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ เพื่อขออนุเคราะห์รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กฟผ.. “ชี้แจงกรีนพีซ เรื่องการเปิดซองโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.egat.co.th/index.php?option=com> [๘ ก.ย. ๒๕๕๙].
- _____ . กฟผ.. “ชี้แจง อ.ประสาธน์ มีแต้ม บทความเรื่อง “จริงหรือเท็จไฟฟ้าได้จะดับ?”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.egat.co.th/index.php?option=com> [๑๐ ก.ย. ๒๕๕๙].
- _____ . แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย ๒๕๕๑-๒๕๖๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.egat.co.th> [๓๑ ส.ค. ๒๕๕๗].
- _____ . นายกฯ แต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.egat.co.th/index.php?option=com [๒๔ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- _____ . ๖ คำถามโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่สังคมต้องการคำตอบ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.egat.co.th/index.php?option=com [๒ สิงหาคม ๒๕๕๘].
- กลุ่มปกป้องกระบี่จากถ่านหิน. โรงไฟฟ้าถ่านหิน ทะเลกระบี่จุดเปลี่ยนวิถีชุมชน-ธุรกิจท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.trf.or.th>. [๑ ก.ย. ๒๕๕๗].
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๘. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=422&filename=index [๑๖ พ.ย. ๒๕๕๙].
- กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. “แถลงการณ์ของกรีนพีซกรณี กฟผ. เปิดซองประกวดราคาโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่และท่าเทียบเรือถ่านหิน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.greenpeace.org/seasia/th/press/releases/coal-plant-bidding/> [๒๒ ม.ค. ๒๕๖๐].
- คม ชัด ลึก. จับตายกพลขึ้นบก ผนึกด้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/news/local/200955> [๗ ก.พ. ๒๕๕๘].
- เครือข่ายชุมชน. ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินและสายส่งไฟฟ้าแรงสูง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nanclip.com>. [๑ ก.ย. ๒๕๕๗].
- จังหวัดกระบี่. ร่างวิสัยทัศน์กระบี่ ปี ๒๐๒๐. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://tourismkrabi.files.wordpress.com> [๒๐ ธ.ค. ๒๕๕๙].
- เดชมรัตน์ สุขกำเนิด. วิเคราะห์ให้เห็นชัดชัด กำลังผลิตไฟฟ้าภาคใต้ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พอ-ไม่พอ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://news.thaipbs.or.th/content/4008> [๒๐ พ.ย. ๕๙].
- ไทยพีบีเอส. อดอาหารประท้วงหน้ากระทรวงท่องเที่ยวฯ ร้องนายกฯ เลิกโครงการไฟฟ้าถ่านหินกระบี่. ข่าวสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ. วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘. <http://news.thaipbs.or.th/>. [๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไทยโพสต์. วอนพับโรงไฟฟ้าถ่านหิน บิ๊กตุ๋: “ยังสร้างไม่ได้เชื่อสิ”. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.thaipost.net/?q=node/4790> [๒๒ ก.ค. ๒๕๕๘].
- แนวหน้า. “ชาวกระบี่” ด้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ่อบุกทำเนียบฯ ยื่นหนังสือ “บิ๊กตุ๋”. หนังสือพิมพ์แนวหน้า. วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๘. <http://www.naewna.com>. [๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- ประชาไท. ผู้ประกอบการเกาะลันตา ออกแถลงการณ์ คัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่. วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘. หนังสือพิมพ์ประชาไท. <http://www.prachatai.org/>[๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- ประเวศ วะสี. ทฤษฎี ๓ อำนาจ ใน มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/midnightuniv/newpage77.htm>. [๒๓ ม.ค. ๒๕๕๙].
- ประชาไท มีแต่มี. อันเนื่องมาจากคำชี้แจงของ กฟผ.. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx>[๕ ธันวาคม ๒๕๕๙].
- พระไพศาล วิสาโล. การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.visalo.org/article/budKarnKlaiKlear.htm> [๒๓ มี.ค. ๒๕๖๐].
- _____. พุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ. ใน “ปาฐกถาในการสัมมนาชาวพุทธนานาชาติหัวข้อ “Searching for a Bridge of Peace” ณ เมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.visalo.org/article/budBudperSanti.htm>. [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๐].
- พรายพล คุ่มทรัพย์. “ทางเลือกที่สะอาดและถูกกว่า โรงไฟฟ้าถ่านหินที่กระบี่”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/social/think/484338> [๕ พ.ย. ๒๕๕๘].
- ผู้จัดการออนไลน์. คนกระบี่ร้อง คสช.เลิกโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน หวั่นสร้างหายนะมหาศาล. วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๗. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. <http://www.manager.co.th/>[๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- ภิญโญ มีชำนะ. ขอเห็นแย้งอาจารย์พรายพล คุ่มทรัพย์ ๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://drpinyoblog.wordpress.com> [๑๘ มี.ค. ๒๕๖๐].
- _____. ถ่านหินหล่นลงในแหล่งน้ำจะเป็นพิษภัย-ความกลัวแบบไร้สติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://drpinyoblog.wordpress.com> [๒๙ มี.ค. ๒๕๖๐].
- _____. ยิ่งใช้พลังงานหมุนเวียนมากขึ้นเท่าใด ค่าไฟฟ้าก็ยิ่งแพงมากขึ้นเท่านั้น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://drpinyoblog.wordpress.com> [๒๒ มี.ค. ๒๕๖๐].
- มติชน. สนับสนุนฟรี คนกระบี่ตัวจริงต้องการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.matichon.co.th/news/385016 [๖ ธ.ค. ๒๕๕๙].
- _____. อื้อดำน ชาวบ้านต่อต้านสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประท้วงเชิงสัญลักษณ์ ต้อนรับคณะสนช.. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.matichon.co.th/news/51823 [๒๗ ก.พ. ๒๕๕๙].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รัตนศิริ กิตติก้องนภางค์. “พื้นที่คุ้มครอง “สิ่งแวดล้อม” กระป๋อง กำลังจะถูกเปลี่ยนให้คุ้มครอง
ถ่านหิน”. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/55381/\[๒๕ ม.ค. ๒๕๕๙\]](http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/55381/[๒๕ ม.ค. ๒๕๕๙]).
- _____ . แรมซาร์ไซต์ Ramsar Sites และลมหายใจของกระป๋อง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
[http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/ramsar-sites/blog/50692/\[๒๒ ก.ย. ๒๕๕๗\]](http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/ramsar-sites/blog/50692/[๒๒ ก.ย. ๒๕๕๗]).
- _____ . อีไอเอ/อีเอชไอเอ กลไกที่สร้างความชอบธรรมให้โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระป๋อง.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/52097 \[๑๒ ก.พ. ๒๕๕๘\]](http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/52097 [๑๒ ก.พ. ๒๕๕๘]).
- สันติ โชคชัยชำนาญกิจ. ข้อเสนอแนะต่อแผน PDP2015 เติบโตทางเทคโนโลยีเมื่อประชาชน
อยู่ใต้เท้า. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.thaiclimatjustice.org/knowledge/view/124 \[๕ มิ.ย. ๒๕๕๘\]](http://www.thaiclimatjustice.org/knowledge/view/124 [๕ มิ.ย. ๒๕๕๘]).
- สันติศึกษา. ความรุนแรงและสันติวิธี [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.gotoknow.org \[๑๐ ต.ค. ๒๕๕๘\]](http://www.gotoknow.org [๑๐ ต.ค. ๒๕๕๘]).
- สิทธิชัย ลิขวัตร. จัปตายนกพลขึ้นบก ผนึกด้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. วันที่ ๗
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. [http://www.komchadluek.net/\[๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘\]](http://www.komchadluek.net/[๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘]).
- โสภณ พรโชคชัย. กรีนพีซใช้ข้อมูลเท็จบิดเบือนโรงไฟฟ้ากระป๋องหรือไม่ AREA แถลง ฉบับที่ ๓๑๓/
๒๕๕๙: วันอังคารที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.area.co.th/thai/area_announce/area_press. \[๒๒ เม.ย. ๒๕๖๐\]](http://www.area.co.th/thai/area_announce/area_press. [๒๒ เม.ย. ๒๕๖๐])
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน. สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นเรื่องการปรับ
โครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าปี ๒๕๕๘. ระหว่างวันที่ ๑๖ – ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: [http://www.erc.or.th/ERCWeb2/Upload/Document \[๒๒ เม.ย. ๒๕๖๐\]](http://www.erc.or.th/ERCWeb2/Upload/Document [๒๒ เม.ย. ๒๕๖๐])
- สำนักโฆษก. นายฯ สั่งยกเลิก EIA และ EHIA โรงไฟฟ้าถ่านหินกระป๋อง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา:
[http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/2107 \[๒๗ ก.พ. ๒๕๖๐\]](http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/2107 [๒๗ ก.พ. ๒๕๖๐]).
- เอกสารแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนกระป๋อง. ในการประชุม
คณะกรรมการไตรภาคีศึกษาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระป๋อง ครั้งที่ ๖. เมื่อวันที่ ๑๙
กันยายน ๒๕๕๙. แหล่งที่มา: [https://www.isranews.org/isranews-scoop/50157-krabi_50157.html\[๒๐ ก.ย. ๕๙\]](https://www.isranews.org/isranews-scoop/50157-krabi_50157.html[๒๐ ก.ย. ๕๙]).
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. “บิ๊กตุ๋” เอาแน่ ส่ง “ทหาร” คุม “พลังงาน” ลุยโรงไฟฟ้าถ่านหิน เปิด
สัมปทานปิโตรเลียม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=9580000084084 \[๒๕ ก.ค. ๒๕๕๘\]](http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=9580000084084 [๒๕ ก.ค. ๒๕๕๘]).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- MGR Online. แก้อื้อปลิวว่อน! กลุ่มค้าน-หนุนปะทะเดือดเวที่รับฟังความเห็นโรงไฟฟ้ากระบี่. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/>. [๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- _____ . ขึ้นป้ายหยา! หนุนสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ แขนงปกป้องฯ ชัดพอเมืองควรวางตัวเป็นกลาง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/local/viewnews.aspx?NewsID=9600000017561> [๒๐ ก.พ. ๒๕๖๐].
- _____ . ชาวบ้านปกาไส จ.กระบี่ ลูกฮือประท้วงไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหิน. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๖. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/>[๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘].
- _____ . เต็ง! ปลัดอำเภอคลองท่อม ปมหนังสือเกณฑ์คนหนุนโรงไฟฟ้ากระบี่. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=960000001629> [๑๖ ก.พ. ๒๕๖๐].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม

๑) สัมภาษณ์ผู้เห็นด้วยกับโครงการ

- สัมภาษณ์ นายประเสริฐ ไหมดำ. ผู้นำศาสนาอิสลาม, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- นายเดชา ศุภศิริ. ผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์โครงการ, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมนันตกุล. ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.
- นายบุญเที่ยง บัวเลิศ. ประธานชมรมลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.
- นางนฤมล คำฝอย. ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.
- ดร.จีมา ศรีลัมพ์. นักวิชาการผู้พิจารณารายงานผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม EHIA โครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จังหวัดกระบี่ และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA โครงการทำเทียบเรือบ้านคลองรี้ว จังหวัดกระบี่, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.
- นายธวัชชัย ชาวสุข. กรรมการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.
- พระนิชิต วิสุทธสีโล. เจ้าอาวาสวัดปกาสัย, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.
- นายสวาสดี รมรัตน์. อดีตพนักงานโรงไฟฟ้าลิกไนต์กระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.
- นางอัยยรัตน์ โนชัยวงศ์. ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.
- นายแหม่ โกยสะอาด. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- นายวิโรจน์ เจดานัง. ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.
- นายมาหนาบ จงจิตร. อีหาม่าประจำมัสยิดบ้านควน, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- นายไพโรจน์ บุตรเนียน. ประชาชนผู้เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒) สัมภาษณ์ผู้ไม่เห็นด้วยกับ โครงการ

สัมภาษณ์ กนกวรรณ แซ่เอี้ยว. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๙.

นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน. รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

นายศุภกิจ นันทวรการ. นักวิจัย มูลนิธินโยบายสุขภาวะ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นายสมนึก กรดเสื่อ. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

นายวิทยา ขุนสัน. หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นางสมพร เอ่งฉ้วน. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

นายอมฤต ศิริพรจุฑากุล. ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นายณัฐพล กรดเสื่อ. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

นายอิทธิราชฤทธิ์ คำดี. ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มจังหวัดกระบี่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล. นักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นายวิทยา ขุนสัน. หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นายอัครเดช ฉากจินดา. ตัวแทนกลุ่มผู้ประท้วงหน้ากระทรวงการท่องเที่ยว, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

นางพรณี นักจร. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

นางแพรวพันธ์ เวชกามา. ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่, ๒ เมษายน ๒๕๖๐.

นายพิทักษ์พงษ์ ตาดทอง. ผู้จัดการโรงงาน ไทยอินโดปาล์มมอยล์ จำกัด, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

นายประจวบ โมฆรัตน์. ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๑๐ จังหวัดตรัง, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๓) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

สนทนากลุ่ม พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สนทนากลุ่ม พระมหาประทีป เขมจารี. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- รองศาสตราจารย์ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์. ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- ดร.เรียงดาว ทวะชาลี. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- ดร.ภูจิต ปุณรัตน์. เลขานุการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- ดร.สันติ อุณจะนำ. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

- Abu-Nimer. Mohammed ed.. **Reconciliation. Justice. and Coexistence: Theory and Practice.** Lanham. MD: Lexington Books, 2001.
- Anna Bigelow. **Unifying Structures, Structuring Unity: Negotiating the Sharing of the Guru's Mosque.** Radical History Review 99 Fall, 2007.
- Christopher W. Moore. **The Mediation Process: Practical strategies for resolving Conflict,** San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1986.
- Galtung. Johan. **Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict. Development and Civilization.** London: Sage Publications, 1998.
- Kreisberg, Seth. **Culture in school learning: Revealing the deep meaning.** New Jersey: Lawrence Erlbaum, 1973.
- Lewis A. Coser. **The Function of Social Conflict,** Glencoe, iii: The Free Press, 1958.
- Miles. M.B. & Huberman. A.M.. **Qualitative data analysis: An expand source book.** 2nd ecl. Thousand Oaks: 1994.
- Paul Wehr. **Conflict Regulation.** West view Press/Boulder. oloalo, 1979.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Van Slyke, E. J.. **Listening to conflict: Finding constructive solution to workplace disputes.** New York: Library of Congress Cataloging-in- Publication Data, 1999.

William Bridges. **Transitions Making Sense of Life's Changes,** New York: Addison Wesley, 1980.

(II) Articles/Journal

Jacob Copeman. "Violence, non-violence, and blood donation in India". **Journal of the Royal Anthropological Institute.** (N.S.) 14 (2008): 2.

Ranjit S. Ghuman, "**Sikh Community the Sikh Community in Indian Punjab: Some Socio-Economic Challenges,**" Article in International Journal of Punjab Studies 19(1) (2012): 87-109.

Ravindra Kumar. **Nonviolent Non-Cooperation: An Effective, Noble and Valuable Means for Peaceful Change.** Social Alternatives 29:10. (2010): 5.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

๑. ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช ตำแหน่งงาน	พธ.บ., M.A, PH.D. (Pol.Sc) อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ดร.รัฐพล เย็นใจมา ตำแหน่งงาน	ป.ธ.๔, พธ.บ.(บริหารรัฐกิจ), พธ.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์) อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร. ตำแหน่งงาน	พธ.บ.(ครุศาสตร์) ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์เอเชีย) พธ.ด.(พระพุทธศาสนา) อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ตำแหน่งงาน	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ.ดร.ยุพธนา ปราณีต ตำแหน่ง	พธ.บ.(บริหารรัฐกิจ) M.A.(Political Science) Ph.D. (Political Science) เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๑๓

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์ไทย, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรติดต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

(ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช)

ภาควิชารัฐศาสตร์ มจร
๒๗/๙/๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๑๓

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรติดต่อก่อน ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ตรวจแก้ไขเครื่องมือ
ดุษฎีบัณฑิต
3/9/59
ดร.รัฐพล เย็นใจมา
๒๗/๙/๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๒๑๓

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร.

ด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร.
27/9/2559

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณนโท

โทรติดต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๑๓

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร พระมหาสม กลยาโณ,ดร.

ด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๑๓

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต

ด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติการให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจําตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิตหลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสตราจารย์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายณัฐพล กรดเสื่อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสตราจารย์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอมฤต ศิริพรจุฑากุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสมนึก กรดเสื่อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจําตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิตหลักสูตรพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอัครเดช ฉากจินดา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหากษัตริย์ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวิทยา ชุนสัน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจำตวันิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางกนกวรรณ แสงเอี้ยว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายธีรพจน์ กษิรวัฒน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รักษาราษฎร์นิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอิทธิพร คำดี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจําตัวหนังสือ ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายพิทักษ์พงษ์ ตาดทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางแพรวพจน์ เวชกามา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ตึก : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางพรรณ นิกจร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพิศพงษ์ ฉายา ธรรมนุโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออภัยในความเผลอเพ้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพิศพงษ์ ธรรมนุโธ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายบุญเที่ยง บัวเลิศ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหากษัตริย์ไทย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสวัสดิ์ รมริน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอโน้มน้าวขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายรัชชัย ขาวสุข
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุตาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวอัยรัตน์ โนชัยวงศ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจำตวันิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอโน้มน้าขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประจวบ โมฆรัตน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจําตัวหนังสือ ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิตยสารพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายไพโรจน์ บุตรเมียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายเดชา ศุภศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รัชสประจําตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิตหลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายเชมญาติ ยมนันตกุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางนฤมล คำฝอย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวิโรจน์ เจดานัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอโน้มน้าวขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายแพทย์ โกยสะอาด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหากษัตริย์ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมพ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณฺโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้า
กระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา ศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

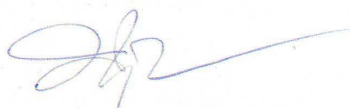
เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายศุภกิจ นันทะวรการ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพิศพงษ์ ฉายา ธมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วัดศรีสุตาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพิศพงษ์ ธมมนนโท
โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร พระนิสิต วิสุทธสีโล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมมณโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอโน้มน้าขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหากษัตริย์ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมณโฑ
โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประเสริฐ ไหมคำ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วัดศรีสุตาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณนโท
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๙๗

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายมาหนาบ จงจิตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดพัทธพงษ์ ฉายา ธมฺมณนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณนโท
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๓-๖๒๔-๑๑๑๔

ภาคผนวก ง
เครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ..... ปี
ที่อยู่.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... ถึง..... น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

กลุ่มที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความขัดแย้ง ๕ มิติ

๑. มิติความขัดแย้งด้านข้อมูล

๑.๑ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๑.๒ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่ไม่ชัดเจน เป็นต้นเหตุสำคัญที่
ทำให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๑.๓ ท่านคิดว่า การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ผ่านทางสื่อ เช่น โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ โดยเสนอด้านที่ดีของการใช้พลังงานถ่านหินในการผลิตกระแสไฟฟ้าแต่ไม่ได้นำเสนอข้อมูลอีกด้าน เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๒. มิตติความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

๒.๑ ท่านคิดว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อใครบ้าง และเกิดผลกระทบต่อใครบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านคิดว่า หากภาครัฐจัดสรรผลประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การให้สวัสดิการ การให้สิทธิในการเข้าทำงานในโรงไฟฟ้า เป็นต้น ทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๓. มิตติความขัดแย้งด้านค่านิยม

๓.๑ ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า พลังงานจากถ่านหินสามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีสะอาด มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่น้อย?

.....

.....

.....

๓.๒ การที่ภาครัฐมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ แล้วมีคนต่อต้านไม่เห็นด้วยอยู่เสมอ ท่านคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุใด?

.....

.....

.....

๓.๓ ท่านคิดว่า ค่านิยมการประทุ้ง การต่อต้าน โครงการของภาครัฐ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ทุกฝ่ายพอใจได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔. มิติความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์

๔.๑ ท่านคิดว่า การที่ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนเท่าที่ควร คิดแต่จะดำเนินโครงการต่างๆ ของตนให้สำเร็จ เป็นสาเหตุของความขัดแย้งอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔.๒ ท่านคิดว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีผลกระทบต่อความรู้สึกของท่านที่มีต่อภาครัฐอย่างไรได้บ้าง?

.....

.....

.....

๔.๓ ท่านคิดว่า หากภาครัฐยังคงดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชนจะเป็นไปในทิศทางใด และจะเกิดผลกระทบอย่างไรได้บ้าง?

.....

.....

.....

๕. มิติความขัดแย้งด้านโครงสร้าง

๕.๑ ท่านคิดว่า โครงสร้างการบริหารงานของภาครัฐ เมื่อมีนโยบายลงมาสู่พื้นที่ต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๕.๒ ท่านคิดว่า การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากมีการศึกษาและสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕.๓ ท่านคิดว่า การให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่ คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

๑. ท่านคิดว่า การวางแผนต่อปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ปล่อยให้เป็นไปตามกระบวนการกฎหมาย จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า การใช้คำพูดที่ดี มีเหตุผล เพื่อเจรจาต่อรองกับภาครัฐ จะเป็นวิธีการที่ทำให้ความขัดแย้งสงบระงับลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งกันด้วยข้อมูลที่มีเหตุผล ตรงตามข้อเท็จจริงของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นทางออกไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่า การเสนอทางออกของความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากประชาชนและภาครัฐร่วมมือกันเสนอทางออกที่ยอมรับได้กันทุกฝ่าย จะสามารถขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่า การฟ้องร้องด้วยวิธีการทางกฎหมาย กฎกติกาทางสังคม จะเป็นทางออกที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่า การเผชิญหน้าพูดคุยกันด้วยสันติวิธี จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่า การใช้วิธีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย การกดดัน การบีบบังคับ เป็นวิธีการที่นำไปสู่การจัดการความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับบุคคล

๑) การสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเห็นว่าภาครัฐมีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ท่านคิดว่า ภาครัฐควรมีการสร้างความไว้วางใจอย่างไรบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่?

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๑.๒ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับองค์กร

๑) หากภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และแสวงหาทางออกร่วมกัน จะทำให้ความขัดแย้งลดลงและนำไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๒) การอาศัยความร่วมมือจากองค์กร ภาคส่วนต่างๆ จะทำให้เกิดพลังอำนาจในการ
ต่อรองกับองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกรูป/ท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี
ที่อยู่.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

กลุ่มที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความขัดแย้ง ๕ มิติ

๑. มิติความขัดแย้งด้านข้อมูล

๑.๑ ท่านคิดว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ อย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....

๑.๒ ท่านคิดว่า การเปิดเผยข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลจากภาครัฐมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความเที่ยงตรงเพียงใด?

.....
.....
.....

๑.๓ ท่านคิดว่า การก่อสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจภาพรวมของ จังหวัดกระบี่อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๒. มิติตความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

๒.๑ ท่านคิดว่า จากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ท่านจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อใครบ้าง และเกิดผลกระทบต่อใครบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านคิดว่า หากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่สำเร็จ จะทำให้เกิดการขยายตัวทางด้าน ธุรกิจ ของจังหวัดกระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. มิติตความขัดแย้งด้านค่านิยม

๓.๑ ในฐานะที่ท่านอยู่ในภาคส่วนเอกชนของจังหวัดกระบี่ ท่านมีความเชื่อมั่นว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะก่อให้เกิดผลดีต่อตัวท่านและต่อธุรกิจของท่านเพียงใด?

.....

.....

.....

๓.๒ ท่านคิดว่า การที่ภาครัฐมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ แล้วมีคนต่อต้านไม่เห็นด้วยอยู่ เสมอท่านคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุใด?

.....

.....

.....

๓.๓ ท่านคิดว่า การประท้วง การต่อต้าน โครงการของภาครัฐ เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง?
และจากการดำเนินการดังกล่าวแล้วจะมีผลเป็นไปในทิศทางใด?

.....

.....

.....

๔. มิติตความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์

๔.๑ ท่านคิดว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ภาครัฐได้ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นเพียงใด?

.....

.....

.....

๔.๒ ท่านคิดว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มีผลกระทบต่อความรู้สึกของท่านที่มีต่อภาครัฐอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔.๓ ท่านคิดว่า หากภาครัฐยังคงดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดกระบี่จะเป็นไปในทิศทางใด และจะเกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๕. มิติตความขัดแย้งด้านโครงสร้าง

๕.๑ ท่านคิดว่า การบริหารงานของภาครัฐ เมื่อมีนโยบายลงมาสู่พื้นที่ต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๕.๒ ท่านคิดว่า การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากมีการศึกษาและสำรวจความต้องการทุกภาคส่วนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕.๓ ท่านคิดว่า การให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ คำนึงถึงความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

๑. ท่านคิดว่า การวางแผนต่อปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ปล่องให้เป็นไปตามกระบวนการกฎหมาย จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า การใช้คำพูดที่ดี มีเหตุผล เพื่อเจรจาต่อรองกับภาครัฐ จะเป็นวิธีการที่ทำให้ความขัดแย้งสงบระงับลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งกันด้วยข้อมูลที่มีเหตุผล ตรงตามข้อเท็จจริงของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นทางออกไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่า การเสนอทางออกของความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากประชาชนและภาครัฐร่วมมือกันเสนอทางออกที่ยอมรับได้กันทุกฝ่าย จะสามารถขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่า การฟ้องร้องด้วยวิธีการทางกฎหมาย กฎกติกาทางสังคม จะเป็นทางออกที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่า การเผชิญหน้าพูดคุยกันด้วยสันติวิธี จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่า การใช้วิธีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย การกดดัน การบีบบังคับ เป็นวิธีการที่นำไปสู่การจัดการความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับบุคคล

๑) การสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเห็นว่าภาครัฐมีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ท่านคิดว่า ภาครัฐควรมีการสร้างความไว้วางใจอย่างไรบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่?

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๑.๒ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับองค์กร

๑) หากภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และแสวงหาทางออกร่วมกัน จะทำให้ความขัดแย้งลดลงและนำไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๒) การอาศัยความร่วมมือจากองค์กร ภาคส่วนต่างๆ จะทำให้เกิดพลังอำนาจในการ
ต่อรองกับองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกรูป/ท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี
ที่อยู่.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

กลุ่มที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความขัดแย้ง ๕ มิติ

๑. มิติความขัดแย้งด้านข้อมูล

๑.๑ การให้ข้อมูลกับคนในพื้นที่เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประชาชนในพื้นที่
มีทัศนคติต่อโครงการฯ อย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....

๑.๒ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มีความถูกต้อง ชัดเจน และ
เที่ยงตรงเพียงใด?

.....
.....
.....

๑.๓ จะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาที่หน่วยงานของรัฐได้พยายามศึกษาและต้องการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เกิดความขัดแย้ง การต่อต้านจากกลุ่มคนในภาคส่วนต่างๆ ท่านคิดว่า ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดจากการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน การไม่เข้าใจในบริบทของโครงการ การตระหนักถึงผลกระทบ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒. มิติตความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

๒.๑ โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อใครบ้าง และเกิดผลกระทบต่อใครบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านคิดว่า หากมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างทั่วถึง จะทำให้ความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ลดลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. มิติตความขัดแย้งด้านค่านิยม

๓.๑ เมื่อมองต้นเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งนั้นเกิดจากการใช้พลังงานถ่านหินมาผลิตกระแสไฟฟ้า ภาครัฐมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจและไว้วางใจว่าถ่านหินถูกนำมาใช้โดยผ่านกรรมวิธีด้วยเทคโนโลยีสะอาด ไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนในทุกด้าน?

.....

.....

.....

๓.๒ การที่ภาครัฐมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ แล้วมีคนต่อต้านไม่เห็นด้วยอยู่เสมอ ท่านคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุใด?

.....

.....

.....

๓.๓ ในทัศนะของท่าน การประทุ้ง การต่อต้าน โครงการพัฒนาของภาครัฐสามารถพบเห็นได้เสมอ ภาครัฐสามารถแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นทางออกของความขัดแย้งได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔. มิติความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์

๔.๑ ท่านคิดว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการดำเนินโครงการ โดยหลีกเลี่ยงให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด ควรทำอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔.๒ ท่านคิดว่า การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะมีผลกระทบต่อประชาชนทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๔.๓ ท่านคิดว่า การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้สำเร็จตามเป้าหมาย จะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๕. มิติความขัดแย้งด้านโครงสร้าง

๕.๑ ท่านคิดว่า โครงสร้างการบริหารงานของภาครัฐในปัจจุบัน เมื่อมีนโยบายลงมาสู่พื้นที่ต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้มากน้อยเพียงใด และควรมีการแก้ไขอย่างไร?

.....

.....

.....

๕.๒ ท่านคิดว่า การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากมีการศึกษาและสำรวจและให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕.๓ ท่านคิดว่า โครงสร้างการดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐที่ดีและเหมาะสมกับ
โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักพุทธสันติวิธี

๑. ท่านคิดว่า การวางแผนต่อปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
ปล่อยให้เป็นไปตามกระบวนการกฎหมาย จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า การใช้คำพูดที่ดี มีเหตุผล เพื่อเจรจาต่อรองกับภาครัฐ จะเป็นวิธีการที่ทำให้
ความขัดแย้งสงบระงับลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งกันด้วยข้อมูลที่มีเหตุผล ตรงตามข้อเท็จจริง
ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นทางออกไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่า การเสนอทางออกของความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หาก
ประชาชนและภาครัฐร่วมมือกันเสนอทางออกที่ยอมรับได้กันทุกฝ่าย จะสามารถขจัดความขัดแย้งที่
เกิดขึ้นได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่า การฟ้องร้องด้วยวิธีการทางกฎหมาย กฎกติกาทางสังคม จะเป็นทางออก
ที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่า การเผชิญหน้าพูดคุยกันด้วยสันติวิธี จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่า การใช้วิธีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย การกดดัน การบีบบังคับ เป็นวิธีการที่นำไปสู่การจัดการความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับบุคคล

๑) การสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเห็นว่าภาครัฐมีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ท่านคิดว่า ภาครัฐควรมีการสร้างความไว้วางใจอย่างไรบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่?

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๑.๒ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับองค์กร

๑) หากภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และแสวงหาทางออกร่วมกัน จะทำให้ความขัดแย้งลดลงและนำไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๒) การอาศัยความร่วมมือจากองค์กร ภาคส่วนต่างๆ จะทำให้เกิดพลังอำนาจในการ
ต่อรองกับองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขออนุมัติขอขอบคุณทุกรูป/ท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ..... ปี
ที่อยู่.....

อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... ถึง..... น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

กลุ่มที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความขัดแย้ง ๕ มิติ

๑. มิติความขัดแย้งด้านข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ที่หน่วยงานภาครัฐได้เผยแพร่ออกมา
นั้น มีความถูกต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้เพียงใด?

.....
.....
.....

๑.๒ การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ผ่านทางสื่อ เช่น โทรศัพท์
สื่อออนไลน์ ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ควรนำเสนอต่อสาธารณชนหรือไม่ อย่างไร?

.....
.....
.....

๒. มิติความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

๒.๑ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๒.๒ ในทัศนะของท่าน การสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อใครบ้าง และเกิดผลกระทบต่อใครบ้าง?

.....

.....

.....

๓. มิติความขัดแย้งด้านค่านิยม

๓.๑ ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า พลังงานจากถ่านหินสามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีสะอาด มีผลกระทบน้อยและมีความคุ้มค่ากว่าการใช้วัตถุดิบอื่นผลิตกระแสไฟฟ้า?

.....

.....

.....

๓.๒ การที่ภาครัฐมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ แล้วมีคนต่อต้านไม่เห็นด้วยอยู่เสมอ ท่านคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุใด?

.....

.....

.....

๔. มิติความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์

๔.๑ ท่านคิดว่า การที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มากกว่าให้ความสำคัญกับข้อเรียกร้องของคนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้นเพียงใด?

.....

.....

.....

๔.๒ ในทัศนะของท่าน ภาครัฐควรมีวิธีการอย่างไรในการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้สึกเป็นมิตรมากกว่าเป็นศัตรู กับชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่?

.....

.....

.....

๕. มิติความขัดแย้งด้านโครงสร้าง

๕.๑ โครงสร้างการดำเนินนโยบายพัฒนาของภาครัฐ ควรดำเนินการอย่างไรให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด?

.....

.....

.....

๕.๒ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หากมีการศึกษาและสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ตามหลักสันติวิธี

๑. ท่านคิดว่า การหลีกเลี่ยงต่อปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยปล่อยให้เป็นไปตามกระบวนการกฎหมาย จะทำให้ความขัดแย้งลดลงได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า การใช้คำพูดที่ดี มีเหตุผล เพื่อเจรจาทอรองกับภาครัฐเพื่อประสานประโยชน์ จะเป็นวิธีการที่ทำให้ความขัดแย้งสงบระงับลงได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งกันด้วยข้อมูลที่มีเหตุผล และไม่มีอคติต่อกัน เปิดเผยข้อเท็จจริงของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะเป็นทางออกไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่า การจัดเวทีเสนอทางออกของความขัดแย้งในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยอาศัยความร่วมมือกันเสนอทางออกที่ยอมรับได้กันทุกฝ่าย จะสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๕. ท่านคิดว่า การฟ้องร้องด้วยวิธีการทางกฎหมาย กฎกติกาทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย จะเป็นทางออกที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่า การเผชิญหน้าพูดคุยกันด้วยสันติวิธี ร่วมมือ ร่วมใจกันแก้ปัญหา จะเป็นทางออกไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่า การใช้วิธีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและยุติธรรมกับทุกฝ่าย การกดดัน การบีบบังคับ จะเป็นวิธีการที่นำไปสู่การจัดการความขัดแย้งจากโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้ดีเพียงใด?

.....

.....

.....

กลุ่มที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

๑.๑ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับบุคคล

๑) การสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเห็นว่าภาครัฐมีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ท่านคิดว่า ภาครัฐควรมีการสร้างควมไว้วางใจอย่างไรบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่?

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ได้มากน้อยเพียงใด?

.....

.....

.....

๑.๒ การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างความสมานฉันท์ระดับองค์กร

๑) หากภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และแสวงหาทางออกร่วมกัน จะทำให้ความขัดแย้งลดลงและนำไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

๒) การอาศัยความร่วมมือจากองค์กร ภาคส่วนต่างๆ จะทำให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรองกับองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้เพียงใด?

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกรูป/ท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนุโ

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการวิจัย

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)
พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน ๙ ท่าน

สัมภาษณ์ นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน
รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่
ผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

สัมภาษณ์ นายสมนึก กรดเสื่อ
ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

สัมภาษณ์ นายอัครเดช ฉากจินดา
ประชาชนผู้ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

สัมภาษณ์ รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล อนุกรรมการชุดที่ 1 ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการ
โรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ ในกรรมการไตรภาคีจังหวัดกระบี่.

สัมภาษณ์ นายศุภกิจ นันทะวรการ
นักวิจัยมูลนิธินโยบายสุขภาวะ

สัมภาษณ์ นายวิทยา ชุนตัน
หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดกระบี่

สัมภาษณ์ นายเชมญาติ ยมานันตกุล
ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้ากระบี่

สัมภาษณ์ นายบุญเที่ยง บัวเลิศ
ประธานชมรมลิคไนต์กระบี่

สัมภาษณ์นายธีรพจน์ กษิรวัฒน์
นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

สัมภาษณ์ นายอมฤต ศิริพรจุฑากุล
ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่

สัมภาษณ์ อธิราชฤทธิ์ คำดี
ประธานกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์ม จังหวัดกระบี่

สัมภาษณ์ นางสาวอัยยรัตน์ โนชัยวงศ์
ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้ากระบี่

สัมภาษณ์ นายเดชา ศุภศิริ
ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์โครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สัมภาษณ์ นายสวาสดี ร่มรื่น
อดีตพนักงานโรงไฟฟ้ากระบี่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	: พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมณฺโฑ (สอนแก้ว)
ว/ด/ป/ เกิด	: ๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๐
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๔๘ นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดประสิทธิชัย ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พ.ศ.๒๕๕๔ ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๕๖ ปริญญาโท ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
ประสบการณ์การทำงาน	: พ.ศ.๒๕๕๔ – พ.ศ.๒๕๕๖ ครูสอนโรงเรียนสิทธิธรรม พระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดประสิทธิชัย ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
สังกัด	: วัดศาลาไม้ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
หน้าที่การงาน	: เจ้าอาวาสวัดศาลาไม้ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดศาลาไม้ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
อีเมล	: Paladpong2530@hotmail.com
โทรศัพท์	: ๐๙๓-๖๔๕๗๕๗๙